

Gérard Majax

MAGICIENNI

GERARD MAJAX

Magicienii

Les faiseurs de miracles

1992

CUPRINS

Prefață

I ÎN CĂUTAREA PIETREI FILOSOFALE

- 1 Nicolas Flamel și transmutarea plumbului în aur
- 2 Caterina de Medici și decapitatul vorbitor
- 3 Casanova și țechinii Diavolului
- 4 Cagliostro și puterile fantasmagoriei
- 5 Contele de Saint-Germain și miracolul diamantelor

II MAESTRII OCULTISMULUI

- 6 Mesmer și cada vindecătoare
- 7 Victor Hugo și mesele rotitoare
- 8 Dunglas Home și levitația umană
- 9 Eva C. și vizitele unei ectoplasme
- 10 Rasputin sau puterea magnetismului
- 11 Conan Doyle și mesajul spiritist

III VRĂJITORII ANULUI 2000

- 12 M'Bako sau tradipracticianul vampir
- 13 Akbar sau vrăjitorul cu funii
- 14 Tangpao sau chirurgul cu mâinile goale
- 15 Uri Geller sau maestrul telekineziei
- 16 Robert Wavrin și comunicarea cu morții
- 17 Doamna Musse și povestea fermei bântuite de fantome
- 18 Bassam și apariția untdelemnului sfânt
- 19 Rașid și materializarea sacră

PREFAȚĂ

Să deplasezi un obiect la distanță doar prin puterea gândului, să te ridici în aer mișcat de o forță psihică, să dai la o parte pielea și carnea unui bolnav pentru a-l opera doar cu mâinile, fără nici un instrument: adeseori am visat la asemenea fapte. M-am pus așadar pe citit vreo sută de lucrări de ocultism și parapsihologie, fascinat de descrierea a tot felul de miracole și — ca atâția alții — gata să cred în ele.

Numai că, în decursul călătoriilor mele de tânăr student, am avut prilejul să întâlnesc mai mulți maeștrii ai bizarului îndrăcit — dacă-mi este îngăduit să spun așa —, de seducători și carismatici, pricepuți în câteva scamatorii, dar incapabili să reproducă în fața mea miracolele prin care își cuceriseră faima. Alții, ce trișau în chip flagrant, mi-au apărut ca niște șarlatani lacomi de bani. Am ajuns deci la o dublă concluzie: pe de o parte, voiam să înțeleg geneza unor legende miraculoase, drept care trebuia să studiez psihosociologia, pe de altă parte, în fața oricărui „miracol” aparent, se impunea o anumită neancredere și trebuia să devin capabil de a descoperi orice eventuală trișerie. Am urmat așadar cursurile Institutului de Psihologie de la Sorbona și totodată, din plăcere, m-am exersat în prestidigitație. Treptat, arta magiei m-a acaparat și cu toate că psiho-

logia, sub toate aspectele ei, a rămas pentru mine o pasiune, am devenit iluzionist.

Producându-mă în lumea întreagă, am continuat să-i vizitez pe magicieni, pe vrăjitori și pe mulți alți taumaturgi celebri. Am descoperit că nu sunt nimic altceva decât niște fascinanți scamatori. Artiști talentați, ei sunt și mari profesioniști ai blufului, știind să prezinte „miracolele” ca niște adevărați maeștrii ai comunicării. Adeseori, procedeele lor se dovedeau a fi foarte subtile, punerea în scenă ținea de geniu, iar condiționarea psihologică a spectatorilor era atât de bine realizată, încât până și spiritul cel mai cartezian se putea lăsa înșelat.

Fenomenul nu este nou. Încă din zorii omenirii personaje ieșite din comun — și pline de îndrăzneală — speculează nevoia de miraculos inerentă oricărei fapturi umane zăvorâte în contingentul vieții cotidiene. Cititorul va face cunoștință în această carte cu o întreagă galerie de astfel de personaje cum nu se poate mai pitorești și care s-au manifestat cu începere din evul mediu și până în zilele noastre. Pentru a descoperi secretul teatrelor lor înșelătorii, mi-am proiectat metodele de investigare în istorie. Timp de doi ani, am colaborat în acest scop cu prietenul meu Emmanuel Haymann, scriitor și istoric. De fiecare dată când construim o teorie despre fața ascunsă a vreunui miracol relatat de cronicari sau transmis prin tradiție, Emmanuel cerceta cu de-amănuntul contextul epocii. Astfel, am putut reconstitui genialele pregătiri ale alchimiei medievale, escamotajele nerușinate ale vrăjitorilor-consilieri regali din secolele ce-au urmat, precum și feericele escrocherii ale marilor cavaleri ai lumii invizibilului

Fiecare epocă avându-și moda sa paranormală și evenimentele sale miraculoase specifice, vedem cum, încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, căutarea pietrei filosofale este abandonată în favoarea binefacerilor magnetismului, a puterilor hipnotice exercitate de noile eminente cenușii a lumii de dincolo, accesibilă prin mijlocirea meselor rotitoare. Spiritismul și ocultismul invadează saloanele, dar inspiră totodată, e adevărat, și căutări medievale mai serioase. Astfel, după ce Victor Hugo l-a auzit pe Shakespeare vorbindu-i prin picioarele mesei iar Conan Doyle renunța la al său Sherlock Holmes pentru a se consacra unor elucubrații ezoterice, Sigmund Freud utilizează hipnoza în scopuri medicale.

Știința progresând, s-ar fi putut crede în mod logic că secolul al XX-lea nu-i va mai îmbogăți pe făcătorii de miracole. Eroare! Cu fiecare sfârșit de mileniu, oamenii își regăsesc temerile ancestrale și au nevoie de profeți, fie ei și mincinoși. Dar acum nu trebuie să mai răsfoiești străvechi cărți de vrăjitorie: epoca actuală mi-a oferit frumoase și teribile confruntări cu acești neguțători de iluzii, deși discreția și prudența m-au obligat să schimb, în această carte, câteva nume de persoane și locuri.

Și totuși, în paginile ce urmează, îi demistificăm cu severitate pe acești fabricanți de vise doar când ei riscă să pună în pericol

sănătatea fizică și psihică a celor creduli, pretinzând că au puteri mai mari decât orice medic sau aureolându-se cu virtuțile rigorii științifice. Departe de noi gândul de a afirma sus și tare că misterul nu există, iar dacă într-o bună zi mi s-ar propune un fenomen inexplicabil apărut fără nici un trucaj, aş fi primul care aş crede în el, așa cum mi s-a întâmplat în tinerețea mea. Nu demistificarea e importantă în această carte, ci, dimpotrivă, mistificarea: ciudata influență a tuturor acestor fabuloși actori ai iraționalului, destinul lor romanesc, înspăimântătoarea și uneori primejdioasa lor putere, precum și delirul mulțimilor în fața ei, de la cel mai credul mic-burghez, până la cei mai de seamă poeți, oameni politici și chiar, uneori, savanți. Dar nu-i și asta un miracol?

Gérard Majax

I ÎN CĂUTAREA PIETREI FILOSOFALE

1
NICOLAS FLAMEL
și
TRANSMUTAREA PLUMBULUI ÎN AUR

Picătura de mercur se desprinde încet de pe ciocul alambicului și cade, grea. Ea se amalgamează pe dată cu bucățica de metal aflată pe fundul vasului, dându-i sclipiri argintii. Domnul Cramoisy pare fascinat. Această transmutare alchimică i se părea până acum o legendă și nimic mai mult.

Ne aflăm în anul 1388 și regele Carol al VI-lea, ajuns la majorat, vrea să ia în mână frâiele guvernării, să pună puțină ordine în stat și să curme, în sfârșit, neorânduiala și corupția. El a ordonat, între altele, să se cerceteze originea averii vestitului Nicolas Flamel, un supus ciudat, care cheltuiește adevărate averi pentru construirea de biserici și ajutorarea săracilor. De unde are atâția bani? Primind însărcinarea de a descoperi cât mai repede sursa acestei comori ineputabile, nobilul Cramoisy nu-și închipuise că va putea asista la o ceremonie tainică. Până atunci, funcția sa de raportor nu-i îngăduise decât să se cufunde în dosare uriașe, să asculte plângeri și să facă lumină în tot felul de afaceri negustorești pledate în fața Curții.

Personajul ce se află în fata sa și care face acum tot felul de manevre ciudate pentru a fabrica aur cu singurul scop de a ușura nefericirea semenilor săi n-a stat nici o clipă pe gânduri: l-a invitat în casa sa de pe strada Marivaus, spre a asista la miracol. Alchimistul i-a cerut doar să vină într-o seară cu lună plină, pentru ca rezultatul experienței să fie cât mai bun.

Domnului Cramoisy îi trec prin minte o mulțime de întrebări, dar nu îndrăznește să întrerupă ritualul piosului savant. El acceptă întru totul cele câteva explicații date de maestru, ale cărui lămuriri sunt, de altfel, scurte și lapidare. În timp ce face diferite operații fizice indispensabile, Nicolas Flamel precizează totuși că alchimia nu reprezintă pentru el căutarea vulgară a mijlocului de a face aur și de a se îmbogăți. Pentru un spirit elevat, a găsi piatra filosofală înseamnă a

descoperi taina esențială a naturii, a unității și a legilor sale. Înseamnă a deține înțelepciunea desăvârșită. A întemeia spitale, a face cimitire, a-i ajuta pe cei săraci în toate împrejurările sunt fapte la îndemâna oricui a descoperit această taină, dar scopul superior este cu totul altul: e nemurirea, ce poate fi cucerită prin triumful spiritului asupra materiei, prin transmutarea a ceea ce este omenesc în ceea ce este divin.

Nicolas Flamei se întrerupe din vorbire și, pentru a răci cele opt bucățele de metal aflate în tiparul lor, pune în mișcare niște foale. Operația pare a fi izbutit, căci alchimistul are o figură radioasă, el așază cu grijă bucățelele de metal într-un vas de piatră și le presară cu un fel de pilitură sclipitoare, un praf de protecție, indispensabil ceremonialului. Apoi scoate tiparul din vas și ia bucățelele de metal argintate, una câte una, pentru a le pune într-un creuzet de lut ars. El îi atrage atenția domnului Cramoisy asupra necesității de a introduce pe dată recipientul în cuptorul așezat la picioarele lor. Alchimistul îi propune vizitatorului să ia el însuși creuzetul cu un clește metalic și să-l așeze în cuptor. Raportorul, foarte emoționat, ezită. Dar, făcând asta, nu elimină oare posibilitatea oricărei înșelăciuni? Și domnul Cramoisy execută gesturile rituale.

— Nu vom avea prea mult de așteptat, precizează Nicolas Flamel. Apoi ia o carte veche și citește din ea, cu voce tare, câteva pasaje scrise într-o limbă neînțeleasă.

Domnul Cramoisy va afla mai târziu că fusese un text ebraic. El se întreabă dacă această lectură constituie un imperativ magic sau nu-i decât recapitularea unui *modus operandi*. Profită de acest răstimp ca să-l studieze pe maestru. Arătând și mai înalt în anteriorul de postav aspru pe care l-a îmbrăcat la începerea experienței, cu chipul rotund și trăsăturile fine, cu părul alb, acest bărbat misterios ce vorbește cu o voce atât de gravă i-ar fi părut a fi un vrăjitor primejdios dacă nu i-ar fi cunoscut credința și faptele pioase. Fizionomia lui exprimă inteligență și bunătate, dar privirea-i pare enigmatică.

Deodată, Nicolas Flamel ia cleștele, îl întinde domnului Cramoisy și-i cere să scoată creuzetul din cuptor. Trimisul regelui, jucându-și cum trebuia rolul de asistent, se execută. Așază creuzetul pe jos și privește: în el se află un lichid auriu în curs de solidificare, ce seamănă a aur! Maestrul aduce un tipar de lemn, apucă creuzetul fierbinte cu cleștele și varsă lichidul miraculos în formele rotunjite ale tiparului. Apoi îi cere oaspetelui să răcească metalul cu ajutorul foalelor. Între timp, Nicolas Flamel aruncă apă pe jăratul din cuptor și pune la locul lor diferitele ustensile folosite. Experiența s-a sfârșit.

Domnul Cramoisy pare epuizat. Nicolas Flamel se întoarce spre el și-i propune să ia acele monede de aur cu fețe netede. Raportorul este tulburat. Ezită, căci se teme să nu se ardă când va atinge metalul. Alchimistul pune degetul pe o monedă: nu-i nici o primejdie. Atunci domnul Cramoisy apucă cele opt monede și le cercetează, încă neîncrezător. Nicolas Flamei schițează un surâs răutăcios și-i spune că le poate lua cu el. I le dă în dar, cu două condiții. Prima: să păstreze secretul asupra detaliilor experienței și să nu le spună nici regelui și nici altcuiva. Căci, dacă se va ști cum procedează, lumea va veni de pretutindeni să-i ceară să preschimbe metalele în aur. Or, din tainice motive alchimice, el nu poate repeta des această transmutare. A doua: să folosească acea mică avere pentru a face bine oamenilor. Domnul Cramoisy e un om de calitate și înțelege toate nuanțele unui asemenea avertisment. Învârtind în mâini monedele de aur, el făgăduiește că va respecta acele nobile recomandări. Totuși,

îndrăznește să-și exprime curiozitatea cu privire la sursa cunoștințelor lui de alchimie...

Nicolas Flamel face un gest și-și invită vizitatorul să ia loc pe un fotoliu din curele împletite, în timp ce el, ștergându-și fruntea asudată de sudoare din pricina căldurii cuptoarelor, se așază pe un modest scaun de lemn. Afară, viață clocotește, indiferentă. Un negustor de apă trece pe stradă, vesel și gălăgios, o căruță încărcată cu legume hurducăie pe pietrele desfăcute ale caldarâmului, în timp ce clopotele bisericii din apropiere bat orele cu o monotonie neliniștitoare. Apoi se face auzită vocea bătrânului maestru și agitația vieții de zi cu zi devine dintr-o dată neînsemnată. Cu liniștita certitudine a unui suflet senin, Nicolas Flamel îi povestește drumul, însemnat prin tot felul de întâmplări și semne, prin căutări și tenacitate, care l-a condus spre misterele sacre ale pietrei filosofale. El vorbește la început pe un ton scăzut, aproape ezitant, apoi entuziasmul și credința par a-l transfigura. Flamel găsește în el puteri noi; își re trăiește nopțile de veghe pe care le-a petrecut stând aplecat peste cărțile de magie, călătoriile în îndepărtata Spanie, experiențele din fața alambicelor înșirate de-a lungul peretelui pivniței boltite a casei sale, istorisește toate aceste încercări pe care le-a făcut în singurătate, însoțit doar de blânda încredere a doamnei Pernelle, soția sa. În cuvinte simple și adevărate, el îi prezintă o epopee fabuloasă, un vârtej febril în care a fost târât doar de puterea unui vis revelator. Trecutul iese la iveală, capătă formă și luminează prezentul.

Totul a început în 1357, când Nicolas Flamel avea douăzeci și șapte de ani. În căsuța sa de lângă biserica Saint-Jacques-de-la-Boucherie, care-și înălța spre cer turnul cu gorgone infernale, el își făcea meseria de copist. Recopia opere istorice, cărți sfinte sau glose religioase pentru studenții de la universitate și pentru nobilii literați. Ducea o viață liniștită și obscură, fiind înconjurat de manuscrise, suluri de hârtie și pergamene. Se minuna când transcria faptele mărețe din timpul cruciadelor, predicile preoților de la Sorbona, extrapolările splendide ale filosofilor antichității. Din când în când, penița i se oprea din scris, scrâșnetul ei pe hârtie se întrerupea și mintea lui Nicolas evada într-un univers himeric. În acele momente, în el dăbăuiau cuvinte latine și nume ebraice, armatele regilor Franței se desfășurau într-un cortegiu nestăvilit sau îi vedea pe Apostolii lui Iisus adunați la Cină, uneori i se părea că rătăcește pe colinele Iudeii, unde odinioară Dumnezeu s-a înfățișat sub formă omenească... Dar curând își relua lucrul, apucându-se de vreo miniatură, literele deveneau imagine și prindeau viață.

Într-o noapte, Nicolas a avut un vis. Dar fost-a oare un vis sau o apariție ivită pe când abia ațipise, o manifestare palpabilă a destinului? Un înger cu fața luminoasă se afla aici, la picioarele patului; aripile sale albe umpleau cămăruța și ocupau tot spațiul. Încet, serafimul își deschise brațele, ținea în mâini o carte cu coperte strălucitoare de aramă, cerul se deschisese pentru a lăsa să coboare pe pământ acest spirit luminos, deodată se auzi o voce ca o melodie de pe cealaltă lume:

— Privește bine această carte. Ți se pare necunoscută, ție, ca și tuturor celorlalți oameni, dar într-o zi vei vedea în ea ceea ce trebuie

să vezi și vei ști ceea ce nimeni altul nu știe...

Nicolas întinse mâna pentru a lua cartea cea enigmatică, dar forma dispăru într-un nor ce se risipi curând. Impresionat, mișcat până în străfundul ființei sale, copistul se așeză pe pat. Camera era rece și întunecoasă. Cu degetele tremurătoare, aprinse o lumânare; flăcăruia pâlpâi, cercetă pereții de piatră ca și cum ar fi căutat încă, în jurul lui, urma visului. Dar nu găsi nimic și, în depărtare, se auzea doar glasul paznicului de noapte: „Dormiți, oameni buni... dormiți...”

Câteva zile mai târziu, Nicolas Flamel se afla în maghernița sa, ca de obicei, aplecat asupra mesei de lucru și recopiind cu mare grijă un pasaj din *Cartea cuvintelor sfinte și a faptelor bune săvârșite de preasfântul nostru rege Ludovic*, de domnul de Joinville... O mie opt sute de vase plecaseră spre Levant, vântul sufla și umfla pânzele... Copistul își ridică privirea și zări în fața lui un bărbat pe care nu-l auzise intrând. Obrazul vizitatorului părea ars de soare, hainele îi erau prăfuite de pe drum și părea sfârșit de oboseală. Nicolas se uită la el cu bunăvoință, îi surâse și îl întrebă cu amabilitate, pe un ton blând, fără să-l repeadă:

— Nu-i așa că vii de departe? Odihnește-te puțin pe bancă. Prietene, ai văzut vreodată marea?

Dar se vedea bine că bărbatul nu înțelegea deloc limba franceză. Deschise ușa, dar nu rosti decât cuvinte scrâșnite, de neînțeles. Privi cu teamă în jurul lui și apoi, liniștit, își deschise desaga și scoase din ea, cu foarte mare grijă, un obiect dreptunghiular, învelit în fâșii de pânză. Desfăcu cu încetineală fâșiile de pânză și scoase la iveală o carte. Lui Nicolas îi veni să leșine de emoție. Cartea... și legătura asta... le mai văzuse... totul i se arătase în visul pe care îl avusese cu o noapte în urmă; îngerul îi întinsese aceeași carte! Plin de nervozitate, Nicolas luă cartea în mână, parcurse repede cele douăzeci și una de foi făcute dintr-un papyrus fin și rar; se uită cu atenție la caracterele misterioase și la desenele alegorice, viu colorate. Pe prima pagină, el citi următoarea inscripție, scrisă cu litere mari și aurite: ABRAHAM JIDOVUL, PRINT, PREOT, LEVIT, ASTROLOG ȘI FILOSOOF, CĂTRE POPORUL IUDEU, ÎMPRĂȘTIAT PRIN MÂNIA LUI DUMNEZEU PRINTRE GALI. SALUT. D. I.

Străinul îl făcu pe copist să înțeleagă că dorea să scape de această carte, accepta să i-o lase în schimbul doar a doi florini. Nicolas îi dădu banii fără să mai discute. Bărbatul băgă banii în buzunar, parcă ușurat, și plecă în tăcere, așa cum venise.

— Cel care mi-a vândut această carte nu știa cât valorează, ca și mine, de altfel, atunci când am cumpărat-o. Cred că a fost furată de la jidovi, undeva, în vechile lor locuri de baștină... explică Flamel, ridicând privirea spre domnul Cramoisy, care îl ascultă neclintit temându-se să nu întrerupă povestirea prin vreo vorbă nelalocul ei sau prin vreun gest întrebător.

După plecarea grăbită a necunoscutului, Nicolas rămase singur în fața cărții. Știa că viața sa luase o nouă întorsătură. Apariția nocturnă fusese deci un semn al Providenței, un semn că a fost ales, această lucrare îi era destinată lui și el trebuia să-i descifreze enigmele. Lui

Nicolas i se făcu frică. Dar dacă această carte de magie era a Diavolului?... Și dacă Belzebut luase înfățișarea îngerească pentru a-l înșela? O, Doamne, arată bietului tău servitor calea cea adevărată... Cu inima bătând de emoție, Nicolas întoarse cu încetineală paginile cărții. Citi cu spaimă *Cuvântul către cititori*, în care era amenințată cu mari nenorociri și cu blesteme orice persoană care ar îndrăzni să-și arunce privirea pe aceste foi, dacă nu era sacrificator sau scrib. Nicolas era un fel de scrib, căci el nu făcea numai muncă de copist servil, citise operele filosofilor și ale istoricilor, avea cunoștințe științifice și s-ar fi priceput să-și însușească cu înțelepciune învățămintele lui Abraham Jidovul.

Totuși, el constată pe dată că o bună parte din lucrare îi rămânea inaccesibilă. O grafie necunoscută — poate greacă, gândi el — se amesteca, se contopea cu literele latine, pe pagini se mai aflau și desene cu sens ascuns. Totuși, anumite pasaje din text puteau fi ușor înțelese: autorul își consola poporul condamnat la exil, îi sfătuia să se ferească de idolatrie și să aștepte cu răbdare venirea lui Mesia eliberatorul. Mai departe, Abraham voia să-și ajute nația captivă să plătească împăraților romani tributul și se străduia să o învețe transmutarea plumbului în aur. De data asta, Nicolas se clătină de emoție și simți ca o săgeată care îi străpungea pieptul: deci această carte cuprindea misterul misterelor, taina veche a alchimiei. El înțelese că acela ce va izbuti să descifreze aceste pagini va obține bogăția și înțelepciunea, se va întâlni cu marii inițiați care au făcut omenirea, va putea răspândi în jurul lui fapte bune, va ușura nefericirile și-l va glorifica pe Dumnezeu. Da, această carte venea din Cer, căci alchimia este o știință divină.

Nicolas adăugă apoi pentru domnul Cramoisy:

— Nu vă voi înfățișa ceea ce era scris într-o frumoasă și foarte inteligibilă latină în toate celelalte foi, Dumnezeu m-ar pedepsi, căci aș face un păcat și mai mare decât cel care, cum se spune, ar dori ca toți oamenii din lume să nu aibă decât un cap, pe care el să-l poată tăia dintr-o singură lovitură.

În ceea ce privește desenele, Nicolas e mai vorbăreț și îi prezintă vizitatorului său, în detaliu, imagini al căror sens ascuns scapă privitorului neinstruit. El face următoarea descriere amănunțită:

— Foaia a patra reprezintă un bărbat tânăr, cu aripi la călcăie, ținând în mână un băț în jurul căruia se încolăcesc doi șerpi, băț cu care lovește coiful ce-i acoperă capul. După părerea mea, el pare a fi zeul Mercur al paginilor. Din partea opusă vine, alergând și zburând cu aripile desfăcute, un bătrân ce poartă pe cap un orologiu și în mâini — ca și Moartea — o coasă cu care, furios și înspăimântător, vrea să-i taie lui Mercur picioarele.

Pe cealaltă parte a foii a patra, este înfățișată o floare frumoasă aflată pe vârful unui munte foarte înalt, munte pe care crivățul suflă cu putere...

Pe foaia a cincea este desenat un trandafir înflorit, aflat în mijlocul unei grădini frumoase, lângă un stejar scorburos, la poalele căruia bolborosește un izvor cu apă foarte limpede, care se azvârle în adâncuri, după ce, mai întâi, trece peste mâinile a o mulțime de oameni ce scormonesc în pământ...

Pe cealaltă parte a celei de-a cincea foi, se află un rege ce poartă în mână un satâr, cu care vrea să-i pună pe soldați să căsăpească, în

fața sa, o mulțime de copilași, ale căror mame plâng la picioarele necruțătorilor oameni înarmați...

Domnul Cramoisy începe să dea semne de nerăbdare... La ce poate folosi descrierea atât de amănunțită a unor desene a căror semnificație nu o poate înțelege? Alchimistul reia firul povestirii...

Aflându-se în posesia cărții lui Abraham, ale cărei puteri uriașe nu le cunoștea încă prea bine, Nicolas Flamel se strădui cu un zel neobosit să-i pătrundă tainele. De acum înainte, toate lecturile, studiile și meditațiile îi erau legate de imperioasa dorință de a înțelege secretul acestei cărți de magie. Timp de mai bine de douăzeci de ani, stând retras în singurătatea camerei sale, el își întrebă cartea în fiecare zi.

Timp de mai bine de douăzeci de ani, el încercă cu înverșunare să pătrundă simbolistica imaginilor și metafora cuvintelor. Se impregnă de știința hermeticilor și, de la Platon și Aristotel, află temeiurile materiei și rolul celor patru elemente; datorită lui Avicena, medic arab din secolul al XI-lea, și Kabbalei iudaice, el descoperi simbolistica aurului, semn absolut al purității și al elevației sufletești. Nicolas își însuși lecțiile tuturor marilor alchimiști ai trecutului și ascultă întru totul de poruncile teologului german Albert cel Mare, date celor care încercau să preschimbe plumbul în aur, alchimistul trebuie să fie discret și tăcut, el nu va dezvălui nimănui rezultatul operațiilor făcute; va locui departe de oameni, într-o casă unde vor fi două sau trei camere destinate experiențelor, va trebui să fie destul de bogat pentru a putea face față cheltuielilor cerute de experiențele de laborator, va trebui să se ferească de orice legătură cu prinții și nobilii...

Cramoisy își arată uimirea: Oare cele auzite nu reprezintă tocmai portretul lui Nicolas Flamel? Copistul parizian se străduie, într-adevăr, să nu sufle nici un cuvânt despre cercetările sale și nu-și împărtășește speranțele decât doamnei Pernelle. El stă singuratic în casa sa și nu invită pe nimeni, niciodată, să pătrundă în încăperile unde sunt adunate lucrările savante. Munca sa de copist îi aduce un venit destul de mare ca să poată să-și procure fără greutate cuptoarele, foalele și metalele necesare pentru cercetări.

După lungi incursiuni într-un domeniu al cunoașterii pe care nu-l stăpânea, Nicolas ajunse la concluzia că numai învățații evrei ar putea să-i deschidă porțile științei. Numai ei, se gândea el, dețineau vechea înțelepciune în totalitate și numai ei erau în stare să o transmită. Dar unde i-ar putea întâlni pe acești învățați? Evreimea pariziană, nefericită și exprimată, supusă la neîncetate persecuții, uneori tolerată, adeseori expulzată, mereu jefuită de edictele regale, nu mai este alcătuită decât dintr-o populație sărmană și temătoare, căci cei puternici au părăsit demult malurile neprimitoare ale Senei. Trebuie să mergi până foarte departe, dincolo de Pirinei, în inima Spaniei catolice, pentru a descoperi, sub marmura măiestrit sculptată, sub colonadele și bolțile de

piatră ale somptuoaselor sinagogi, întreaga vitalitate a unei filosofii ale cărei rădăcini se afundă în adâncurile istoriei omenirii.

După ce a stat multă vreme pe gânduri, amânându-și hotărârea, Nicolas Flamel se decise, în sfârșit, să îmbrace mantia de pelerin și să se alăture evlavioșilor care mergeau în procesiune, străbătând câmpii și drumuri, până la Saint-Jacques-de-Compostelle. Acest lung periplu îi va îngădui, fără îndoială, să întâlnească un învățat în stare să pătrundă tainele cărții lui Abraham.

Așa se face că într-o bună zi a anului de grație 1379, cu puțin înainte de Paște, Nicolas se alătură celor care, de dragul credinței, porniseră în această lungă călătorie. Înarmat cu o desagă și cu un baston, el străbătu toată Franța, mergând din han în han. Cu picioarele umflate, cu degetele însângerate, el se îndrepta spre locul unde îl mâna soarta. Ajunseră în Spania și nu după mult timp erau la Compostelle unde își putură agăța la pălărie cochilia, semne ale credinței lor de nezduncinat în sfântul îngropat în acel loc. Nicolas se puse pe dată să caute pe unul dintre numeroșii medici evrei din oraș, spre a-i arăta câteva pagini din carte, pe care le ținea cusute cu grijă în pulpana hainei. Din nefericire, la întrebările sale nu răspundeau decât oameni cu fete bănuitoare; la evocarea cărții lui Abraham, gurile amuțeau... Și venise vremea când trebuia să pornească pe drumul de întoarcere...

Mergând din oraș în oraș, Nicolas puneă întrebări, cerșea și implora răspunsuri și, până la urmă, norocul îi surâse. La Leon, un negustor venit din Boulogne-sur-Mer pentru afaceri îi spuse că știe un învățat, un om înțelept și respectat, a cărui știință este nesfârșită. I se spunea maestrul Canches și era un medic evreu convertit la catolicism, o ființă de-o mare bunătate, care se dedicase îngrijirii gratuite a săracilor din oraș, fără îndoială că acest om va primi să se pună în serviciul unui bărbat atât de respectabil precum era evlaviosul Flamei.

Îngrozitor de slab, cu fața brăzdată de zbârcituri adânci și cu privirea vie, Canches își primi vizitatorul venit atât de departe, îl lăsă să povestească visul pe care îl avusese și întâmplarea în urma căreia se afla în posesia tainicelor pagini și tresări când auzi pronunțându-se numele lui Abraham. Da, știa din bătrâni de existența acestei lucrări, demult pierdută! Auzind acestea, Nicolas își sfâșie căptușeala pelerinei și îi arătă bărbatului sfânt cele câteva pagini purtate cu el de-a lungul călătoriei.

— Știți unde se află cartea din care provin aceste pagini? îl întreabă medicul.

— Nădăjduiesc că-i voi da vesti bune celui care ar izbuti să descifreze aceste enigme, răspunse Nicolas la fel de evaziv.

Cuprins de bucuria acestei descoperiri, maestrul Canches îi dezvălui noului său prieten sensul ascuns al misterioaselor semne. Pentru Nicolas, totul deveni dintr-o dată clar: coasa ce tăia picioarele unei divinități era Saturn (plumbul), care fixa mercurul, masacrul copiilor indica extracția sulfului activ din mercurul pasiv aflat în metalele obișnuite... Convins pe dată de marea întindere a cunoștințelor lui Canches, Flamel îi spuse că posedă toată lucrarea și îi propuse să-l conducă pe învățat până la Paris, unde acesta putea, în liniște, să consulte, să traducă și să interpreteze cartea lui Abraham în totalitatea sa.

În ciuda vârstei sale înaintate, Canches primi să-l însoțească pe Nicolas Flamel, fără să stea pe gânduri nici o clipă. Dar era cu neputință ca el să facă toată această călătorie pe jos. Pentru a-i cruța

bătrânului puterile se îmbarcă pe vas cu destinația Bordeaux. De aici trebuia să meargă la Paris, Nicolas și Canches străbătută regiuni întregi din Franța vorbind despre alchimie și evocând înfricoșătoarele taine transmise de învățații evrei încă de pe vremea faraonilor Egiptului. Bătrânul mergea voinicește pe drumuri, purtat de gândul că, în curând, va ține în mâini cartea pierdută, dar această expediție fără sfârșit îi măcina puterile. Slăbi, deveni palid, forțele păreau a-l părăsi. Ajuns la Orléans, atât de aproape de țintă, maestrul Canches vomită, căzu la pat într-un han și începu să delireze. Îl chema fără încetare pe Nicolas, îi era frică să nu fie părăsit de tovarășul său de drum, îl ținea de mână... Cartea... cartea... aceste cuvinte reveneau fără încetare. Înainte de a muri și a părăsi acest pământ pentru a cunoaște pacea veșnică, el voia să consulte cartea, să o atingă, să-i interpreteze desenele, să ajungă, în sfârșit, să afle toate tainele artei alchimice. Dar voința muribundului ajunsese la capătul ei și acesta nu mai putea lupta împotriva bolii care-l copleșea, în minte i se amesteca totul, Parisul și Spania, îngerul din vis, Abraham Jidovul, plumbul oprind fuga lui Mercur... Mai pomeni o ultimă oară de carte, apoi privirea îi deveni fixă, capul i se rostogoli pe așternut și Nicolas, cu evlavie, îi închise ochii.

Ajuns acasă, copistul reluă, una câte una, foile lucrării. Maestrul Canches îi deschisese căi pe care singur nici nu le putea măcar bănuî, acum se simțea destul de iscusit în arta sacră pentru a interpreta mesajul lui Abraham. Cuptoarele din pivniță ardeau zilnic, topea metalul, amesteca elementele și alambicele scuipeau picăturile pe care alchimistul le cerceta, cu inima plină de speranță și credință. Timp de doi ani, el își puse toate puterile în slujba acestui scop, timp de doi ani, încercă, în fiecare zi, marea transmutare, având mereu în străfundul sufletului amintirea prietenoasă și în același timp dureroasă a maestrului Canches.

În cele din urmă, căutările sale fură încununate de izbândă. Își va aminti întotdeauna de acea clipă minunată din ziua de 25 aprilie 1382, puțin după ora cinci seara. În acea zi și în acel moment, strada fremăta de tumultul poporului ce se revoltase împotriva taxelor mari impuse de ducele de Anjou, regentul regatului. În timpul ăsta, Nicolas urmărea cu exactitate și pas cu pas indicațiile cărții. Făcea din nou gesturile de atâtea ori repetate, relua amestecurile, varia cantitățile de praf și timpul decoctiilor. După ce fusese de multe ori aproape de adevăr, acum, în sfârșit, ajunsese la el și realizase pentru prima oară transmutarea la care domnul Cramoisy avea să asiste mai târziu, fiind unul dintre puținii martori.

Acum casa este cufundată în întuneric, căci noaptea s-a lăsat demult asupra Parisului. Doamna Pernelle aduce o lumânare care aruncă pe pereți umbre tremurătoare. Gravul raportor este tulburat. Povestirea, experiența, convingerea lui Flamel, pioasele sale fapte nu alcătuiesc nicidecum portretul unui om lacom. Flamel trăiește modest; bogățiile sale sunt puse, în întregime, în slujba faptelor bune și a religiei. Nu există om în Paris care să nu-l cunoască generozitatea: a construit pe cheltuiala sa un portal nou la Cimitirul Inocenților, a înzestrat paisprezece spitale, a înălțat trei capele, a făcut danii la șapte biserici, iar casele cumpărate de el în Paris adăpostesc familii sărace, care au doar datoria de a spune zilnic câteva rugăciuni în numele proprietarului. Acest om trebuie lăsat să

continue a răspândi în jurul lui credința și bunătatea, Cramoisy îl va convinge pe rege și de acum încolo, îl va cruța pe bunul Flamel de orice investigație.

Închizând ușa după plecarea vizitatorului său, Nicolas scoase un suspin de ușurare. În timpul întregii experiențe se temuse de întrebările prea precise ale trimisului regelui. Era îngrozit la gândul că l-ar putea vedea strigând: Totul nu-i decât o impostură, și poruncind soldaților să-l ducă la închisoarea Châtelet. Nu-i era teamă pentru sine, la cei aproape șaiszeci și cinci de ani ai săi, nu mai spera prea mult de la viață, dar se gândea la toți nefericiții care-i mai așteptau încă ajutorul. Din fericire, raportorul se lăsase cucerit de alchimie. Nicolas și doamna Pernelle vor putea așadar continua să facă fapte bune.

Ei trebuise să-și născocească un trecut alchimic, să descrie lunga căutare, presărată cu semne magice și cu personaje misterioase, a unei călătorii inițiatice. În meseria sa de copist, Nicolas citise lucrări care făceau aluzie la alchimie, își amintea de texte ce pomeneau de un vestit cabalist din Spania, mort cu două sute de ani în urmă. Abraham ben Ezra, numit în textele latine Abraham Iudaeus. Aceste puține cunoștințe i-au fost de-ajuns ca să-l imagineze pe „ludeul Abraham” și cartea sa de inițiere. Alchimia va fi sursa bogățiilor sale, iar șirul de superstiții și temeri ce înconjoară misterioasele-i practici îi va îndepărta pe curioși și clevetitori. De fapt, aurul pe care el îl împarte săracilor este legat totdeauna de o întâmplare foarte dureroasă...

În seara zilei de 25 aprilie 1382 — clipă fatidică în care modestul copist deveni putred de bogat — patru mii de oameni mâniași înaintau spre primărie. Impopularul duce de Anjou, unul dintre regenții regatului până la majoratul lui Carol al VI-lea, impusese noi dări unui popor copleșit de șirul de impozite menite să finanțeze războiul împotriva Angliei. Mulțimea prădă clădirea și puse stăpânire pe ciocanele de lemn depozitate aici în vederea unui eventual asediu. Înarmați astfel, răsculații — botezați curând *ciocănari* — îl căutau pe cel vinovat. Spectrul mizeriei obseda spiritele și măcina sufletele. Trebuia găsit un țap ispășitor pentru greșelile regentului. Cine putea fi răspunzător de nenorocirile din acea vreme? Cine sărăcea țara?

— Jidovii! Jidovii!

Vuietul străbătea Parisul, se amplifica, mătura incertitudinile. Peste tot, bărbații se adunau în grupuri și cei mai furioși dintre ei le spuneau celor nehotărâți că evreii își

Însușesc bunurile regatului și îi afundă în nenorocire pe creștinii nevoiași. Se alcătuiau mici grupuri de oameni ce mergeau înarmați cu ciocane, dar și cu bâte, măciuci și tot ce putea lovi, izbi, ucide.

Mânia populară se îndrepta încă o dată spre strada Rosiers, unde trăia această comunitate vinovată. Vinovată că era diferită de celelalte. În Parisul din evul mediu, impregnat de o adâncă credință creștină, evreul, constrâns de autorități să exercite numai meserii legate de bani, era omul ce trebuia detestat. O întreagă iconografie simplistă și întreținută cu grijă de cei interesați îl înfățișa ca pe ucigașul lui Dumnezeu, ca pe cel ce-i înfometează pe ceilalți, ca pe ființa demonică și cu obiceiuri ciudate, de care te temi, dar pe care, totodată, o detești.

Pe ulicioarele din cartierul evreiesc, multe firme ce aveau pe ele

o pasăre semnalau existența caselor de amanet. Aici se adunau bogățiile familiilor creștine aflate la strâmtoare și acest simbol deveni repede ținta răsculaților cuprinși de furie. Mulțimea disperată, ațâțată, se revărsa pe străzile liniștite, urlându-și ura. Evreii, obișnuiți cu accesele de furie ale popoarelor, se baricadau în case și stăteau ascunși până trecea furtuna. Dar porțile prăvăliilor erau sparte cu picioarele și cu lovituri de secure. Începea jaful. De pretutindeni veneau haite însuflețite de-o sfântă mânie. Aceste cortegii zgomotoase erau încheiate de femei, ele purtau sticle cu vin, menite să ațâțe furia bărbaților și să le dea curajul să săvârșească marea ispravă de a distruge câteva cocioabe locuite de o populație terorizată și lipsită de apărare.

Mulțimea trecu de-a lungul bisericii Saint-Jacques-de-la-Boucherie. Stând în pragul ușii, Nicolas o urmări cum se revărsa și fără să bage de seamă, se trezi luat de această maree oarecum amenințătoare. Voia să se țină deoparte, dar era împins de mulțime. Nicolas privea cu atenție și inima îi sângera. Văzu un evreu cu o barbă lungă și albă, ce încerca să se opună vandalilor, nefericitul încerca să le vorbească, dar o lovitură de bâtă îi crăpă craniul; mulțimea veselă continuă să distruge totul, în timp ce rănitul, ce gemea întins la pământ, își pierdea sângele. Nicolas se apropie de el, cu siguranță că omul va muri, oare mai avea timp să-i vină în ajutor? Nicolas îi sprijini capul și rosti câteva cuvinte de mângâiere...

— Prea târziu... murmură bătrânul rabin, prea târziu... Dar dumneata pari a fi un om bun...

În câteva cuvinte, muribundul îi dezvălui locul unde își ținea ascunsă comoara. Acolo, în spatele unui lambriu de lemn cu mecanism secret, se aflau toate bogățiile sale, el îi ceru necunoscutului să le ia cu sine, pentru ca nu cumva să ajungă în mâinile acestei hoarde criminale, în schimb, Nicolas trebui să-i făgăduiască că va folosi tot aurul pentru a face bine oamenilor. Nu trebuia să profite de avere pentru el însuși, nu trebuia să ducă viață de mare senior, avea în schimb datoria să cheltuiască până la ultimul ban, pentru a răspândi în jurul lui fericirea și a ușura într-o oarecare măsură grelele suferințe ale semenilor lui. Fără să stea nici o clipă pe gânduri, Nicolas își dădu cuvântul că va face așa cum i se ceruse. Două suflete evlavioase, cel al creștinului și cel al evreului, se întâlneau, se înțelegeau, veneau în atingere unul cu celălalt.

În îngrozitoarea dezordine ce zdruncina Parisul, nimeni nu se miră când văzu o matahală de om, cu chipul spân, târând după el, de-a lungul străzilor, un cufer cu incrustații de lemn prețios și ferecături. Nu era, desigur, decât un alt jefuitor.

Nicolas înțelese foarte repede că misiunea ce-i fusese încredințată de muribund nu era deloc ușor de îndeplinit. Dacă începea să împartă săracilor bunurile evreului asasinat, curând ar fi fost întrebat de unde provin aceste bogății, apărute pe neașteptate. Ce putea răspunde la o asemenea întrebare? Armata regală îi căuta în tot orașul pe ciocănarii răzvrățiți, după o judecată sumară, trei sute de burghezi fură spânzurați pentru că participaseră la aceste mișcări, îndreptate mai întâi împotriva edictelor regentei. Dacă voia să respecte voința sacră a muribundului, trebuia mai întâi să poată explica sursa acestei îmbogățiri rapide, trebuia să poată face față curiozității și zvonurilor... Avea nevoie de un cadru pentru aura sa de alchimist, trebuia să pună la punct substituirea, care ar părea astfel ca o transmutare. Nicolas își aduse aminte de o vizită pe care o făcuse unui savant bătrân ce căuta piatra filosofală de mai bine de

patruzeci de ani. În ziua aceea, din greșeală, bătrânul vărsă o sare de mercur pe o monedă de aur și moneda căpătă înfățișarea argintului. Nicolas Flamei, interesat de acest fenomen, luă moneda și îi dădu în locul ei una intactă. Ajuns acasă, avu ideea de a așeza moneda argintată într-un creuzet și de a pune creuzetul într-un cuptor. Aurul avu iar culoarea de la început. Așa a ajuns Nicolas să se folosească de acest procedeu pentru a-i face pe oameni să creadă în puterea lui de a realiza transmutarea metalelor. Pentru ca o monedă de aur „curentă” să nu poată fi recunoscută, era de ajuns ca, în prealabil, să șteargă efigia regelui de pe o față și floarea de crin de pe cealaltă, șlefuiind moneda până când devenea perfect netedă, de asemenea, trebuia șlefuite marginile monedei, până când acestea luau forma marginilor grămăjoarelor de mercur obținute la ieșirea din alambic.

Apoi, pentru ca aceste monede netede de aur să semene cu grămăjoarele de mercur atât de bine încât să te poți înșela, Nicolas le freca cu sare de mercur. După ce, prin acest procedeu, monedele de aur ajungeau să aibă culoarea argintie a mercurului, el le așeza într-o formă de lemn identică cu cea folosită pentru grămăjoarele de mercur.

Începând din acel moment, greu era doar a schimba pe neobservate forma ce conținea plăcințelele de mercur cu forma în care se aflau monedele de aur acoperite cu mercur. În acest scop, fundul cuvei de piatră avea o despărțitură secretă în care, înainte de începerea experienței, era ascunsă forma cu monede de aur. Pretextul folosit pentru a pune în cuvă forma cu plăcințelele de mercur era că acestea trebuiau presărate cu un „praf de proiectare” (de fapt, o pulbere metalică obișnuită) ce participa la transmutare și pe care cuva îl împiedica să se risipească.

Când băga mâna în cuvă ca să pună forma „mercur”, Nicolas Flamel scotea pe neobservate presupusa formă „aur” din lăcașul ei tainic, pentru a o ascunde în locul acesteia pe prima. Apoi alchimistul scotea forma cu monede de aur argintate și i-o arăta vizitatorului său, acoperită cu pilitură metalică.

Lui Nicolas nu-i mai rămânea decât să o pună în cuptor. „Coacerea” putea fi supravegheată prin deschizătură, asistându-se astfel la aparenta transformare a mercurului în aur: în realitate, suprafața argintată se topea sub influența căldurii și, de dedesubt, își făceau apariția monedele de aur.

Și pentru ca acest miracol alchimic să fie și mai credibil, celui care-l făcuse nu-i mai rămânea decât să renunțe cu nepăsare la pumnul de monede de aur obținute cu atâta ușurință...

Cu timpul, Nicolas Flamel va desăvârși propria-i imagine, el va citi și reciti textele alchimistilor și se va pătrunde de ele, până când își va făuri o legendă perfectă. După vizita domnului Cramoisy, nimeni nu se mai îndoiește de puterile-i uriașe, oamenii îi bat la poartă fără încetare, ei vin să-i ceară să le transmită înțelepciunea sa, să-i pună întrebări despre descoperirile sale, iar renumele lui se întinde curând până la granițele regatului. Dar el știe și presimte că, într-o bună zi, va fi descoperit, și că arcașii regelui îl vor spânzura la Montfaucon. Trebuie să fugă, să părăsească Parisul, să-și piardă urma în vreun ținut îndepărtat. Pentru a curma orice cercetare și pentru a stinge zelul discipolilor săi, se hotărăște să se dea drept mort. Atât el cât și soția sunt bătrâni și moartea lor subită nu va mira pe nimeni.

Așa se face că în dimineața zilei de 11 septembrie 1397, o veste îngrozitoare străbate cu iuțeală tot cartierul Marais, doamna Pernelle a murit. Oamenii vin în procesiune la bietul Nicolas, care pare sfârșit de durere.

Cei câțiva prieteni apropiați ce defilează prin fața sicriului așezat pe trei proptele privesc cu durere fota lividă a doamnei Pernelle. Nimic nu arată că ea ar mai fi în viață. Drogul pe care i-l dăduse Nicolas în seara din ajun avusese un efect spectaculos. Din cercetările sale reieșea că acele plante fuseseră folosite încă de pe vremea Egiptului antic de către marii preoți care le utilizau pentru ca apoi să „învie” morții. Rigiditatea trupului este atât de mare încât chiar și cioclul e înșelat. Când, după cum e obiceiul, el mușcă degetul mare de la piciorul stâng al moartei, nici o reacție nu trădează înșelăciunea.

Sicriul este bătut în cuie și acoperit cu flori în vederea înhumării, care urmează să aibă loc a două zi dimineață, în zori. La căderea nopții, Nicolas se apropie, se convinge că în casă nu se află nimeni și scoate cu grijă câteva cuie care prind o scândură de pe o latură a coșciugului. La lumina slabă a lumânării, zărește obrazul doamnei Pernelle. Inima începe să-i bată cu putere. Și dacă drogul a omorât-o cu adevărat? Nicolas scoate din buzunar un mic flaconaș de sticlă și îl destupă. Din el se răspândește un miros acru și puternic. Nicolas Flamel apropie flaconul de nările doamnei Pernelle și se roagă lui Dumnezeu să o poată aduce la viață. După câteva minute, ea învie încet, încă fascinată de această călătorie pe pragul neantului. Nicolas o ajută să se ridice și o duce spre ușa de din dos, ce dă în străduța Scriitorilor. Aici, într-o trăsurică trasă de un măgar, îl așteaptă un prieten. După ce se îmbrățișează pentru ultima oară cu dragul ei soț, doamna Pernelle pleacă în noapte.

Nicolas se întoarce la sicriu, pune în el patru buturugi grele scoase din sobă și închide sicriul, bătând în cuie scândură cu pricina. Această „înviere” a doamnei Pernelle este, într-un fel, cea de-a doua transmutare făcută de Nicolas Flamel.

După înmormântarea de la Cimitirul Inocenților, soțul pune să se facă o slujbă, aprinde treizeci de lumânări și împarte tot atâtea pâini albe. În timpul acesta, pe nesimțite, doamna Pernelle pleacă în Elveția, unde este primită de credincioșii adepți ai alchimiei, oameni hotărâți să o ascundă de ochii lumii pe falsa defunctă. Totul e pregătit cu mare grijă, după câteva luni sau poate după câțiva ani, Nicolas va veni după ea, nu înainte de a fi jucat și el ultima comedie a morții.

Dar acest plan minuțios elaborat pare a da greș. Timp de mai bine de douăzeci de ani, Nicolas trăiește singuratic și foarte ocupat, în căsuța sa de pe strada Marivaus. Ce se întâmplă? De ce nu pleacă s-o întâlnească pe doamna Pernelle care-l așteaptă?

Pentru că, după ce a jucat atâta timp rolul de alchimist, a dobândit o mare știință în această artă hermetică. Acum el crede că poate, cu adevărat, să preschimbe plumbul în aur. Doamna Pernelle trebuie să aibă încă puțină răbdare, curând va deține secretul absolut. Cuptoarele, alambicurile și vasele de sticlă nu-i mai slujesc doar să-i păcălească pe curioși, Nicolas încearcă, cu adevărat, să săvârșească marea transmutare. Anii trec și Flamel este aproape de cunoașterea absolută, curând își va putea atinge ținta finală, va ajunge să domine metalele. Dar el nu-și consacră tot timpul studiului materiei, înainte de a dispărea, vrea să lase o mărturie pentru secolele viitoare; Nicolas scrie în termeni ezoterici rezultatul descoperirilor sale și cei care își vor fi însușit cunoștințele vechi vor putea, fără greutate, să înțeleagă sensul ascuns al operei sale, intitulată *Sumar filosofic*:

Apa cu Focul se bate, iar împotriva-i
Focu-și înaltă fulgere și lăncii.
Și cu putere luptă,
Străpunge, izgonește-n mare zbucium.
Iar dacă-n veghe știi să stai,
Vedea-vei bântuind prin aer
O suflare veninoasă,
O putredă duhoare...

După ce-și termină lucrarea, Nicolas Flamel poate să dispară dintre contemporani. El urmează calea doamnei Pernelle și intră în legendă.

De acum încolo, doar zvonurile, amplificate cu o mitologie specifică evului mediu, ne îngăduie să dăm de urmele lui Nicolas și ale doamnei Pernelle. Hotărând să părăsească regatul Franței în ziua de 21 martie 1418 pentru a se duce să-și regăsească soția, bătrânul alchimist lasă în urma lui legenda unui om care nu numai că a găsit taina pietrei filosofale, dar care a și dominat toate misterele venite din străfundul vremurilor. El a știut să fie o verigă indispensabilă între marii magicieni ai Egiptului faraonilor și oamenii de știință ai viitorului. Și, printre înfricoșătoarele taine pe care le deținea, se află și cea a longevității, formula tinereții prelungite, taina care îți îngăduie să trăiești o mie de ani fiind în puterea vârstei și care îndepărtează moartea, acest obstacol în calea cunoașterii. Nimeni nu mai știe formula și totuși Nicolas o cunoștea. Dacă nu, cum se face că Margot, servitoarea sa, l-a văzut fugind prin Paris în seara zilei când era înmormântat? Și cum se explică faptul că tâlharii ce-au scotocit prin mormântul lui n-au găsit aici decât niște bucăți de lemn?

În Indii, Nicolas încearcă să se facă uitat. Dar alchimiștii știu că el deține marile taine și adeseori, îi găsesc urma și se duc la el să-i ceară învățătură sau vreun cuvânt înțelept. Nicolas răspunde întotdeauna celor care vin să-l întrebe. Numai că trebuie să știi să-i ascuți spusele și să-i interpretezi limbajul metaforic.

Călătorind în Orient pentru regele Ludovic al XIV-lea, pe la 1710 — după aproape trei secole de la presupusa moarte a lui Flamei — Paul Lucas întâlnește în orașul turcesc Brusa un derviş care-i vorbește despre alchimie și filosofie.

— Adevărații filosofi cunosc taina de a-și prelungi existența până la o mie de ani și de a se feri de toate bolile.

— Dar ilustrul Flamel? întreabă francezul. Deși a descoperit piatra filosofală, el a murit sub toate formele...

Dervişul izbucnește într-un hohot de râs, apoi continuă cu voce șoptită, făcându-i această ciudată mărturisire:

— Nu, nu, vă înșelați! Flamei e viu. Nici el și nici soția sa nu știu încă ce înseamnă moartea. Nu s-au împlinit trei ani de când i-am lăsat, și pe unul și pe celălalt, în Indii; el este unul dintre prietenii mei credincioși.

Acest turc face parte dintr-un mic grup de înțelepți care călătorește prin lume și se duce periodic în Indii pentru a se înfrupta din cuvântul lui Flamel.

Fără îndoială că și astăzi există bărbați și femei care caută piatra filosofală și cunoașterea absolută urmărind prin întreaga lume pe inițiații care dețin această cunoaștere și au menirea să o transmită

celor ce sunt gata să o primească. Ei se îndreaptă uneori spre Goa, unde, în cel mai frumos oraș de pe meleagurile indiene, trăiește o pereche de oameni între două vârste, simpatici și blânzi. Bărbatul îi primește întotdeauna pe vizitatori cu prietenie, nu răspunde direct la întrebările ce i se pun, dar seara, în fața mării cenușii, el le spune povești extraordinare, în care se contopesc dragoni, formule chimice și o credință simplă într-un Dumnezeu universal.

Desigur că nimeni n-a îndrăznit vreodată în fața acestui personaj cultivat și original să facă vreo aluzie la vechea legendă a lui Flamel. De altfel, acest bărbat viguros, cu fața tăbăcită, ce vorbește cu greu franceza, nu seamănă deloc cu imaginea pe care lumea o păstrează despre alchimistul parizian. Dar lucru ciudat, el își plătește toate datoriile cu monede netede și rotunde din aur curat...'

2

CATERINA DE MEDICI

ȘI

DECAPITATUL VORBITOR

Caterina de Medici își trece mâinile, matern, peste umerii cuprinși de febră ai regelui Carol al IX-lea, nefericitul ei fiu. Cu un gest liniștitor, magicianul Cosimo Ruggieri le spune să rămână în colțul întunecat al capelei. Mama și regescul ei moștenitor stau nemișcați, sunt amorțiți de frig, iar liniștea parcă încărcată de spaimă le mărește emoția. Puțin mai departe, arlechin luminos învăluit de razele soarelui filtrate prin vitraliul multicolor, micuțul evreu privește cu ochii măriți de uimire. Este buimac: a fost luat și adus aici și descoperă decorul lugubru cu o teamă ce-l face să presimtă că ar putea fi victima unei nelegiuiri. Dacă nu ar fi înconjurat de razele soarelui, i s-ar putea vedea cămașa de un alb imaculat și fața palidă ca varul.

Altarul a fost orânduit cu mare grijă: masa sfântă este acoperită cu o pânză neagră și, în fața tabernacolului, patru lumânări — așezate în cele patru colțuri — încadrează pecetea lui Solomon. În mijloc, se află un potir de metal negru cu sânge închegat; pe lichidul vâscos și întunecat este așezată o ostie albă. O altă ostie, de data aceasta neagră, se află pe o tavă de argint. Într-o superbă sticlă de cristal, se găsește un lichid de culoarea rubinului.

În timp ce murmură cuvinte magice, Ruggieri desenează cu creta, pe pământ, trei cercuri, apoi apucă pumnalul cu mâner în formă de cruce pe care îl poartă la cingătoare și-l înfige cu violență în altar, strigând diabolica anagramă a sfântului nume al Fecioarei: Airam. Toate lumânările se sting dintr-o dată, parcă suflate de o putere necunoscută. Pe altar nu mai strălucește decât lichidul fluorescent din sticlă de cristal. Copilul a împietrit de frică. Însăși Caterina de Medici începe să tremure. Regele, măcinat de ftizie, geme ușor și pare indiferent la scena ce se desfășoară sub privirile sale.

În acea clipă, intră preotul, îmbrăcat din cap până-n picioare în negru. E un călugăr iacobin, caterisit. El apucă crucea înfiptă în lemnul altarului, o aruncă pe jos, o răstoarnă și o calcă în picioare, bolborosind tot felul de vorbe nelegiuite. Apoi, preotul pune mâna pe copil. La lucirea slabă a sticlei de cristal, se poate vedea cum micuțul, amorțit de spaimă, nu-i opune o prea mare rezistență. Preotul îl obligă să înghită ostia și îi închide gura, cu forța, pentru a-l împiedica să scuipe divină substanță. E o metodă diabolică de a sili

carnea vie a Mântuitorului să participe la supliciu, în acest fel, Hristos suferă fizic în trupul micului martir. Copilul se zbate cu disperare, dar zadarnic. Ruggieri deschide un cufăr greu, făcut din nuiete; preotul pune copilul în cufăr și închide capacul, lăsându-i capul afara. Toată lumea privește ca hipnotizată spre băiatul ce-i aproape strangulat de capacul cufărului pe care iacobinul îl apasă cu toată puterea, băiatul aruncă priviri înspăimântate și respiră greu, făcând să răsunе sub bolțile de piatră îngrozitoarele-i gemete.

Ruggieri ia pumnalul și, cu un gest rapid și precis, îl înfige în gâtul băiatului. Valul de sânge ce țâșnește stropește fața de masă de pe altar și crucea răsturnată pe trepte. Ajutat de preot, magicianul prinde capul cu mâna, îl taie brusc și ținându-l de părul ce șiroiește de sânge, îl rotește spre cei ce privesc, pentru ca fiecare să-l poată vedea. Apoi se îndreaptă repede spre altar și îl așază pe ostia neagră de pe tavă. După aceea, cu patrafirul pătat și cu mâinile roșii de sânge, adresează Satanei o invocație solemnă, poruncindu-i să răspundă, prin intermediul capului tăiat, la întrebările regelui. Apoi se întoarce spre Carol al IX-lea și adaugă:

— Vorbește și adoră-l pe Satana! Fă-l să te asculte!

Carol, îngrozit de această macabră ceremonie, rămâne mut. Febra îl mistuie și nu știe ce să gândească despre drăcescul spectacol la care a fost obligat să asiste. Dar, deodată, ochii lui se holbează de uimire; nu, nu delirează, capul tăiat se mișcă! Ochii se deschid și se închid, iar buzele se îndepărtează ușor una de cealaltă, lăsând să curgă un firisor de sânge. Freamătă și rostesc încet câteva vorbe, la început nu se înțelege nimic, căci vorbele se pierd într-un fel de gâlgâit nedeslușit, dar apoi se disting cuvintele:

— Moartea vine să te vindece... Caterina va salva Franța...

Surprins și totodată înspăimântat de această scenă supranaturală și respingătoare, Carol își înfrânge starea de letargie și strigă în liniștea capelei:

— Luați din fața mea acest cap! Luați-l!

Ruggieri și Caterina îl sprijină pe rege și părăsesc cât pot de repede turnul castelului Vincennes. În acea zi de 25 mai 1574, ei se grăbesc să-l conducă pe Carol la Luvru, intrând în fortăreața de pe malurile Senei printr-o trecere secretă, pentru a ascunde de privirile mulțimii ciudata expediție a suveranului muribund.

Carol al IX-lea mai trăiește încă cinci zile, vegheat de doică și agonizând în patul său. Când se apleacă spre el, doica îl aude vorbind în delir despre fantoma unui copil evreu decapitat și despre fantomele hughenotilor masacrați, de a căror moarte nu conținește să se căiască.

În dimineața zilei de 30 mai, boala pare a se domoli pe neașteptate și regele își recapătă cunoștința. Îl cheamă grabnic la căpătâiul său pe ducele d'Alençon și pe regele Navarei, pentru a da acestor importante personalități ale regatului câteva ordine precise, în așteptarea întoarcerii fratelui său care, pentru moment, domnește în îndepărtata Polonie, regența îi va fi încredințată mamei sale. Oare el își dă seama că ascultă de poruncile capului tăiat? Cu sufletul ușurat, secătuit de puteri, Carol cheamă un preot. După ce se mărturisește și se mântuie de torturile iadului, își așteaptă moartea. Ea își vestește sosirea prin niște dureri îngrozitoare ce-i sfredelesc pieptul, pe la ora patru după-amiază, moartea vine să-l elibereze de suferințe și remușcări. Pe dată, Caterina de Medici pune mâna pe toată puterea la care-i dă dreptul regența: experiența drăcească făcută în Turnul Diavolului din castelul Vincennes și-a adus roadele.

Ruggieri, magicianul preferat al ambițioasei Caterina, imaginase de mult timp acest spectacol înfricoșător, dar îl păstra pentru o împrejurare în care trebuia să impresioneze puternic spiritele. Dar avea nevoie să-și pregătească bine trucurile și, mai ales, să găsească actorii care să joace în această dramă.

În privința preotului, Ruggieri era liniștit. Avea mult visatul prilej de a se convinge de recunoștința unui iacobin tradiționalist, caterisit de papa, căruia îi salvase viața vorbindu-i, la vreme, despre o expediție a gărzii regale, foarte hotărâtă să-i pedepsească pe preoții răzvrătiți. În schimb, în privința copilului, lucrurile erau mai dificile. Se hotărî să răpească un copil de pe străzile Parisului și să-l constrângă pe micul prizonier să joace scena infernală...

Plimbându-se pe strada Lavandières, Ruggieri observase prăvălioara unui negustor în care se juca un copil ce părea a fi sănătos și inteligent. Magicianul îl privi cu atâta atenție, încât mama băiatului, bănuitoare, adresă trecătorului necunoscut vorbe de ocară și îi ceru să părăsească locul. Tatăl băiatului ridică din umeri, bodogănind. Era mirat că-și vede soția alungând un eventual client. Ruggieri nu spuse nimic și plecă. El vorbi cu doi soldați care-l așteptau, le dădu ordine și se întoarse discret la Luvru. Când copilul ieși din prăvălie pentru a-și întâlni tovarășii de joacă, soldații îl înșfăcară și-l aruncară într-o trăsură care porni în mare goană spre Vincennes. Ruggieri avea să vină și el pe dată, spre a începe repetițiile.

Ca pentru un spectacol de magie, el pregătise câteva accesorii truate ce transformau capela din turn într-un adevărat decor de teatru. Mai trebuia să-l convingă pe tânărul Isaac să joace rolul și să asculte de ordine. Izbuti, făcându-i tot felul de promisiuni liniștitoare. Ca un bun observator ce era, Ruggieri nu se înșelase în privința calităților și inteligenței băiatului. Ca să reușească, înșelătoria cerea un joc perfect. În clipa când copilul era băgat în cufărul de nuielă și se prefăcea că se opune, după ce-și dăduse ochii peste cap și gâfâise cât putuse mai tare, Ruggieri îi apăsa capul în fundul cufărului, pentru a-l face imediat să iasă afară. Dar capul ce ieșea din cufăr nu era decât o copie făcută din ceară, ce conținea, în gât, un mic rezervor cu sânge. Ruggieri se prefăcea că taie capul, îl rotea cu mândrie, câteva secunde, spre rege și spre regina-mamă și apoi îl ducea la altar. Întorcându-se cu spatele spre cei de față, el acoperea scena cu trupul și ascundea capul pe care pretindea că-l tăiasse, răstimp în care preotul împingea cufărul în spatele altarului și deschidea capacul. Copilul ieșea repede și se așeza sub masă, fiind ascuns de pânza neagră ce-o acoperea. Ruggieri destupa gaura făcută în tavă și arunca prin ea capul fals. Copilul îl prindea și își mânjea fața cu sângele ce continua să curgă. Apoi, își scotea capul prin orificiul tainic, în acest timp, Ruggieri apropia de gâtul copilului câteva dantele pentru a absorbi urmele de sânge și mai ales pentru a ascunde cât mai bine marginile găurii. Restul nu era decât o lugubră comedie.

Când regele și regina s-au întors la Paris în tovărășia lui Ruggieri, preotul blestemat nu a stat pe gânduri nici o clipă și a tăiat, de data aceasta cu adevărat, gâtul copilului. Asupra tainelor ceremoniei trebuia să domnească un secret absolut.

În timpul acesta, părinții micuțului Isaac alergau din casă în casă, își alarmau vecinii și băteau la ușile tuturor prăvăliilor. Și cu cât căutau mai mult, cu atât le creștea teama. Strigătele și hohotele lor de plâns se amestecau cu tumultul oamenilor ieșiți de prin case. Copilul dispăruse, căzând pradă vreunuia dintre tâlharii ce se înmulțiseră în oraș în acele vremuri tulburi. Dar intuiția mamei îi spunea acesteia că vinovat de crimă este bărbatul în negru care dăduse târcoale prin jurul căsuței lor. Vru să se ducă s-o implore pe doamna Caterina să poruncească să-i fie căutat copilul, neputându-și închipui că la originea dramei s-ar afla chiar aceasta. Dar cum ar fi putut fi primită de mama regelui ea, o biată evreică? Și femeia trebui să se mulțumească să-și plângă fiul dispărut.

Pentru Caterina de Medici, ceremonia secretă din Turnul Diavolului nu era decât urmarea firească și inevitabilă a pasiunii și credinței sale în puterile oculte. Din fragedă tinerețe ea căutase ajutorul vrăjitorilor și al ghicitorilor. Uneori, viitorul îi fusese prezis cu o precizie înfricoșătoare.

Vestitul Nostradamus i-a ghicit, în 1555, moartea regelui Henric al II-lea. Patru ani mai târziu, acest eveniment s-a produs în toate detaliile prezise.

Magicianul său preferat rămâne totuși Ruggieri. Acesta nu ezită să recurgă la mari înscenări, punând uneori în joc o întreagă trupă de complici. Așa a făcut în 1560 când, la castelul Chaumont, a prezis, într-o oglindă de oțel, destinul dinastiei Valois și viitorul Franței.

Acest miracol a cerut cinci săptămâni de pregătire. Ruggieri stătea închis în cabinetul său de alchimist, în care nimeni, nici chiar Caterina, nu avea voie să intre. Această încăpere era întunecoasă, căci lumina pătrundea cu greu prin geamurile verzui. Pe trei mese mari stăteau clondirele și flacoanele necesare combinațiilor alchimice. În coșul sobei se afla *atanorul*, cuptorul arderilor alchimice, oul filosofal, creuzete și alambicuri. Un vas cu apă, așezat într-un colț, folosea pentru purificări. Parchetul era presărat cu tot felul de cărți de farmece și cu suluri de pergament. În atmosferă se simțea un miros de mentă și de ricin încălzite, aceste mirosuri grele trebuiau să izgonească spiritele malefice și să distrugă larvele pe care puterile dușmănoase le-ar fi putut crea. Pe vechii pereți văruiți se puteau citi câteva formule de neînțeles, în fața ferestrei, un astrolab era menit să determine poziția astrilor și o uriașă clepsidră măsura timpul.

Ruggieri verifică pentru ultima oară funcționarea vestitei sale oglinzi de oțel și puse în mișcare ingeniosul trucaj cu care îl înzestrase un foarte priceput lăcătuș; partea centrală a oglinzii se deschidea ca un stor, lăsând descoperită o fereastră dreptunghiulară. Bucuros să constate că totul era impecabil pregătit, magicianul înaintă spre cămin și bătu de trei ori în zidul de deasupra. În învelișul de marmură apăru o gaură — identică cu cea din oglindă — și în această deschizătură nebănuită se ivi un chip neliniștit.

— Începem? întrebă omul.

— Nu, răspunse Ruggieri. Nu vreau decât să controlez dacă accesoriile sunt bine așezate. Pune la muiat două pergamente, pentru a le face transparente; ele vor reprezenta oglinda când o vom fi escamotat. Umezește ierburile de la torțe, pentru ca fumul să fie și mai gros. Încearcă tubul acustic ce dă în cămin...

Din spatele zidului, figurantul făcu ce i se ceruse; în burlan se

auzi, răsunând și amplificându-se, o voce ca un vaier.

— Bine, zise Ruggieri. Verifică și costumul jucătorilor. La banii pe care li-i plătesc, acesta trebuie să fie rolul vieții lor! Fiți gata, toți, mă duc s-o chem pe doamna. Astupă cu grijă gaura...

Ruggieri străbătu liniștit galeria ce ducea spre oratoriul unde, îngenuncheată în fața altarului, aștepta Caterina. Deschise încet ușa și spuse:

— A sosit clipa, doamnă. Cerul ne este favorabil. Veniți.

Ea îl urmă, foarte emoționată. Când ajunseră în micul laborator de alchimie, Ruggieri îi arată o perniță pusă pe jos și îi zise:

— Îngenuncheați!

În acea cămăruță nu mai exista nici regină și nici supus, ci un om ce oficia și o biată femeie ce-i cerea serviciile. Caterina îngenunche. În semiîntinericul încăperii, ea pândea cu teamă până și cel mai mic gest al lui Ruggieri.

Maestrul luă o pană pe care o muie într-un pahar plin cu un lichid de culoarea sângelui. Pe placa de oțel a oglinzii, scrise cu litere ebraice cele patru litere magice: Iehova, Mitraton, Elohim, Adonai... Apoi așază oglinda pe partea de deasupra sobei, la perete. Aruncă pe foc puțin șofran, flacăra pâlpâi, împrăștiind un miros puternic și înțepător. Ruggieri luă o cruce de lemn și o îndreptă cu vârful spre foc, crucea se înroși și începu să ardă, dar magicianul o scoase din foc și, folosind capătul înnegrit, desenă pe pământ un cerc dubiu.

În acest fel, el crea un câmp magnetic, aici își puse accesoriile indispensabile incantației sale: un craniu omenesc, o tibie, o lampă cu flacăra palidă și un motan viu, dar adormit printr-o vrajă sau de vreo substanță necunoscută, filtru puternic, căci motanul își păstra în somn labelle țepene și părul zburlit.

Ruggieri adresă Cerului rugăciuni îndelungi. Dar nu se întâmpla nimic. Magicianul cânta când, deodată, din oglindă începu să iasă un nor gros de fum. Ruggieri aruncă pe jărat înăcă o mână de șofran, din foc țâșni o flacăra portocalie. Inscriptiile scrise pe oglindă dispăruseră, suprafața de oțel lustruit era mai clară decât înainte și foarte strălucitoare. Caterina privea cu atenție spre a nu pierde nimic din această transformare alchimică, vru să se apropie, dar Ruggieri îi făcu semn să nu se miște. Centrul oglinzii deveni vaporos și, prin fum, începu să se vadă un spectacol ciudat.

Caterina își recunoscuse, mai întâi, proprii copii. Francisc al II-lea, regele, făcu o rotire și dispăru. După el urmă Carol, care se învârti de paisprezece ori apoi, cu fața schimonosită de groază, păru că alungă cu brațele o fantomă invizibilă. Caterina se întoarse spre magician spre a cere o explicație, el îi spuse că fiecare rotire reprezenta un an de domnie... Carol dispăru. Regina își recunoscuse apoi preferatul: pe Anjou, dar anii păreau să fi trecut ca prin minune, căci acesta devenise un bărbat în toată firea. Îmbrăcat într-un costum foarte împodobit și acoperit de bijuterii, el făcu cincisprezece rotiri. Apoi se opri și păru că privește o formă invizibilă ce zăcea pe pământ, cu degetul arătător — pe care strălucea un inel împodobit cu un rubin uriaș — îndreptat spre ceva ce nu exista. În acea clipă se auzi un vaiet, ce se transformă într-un horcăit sinistru. Fumul deveni și mai gros și totul pieri.

În ciuda acestor prevestiri sinistre, Caterina de Medici nu putu să-și înăbușe un suspin de mulțumire. Datorită Cerului, dinastia de Valois nu avea să se stingă încă. Privi viitorul cu mai multă seninătate și se gândi să facă pace între protestanți și catolici, punând astfel capăt unor lupte fără rost.

Dar fu trezită din visurile sale de oglinda ce începu din nou să vibreze. În norul de fum, își făcu apariția un bărbat, pe care, la început, Caterina nu-l recunoscuse. Privindu-l cu mai multă atenție, îi observă trupul îndesat și robust, acoperit cu o platoșă încinsă cu o eșarfă de mătase albă. Privirea-i vie, gura-i batjocoritoare, nasul ca un cioc de vultur, toate aceste detalii i se potriveau lui Henric de Bourbon, hughenotul răzvrătit. O dată cu acea apariție, anatema îndepărtată de Coroană pentru o clipă apăsă din nou asupra Franței și soarta regatului părea să se lege de această ramură pe care o ura de moarte. Henric de Bourbon se roti, vesel, de douăzeci și unu de ori! Caterina închise ochii, neputând să mai privească această scenă teribilă. Ruggieri făcu câteva gesturi liniștitoare și îi ceru doamnei să-și regăsească stăpânirea de sine. Caterina observă că oglinda își recăpătase consistența inițială. Inscriptiile ebraice reapăruseră; apoi motanul se trezi și începu să miaune atât de ciudat, încât Caterina de Medici tresări.

Oglinda de la Chaumont nu mințise. Ruggieri, în acea zi, nu făcuse decât să ilustreze și să completeze profețiile prietenului său Nostradamus. Francisc al II-lea avea să moară după câteva săptămâni, în ziua de 4 decembrie a anului 1560. Carol al IX-lea va deveni rege, dar Caterina va ține în mâini frâiele regatului. Prea iubitul ei Anjou îi va urma la putere sub numele de Henric al III-lea, apoi coroana va trece la mult huliții Bourboni și Henric al IV-lea se va urca pe tron.

Când oglinda tăcu iar, Ruggieri, cu o voce cavernoasă, cu un gest amplu și cu ochii fixați spre cer, făcu o ultimă profeție:

— Feriți-vă de Saint-Germain, el vă va aduce moartea!

Caterina de Medici nu uită niciodată nici oglinda magică și nici prezicerea ce i se făcuse. Ea își continuă viața aventuroasă, dar se feri de Luvru, pentru a nu se apropia de biserica Saint-Germain-l'Auxerrois. De asemenea, ea părăsi castelul Saint-Germain, din apropierea Parisului. La bătrânețe, se crezu, în sfârșit, eliberată de amenințarea pe care o cuprindeau aceste cuvinte; considera că a izbutit să dezmință ultima profeție a astrologului, ferindu-se cu grijă de locurile ce purtau numele mult temut.

În 1589, fiind foarte bolnavă, Caterina de Medici socoti că e bine să se pregătească pentru un sfârșit creștinesc. Aflându-se la castelul său de la Blois, ea a trimis după preotul la care se mărturisea de obicei. Din nefericire, acesta nu fu găsit și, în locul lui, îi fu adus primul preot întâlnit pe coridoarele palatului. După ce o ascultă, preotul îi dădu împărtășania; atunci ea îl întreabă cine este:

— Sunt abatele de Chablis...

— Dar cum vă numiți?

— Julien de Saint-Germain...

Caterina scoase un suspin prelung și, cu o voce liniștită, murmură:

— Atunci sunt pierdută...

Câteva ore mai târziu, își dădea ultima suflare. Prevestirile magicianului o urmăriseră până în ultimele clipe de viață.

Ruggieri și-a exercitat încă mulți ani meseria de astrolog, uzând de protecția lui Henric al II-lea și apoi de cea a mareșalului Concini. Căzut mai târziu în dizgrație pentru că se compromisese într-un

complot împotriva lui Henric al III-lea, el fu condamnat la galere și apoi iertat. După grațiere, își părăsi rolul primejdios de magician, pentru a ajunge un bătrân cumsecade care făcea almanahuri și prezicea viitorul sub numele de Jean Querberus. Înainte de a muri, îl izgoni pe preotul ce venise să-l împărtășească și refuză să se mărturisască. Într-o înfricoșătoare noapte a anului 1615, vecinii l-au auzit scoțând niște strigăte groaznice și dimineața l-au găsit fără viață. S-a spus că fusese sugrumat de Diavol.

3 CASANOVA ȘI TECHINII DIAVOLULUI

Mâna lungă, fină și rasată a lui Casanova se pierde în părul mătășos și negru al Javottei, degetele îi înnoadă și deznoadă buclele. Tânărul pare cu totul absorbit de acest joc când, deodată, împietrește, deschide ochii mari, își privește mâna și nu-și poate stăpâni un strigăt de uimire. Javotte întoarce capul, șuvițele-i despletite par a curge pe degetele frumosului cavaler, la început nu vede nimic, dar, deodată, zărește cum din părul ei apare ceva galben și scânteietor. Este un ban de aur, un ban adevărat, ce poate fi pipăit.

— Este al tău, căci vine de la tine... zice Casanova, întinzându-i banul cu sclipiri minunate.

Uluită și fascinată, Javotte ia repede moneda, o duce la gură și mușcă zdravăn din ea spre a se convinge că-i adevărată. Nu, nu-i nici o iluzie. Mulțumită, schițează un surâs de recunoștință și pune banul de aur într-o pungă de pe scaun. Apoi, uitându-se fix, cu o privire arzătoare la Casanova, îi spune cu voce nesigură:

— Vraja ta e uluitoare. Poți repeta acest miracol ori de câte ori vrei?

Casanova îi arată că nu are nimic în mâini. Apoi își ridică mâna stângă spre obrazul Javottei; își mișcă degetele ca și cum ar urma să mai apară o monedă; dar nu se mai petrece nimic. Casanova își prinde mâna stângă cu mâna dreaptă care până atunci se sprijinea pe marginea patului. Urmează un fermecător balet al degetelor, după care din părul Javottei se ivește o nouă monedă de aur...

Cum ar putea Javotte să reziste unui bărbat ce-i în stare să facă o asemenea minune? Casanova pare că a uitat ciudata apariție a monedei și, fericit, se lasă purtat de farmecele Javottei. Din când în când, fata își furișează mâna în șuvițele-i de păr și trage de ele cu un mic gest nervos, dar zadarnic, buclele rămân sterpe. În căldura verii italiene, ea se supune de bună voie tuturor capriciilor „magicianului”. Casanova are grijă să nu împingă jocul prea departe, fata este încă virgină și acest tezaur de puritate trebuie păstrat.

— Draga mea Javotte, nu cumva jocul nostru te nemulțumește?

— Dimpotrivă, răspunde ea supusă, îmi face multă plăcere.

— De acum înainte, te vei culca în fiecare noapte în camera mea, căci trebuie să mă conving eu însumi că, în noaptea mării operațiuni magice, te vei afla în starea în care trebuie să fii...

Marea operațiune magică... Casanova a sedus-o pe această domnișoară în numele științelor ezoterice, el s-a înfruptat din tinerețea ei în numele spiritelor ascunse în întuneric. Era în anul 1749, la începutul verii, și Casanova sosise la Césène de câteva zile. Cu

autoritatea demiurgului atotputernic, el se introdusese în casa lui Georgio Franzia, un țăran bogat ce credea că stăpânește o comoară ascunsă undeva, în adâncurile proprietății sale. Casanova îl asigură că o ceremonie misterioasă, a cărei taină numai el o știe, va obliga forțele întunericului să-i dezvăluie locul unde se află comoara. Și iată că tatăl fetei ajunge la cheremul capriciilor lui Casanova. Magicianul se instalează confortabil în casa omului: declarându-se interpretul puterilor întunericului, el cere o cameră cu două paturi și o anticameră cu spălător. E hotărât să o supună pe fata cea mare a prea naivei sale gazde tuturor capriciilor sale amoroase:

— Am neapărată nevoie de o cusătoreasă virgină, în vârstă de paisprezece până la optsprezece ani, m dar această fată trebuie să păstreze taina, ca și toți ceilalți din casă.

Casanova spune aceste vorbe ca pe o amenințare: dacă fata va sufla vreun cuvânt, întreaga operațiune va da greș, dracii care scormonesc prin întuneric se vor ridica, beți de mânie, și comoara ascunsă își va păstra pe veșnicie taina, urmând să nu mai fie văzută niciodată de ochii muritorilor. Nu-i nevoie să spună mai mult: Franzia, înnebunit la gândul că ar putea să piardă comoara, o propune drept cusătoreasă chiar pe fiica lui, Javotte. Având consimțământul tatălui și în propria-i casă, aventurierul se lasă în voia firii lui, supunând-o pe fată la toate jocurile perverse ale imaginației sale desfrânate.

Pentru a-i da de lucru în timpul zilei, Casanova o pune pe Javotte să lucreze o cămașă de în, cu mâneci largi și cu glugă, apoi îi poruncește să coasă la un loc șapte pergamente, pe care desenează, la nimereală, contururi ciudate și litere indescifrabile, spunând că de toate acestea are absolută nevoie pentru invocarea spiritelor. După ce face aceste preparative, cavalerul își petrece timpul, în chip plăcut, în dulcea tovărășie a Javottei. De altfel, fata nu-și mai ascunde bucuria, ea este îndrăgostită de atotștiutorul ei inițiator:

— Dacă ne culcăm împreună, stricăm ceva? întrebă ea, cu falsă nevinovăție.

— Nu, draga mea, cu condiția ca tu să fii virgină în ziua marii operațiuni, ăsta e singurul lucru ce trebuie respectat.

De acum încolo, Javotte și Casanova nu se mai părăsesc nici o clipă și-și petrec nopțile cunoscând plăcerile nebunești ale simțurilor. Deși depravat și lipsit de scrupule, Casanova nu vrea să o compromită în chip iremediabil pe Javotte și se poartă ca un gentilom. Își plimbă mâinile dibace pe trupul fetei, fără însă să treacă de granița care ar face din ea o femeie. Din degetele abile ale lui Casanova apare încă o dată o monedă de aur, fata își ascunde comoara în pungă, fără să zică nimic și fără ca măcar să tresară: miracolul a devenit pentru ea un lucru obișnuit.

Dar cum tatăl pare a fi neliniștit, Javotte trebuie să se prefacă a se interesa de draga lui casetă. Ca semn concret al unei prezențe oculte, din pivniță se aud în fiecare noapte lovituri înăbușite.

Sunt spiridușii însărcinați să vegheze asupra comorii, își spune bietul Franzia.

Ținând în mână o lampă, Casanova se așază lângă ușa ce duce în pivniță și așteaptă cu hotărâre ca puterile drăcești să se facă simțite. Acest liber-cugetător știe prea bine că nu va apărea nimeni, faptele de pe cealaltă lume nu-l preocupă deloc, dar, dintr-o dată, aude niște zgomote venind din adâncuri; sunt lovituri regulate, ca acelea pe care le-ar face un pistil uriaș, mânuit cu putere într-un gigantic mojar de bronz. Dar iată că ușa se deschide încet, scârțâie din țâțâni și se închide brusc cu un zgomot sec. Casanova face o săritură, deschide

ușa și ridică lampa, cu gândul că va descoperi vreun truc. Nimic suspect. Vede, prin întuneric, niște forme care se duc și vin într-un balet tăcut. Departe, pe câmp, flăcările dansează, alcătuind un spectacol magic. Dar lată-l pe Franzia, care vine să-și întâlnească binefăcătorul.

— Sunt spiridușii ce păzesc comoara, spune Casanova.

În sinea lui el este însă foarte tulburat și încearcă să dezlege firele enigmei.

Flăcările îi sunt cunoscute. A văzu acest fenomen climatic adeseori — și în toată Italia. Dar oare ce să fie cu loviturile ce se aud din pivniță și cu ușa care se deschide și se închide singură? Cine sau ce își face simțită prezența în acest fel? Oare el însuși a căzut victimă vreunui pungaș? Nu cumva spiritele vor cu adevărat să-și bată joc de un necredincios și un dezmățat cum e el? Nu cumva îi trimit semne amenințătoare, menite să-l silească să renunțe la șarlatanie? La gândul ăsta, Casanova ridică din umeri și privirea i se înăsprește. Dacă există cumva spirite, atunci să facă bine să tremure și să amuțească, demonii să cadă în prăpastie, diavolii să se întoarcă în ascunzătoarea lor, căci el, nelegiuitul, își va bate joc de toți, chemându-i la o ceremonie caraghioasă, numai bună să-i păcălească pe prostănaci!

Cu câteva zile mai înainte, Casanova îi spusese țăranului că vraja nu are putere decât într-o seară cu lună plină. În noaptea aceea venise momentul să-l cheme pe Belzebut și pe ciracii săi. Javotte trebăluise toată ziua: trebuise să coasă în cerc vreo treizeci de foi de hârtie, ornamentate cu figuri enigmatice. Iată că, în sfârșit, se lasă întunericul. Casanova înaintează în curte, ținând în mâini o baghetă magică făcută dintr-o ramură de măslin. Părul despletit îi cade pe umeri în șuvițe cârlionțate; așezate pe capul său, pergamentele cusute de mâna pură a fetei formează un fel de coroană, iar anteriorul alb, cusut în vederea acestui ceremonial, îi acoperă îmbrăcămintea profană. Înveșmântat în cămașa-i imaculată, Casanova seamănă cu un adevărat preot al unui cult ciudat, cu predicatorul unei credințe înfricoșătoare. Cercul de hârtie e așezat pe dalele ce acoperă curtea. Casanova se apropie de el cu pași înceți. De pe balcon, Franzia îl privește atent, cu inima bătând de emoție. Curând, spiridușii își vor face apariția și-i vor da comoara. Căci Casanova are darul să comunice cu ființele imateriale, deodată, vrăjitorul începe să vorbească și spune că vede, dincolo de ziduri și de mormanele de pământ, „caseta” cu comoara îngropată, diamantele, rubinele, smaraldele și o sută de mii de livre de pulbere de aur... Apoi, înconjoară cercul de trei ori, rostind cuvinte de neînțeles, această melopee îl întărește pe Franzia în credința lui: Casanova este, cu adevărat, un mare maestru al științelor oculte; ce fericire că a întâlnit un asemenea inițiat!

Casanova sare apoi în mijlocul cercului, se ghemuiește și rămâne nemișcat. Până și cerul pare că a încremenit: un nor negru se oprește din drumul lui chiar deasupra vrăjitorului, fulgerele spintecă întunericul cu lumina lor trecătoare și se pornește o ploaie torențială. Casanova simte că-și pierde puterile, fulgerele cad pretutindeni, tunetele bubuie mânioase. El știe prea bine că cercul magic nu-i decât un joc și că toate acestea nu-s făcute decât ca să-l ducă de nas pe un prostănac. Și totuși, dacă lucrurile sunt adevărate? Dacă puterile întunericului au fost cu adevărat ațâțate? Și dacă un Dumnezeu atotputernic își îndreaptă împotriva lui, ereticul, mânia Sa nemărginită? Casanova nu mai îndrăznește să iasă din cercul magic

pe care el însuși îl imaginase. Rămâne acolo, înțepenit, până când furtuna se potolește. Numai atunci cutează să se ducă să se încălzească în casă, unde Javotte, cu gesturile-i drăgăstoase, îi redă puterea.

Chiar a doua zi dimineața, Casanova se hotărăște să părăsească acele locuri bântuite de atâtea taine neliniștitoare. Dar, înainte de a pleca, trebuia să-i vorbească lui Franzia, care-i foarte dezamăgit că n-a pus mâna pe comoară. Seducătorul inventează o poveste la care tatăl Javottei va visa tot restul vieții.

— Cei șapte drăcușori ce păzesc comoara mi-au spus cu de-amănuntul ce să fac, zice el, dar am fost nevoit să cad cu ei la o înțelegere și să nu mai dezgrop prețioasa comoară, pe care sunt însărcinați s-o păzească. Ca mărturie a buneii lor credințe, mi-au lăsat vreo zece monede de aur.

Franzia, uluit, le ia cu grijă, ca și cum ar fi sfinte. Javotte plânge, văzând că a sosit ora despărțirii; Casanova o mângâie pe obraji, sfătuind-o să se mărite cât mai repede cu un băiat cumsecade, căci nu mai e nevoie de virginitatea ei pentru vrăji... Ea strânge la piept punga în care sună monedele de aur născute din căldura îmbrățișărilor. După ce-i dă o ultimă sărutare frățească pe frunte și-i face cu mâna un semn de rămas-bun, aventurierul o pornește la drum, făgăduind că se va întoarce curând, adică de îndată ce drăcușorii i-o vor îngădui. Dar mai sunt atâtea femei ce trebuie iubite și atâția naivi care trebuie păcăliți...

Casanova își subjugă amantele cu monedele sale „vrăjite”, făcute din aur. Dar cum aventurile sale sunt nenumărate, el trebuie să-și procure această bogăție de undeva. Ce metodă poate fi mai bună decât să joci cărți și să fii sigur că vei câștiga? Dar, bineînțeles, norocul trebuie un pic ajutat. Hazardul i-a dat prilejul s-o facă în timpul călătoriei sale la Paris, în 1750. Curiozitatea lui mereu trează l-a îndemnat să frecventeze celebrul tripou al lui Jean Lhomonier, aflat în apropiere de Palais Royal. În ziua în care Casanova pătrundea pentru prima oară în acest loc, vreo treizeci de bărbați își măsurau puterile jucând cărți. Unul dintre ei îi reține atenția, omul se numește don Pedro, Casanova este fascinat pe dată de felul cum acest compatriot al său știe să țină cărțile. Don Pedro face pe prostul, expresie ce-i sporește urâtenia și oboseala feței. Dar are mâini superbe și toate mișcările sale par armonioase și perfect controlate. Casanova simte că sub această purtare voit primitivă se ascunde o înșelăciune, și totuși, nimic, dar absolut nimic nu arată că sub ochii lui se petrece vreo coțcărie.

Casanova devine foarte curând un obișnuit al tavernei de lângă Palais Royal, el îi observă cu atenție pe toți cei din jur și încearcă să afle totul, convins că mai devreme sau mai târziu va descoperi taina lui don Pedro. Într-o seară, când vreo zece jucători se războiau între ei, ruinându-se, don Pedro este dat în vileag de adversarul său, căruia îi vine în gând să numere cărțile, la sfârșitul partidei. Sunt zece cărți în plus. Păgubașul înșelat vede roșu de mânie, cuprins de o mare furie, îl amenință pe trișor și-i cere, urlând la el, să-i dea înapoi banii pierduți în ajun. Don Pedro, bineînțeles, nu are de unde să-i plătească. Casanova prinde din zbor momentul, intervine și generos, se oferă

să-l despăgubească din plin pe păgubaș. La insistențele patronului, neliniștit la gândul că scandalul va întina reputația localului, jucătorul primește acea despăgubire venită de la un necunoscut. Și în timp ce nefericitul păgubaș, un pic mai înseninat la față, își numără banii, Casanova îi duce pe don Pedro departe de acel loc de pierzanie.

Din recunoștință și pentru a satisface curiozitatea noului său prieten, don Pedro îi dezvăluie secretele artei sale de trișor. El este, în primul rând, un mare maestru în ale filării, mișcare ce constă în împărțirea cărților într-un anume fel: în loc de prima carte i se dă jucătorului a doua. Bineînțeles că această șmecherie nu-i folositoare decât dacă știi ce cărți ai împărțit din pachet. Pentru asta, don Pedro adună cărțile de pe masă cu mâna dreaptă, în timp ce ridică pachetul, pe care-l ține în cealaltă mână. Degetele de la mâna stângă desfac discret primele trei sau patru cărți, pentru a le repera. Apoi strânge cu grijă pachetul de cărți, în timp ce mâna dreaptă pune cărțile, cu fețele ascunse, din nou pe masă.

Don Pedro precizează că, adeseori, așază deasupra cărților de joc altele, dinainte pregătite și bineînțeles, identice cu cele folosite în partida jucată. Pentru a le păstra deasupra pachetului, el recurge cu succes la falsa lor amestecare și tăiere.

Pentru a realiza falsa amestecare, don Pedro ia pachetul cu mâna stângă și ține cărțile pe care vrea să le adauge cu dreapta, între degetul mare și arătător, apoi pune tot restul pachetului, carte cu carte, una deasupra și alta dedesubtul cărților cunoscute, fără să le piardă din ochi nici o cupă. Deci cărțile cunoscute se află la mijlocul pachetului. Pentru a le aduce deasupra, el pune cărțile care le acoperă dedesubt. Apoi mai e și trucul care constă în a îndoi puțin anumite cărți de joc. Ținând pachetul în mâna stângă, don Pedro îndoiaie mai multe cărți din cărțile de deasupra, strângându-le marginea între degetul mare și degetele opuse ale mâinii drepte. Astfel, după tăierea cărților, pe marginea lor se poate vedea o mică fisură.

Luând pachetul de cărți în mâna stângă, don Pedro se preface că taie cărțile, mișcare care constă în a întoarce pachetul cu partea de jos în sus. Degetul mic de la mâna stângă servește drept pârghie fixată în locul unde cartea e ușor fisurată, pârghie cu care se ridică jumătatea de sus a pachetului, în timp ce degetele mâinii drepte înalță spre mâna stângă jumătatea de jos. Jumătatea de sus se așază pe palma stângă, cea de jos ajungând deasupra.

Pe Casanova îl pasionează aceste mișcări abile. El le repetă, pentru propria-i plăcere, până când izbutește să le execute perfect, socotind că într-o bună zi îi vor fi de folos.

Fiind un simplu cavaler italian încă necunoscut, el trebuie să încerce cu orice preț să pătrundă în lumea elegantă a celor de la Curte. Spre a izbuti, știe că trebuie să-i uimească, să-i surprindă și să-i farmece.

La început, se impune ca un oracol capabil să stea de vorbă cu spiritele, ca un prezicător a cărui privire vede dincolo de lumea vizibilă. Într-un salon unde se află adunată cea mai înaltă societate, el ochește la întâmplare un bărbat, i se adresează foarte politicos și îi spune să-și privească cei șase ludovici pe care-i are la el, ascunși la pieptu-i de bătrân avar. Lumea e uimită, femeile încep să șușotească și să insiste ca bărbatul să-și golească punga; acesta stă pe gânduri, dar până la urmă, la insistențele celor de față, face ce i se cere. Cu părere de rău, își răstoarnă punga pe o măsuță... Din ea se rostogolesc șase ludovici, stârnind exclamații de entuziasm. Nimeni

nu văzuse, desigur, cum Casanova se apropiase de bătrânul marchiz, se aplecase spre el și, în timp ce acesta privea aiurea, îi luase punga, se dusese într-un colț retras, numărase banii, se întorsese și, împingându-și victima ca din greșeală, pusese la loc punga furată, cu un gest rapid și abil. Tot restul nu va mai fi decât o punere în scenă.

Astfel, treptat, oamenii ajung să creadă despre Casanova că este un ins înzestrat cu daruri excepționale. E destul să deschidă gura, ca tuturor celor de față să li se pară că aud rostindu-se cuvinte supranaturale. Acestui mare învățat, acestui spirit superior, i se cer sfaturi și preziceri. Vine să-l consulte ducesa de Chartres. Prin mijlocirea lui, ea se plânge spiritelor, vorbindu-le despre dizgrațioasele coșuri ce-i acoperă fața, ascunzându-i frumusețea. Casanova se leagănă pe un scaun aurit, cu ochii pe jumătate închiși, ca și cum ar asculta o voce lăuntrică. Brusc, se ridică, își pironeste privirea pe o piramidă de cuburi ridicată pe masă și, cu o voce caver-noasă, ca și cum cuvintele i-ar veni de dincolo de mormânt, îi arată ducesei cuburile pe care trebuie să le ia:

— Luați-l pe primul din rândul al doilea... Pe următorul dați-l la o parte... Pe al treilea păstrați-l...

În scurt timp, piramida ridicată cu grijă se dărâmă, pe masă nu mai sunt decât două grămezi de cuburi, una ce trebuie îndepărtată și alta ce va da răspunsul spiritelor. Atunci, Casanova, așezând cuburile la rând, unul câte unul, și citind cifrele de pe fiecare din ele, se pornește să facă tot felul de calcule complicate.

— Numărul trei din rândul al doilea trebuie înmulțit cu numărul șase din rândul următor. Obținem astfel numărul optsprezece, a optsprezecea literă din alfabet este *er*; răspunsul începe cu această literă...

E nevoie de multe ore ca să tălmăcești mesajul spiritelor prin acest procedeu, răstimp în care spaima se mărește, iar misterul crește, până când, ca într-o apoteoză, soluția apare, limpede și evidentă. Casanova, care a învățat această cabală numerică din vechi cărți de vrăjitorie, își presară frazele cu termeni voit obscuri, luați din tratatele de alchimie sau astrologie la care se adapă zilnic. El a adunat în peregrinările sale câteva noțiuni de medicină ce-i sunt de mare folos în această situație de om pe care le știe pe toate. Își aduce aminte că odinioară a suferit și el de boala asta. Spiridușii îi suflă ducesei la ureche formula alifiilor care-i vor reda frumusețea. Oracolul are grijă, de asemenea, să-i prescrie un regim sever și să se spele zilnic cu apă de roze. Ducesa face tot ce i se spune, și, după opt zile, apare la Operă cu fața netedă și cu pielea ca piersica.

Din clipa aceasta, în saloanele pariziene umblă zvonul că dracul de italian are puteri supranaturale și fiecare se grăbește să-și ofere plăcerea de a-l invita și de a-i pune întrebări. Casanova izbutește astfel să intre în universul atât de închis al minunatei societăți pariziene, devenind o figură legendară. Este văzut pretutindeni, fermecând fetele, vrăjindu-le pe mame și amuzându-i pe tați.

Dar frumosul cavalier nu rămâne niciodată prea mult în același loc, el are nevoie de spații vaste, de aventuri și de mișcare. Întors la Veneția, află că un local pe care altădată îl frecventa din când în când s-a transformat în tripou. Iată cel mai bun prilej de a pune în practică învățătura primită de la don Pedro! Casanova este primit atât de bine, încât nu îndrăznește să trișeze, dar cunoștințele dobândite îi îngăduie să se ferească de escrocheriile a doi trișori pe care îi descoperă

imediat. În acea seară joacă puțin, dar privește în jur atent și mult. Se amuză din plin de manevrele lui Alberto. Alberto aduce pachetele de cărți și servește băuturile. Aplecându-se peste mese, printre jucători, el șterpelește un țechin de aur din grămezile ce se înalță în fața fiecăruia. Cu o îndemânare diabolică, ascunde banul, continuând să aducă paharele. Casanova îl trage de-o parte și ca să-i câștige încrederea, ia un pachet de cărți și îi arată câteva figuri. Până la urmă, îi propune să-l ia în slujba lui, spunându-i că urmează să-l ajute să ducă la bun sfârșit o treabă ce se va dovedi foarte profitabilă pentru amândoi. Atras de câștig și de aventură, Alberto acceptă cu entuziasm.

Au trecut doi ani de când contesa Bellini, o fostă amantă a lui Casanova, a terminat de risipit averea răposatului ei soț și trăiește pe cheltuiala ilustrului ei seducător. Dar în luxoasa-i casă nu se mai dau serbările de odinioară, viața ei e tristă și singuratică. De aceea, când Casanova îi propune să organizeze câteva partide de faraon și de alte jocuri, ea acceptă, foarte fericită că astfel va da din nou receptii, ca altădată. Contesa are deplină încredere în Casanova și-l lasă să organizeze seratele după cum vrea el. Jocul de noroc fiind în acea vreme o adevărată patimă în toate straturile societății, toți se grăbesc să vină în saloanele contesei spre a-și risca de bună voie, cu un plăcut fior de teama, întreaga avere. Casanova pregătește cu grijă lovituri imparable. La un semn al său, Alberto aduce un pachet de cărți însemnate, ceea ce-i îngăduie trișorului să știe culoarea cărților, fără să le întoarcă. Desenele complicate, reprezentând flori înlănțuite, camuflează perfect micile semne în relief făcute înainte. Casanova l-a învățat pe credinciosul său Alberto să înțepe doar cărțile cu un ac, operație în urma căreia, pe dosul cărții de joc apare o ridicătură imperceptibilă. Casanova se exersase să recunoască aceste mici ridicături fără să le privească, doar pipăindu-le cu degetul mare când împărțea cărțile. Decarii și figurile nu aveau semne, asul era înțepat discret la mijloc, cele marcate cu numărul doi în cele două flori din colțuri, cele cu numărul trei, în cele trei flori, pătrarii, în două colțuri opuse, cele marcate cu cinci, în patru colțuri, cele cu șase, într-o floare izolată și într-una alăturată, cele cu opt, în cele trei flori alăturate și cele cu nouă, în floarea izolată și în cele două flori apropiate.

Pentru a adăuga la pachetul de cărți o serie suplimentară, Casanova inventează o stratagemă care să-l scutească de serviciile lui Alberto. Servitorii ce-i asistă pe jucători sunt tot mai suspectați de complicitate cu trișorii, drept care intervențiile lor trebuie limitate cât mai mult cu putință. Iată de ce contesa Bellini adăpostea într-un salon retras, încă de la începutul petrecerii, doi complici. La un semn al lui Alberto, unul dintre ei apare în sala de joc, ca și cum atunci ar fi intrat în casă, se duce de-a dreptul spre Casanova și-i strânge mâna. Gestul nu miră pe nimeni, iar complicele profită ca să-i strecoare cavalerului cărțile de joc ce-i vor îngădui să dea lovitura. Alberto urmează să pregătească cu iscusință terenul psihologic, atât de important în trișarea la cărți. Încă de la venirea primilor jucători și cu mult înainte de sosirea lui Casanova, el le vorbise despre stăpânul său și despre ghinioanele pe care gentilomul le avusese în partida din ajun, ceea ce-i făcuse pe oaspeți să presupună că acesta va fi într-o dispoziție morocănoasă. Or, Casanova se ivi cu surâsul pe buze și plin de amabilitate, ceea ce produse o senzație generală de ușurare. El trișă de câteva ori, spre a-i face pe nefericiții ce pierduseră până atunci să recâștige câteva monede, pentru ca, plecând mulțumiți, să mai vină și

în altă seară. Casanova folosi prilejul spre a le spune tuturor că e ghinionist la cărți, ceea ce alungă din mintea viitoarelor victime orice bănuială: sosise clipa să dea lovitura!

Dar marea șmecherie a lui Casanova rămânea găsirea monedelor de aur în părul sau pe trupul frumoaselor lui prietene. El învățase acest „număr” de la Alberto. La foarte scurt timp după prima lor întâlnire, Casanova, care admirase atât de mult priceperea acestui băiat, îi ceru să-l antreneze și pe el, până va ști să ascundă la fel de bine țechinii. Nu pentru a-și fura partenerii de joc, ci numai pentru a-și subjugă iubitele, așa cum va face cu naiva Javotte. Metoda folosită era foarte simplă, dar necesita multe repetiții. Era nevoie de mult exercițiu ca să-ți dezvolți mușchii palmei drepte spre a putea ține ascunsă în ea o monedă de aur, fără ca mișcarea vreunui deget să-i trădeze prezența. Pentru ca moneda să „apară”, e de-ajuns să o lași să cadă pe degetele îndoite și apoi s-o împingi spre vârful lor cu ajutorul degetului cel mare. Totuși, e bine ca în timpul acesta să îndrepti atenția celei ce privește spre o mișcare inutilă a mâinii stângi, în timp ce mâna dreaptă ia o monedă așezată din timp pe marginea saltelei, de exemplu. În felul acesta, Casanova făcea să apară din subțoriile sau din părul adorabilelor sale iubite monede de zece țechini, gesturile lui erau atât de firești încât pentru ele această faptă nu putea fi decât expresia concretă a unei puteri magice. De fiecare dată, Casanova le cerea să păstreze cea mai mare taină cu privire la aceste monede ale Diavolului. Dacă s-ar vorbi despre asta, reputația lui de seducător ar fi umbrită. Trebuie să spunem că, o dată cu trecerea anilor, farmecul și isprăvile amoroase ale lui Casanova nu mai erau atât de mari ca altădată și că apariția monedelor de aur contribuia și ea la fidelitatea risipitoarelor lui amante. Casanova crea astfel un ciclu discret „bani — dragoste”, ce-și afundă rădăcinile într-o magie purificatoare.

Cu trecerea timpului, s-a produs totuși un fenomen ciudat. Casanova a renunțat cu totul să trișeze, dar continuă să câștige. Oare nu cumva îi ajută fantomele invocate de el de atâtea ori în cadrul unor ceremonii burlești? Gurile rele spun chiar că, uneori, pachetul de cărți pus pe masă în fața lui Casanova se taie singur, făcând un salt rapid și abia perceptibil, ceea ce duce, în chip magic, la o împărțire a cărților ce-i este favorabilă. Dar cei care spun asta sunt adeseori tocmai stânenitorii soți ai adoratoarelor frumosului cavalier.

Iar cele ce suspină când trece misteriosul venețian mai visează încă la aurul magic, cu puteri atât de tulburătoare...

4

CAGLIOSTRO

Și

PUTERILE FANTASMAGORIEI

Contele de Cagliostro și soția sa Lorenza îl întâmpină pe cardinalul de Rohan cu toate onorurile datorate rangului său și se

grăbesc să-l instaleze pe acel oaspete de seamă în salonul cel mare. Ludovic de Rohan se află pentru prima oară în fața celebrului ghicitor, el privește cu mare curiozitate spre bărbatul mic și îndesat, cu fața brună și cu fruntea dezgolită, ce-i însoțit mereu de blânda Lorenza, cea cu păr blond lăsat în cascadă pe umeri.

Astăzi, Cagliostro pare nervos și obosit, el mărturisește cu mare simplitate că-i încă impresionat de vizita nocturnă a fantomei lui Iulius Cezar și precizează că, de altfel, el l-a frecventat odinioară pe domnitorul încărcat de glorie. Enervat de aceste vorbe iraționale, cardinalul îi face semn să treacă la fapte, căci nu a venit decât pentru asta. Cagliostro tace și își ajută soția să facă ultimele pregătiri, trag perdelele pentru a face întuneric, așază scaunele, presară tămâie pe o sobiță cu jăritic. De îndată iese un nor gros de fum, cu miros acru și persistent, ce invadează încăperea. Cardinalul, intrigat, se uită la Cagliostro, ce se așază în fața soției sale, ei fac cu brațele un cerc în jurul sobiței cu jăritic și recită cuvinte cabalistice, de neînțeles, minutele trec, dar nu se întâmplă nimic. Cardinalul începe să dea semne de nerăbdare. Privirea i se înăsprește și surâde batjocoritor și sceptic. Enervat, el vrea să se ridice, dar în fața expresiei rugătoare a lui Cagliostro acceptă să urmărească experiența. În timp ce fixează fumul alb, mintea îi hoinărește aiurea. Dar, deodată este trezit din torpoare de o formă pe care o zărește prin fum... Într-adevăr, vede o figură, figura Jeannei de La Motte, tânăra sa amantă; i-ar putea recunoaște dintr-o mie părul castaniu și fin, ochii de un albastru intens și gura roșie cu buze lacome. Trăsăturile se desenează cu claritate și par a se naște din rotocoalele de fum. Nu-i vine să-și creadă ochilor căci, cu o clipă înainte, gândurile îl duseseră tocmai la Jeanne... Ludovic de Rohan se ridică și vrea să atingă forma tulburătoare, Lorenza vrea să-l oprească, dar el o dă la o parte și înaintează cu brațul întins. Ciudata viziune dispare.

Cagliostro pare extenuat. Cardinalul e cu totul descumpănit. El pune câteva întrebări despre natura acestui surprinzător fenomen. Stăpânul casei, în limbajul său, în care cuvintele franțuzești se amestecă cu cele italienești și latinești, precizează, cu multă naturalețe, că-i vorba de o practică alchimică, mai puțin obișnuită, pe care a ajuns să o stăpânească după zece ani de cercetare. Cardinalul nu mai știe ce să creadă: convingerile îi sunt zdruncinate. Ce trebuie să gândească despre viețile anterioare ale lui Cagliostro, despre puterile sale de vindecător, despre darurile sale de prezicător? Și dacă totuși aceste incredibile spuse sunt adevărate?

Într-adevăr în acea toamnă a anului 1780, locuitorii orașului Strasbourg sunt profund tulburați. Toți se află sub farmecul acestui ciudat personaj carismatic, ce are puteri nesfârșire și care își spune contele Alessandro di Cagliostro. În locuințele bogate ca și în cocioabele din cartierele sărace, nu se mai vorbește decât despre vindecările miraculoase ale magicianului, se vorbește cu voce scăzută despre aurul pe care-l fabrică în taină în laboratoarele sale și de nemurirea dobândită prin mijlocirea unor băuturi misterioase. Reputația acestui făcător de minuni ajunsese până la puternicul cardinal de Rohan, dar prelatul nu era omul care să dea crezare poveștilor răspândite de o populație naivă, el voi să vadă cu ochii lui minunile ce se spuneau despre acest demiurg născut din întuneric.

Cagliostro se grăbi să împlinească voia cardinalului și-l invită să-l viziteze în locuința sa din Piața Armelor, în inima orașului. Ludovic de Rohan nu credea deloc în chemarea spiritelor, realizată cu regularitate de către magician, în cămăruța sa. Se duse totuși la

conte, hotărât să nu se lase influențat de nici un procedeu de sugestionare.

Dar cardinalul nu observase, în momentul apariției chipului amantei sale, transformarea ce se produsese într-o ramă de tablou agățată pe perete, la doi metri de sobița cu jăritic. Gravura dispăruse brusc, pentru a lăsa loc orificiului unei lanterne magice îndreptate spre norul de fum. Într-o cameră secretă învecinată, un slujitor foarte bine instruit potrivește placa de sticlă pe care este desenat chipul. La semnalul dinainte hotărât el descoperă lentila lanternei și apoi mișcă încet placa, pentru ca proiecția să pară mai vie. Razele lumânării luminează norul de fum ce servește drept ecran și imaginea plăcii apare mărită și ușor deformată, ce sporește misterul. Cagliostro a pus la îndoială această stratagemă după ce încercase de mai multe ori să proiecteze imaginea unei persoane reale cu ajutorul unui ingenios și complicat joc de oglinzi, dar acest procedeu necesita o minuțioasă înscenare și, mai ales, o deschidere prea mare în partea de sus a peretelui, care ar fi putut fi ușor reperată de privitor.

Cardinalul era cu atât mai uimit, cu cât el credea că nimeni nu știe de legătura sa cu frumoasa Jeanne, dar Cagliostro era ținut la curent cu de-amănuntul de către marchiza de Boulainvilliers. De mai mulți ani marchiza o proteja pe tânăra femeie ca pe propria-i fină. Înduioșată de soarta acestui copil născut dintr-un tată ce descindea din Henric al II-lea, dar care era cu desăvârșire ruinat, marchiza o culesese de pe drumuri pe când fetița, îmbrăcată în zdrențe, hoinărea pe străzile din Passy, spunându-și trista poveste:

— Fie-vă milă de o micuță cerșetoare descendentă din Casa de Valois!

Fetei i s-a asigurat o educație perfectă, după care a fost măritată cu contele Marc-Antoine de la Motte, un nobil fermecător, cam slab din fire și care se va lăsa dominat de ambițioasa-i soție.

Doamna de Boulainvilliers se duce la Strasbourg pentru a-l consulta pe celebrul Cagliostro. Măcinată de tot felul de boli, ea nădăjduiește să-și găsească alinarea la acest practician priceput, ale cărui merite erau atât de mult laudate. Jeanne o însoțește în călătoria sa și în timp ce marchiza înghite cu conștiinciozitate leacurile prescrise de magician și se supune paselor sale magnetice, fina ei profită de originea-i nobilă pentru a frecventa casa cardinalului. La cei patruzeci și șase de ani ai săi, Ludovic de Rohan se arată foarte sensibil la famecele strălucitoare și triumfătoare Jeanne, nici nevolnicul soț și nici severa Boulainvilliers nu se opun acestei legături, care le măgulește atât de mult orgoliul. Cu oarecare mândrie, nașa îi mărturisește faptele lui Cagliostro, care cunoaște astfel toate tainele acestei iubiri.

Asupra cardinalului de Rohan lanterna magică și-a făcut efectul în chip desăvârșit. Prelatul nu se mai gândește să-și bată joc de puterile lui Cagliostro, el a înțeles că acest om poate pătrunde în lumi invizibile și că deține tainele unor vechi științe.

Magicianul îi explică în chip doct că s-a bucurat de favoarea de a fi admis în fața Nemuritorului, precum Moise în timpurile biblice. Toate părerile preconcepte ale cardinalului se prăbușesc, el nu numai că-l invită pe Cagliostro în castelul său din Saverne, dar îi și pune la dispoziție un laborator în care acesta se retrage pentru marea transmutare. Aurul pare să curgă din alambicurile sale, iar Ludovic de Rohan, care are atâta nevoie de bogăție pentru a-și duce viața

luxoasă de mare senior, crede că magicianul va face din el cel mai bogat prinț din Europa. Prin fantasmagoria sa, Cagliostro știu să-l cucerească pe cardinal care, până mai ieri încă, își bătea joc, în public, de toate șarlataniile alchimiste. Cu ajutorul unui creuzet cu fund dublu, el făcu să apară un splendid briliant; Rohan se lăuda tuturor cu inelul său, spunând:

— El l-a făcut, vă dați seama? L-a creat din nimic. L-am văzut cu ochii mei, eram de față, cu privirile ațintite pe creuzet, am asistat la toată această operație. N-o să-mi spuneți că mă păcălește și că mă exploatează. Trebuie să recunoașteți că un om ce face asemenea daruri ar fi un pungaș tare ciudat.

Copleșit de recunoștință, cardinalul pune să se sculpteze bustul magicianului și cere ca pe soclul statuii să fie gravate, cu litere de aur, cuvintele: „Divinul Cagliostro”. El repetă, fără încetare, noul său crez:

— Este omul cel mai extraordinar și cel mai sublim, știința sa nu-i egalată decât de propria-i bunătate!

Într-adevăr, Cagliostro poate fi văzut alergând din spital în spital pentru a-și pune cunoștințele la dispoziția celor mai nenorociți dintre oameni; pansează rănilor, împarte leacuri și aduce speranța în sufletele celor ce-au atins limitele suferinței. Nimeni nu se mai îndoiește că acest om de bine deține secretul vindecării bolilor și ale prezicerilor și că este inițiat în tainele oculte, în jurul lui se naște o minunată legendă. Realitatea și povestea se îmbină una cu cealaltă, fără ca cineva să poată, vreodată, să le deosebească. De altfel, asta nu are nici o însemnătate pentru omenirea în suferință, singurul lucru important este devotamentul fără margini al vestitului Cagliostro. El știe să prepare leacuri care alină bolile cele mai năprasnice și tratează plăgile aplicând pe ele comprese cu puteri liniștitoare. În fiecare zi, casa sa este asaltată de sute de oameni: bătrâni, bogați, săraci, femei însărcinate îi imploră ajutorul. Bolnavii se agață de el cu disperare, căci întreaga sa ființă emană blândețe și bunătate: unică licărire în noaptea nefericirii lor. Cei ce ajung să-și învingă boala devin apărătorii înverșunați ai contelui, fiind convinși că știința sa vine dintr-o veche înțelepciune.

Ocrotit de cardinalul de Rohan, omagiat de societatea înaltă, adulat de oamenii de jos, contele de Cagliostro se află pe culmile puterii și ale gloriei. Totuși, uneori, el își aduce aminte cu oarecare nostalgie de începuturile grele ale vieții sale, când nu era decât un biet tânăr sicilian și încă se mai numea Joseph Balsamo. În adolescență, fusese nevoit să fugă din Palermo, orașul său de baștină, după ce storsese șaizeci de uncii de aur de la un bijutier, făcându-l să creadă că se va folosi de puteri supraomenești pentru a-și atrage favorurile unor spirite drăcești însărcinate să păzească o comoară îngropată într-o peșteră! Momit de câștig, bijutierul i-a dat tânărului Balsamo tot aurul pe care-l avea. Socotea că aceste spirite sunt cam lacome, dar perspectiva de a pune mâna pe comoară îl ademenea și-l făcea să-și piardă și puțină judecată pe care o mai avea. În cele din urmă, înțelese că fusese prea naiv și puse poliția pe urmele ștrengarului ce-l jefuise. Dar totul fu zadarnic.

După niște începuturi atât de promițătoare, acest pungaș plin de imaginație avea dreptul să spere la orice. Ajunse până în ținuturile îndepărtate ale Arabiei și Persiei. Aici, întâlnește filosofi de la care luă

lecții, dar nu izbuti încă să-și folosească învățătura pentru a se ridica deasupra oamenilor de rând. Pentru a putea supraviețui, vindea pe câțiva bănuți niște substanțe chimice menite să mențină o tinerețe veșnică și să aline durerile pricinuite de gută sau efectele neurasteniei. Toate acestea erau mici coțcării fără urmări; bolnavii nu sufereau din pricina lor, iar improvizatul farmacist nu-și afla aici bogăția. Căsătoria sa, la Roma, cu iubitoarea Lorenza, nu-i schimbă destinul, doar că, uneori, când sărăcia devenea prea crudă, frumoasa femeie se pricepea, prin purtările ei timide, dar îmbietoare, să scoată câțiva scuzi de la vreun bătrân domn în criză amoroasă...

Apoi, într-o seară din luna mai a anului 1769, întâmplarea îi aduse lui Balsamo în cale un cavaler care-i povesti viața sa aventuroasă. La birtul Trei Delfini din Aix-en-Provence, unde Joseph și Lorenza ajunseseră mânați de viața lor aventuroasă, în fața claponilor grași ce se frigeau în cuptoare, tânăra pereche schimbă câteva vorbe cu acel bărbat plin de prestanță ce purta perucă pudrată și cămașă cu jabou. Curând, necunoscutul își spuse numele: era vestitul Casanova. Cu privirea-i arzătoare, el o fixa pe blonda Lorenza. Cavalerul era fascinat de această tânără timidă, cu chip delicat și plin de farmec, era înduioșat și de soț, la care descoperi impetuositatea ce-l însuflețise odinioară și pe el. Ca și el, tânărul era italian, asemenea lui, căuta fapte mari și fugea de certitudinile liniștite, ca și el, vedea în existență un mare teatru, unde important era să deții rolul cel mai strălucit.

Joseph Balsamo străbătea pe atunci Europa, sigur că-și va găsi gloria și bogăția. Din păcate, în așteptarea mării revelații, el își ducea viața de azi pe mâine, fiind mereu în căutarea unor expediente. Această viață de hoinar îi stârni lui Casanova dureroase amintiri. În tinerețe, înainte de a fi cucerit prin farmecul și misterul său cea mai înaltă societate, cunoscuse și el toate aceste îndoieli și temeri.

Se lăsase noaptea. Trecuse mult timp de când ceilalți meseni plecaseră. În marea sală a cârciumii, nu mai rămăseseră decât cei trei noi prieteni, focul pâlpâia în sobă, aruncând asupra mesenilor luciri roșiatice. Casanova începu să vorbească, povestindu-și cu plăcere aventurile, cavalerul era în vervă. Prezența frumoasei și blondei Lorenza îl exalta și tulbura. Lui Balsamo i se dezvălui o lume nebănuită; în fața sa se întredeschise un întreg univers populat cu himere și fapte îndrăznețe și i se arătară căi noi în care se amestecau vrăjitoria cu înscenarea, prezicerile cu iluzia. În acea noapte, el înțelese marea putere a aparențelor, forța convingerii, nesătula poftă de miraculos și incredibila naivitate a oamenilor. Această întâlnire datorată hazardului fu una din acelea ce modifică un destin. În birtul din Aix-en-Provence, tânărul italian și soția sa, fascinați, ascultară îndelung spusele cavalerului. Casanova își găsisse un discipol. El îi arată compatriotului său, încă sărac, căile îmbogățirii.

Dar drumul va fi lung: Balsamo va trebui să-și părăsească haina de aventurier, pentru a îmbrăca o nouă personalitate, el va trebui să facă îndelungi cercetări, să pătrundă tainele unor vechi cărți de vrăjitorie, să intre în societățile secrete, să devină, la rândul-i, un oracol.

Unsprezece ani mai târziu, Joseph Balsamo își cucerește gloria la Strasbourg. El este un om bogat, venerat în toată Europa. Micul aventurier de odinioară nu mai există; de acum înainte el este contele

de Cagliostro și când cineva, în fața lui, emite vreo vorbă de îndoială cu privire la originea-i nobilă, răspunde cu mândrie:

— Titlul meu de noblețe nu se datorează originii mele, ci cunoștințelor mele oculte.

Cagliostro apare ca un inițiat: se spune că stăpânește științele hermetice capabile să îngrijească trupurile și sufletele. În timpul călătoriilor sale îndepărtate, el a pătruns în societățile secrete cele mai închise și marele maestru al Ordinului Templului l-a ales pentru a-i revela cunoașterea. În cadrul unei ceremonii, a primit atributele noii sale stări. Templul Ordinului își înalță fațada albă undeva în ținutul germanic: neofitul a fost condus aici pentru a fi introdus, în chip solemn, în Ordin. În interior, pereții erau acoperiți cu catifea roșie, iar pe un altar ardea o candelă așezată în mijlocul unei cruci. Novicele, înveșmântat într-o togă albă și purtând în mână o torță neagră, era însoțit de doi preoți îmbrăcați în sutane violete, care i-au pus întrebarea rituală:

— Ești hotărât să rămâi credincios Ordinului nostru, jertfindu-ți viața dacă mai marii noștri o cer?

Cagliostro depuse jurământul pe *Evanghelie*, după care a fost condus într-o subterană, unde torțele luminau niște schelete, era un loc de meditație, unde cugetă la deșertăciunea tuturor lucrurilor. Se întoarse apoi din nou la templu, ținând în mână, de această dată, o torță albă. Și în timp ce toți cei de față cântau psalmi, noul inițiat îmbrăca, la rândul-i, roba violetă.

Dar Cagliostro nu se poate mulțumi cu un rol de slujitor supus autorității unei ierarhii: el nu vrea să fie un simplu cleric anonim, pierdut în tentaculele unui ordin puternic. Succesele dobândite la Strasbourg îi dau îndrăzneala de a întemeia un rit, în care va fi singurul mare maestru. Pentru această strălucită acțiune, el alege orașul Lyon, capitala iluminiștilor, în care se concentrează discipolii tuturor curentelor ezoterice.

În tradițiile hermetismului, Egiptul rămâne leagănul științelor și lăcașul înțelepciunii. Cel mai bun lucru era deci să reînvie vechiul cult al faraonilor, cu ceremonialul magic al lui Isis și mitul nemuritorului Osiris, și să-și asume funcția marelui preot însărcinat să deschidă porțile Cerului. Cagliostro devine marele copt, inițiatul suprem care a văzut fața lui Dumnezeu. Oamenii se prosternă în fața acestui om care este pentru adepții săi un fel de semizeu, un spirit pur coborât pe pământ pentru a ușura suferințele oamenilor.

— Eu nu m-am născut din carnea și voința omului, ci din spirit, spune el.

La Lyon, Cagliostro dă viața riturilor antice ce se desfășurau în inima tainică a mării piramide. Noua sa credință se întemeiază pe evocarea spiritelor și pe practica divinației, marele copt le promite adepților săi starea de beatitudine, paradisul etern și cunoașterea absolută. Toate persoanele importante din oraș se grăbesc să vină și să facă act de supunere față de divinul Cagliostro. Sub ochii lor, marele maestru invocă spiritele, prezice viitorul și obține vindecări ce sunt privite ca adevărate miracole. Își întemeiază ritul pe principiile francmasoneriei, pe care o cunoaște bine, și iată-l suveran absolut al lojei înțelepciunii triumfătoare. Pune să se construiască un templu luxos, care are trei săli, una pentru ședințele de ucenicie, o alta, pictată cu luni albe și cu sori strălucitori, pentru adepții confirmați, și o a treia, numită camera din mijloc — în care tronează la loc de cinste bustul lui Cagliostro cu fața ridicată spre bolta cerească — încăpere destinată celor care au fericirea să atingă nivelul cel mai ridicat al

Ordinului.

Cagliostro și soția sa rămân la Lyon mai mulți ani: aici se simte el bine. Discipolii săi îl venerează și el domnește peste suflete.

În luna ianuarie a anului 1785, Cagliostro părăsește totuși malurile Ronului și pleacă la Paris. Gloria provincială nu-i mai ajunge, simte nevoia să fie recunoscut și în Capitală, unde el știe că are deja un renume. Aici îl întâlnește pe cardinalul de Rohan, care părăsise orașul Strasbourg pentru a se instala la Versailles. Mult timp în dizgrație și disprețuit de regina Maria-Antoaneta, care-i reproșează viața sa de dezmăț, Rohan crede că va redobândi favoarea tronului prin mijlocirea Jeannei de la Motte, vechea sa amantă, aceasta îi dă toate asigurările că regina i-a iertat toate păcatele. Când Jeanne îi aduce un bilet din partea Mariei-Antoaneta, prelatul este în culmea fericirii. Pe biletul ce poartă emblema Casei regale — florile de crin — regina a binevoit să scrie următoarele cuvinte: „Îmi pare foarte bine că nu vă mai socotesc vinovat. Nu pot încă să vă acord audiența pe care o doriți. Când împrejurările mi-o vor îngădui, vă voi comunica. Fiți discret.”

După un oarecare timp, cu sufletul tulburat și cu inima plină de speranță, Rohan îi arată biletul lui Cagliostro, care îl citește, îl așază respectuos pe masă și îi prezintă cardinalului un viitor măreț. Rohan nu se îndoiește de cele spuse și se vede deja pe post de ministru. Uitându-se de jur-împrejur ca să vadă dacă nu cumva vreo ureche indiscretă stă la pândă, el îi mărturisește magicianului noua sa taină: în timpul nopții, a întâlnit-o pe regină pe o alee din grădinile palatului Versailles, în fața fântânii din boschetul lui Venus, sub ulmii complici... Jeanne organizase totul; apropiindu-se, el sărutase poala rochiei reginei și ascultase cuvintele ei consolatoare:

— Poți nădăjdui că trecutul va fi uitat.

Apoi trebui să fugă, căci tocmai veneau niște oameni și regina ținea foarte mult ca această întrevvedere să rămână învăluită în cea mai mare taină. Din acel moment, cardinalul e cucerit de Maria-Antoaneta, pe care o venerează, este gata să-i asculte toate poruncile și arde de dorința de a-i dovedi devotamentul său nemărginit. Tocmai atunci, maiestatea sa are bunătatea să facă apel la el într-o afacere delicată: ea vrea să cumpere, fără ca oamenii de la Curte să știe, un colier pe care doi bijutieri încearcă să i-l vândă de zece ani, o parură de diamante a cărei valoare de un milion șase sute de mii de livre poate să-i înspăimânte pe muritorii de rând, dar care nu poate să o impresioneze pe o regină a Franței, chiar dacă ea egalează prețul unui vas de război. Jeanne îl anunță pe Rohan că a fost ales să slujească de mijlocitor și această dovadă de încredere îl tulbură.

În ajunul sosirii lui Cagliostro la Paris, cardinalul a semnat o înțelegere cu Bassenge și Böhmer, cei doi bijutieri. Colierul va fi plătit în timp de doi ani, din șase în șase luni, prima parte din sumă, de patru sute de mii de livre, trebuind să fie achitată de regină în ziua de 1 august. Rohan semnează hârtiile și devine garantul întregii operațiuni. Oare, în ultima clipă, îl cuprinde îndoiala? El o imploră pe regină să dea o semnătură și Jeanne i-o aduce. Pe contractul semnat de Rohan și de bijutieri se pune parafa: „Maria-Antoaneta a Franței”.

— Regina, care acționează fără știrea regelui, căruia nu-i place firea ei cheltuitoare, a insistat să nu lase hârtia aceasta din mână. Nu o arăta nimănui.

De bucurie, Rohan este în al nouălea cer. Complicitatea cu regina îl face fericit. Totuși, el îi arată hârtia lui Cagliostro, care aprinde lumânările, invocă puterile egiptene și ascultă spiritele. Cagliostro își spune verdictul: da, târgul este demn de încredere, el se va încheia cu succes și va aduce cu sine acea zi minunată în care se vor vădi, spre binele Franței și al lumii întregi, rarele talente ale domnului cardinal.

În ziua de 1 februarie, Bassenge se înfățișează la casa lui Rohan să-i dea colierul. Regina își exprimase dorința să-l poarte cât mai repede cu putință și făgăduise că se va împodobi cu el chiar de-a doua zi, adică de Întâmpinarea Domnului. Rohan îi arată bijutierului semnătura... Maria-Antoaneta a Franței... Ce garanție putea fi mai bună? Cardinalul ia cutia, îl salută pe bijutier și pleacă, se urcă în trăsură și se îndreaptă spre piața Dauphine, unde locuiește Jeanne de la Motte. Cardinalul se strecoară în casă, bate la ușă și dă bijuteria iubitoarei sale prietene. După câteva clipe, pe scara de lemn se aud pași, ușa se deschide și își face apariția un bărbat:

— Vin din partea reginei!

El întinde un bilet: e un ordin de la regină. Colierul trebuie dat aducătorului depeșei. Fără să spună vreun cuvânt, necunoscutul ia cutia și pleacă în noapte, ca o umbră tăcută.

Dar, vai! A doua zi regina apare la petrecere fără colier. Cardinalul se tulbură. Jeanne îl liniștește: regina nu și-a pus colierul din prudență. Răbdare... Dar săptămânile trec și regina tot nu apare cu prețioasa ei podoabă. Plățile pun și ele probleme: sunt mereu amânate. Bijutierii dau semne de nervozitate și refuză să mai aștepte. Atunci Jeanne îi cheamă la ea și le mărturisește totul:

— Ați fost înșelați: actul de garanție pe care-l are cardinalul poartă o semnătură falsă, dar el este bogat și va plăti. Mergeți și-l căutați...

Dar Böhmer nu se duce la cardinal, ci se grăbește să meargă la Versailles. El nu poate fi primit de regină, dar izbutește totuși să ajungă la doamna de companie a reginei, care nu înțelege nimic din toată povestea asta și încheie spunând:

— Sunteți victima unei escrocherii, regina nu a primit nici un colier.

La Curte, întâmplarea ia proporții și lumea se întreabă unde este vestitul colier. Oare Maria-Antoaneta îl are și-l ține tăinuit? Nu cumva a fost furat de vreun tâlhar sau luat de Rohan? Misterul este de nepătruns.

Într-o dimineață, doi înalți demnitari de la Curte vin la Cagliostro, pe strada Saint-Claude, convinși că numai el poate dezlega taina. Departe de a fi onorat de această nobilă vizită, marele copt se simte foarte încurcat la gândul întrebărilor ce i se vor pune. El și soția sa îi conduc pe cei doi bărbați în cabinetul de astrologie, îi invită să ia loc și încep să facă pregătirile necesare. Ei așază hărțile cerului, tapisând pereții cu coordonatele zilei. După ce termină aceste pregătiri indispensabile, Cagliostro ia un pergament nefolosit, îl pune pe un șevalet de lemn și desenează, cu răbdare, un pentaclu în concordanță cu poziția planetelor. Cei doi marchizi, impresionați de acest ritual, păstrează o liniște religioasă.

Urmărit de Lorenza, ce ține în mână un sfeșnic cu șapte brațe, Cagliostro îi întinde celui mai vârstnic dintre vizitatori pergamentul și

o pană de gâscă. Acesta scrie pe el, lângă simbolul cabalistic, întrebarea care-i arde buzele: „Maiestatea sa regina a primit sau nu colierul?” Deși Cagliostro se aștepta la o asemenea întrebare, el nu lasă să i se vadă pe față nici un fel de nedumerire, dându-și seama că cei doi bărbați sunt trimiși de rege. El îi cere interlocutorului său să-și pună semnătura sub întrebare, dar bărbatul ezită, de teama că această hârtie se va păstra și, într-o zi, va deveni compromițătoare. Maestrul îl liniștește:

— Hârtia va fi arsă peste câteva clipe sub ochii voștri...

Așa și face. Cagliostro îndoiaie pergamentul în două și cere celui alt vizitator să-l semneze și el. După ce documentul este împăturit în patru, Cagliostro își pune și el parafa. Între timp, Lorenza a aprins o sobiță așezată pe o măsuță rotundă de fier forjat. Cagliostro vine la ea și îi întinde pergamentul. Vizitatorii nu observă că, în timp ce făcea cei câțiva pași care-l despărțeau de soția sa, Cagliostro a schimbat pe nevăzute pergamentul îndoit cu un altul identic, ce purta și el, pe partea vizibilă, semnătura sa. Lorenza ține hârtia deasupra flăcărilor, în timp ce psalmodiază ciudate cuvinte magice. Cagliostro se apropie de Lorenza și se folosește de acest moment pentru a-i strecura pe neobservate în buzunar pergamentul autentic. În prelungirea aceleiași mișcări, o inconjoară cu brațele, ca și cum ar dori să adauge fluidul său la acela al preotesei. La rândul ei, Cagliostro rostește câteva cuvinte magice. În realitate, ei comunică într-o limbă de neînțeles: pentru a-i pricepe, oaspeții ar trebui să cunoască cuvintele de bază din arabă și siciliană.

Cagliostro se afla în fața unei dileme: dacă răspunde că regina are colierul și dacă mai târziu apar dovezi care demonstrează că Maria-Antoaneta se află la originea acestei afaceri, totul se va sfârși cu bine și regele îi va fi, desigur, recunoscător, dar dacă se dovedește că regina nu este amestecată în vreun fel în această nefericită întâmplare, va avea parte de dizgrație și decădere. Dacă răspunde că regina nu are colierul, sunt posibile două ipoteze: fie că regina este nevinovată și Cagliostro va ieși din această istorie și mai respectat încă, fie că regina este vinovată și, în acest caz, ghicitorul va trece drept un nepriceput. Deci răspunsul său trebuie să fie destul de ermetic pentru a evita toate capcanele.

Folosind cuvinte neînțelese de oaspeți, el îi transmite Lorenzei soluția sa la această problemă spinoasă. Femeia lasă pergamentul fals să cadă în focul purificator și, în timp ce Cagliostro face câteva pase magice deasupra pergamentului mistuit de foc, Lorenza dispare discret. Ajunsă în camera sa, ea deschide biletul și se grăbește să noteze pe el răspunsul dictat cu puțin timp înainte; pana zgârie pergamentul și un miros ciudat începe să se răspândească; Lorenza scrie cu o cerneală simpatică preparată dintr-un amestec subtil de lămâiță și de zeamă de ceapă. După ce rândurile scrise se usucă, ea îndoiaie pergamentul și îl răsucesce în așa fel încât să-l poată introduce într-un tub de lemn astupat cu un dop. Apoi deschide în liniște o colivie circulară din care iese un superb porumbel. Cu ajutorul unei panglici roz, leagă tubul de ghearele păsării și, ținând-o la piept, se îndreaptă spre un mic budoar învecinat cu laboratorul de astrologie. Apoi deschide fără zgomot o trapă secretă. Vizitatorii, aflați cu spatele, nu văd nimic, mai ales că sunt fascinați de incantațiile maestrului. Lorenza dă drumul porumbelului în direcția lor și închide pe dată trapa. Zgomotul aripilor îi face pe cei doi marchizi să tresară; ei urmăresc cu privirea porumbelul ce zboară de colo-colo, încărcat cu ciudata-i povară. Pasărea cade jos, dar Cagliostro rămâne nemișcat și

cere vizitatorilor să deschidă tubul. Spre marea lor mirare, găsesc, refăcut, pergamentul ce fusese ars sub ochii lor. Îl deschid cu înfrigurare, dar nu văd nici un răspuns, și asta fiindcă, pentru a spori misterul, totul fusese scris cu cerneală simpatică. Dar înainte de a avea răgazul să-și arate decepția, Cagliostro le poruncește să treacă foaia pe deasupra flăcărilor și să repete, după el, următoarele trei cuvinte:

— Enoch — Passak — Vorgei...

Răspunsul mult așteptat se ivește încet, sub pentaclu, literele par a se naște din neant, la început, sunt abia vizibile, apoi se desenează ca o linie de culoarea cenușii. Pe pergament poate fi citită următoarea frază, al cărui sens este dintru început nedeslușit: „Diamantele cer sângelui regilor”. Aceste cuvinte deschid toate porțile. „Sângelui regilor” poate face aluzie la Maria-Antoaneta, dar se pot la fel de bine referi la Jeanne de La Motte, care este o autentică descendentă a Casei de Valois. Dar dacă e vorba de o profeție? Atunci această frază ar prezice mari tulburări, evenimente printre care afacerea colierului și scandalurile ce vor izvorî din ea nu sunt decât zorii palizi, prevestitori de fapte înfricoșătoare, ai zilei când monarhia va fi înecată în sângele lui Ludovic al XVI-lea.

Acest mod de a ieși din încurcătură, deși foarte bine regizat, a fost marea greșală a lui Cagliostro. Regele și anturajul său au crezut că magicianul refuza să-și folosească puterile pentru a dezvălui adevărul. De aici și până la a gândi că fusese părtaș la dispariția bijuteriei, nu mai era decât un pas și dușmanii săi se grăbiră să-l facă. De aici i se trase pieirea.

Curând cercetările aveau să descopere complotul în care fusese târât mult prea naivul cardinal de Rohan. Regina pe care o văzuse în grădinile din Versailles era de fapt o prostituată ce semăna vag cu Maria-Antoaneta și care jucase acel rol pentru bani, semnaturile erau falsuri grosolane, „trimisul” reginei, cel care luase cutia, era un complice. Jeanne de La Motte se folosise de farmecul ei și de naivitatea fostului ei amant pentru a săvârși acea mare escrocherie. Ea demontă colierul și tăie din nou pietrele pentru a le vinde, o parte la Paris și o parte la Londra. Planul fusese bun, Jeanne îl cunoștea bine pe cardinal, pentru a evita scandalul, el ar fi plătit discret colierul, dacă bijutierii, înspăimântați, nu s-ar fi dus să spună totul la Versailles.

Doamna de La Motte fu arestată în ziua de 17 august. După câteva zile, o mică trupă vine la Cagliostro. Înnebunit de frică, acesta tocmai se pregătea să se apere cu o bară de fier, dar ofițerul îi spune scurt că orice rezistență este inutilă:

— Domnule, vin din ordinul regelui. Am cu mine zece oameni bine înarmați și care nu se tem de vrăjitori. Urmați-mă!

Dus la Bastilia, Cagliostro își petrecu aici opt luni de zile, închis într-o celulă și fără să vadă o ființă vie. Soția sa fu închisă într-o altă aripă a fortăreței. Abia în luna mai a anului următor contele de Cagliostro avea să fie pus față în față cu judecătorii săi. Nu i se putu aduce nici o învinuire în afară de aceea de a fi făcut câteva profeții imprudente. Fu declarat nevinovat; regele îi dădu totuși ordin să părăsească Parisul în douăzeci și patru de ore și regatul în trei săptămâni, interzicându-i să se mai întoarcă vreodată în țară.

Diamantele nu au mai fost găsite niciodată și, în urma acestei

întâmplări, bijuterii au fost în pragul ruinei. Cardinalul de Rohan fu trimis la mănăstirea La Chaise-Dieu din Auvergne, prostituata care jucase rolul reginei găsi, la ieșirea din închisoare, o mulțime de pretendenți și se căsătorii cu un ofițer al regelui, Jeanne de La Motte fu biciuită în piața publică, însemnată cu fierul roșu pe umăr, cu H, care-i desemna pe hoți, și închisă la Salpêtrière, unde rămase aproape doi ani, după care izbuti să evadeze și să se îmbarce spre Anglia. Această întâmplare zguduise monarhia din temelii, nimeni nu voia să creadă în nevinovăția reginei și o mare ură se dezlănțui împotriva celei pe care poporul o numea cu dispreț Austriaca. Revoluția era pe cale să izbucnească: „Diamantele cer sângele regilor”, prezisese Cagliostro.

După ce cerură zadarnic autorităților o sută de mii de livre ca despăgubire pentru casa lor prădată în timpul cât fuseseră închiși, Cagliostro și Lorenza părăsiră Franța pentru totdeauna. Au încercat să-și refacă averea înființând loja egipteană de la Roma. Dar tribunalul Inchiziției veghea. Arestat ca iluminat și francmason, considerat eretic, Cagliostro a fost condamnat la moarte în anul 1791. Făcându-i-se o favoare specială, pedeapsa i se comută în închisoare pe viață, sfârșit de puteri și sătul de toate, contele muri la vârsta de cincizeci și doi de ani, după șase ani petrecuți îndărătul zidurilor înalte ale unui castel din împrejurimile Orașului Etern. Dar în Europa sufla un vânt nou și tribunalele religioase își trăiau ultimele clipe ale puterii. Ele aveau să dispară curând, relicve ale unor regimuri blestemate.

În 1791, ele mai făceau încă ravagii. Iar forța sa magică nu l-a împiedicat pe Cagliostro să fie cea din urmă victimă a Inchiziției.

— 5 —

CONTELE DE SAINT-GERMAIN

ȘI

MIRACOLUL DIAMANTELOR

— Domnule, spuse regele, iată cele șase diamante mici despre care v-am vorbit. Puteți, în fața mea, să le faceți mai mari?

Contele de Saint-Germain ia cu delicatețe cele șase pietricele scumpe din mâna regelui și le înșiruie pe un covoraș de catifea albastră. Apoi se uită la ele cu mare atenție, pentru a se convinge de limpezimea lor desăvârșită; mulțumit de ce vede, dă cu gravitate din cap și începe să șoptească niște formule alchimice cu neputința de înțeles.

Regele se folosește de acea clipă pentru a privi jur-împrejur prin încăpere. El îi dăruise contelui acest apartament în urmă cu un an, dar până atunci nu venise niciodată să-l vadă. Trebuie să spunem că era destul de greu pentru Ludovic al XV-lea să plece din castelul Chambord pentru a veni în această dependență fără să-și intrige suita și să provoace o adevărată răsturnare a protocolului. Dar curiozitatea învinsese, căci voia să știe cum arată locuința unui alchimist ce se bucura de faima de a fi nemuritor. Regele se uită atent. Nu vede cuptorul tradițional! Nici alambicul și nici vreo retortă. Ce decepție! I-o comunică domnului de Saint-Germain. Acesta surâde cu finețe și îi dă următoarea explicație: a lucrat multe secole de-a rândul, în multe

laboratoare de alchimie, și și-a păstrat metalele și substanțele cu puteri miraculoase preparate de el odinioară. Așa se face, spune contele, că acele vreo douăzeci de cutiuțe așezate pe masa lui de lucru și pe etajere conțin produse alchimice cu efecte magice și misterioase. Însoțindu-și vorba cu fapta, contele apucă la întâmplare una din casete, făcută din lemn sculptat, o deschide și îi arată Maiestății sale ce cuprinde. Regele se apleacă, se uită și observă pe fundul ei o pulbere metalică foarte strălucitoare:

— E un praf de protecție cu proprietăți speciale, acționează la rece și înlătură nu numai toate neajunsurile pe care le are un creuzet vârat într-un cuptor, dar și toate celelalte operațiuni la cald necesare transmutării plumbului în aur.

Regele ascultă aceste expuneri teoretice, dar așteaptă mai ales demonstrația practică. Domnul de Saint-Germain deschide o altă cutie — dintr-un metal de culoare întunecată — și scoate din ea o cutiuță rotundă, parcă din lemn de merișor. Ridică cu grijă capacul plat al cutiei și pune în ea cele șase diamante ale regelui. Presară deasupra lor pilitura metalică argintie, acoperă cutia cu capacul și o scutură puternic timp de vreo două minute. Apoi deschide din nou cutia și se uită atent înăuntrul ei. Cu fața luminată de un surâs, se întoarce spre regalul său oaspete. Maiestatea sa aruncă înăuntru o privire și descoperă un singur diamant, nespus de frumos și mare cât cele șase pietre pe care le încredințase contelui luate laolaltă. Regele nu îndrăznește să-l atingă, ca și cum s-ar teme că o să dispară, dar Saint-Germain îl încurajează:

— Este diamantul vostru, Sire: sunt cele șase diamante unite între ele.

Regele ia în mână minunatul diamant, îl admiră cu ochi de expert forma și culoarea și se declară încântat.

— Îți mulțumesc, domnule de Saint-Germain, această piatră este mai potrivită ca podoabă pentru corsajul doamnei de Pompadour.

Contele se înclină cu respect și tace. Regele tace și el, cercetând diamantul în razele soarelui care intră prin fereastră. Se gândește la miracol. El nu crede în această operație magică. Cutiuța din lemn de merișor seamănă întocmai cu cea folosită la Curte, anul trecut, de un scamator priceput. Artistul binevoise să-i arate regelui tot mecanismul. Un capac cu fund dublu îi îngăduia să camufleze micile obiecte așezate în cutie și să descopere un obiect mai mare, ascuns înainte în interiorul ei. Artistul îi uimise pe curteni, transformând astfel boabele de grâu în perle. Ludovic al XV-lea este convins că și contele folosește aceeași metodă. Îl admiră mult pe domnul de Saint-Germain pentru vastele lui cunoștințe și pentru buna sa dispoziție, dar nu crede în puterile-i oculte. Rupând tăcerea, îi pune contelui următoare întrebare insidioasă:

— Dar unde ați găsit un diamant atât de frumos?

— Sire, după cum v-am mai spus, el nu-i decât suma celor șase diamante ale voastre, îi răspunde Saint-Germain fără să se tulbure.

— Țțțț... Țțțț... adaugă Ludovic al XV-lea, într-o bună zi, tot îmi vei dezvălui originea averii dumitale. Oricum, știu că o folosești cu generozitate. Asta mi-ar fi de ajuns, dacă n-aș fi atât de curios... Nădăjduiesc, așadar, că într-o bună zi...

Și regele îl conduse prietenește pe domnul de Saint-Germain spre apartamentele regale unde îi așteptau curtenii.

În anul 1760 se împlinesc zece ani de când întreaga Franță e fascinată de contele de Saint-Germain. Nimeni nu știe cine este el. Sigur e că nu-i nici conte și nici din familia Saint-Germain, nu i se cunoaște nici măcar prenumele, despre misterioasa sa personalitate circulă cele mai năstrușnice zvonuri. Vorbește perfect franceza, dar cu un ușor accent străin, și se exprimă cu aceeași ușurință în engleză, germană, italiană, spaniolă și portugheză. Este considerat rând pe rând fiul bastard al unei regine spaniole, un iezuit portughez, un spion german sau un evreu din Bordeaux. Și, pentru că nimeni nu-i cunoaște adevărata identitate, este supranumit Omul Miracolelor. Căci s-ar părea că deține taine străvechi și că este nemuritor. Îi evocă pe regii din trecut ca și cum i-ar fi cunoscut și reînvie istoria cu atâta precizie încât nimeni nu pune la îndoială puterea lui de a străbate secolele și de a fi veșnic tânăr. Marchiza de Pompadour nu se mai satură întrebându-l despre oamenii de altădată:

— Cum era Francisc I? E un rege pe care l-aș fi iubit...

— Era foarte binevoitor, îi răspunde Saint-Germain, păcat că era prea pătimăș. L-aș fi dat cu dragă inimă un sfat care l-ar fi ferit de toate nenorocirile... dar nu l-ar fi urmat...

— Curtea lui Francisc I era cu adevărat fastuoasă? mai întreabă favorita.

— Da, dar cea a nepoților lui o întrecea cu mult, iar pe vremea Mariei Stuart și a Margaretei de Valois era un loc încântător, un templu al tuturor plăcerilor, căci îți puteai desfăta aici și spiritul. Cele două regine erau foarte învățate, făceau versuri și era o fericire să le asculți...

— Vorbiți de parcă ați fi văzut toate acestea cu proprii dumneavoastră ochi, exclamă, plină de entuziasm, frumoasa marchiză.

Dar Saint-Germain se laudă arareori cu nemurirea lui. Dimpotrivă, uneori el o neagă cu strășnicie, dar cu atâta umilință și cu o lucire atât de ironică în priviri, încât negațiile sale sunt luate mai curând drept o mărturisire ascunsă, drept o taină înfricoșătoare ce i-a fost smulsă fără voie.

— Am o foarte bună memorie și am citit multă istorie a Franței, spune el cu modestie. Uneori mă distrez lăsând să se creadă că am trăit în vremuri străvechi...

Contele de Saint-Germain trăiește din mister și se înconjoară cu enigme. În aceasta constă adevăratul său geniu. El își exprimă știința în versuri și, în obscuritatea poemelor sale se deslușește pecetea alchimistului:

Cercetător curios al întregii naturi,
Am cunoscut începutul și sfârșitul Marelui Întreg.
Am văzut aurul în mină,
I-am înțeles materia și i-am surprins sămânța.

Toate textele scrise, toate cuvintele rostite, toate gesturile făcute de el sunt pline de subînțelesuri, ciudatul și veselul om pare că păstrează cu greu o taină ce-l apasă atât de mult încât, fără să vrea, în spusele sale mai scapă unele lucruri ce dau de bănuț... Nu duce viața luxoasă a unui mare senior, dar e plin de diamante, le poartă pe haine, pe pălărie, la inelele de pe degetele sale lungi și fine, pretutindeni. Bineînțeles, nimeni nu se miră, doar sunt fabricate de el.

Ludovic al XV-lea îl invită adeseori pe Saint-Germain la supeurile intime pe care îi place să le dea, în compania doamnei de Pompadour,

la Micul Trianon. Contele nu se atinge de vinuri și abia dacă ciugulește din felurile de mâncare, spune că ține un regim și bea cu mare plăcere un amestec pe care-l numește ceaiul său de viață lungă, făcut din frunze de siminichie, semințe de mărar și lemn de santal.

Mănâncă puțin, dar însuflețește întreaga adunare istorisindu-și amintirile și toți îi ascultă poveștile în cea mai deplină liniște. Dar Ludovic al XV-lea se tot întreabă de unde are contele asemenea bogății și dă poruncă să se facă o cercetare secretă. Neștiind nimic de toate acestea, Saint-Germain continuă să-i uimească și să-i tulbure pe cei ce-l ascultă. Povestirile sale par a deschide o fereastră spre o lume paralelă. Astfel, îi place să-și aducă aminte de un tânăr nobil dintr-un oraș din nord, care pretindea că avusese atât de multe femei încât se săturase de ele și căuta noi emoții:

— Mi-ar trebui o făptură supranaturală. Îmi voi petrece noaptea în cimitir și voi chema morții, le spusese el prietenilor.

Aceștia l-au implorat să renunțe la planul lui nesăbuit, dar el nu vru să-i asculte și, pe la miezul nopții, se duse în cimitirul orașului, se înconjură cu un cerc magic și, prin imprecății înfricoșătoare, încercă să tulbure somnul morților. Deodată, în liniștea de pe câmp, tânărul auzi o voce de femeie care cânta dumnezeiește. Fermecat, se ridică și fugi spre frumoasa creatură, o găsi și, plin de îndrăzneală și patimă, vru să o îmbrățișeze:

— Eu nu pot aparține decât unui soț, spuse ea.

— Foarte bine, te iau de soție, răspunse tulburat tânărul, iată inelul meu și dă-mi-l pe al tău, vom fi logodnici.

Și cei doi iubiți au rămas împreună, uniți pe un mormânt până la ivirea zorilor. Când soarele se arată ia orizont se despărțiră, făgăduindu-și că se vor întâlni din nou în același loc, în noaptea următoare. Dar tânărul își satisfăcuse capriciul și uită de jurământ. Când se lăsă seara, se duse acasă și se culcă. Pe la miezul nopții, auzi cum ușa camerei se deschide și simți o formă înghețată intrând în pat și culcându-se lângă el. De-atunci, nu mai avu liniște. Oriunde se ducea, fantoma îl urmărea.

— Întâmplarea a făcut să-l întâlnesc, povestește contele de Saint-Germain. I-am spus tânărului nobil să mulțumească lui Dumnezeu că m-a cunoscut și i-am poruncit să se roage până la miezul nopții. La douăsprezece fără un sfert, am desenat pe podea un triunghi solar, l-am stropit cu parfumuri și apoi l-am așezat în mijloc pe imprudentul logodnic, interzicându-i să iasă din triunghi, orice s-ar întâmpla. Bătu miezul nopții. Ușa se întredeschise și fantoma înaintă până la marginile triunghiului.

— Este soțul meu, spuse fantoma.

— Prin înșelăciune! Căci tu nu ești un locuitor al lumii acesteia. Dă-i înapoi inelul!

— Nu, nu aici, ci acolo unde mi l-a dat.

— Fie! Vom merge acolo împreună.

Toți cei din jurul mesei începură să tremure ascultând povestirea lui Saint-Germain:

— Nu vă voi vorbi despre lupta pe care a trebuit s-o dau. Până la urmă, am ieșit victorios. Tânărul aruncă inelul pe mormântul pe care stătuse cu fantoma. Fantoma îi înapoie inelul primit și apoi am rămas singuri. A doua zi, când m-am trezit, mi s-a adus o scrisoare din partea tânărului nobil. După ce m-a părăsit, în loc să se ducă la el acasă, bătuse la poarta unei mănăstiri, ce fusese sub protecția străbunilor săi. Spuse că venise să îmbrace haina monahală. A murit după treizeci și cinci de ani, înconjurat de cele sfinte.

Totul ar fi putut continua astfel la nesfârșit, contele tulburându-și oaspeții și înspăimântându-i cu poveștile sale de dincolo de mormânt, dacă regele nu ar fi primit în cele din urmă raportul secret al poliției cu privire la Saint-Germain și la averea sa. Regele fu foarte tulburat. Într-o seară, plecând de la masă, el se întoarse spre Saint-Germain și îi puse următoarea întrebare, în aparență nevinovată:

— Domnule, dumneata care știi atâtea lucruri despre lumea aceasta și despre cea de dincolo, n-ai putea cumva să-mi spui unde se află maestrul Dumas?

Saint-Germain, care de obicei era vorbăreț și se simțea în largul lui, nu-și putu ascunde tulburarea, păli și amuți.

În acea vreme, aproape toată lumea cunoștea misterul maestrului Dumas. Totuși, printre curtenii cei mai tineri se mai aflau și alții care nu auziseră nimic despre această întâmplare ciudată. Un bătrân istoriograf o povesti pentru ei.

Întâmplarea avusese loc cu o jumătate de secol în urmă, în anul 1700. Un bătrân de nouăzeci de ani, putred de bogat, fost procuror la Châtelet, locuia pe strada Hirondelle. Vecinii îl bănuiau că se ocupă cu magia, ceea ce era probabil adevărat, de vreme ce pusese să i se construiască, pe casa lui luxoasă, un turnuleț foarte asemănător cu cel pe care-l folosea odinioară Nostradamus, pentru a cerceta astrele. Bătrânul se închidea aici cu cărți de vrăjitorie și pergamente, descânta băuturi și făcea farmece, desena horoscoape și citea viitorul în stele.

Viața lui era programată cu precizia unei clepsidre. În fiecare vineri, la ora trei după-amiază, se închidea în încăperea sa tainică. Și tot atunci, de fiecare dată, pe caldarâmul străzii răsună zgomot de copite. Un catâr uriaș și un călăreț înalt de statură se iveau, oprindu-se în fața casei maestrului Dumas. Mândru și cu privirea rece, bărbatul își lăsa catârul în curte și, fără să bată la poartă sau să se anunțe în vreun fel, intra în casă, urca treptele și pătrundea în laboratorul a cărui ușă se întredeschidea doar pentru o clipă. Aceste fapte se repetau de mulți ani în șir. Necunoscutul și catârul lui răspândeau groaza în cei din vecinătate, căci animalul avea în coaste o rană deschisă, sângerândă și plină de puroi, iar călărețul purta pe frunte trei cicatrice atât de roșii încât femeilor li se părea că văd trei cărbuni aprinși încrustați în carne. Vizitatorul rămânea cu maestrul Dumas cam o oră, după care pleca așa cum venise. În câteva rânduri câțiva bărbați curajoși încercaseră să urmărească acel catâr, dar întotdeauna îi pierduseră urma prin împrejurimile Cimitirului Inocenților. Drăcescul catâr și ciudatul călăreț deveniseră subiectul preferat de discuție al celor din cartier, oamenii își puneau tot felul de întrebări cu privire la misteriosul personaj și schimbau păreri despre uimitoarea tinerețe a bătrânului, pe a cărui față nu se vedea nici o zbârcitură care să arate că timpul trecuse și peste el...

Într-o bună zi însă, acel ritual ce părea că va tine o veșnicie luă sfârșit. În ziua de 31 decembrie a anului 1700, catârul se ivi în capătul străzii Hirondelle. Era o miercuri, la orele zece dimineața. Călărețul urcă scările, dar, când intră în laborator, maestrul Dumas scoase un strigăt teribil, ce fu auzit de toată lumea. Apoi călărețul plecă. Catârul alerga la trap și părea că-l duce și mai repede decât altădată. Când spre seară maestrul Dumas veni la cină, fiul și fiica lui aproape că nu-l mai recunoscuseră: era îndoit de spate, picioarele-i bătrâne îi tremurau, pe față i se întipărise pecetea morții și privirea i se stinsese. Spuse celor doi copii ai săi că nu va lua masa cu ei și că vrea să urce din nou în cămăruța sa de sus. Și cum nu izbutea, scărița fiind îngustă și

abruptă, trebuia să-l ducă de subsuori până la ușa laboratorului. Când fiul său îi spuse că nu va reuși să coboare singur, maestrul Dumas porunci ca la ora patru să vină cineva să-l ia, căci avea întâlnire cu un magistrat, prieten cu el. La ora hotărâtă, vizitatorul veni și urcă, împreună cu fiul lui Dumas, pentru a-l ajuta pe bătrân. Deschiseră ușa și intrară în încăperea secretă, dar camera era goală: maestrul Dumas dispăruse.

Bătrânul procuror fu căutat timp de mai multe săptămâni, au fost chemați ingineri și zidari care cercetară zidurile. Se făcură toate investigațiile posibile, călărețul și catârul său negru au fost și ei căutați pretutindeni... dar totul părea a fi dispărut ca prin minune... Justiția îi acuză pe copii, care, spre a-și dovedi nevinovăția, a trebuit să-și cheltuiască o mare parte din avere pe un lung șir de procese. Anii trecură, copiii au murit și misterul rămânea de nepătruns.

La multă vreme după această întâmplare, în 1743, a sosit pentru prima oară la Paris contele de Saint-Germain. Mareșalul de Belle-Isle îl întâlnise la Frankfurt, unde era ambasador, și fusese fermecat de acest tânăr inițiat ce părea a ști toate marile taine ale creației. Foarte atras de vrăjitoriile de orice fel, mareșalul îl invită pe conte să vină cu el la Paris și îl instalează în casa lui, din cartierul Saint-Antoine. Aici, contele își amenajează un laborator și începe să facă tot felul de experiențe asupra reflecției luminii, îmbinând știința cu ezoterismul. Prin jocuri de oglinzi, Saint-Germain izbutește să-l convingă pe mareșal că el poate să suscite imaginea unor lucruri sau ființe din Uimea cealaltă. Încrezător în puterile acestui taumaturg, Belle-Isle îl duce la căpătâiul ducesei Marie-Anne de Châteauroux, pe atunci favorita regelui, care, la cei douăzeci și șapte de ani ai ei, zăcea pe patul de moarte, otrăvită, fără îndoială fiindcă mâncase niște ciuperci. Toți erau convinși ca Saint-Germain o va salva pe tânăra amantă a regelui, dar acesta, după ce o examinează câteva clipe, spune:

— E prea târziu, mult prea târziu. Doamna de Châteauroux se va înfățișa lui Dumnezeu...

Ea muri, într-adevăr, după câteva zile. Dar acest eșec nu-l discredită pe misteriosul Saint-Germain care, netulburat, dădu următoarea explicație:

— Nu puteam s-o vindec. Dacă aș fi făcut-o, m-aș fi pus în primejdie: de fiecare dată când cineva s-ar fi otrăvit, familia m-ar fi somat să fac o minune și ar fi fost vai și amar de mine dacă vreodată n-aș fi izbutit.

Era o explicație ciudată, dar care a mulțumit pe toată lumea. Poate că moartea frumoasei ducese nu-i plăcea întru totul suveranului, care se săturase de această legătură.

Mareșalul de Belle-Isle este atât de convins de puterile prietenului său încât îi spune povestea maestrului Dumas. Foarte atras de acest mister, Saint-Germain culege cât mai multe informații și încearcă să dezlege taina. Pentru a isca miracolul, el invocase atât de des forțele întinericului și folosisese de atâtea ori uși ascunse și culoare tainice, încât presimți că aici e vorba de un subterfugiu. Într-o noapte, se duce pe ascuns în casa părăsită de pe strada Hirondelle. Forțează închizătoarea și trece pragul încăperii de sus, ce era de multă vreme goală. După ce ore întregi cercetează pereții și parchetul, descoperă un mecanism ascuns în podea. Pune în funcțiune mica mașinărie și în fața lui apare o scară care coboară până în subsol, într-o parte ascunsă a casei. Acolo, într-o pivniță

boltită, întunecată ca un cuptor și colcăind de viermi, Saint-Germain zărește pe jos, la lumina unei torțe, leșul putrezit al bătrânului Dumas. Lângă el, cioburile unei cupe de agat și câteva aparate de astrologie, albite de praf și acoperite de pânze de păianjen, par a păstra tainele derizorii ale unei științe oculte. Saint-Germain aruncă o privire în jur și se oprește la o casetă de abanos. Deschide cu ușurință lăcățul și, în fața ochilor săi înmărmuriți, apar o grămadă de diamante sclipitoare. Razele galbene ale făcliei dansează pe pietrele ce aruncă mii și mii de scânteieri... Saint-Germain închide repede caseta și o ia cu el, având grijă să zăvorască în urma lui trecerea secretă prin care pătrunsese în încăpere. De-acum înainte este un om bogat, dar care trebuie să ascundă bine proveniența averii sale. Împărțind câteva diamante celor puternici, îi va fi ușor să-i convingă că poate să facă oricâte vrea. Darurile generoase ale regelui, menite să-i îngăduie să-și continue „experiențele”, îi vor asigura, timp de mai mulți ani, o viață îmbelșugată la Curtea Franței.

Dar iată că tot acest eșafodaj pare a se prăbuși în clipa când regele îi pune întrebarea:

— Nu-mi puteți spune unde se află maestrul Dumas?

Oare curiozitatea regelui este nevinovată sau ascunde vreo capcană? Să fie oare bănuirile că a jefuit cadavrul bătrânului? La început, Saint-Germain se bâlbâie. E pentru prima oară când marea lui siguranță de sine pare a-l părăsi:

— Vedeți... as putea... Sire... dar...

— Dar ce? îl întrerupse doamna de Pompadour, enervată de șovăirile lui.

— Dar mi-e foarte teamă că, dacă dezvăluie ceea ce știu despre această teribilă poveste, o expun pe Maiestatea voastră la mari primejdii... Și pe dumneavoastră, doamnă.

În câteva clipe Saint-Germain și-a recăpătat siguranța de sine. El pune în vorbele sale o doză atât de mare de ermetism, de magie și de sumbre aluzii, încât îi descurajează până și pe cei mai îndrăzneți, făcându-i să renunțe la continuarea investigațiilor. Totuși, la început, doamna de Pompadour dă din umeri și îi cere insistent contelui să dezvăluie tot ce știe despre tenebroasa întâmplare:

— Toate astea sunt prostii! Vorbiți, domnule conte, vă rog!

— Vorbiți, domnule de Saint-Germain, vă rugăm, insistă regele.

După ce se prefăce că se reculege câteva clipe, contele le spune, de parcă s-ar fi hotărât să înfrunte o mare primejdie:

— Sire, fie după cum vă este voia. Îngăduiți-mi doar să îndeplinesc în fața voastră cele necesare pentru a îndupleca puterile din lumea de dincolo.

Saint-Germain cere o foaie de hârtie și trage pe ea niște linii drepte întretăiate de semne ciudate și de figuri astrologice. Se concentrează apoi asupra acestor imagini, rostind cuvinte de neînțeles... Regele și favorita sa îl privesc la început amuzați, apoi neliniștiți. E doar vorba de a deschide căi necunoscute și de a pătrunde în lumi tainice. După vreo zece minute, Saint-Germain își înalță capul, îl privește pe rege în ochi și își expune revelațiile:

— Sire, fie că lucrătorii și inginerii ce l-au căutat pe procurorul Dumas erau tocmiți de oameni interesați ca această cercetare să nu ajungă niciodată la capăt, fie că ei nu-și cunoșteau bine meseria. Iată ce s-a petrecut: într-un colț al încăperii, aproape de ușa de la intrare, există o bucată de parchet mobilă. Ea acoperă o scară ce coboară

străbătând toate planșeele și zidurile. La capătul scării se află un cavou. E locul unde s-a retras procurorul Dumas, după ce a băut o licoare care i-a redat puterile și l-a ajutat să poată coborî. Apoi a înghițit un narcotic puternic și nu s-a mai trezit.

Regele nu-i însă mulțumit întru totul de această explicație tehnică. El îi mai pune o întrebare:

— Cel care-l vizita era deci Diavolul?

— Sire, dacă Maiestatea voastră intră în Ordinul Rose-Croix, mă voi grăbi să ridic și ultimul vâl ce acoperă încă acest mister. Dar acum îmi este cu neputință să răspund la întrebare, căci m-aș expune la cele mai mari primejdii.

Saint-Germain nu spuse că făcea parte din ordinul secret Rose-Croix, căci, după cum bine se știe, membrilor acestei loji nu le este îngăduit niciodată să-și dezvăluie apartenența. El lăsa să planeze o îndoială, folosind în mod strălucit insinuările și pomenind acel nume misterios, dădu să se înțeleagă că taina maestrului Dumas era legată de marile enigme ale universului ezoteric. Nimeni nu mai îndrăzni să-i pună contelui vreo întrebare despre Dumas. Dar doamna de Pompadour, dornică să verifice spusele prezicătorului, îi porunci domnului de Sartine, locotenent general de poliție, să cerceteze casa din strada Hironnelle. Într-adevăr, oamenii locotenentului găsesc la repezeală bucata mobilă de parchet, scara, cavoul și trupul maestrului Dumas.

Povestea pare terminată aici, și totuși, la puțină vreme după asta, Saint-Germain dispare. El părăsește Franța și pleacă la Londra. Prudent din fire, înțelesese că marea curiozitate a regelui pentru trista poveste a maestrului Dumas putea să ducă la redeschiderea dosarului și, cine știe, chiar la punerea lui sub acuzare. Nu trebuia să se încreadă prea mult în naivitatea contemporanilor săi. El nu se va întoarce niciodată în Franța, dar își va folosi din plin legenda spre a încurca ițele. După Anglia, este văzut în Rusia și apoi în câteva regate germane. Arată bine și, în ciuda vârstei, pare că nu îmbătrânește niciodată, ceea ce adaugă legendei sale o aură de adevăr. Toți îl consideră nemuritor. El însuși povestește cum i-a cunoscut pe Homer și pe Alexandru Macedon, pe Ioana d'Arc și pe Henric al IV-lea. În toate țările Europei, are adepți fervenți ce-l venerază, practicând un fel de cult obscur. În cele din urmă, se retrage în ducatul danez Schleswig, unde își duce viața în preajma noului său protector, landgraful Carol de Hesse, căruia îi oferă zilnic doza de mister și de astrologie de care acesta are atâta nevoie pentru a trăi și a visa.

Saint-Germain e fericit că și-a găsit un loc unde se simte la adăpost. Căci în toată Europa începuse persecuția împotriva acestor iluminați și lui Saint-Germain îi este foarte teamă ca vântul rațiunii să nu-l măture. Epoca raționalismului ajunge la apogeul ei în 1774, când la Leipzig se încearcă pedepsirea unui escroc numit Schrepfer. De câțiva ani, acest fost patron de cabaret răspândea zvonul că studiul necromanției îi îngăduia să comunice cu sufletele morților. El organizează în localul său ședințe la care se intră cu bani și în timpul cărora se ivesc spiritele morților. Se bucură de încrederea unor oameni de seamă, ca ducele de Chartres și ducele de Brunswick, francmasoni care l-au însărcinat să organizeze contopirea între lojele secrete și Societatea lui Iisus, dizolvată de papă. Schrepfer anunță că deține tezaurul iezuiților și făgăduiește câteva milioane de taleri celor care-l vor ajuta. Bancherii din Leipzig îi dau sume importante, în

speranța că vor obține marea recompensă promisă. Folosindu-se de acești bani, câștigați atât de ușor, falsul magician duce o viață de mare senior. Încetul cu încetul, bancherii intră la bănuială și-i cer magicianului dovezi. El le înmânează un plic sigilat, cu porunca să nu-l deschidă, și le dă întâlnire binefăcătorilor săi într-o bancă din Frankfurt unde, zice-se, era depus tezaurul. Bineînțeles, Schrepfer nu apărui la ora fixată. Bancherii deschid plicul și constată că nu conține decât niște foi albe...

În timpul ăsta, la Leipzig Schrepfer își adună ultimii adepți:

— La noapte nu ne vom culca, le spune el, căci mâine în zori, înainte de răsăritul soarelui, vă voi face să vedeți ceva ce n-ați mai văzut.

Oamenii se pun pe chefuit și, când se ivesc zorile, se îndreaptă spre un parc aflat la intrarea în oraș. Pe drum, magicianul scoate din buzunar un pistol și spune:

— Îl voi folosi în slujba celebrității mele. Veți vedea că nu sunt un farsor...

Schrepfer se oprește într-un loc pustiu, dă poruncă adepților săi să nu-l urmeze și dispare după câțiva arbuști. Însoțitorii lui tac, privind într-acolo, spre a nu pierde nimic din miracolul ce le fusese anunțat. Deodată se aude o împușcătură. Toți se năpustesc spre locul cu pricina și-l găsesc pe escroc mort, cu un glonte în tâmplă. Ca să scape de judecată și de ridicol, își regizase propria moarte.

Din acea zi, puternic impresionat de sfârșitul dramatic al lui Schrepfer, Saint-Germain se va mulțumi să facă preziceri doar în folosul ultimilor săi adepți.

În 1875, are loc un eveniment ce uluiește pe toată lumea: nemuritorul conte moare! Este îngropat în orașelul Eckernförde. Preotul scrie în registrul său: „Cel ce-și dădea numele de conte de Saint-Germain și despre care nu avem alte informații, a fost înmormântat, după o slujbă, la biserica din orașul nostru”. În mod ciudat, după câteva săptămâni, din ordinul fostului său protector, Carol de Hesse, cadavrul este dezgropat. Hesse spune că vrea să-l îngroape în cimitirul din Schleswig... dar cadavrul dispare. În anul următor, Saint-Germain, viu și nevătămat, este prezent în Germania, împreună cu Cagliostro, la o mare adunare a francmasonilor europeni. Această apariție îi întărește pe adepții lui în credința lor: deci nu a dispărut, ci s-a dus doar să se regenereze în vreun paradis de dincolo de lumea vizibilă.

După încă vreo trei ani, este întâlnit la Viena! Baronul Linden și prietenul său Rudolf Graffer, pasionați de ocultism, se duc, într-o bună zi, la laboratorul în care baronul își face experiențele. Deschid ușa și rămân încremeniți: în fața lor, la o masă, se află Saint-Germain, răsfoind o carte. El lasă liniștit cartea din mână, se ridică și rostește următoarele cuvinte:

— Știam că veți veni aici amândoi, la această oră.

Baronul se grăbește să facă oficiile de gazdă, pune tacâmurile pe o măsuță joasă, oferă ilustrului său oaspete prăjituri și se duce în pivniță să caute două sticle de vin bun, dar Saint-Germain surâde și spune:

— Vă întreb dacă cineva m-a văzut, vreodată, mâncând sau bând...

Într-adevăr, contele nu mănâncă niciodată. Se spune că el se

multumește să se curețe cu coji de siminichie și că asta îi dă nemurirea.

Saint-Germain spune că vrea să scrie și i se aduce o foaie de hârtie, două pene și o călimară. Magicianul rupe foaia de hârtie în două, așază cele două jumătăți pe masă, una lângă cealaltă, și ia câte o pană în fiecare mână. Umple cele două coli, semnează și se întoarce spre baron spunând:

— Domnule, știu că faceți colecție de autografe. Alegeți una din foi, pe oricare, căci conținutul lor este identic.

— E o adevărată minune! strigă cei doi vienezi. Cele două scrisuri se potrivesc liniuță cu liniuță. Așa ceva nu s-a mai văzut!

Saint-Germain tace, pune cele două coli una peste alta și le aplică pe geam, pentru a le face transparente: scrisurile se suprapun perfect, ca și cum n-ar fi decât o singură foaie. Dar Omul Miracolelor lasă din mână foile, căci el a venit aici pentru o cu totul altă revelație:

— Vă părăsesc, nu mai veniți să mă vedeți, nu mă mai căutați, voi părăsi Europa și voi pleca în Himalaia. Mă voi odihni, trebuie să mă odihnesc. Ne vom revedea după optzeci și cinci de ani, în aceeași zi. Rămâneți cu bine, vă iubesc.

La porunca nemuritorului, cei doi prieteni părăsesc laboratorul. Dar îndată după ieșirea lor se pornește o furtună puternică. Cei doi se întorc, pentru a se adăposti. Dar când deschid ușa, constată că Saint-Germain se făcuse nevăzut.

„După optzeci și cinci de ani”, spusese contele... asta însemna în 1875. Reîntoarcerea Omului Miracolelor este așteptată de cel puțin o ființă: de împăratul Napoleon al III-lea. El le-a cerut arhivarilor și istoricilor să alcătuiască un dosar cu toate hârtiile privitoare la ciudatul Saint-Germain și păstrează aceste documente în biblioteca sa particulară din palatul Tuileries. Într-o cutie de carton verde stau înghesuite tot felul de scrisori, mărturii și dovezi. Napoleon al III-lea nădăjduiește că va asista la reîntoarcerea contelui de Saint-Germain. Dar căderea Celui de-al Doilea Imperiu, exilul și apoi moartea îi vor sfărâma acest vis. În 1871, comunarzii, plini de furie, dau foc palatului și biblioteca împăratului arde în întregime. Iar în flăcările ce înroșesc cerul Parisului pier misterioasele arhive care ar fi putut dezvălui tainele unui necunoscut al cărui nume a făcut să viseze atâtea generații în șir: contele de Saint-Germain.

II

MAEȘTRII OCULTISMULUI

6

MESMER

ȘI

CADA VINDECĂTOARE

Un strigăt îngrozitor despică atmosfera încordată. O femeie leșină, plânge în hohote, urlă, se rostogolește pe jos și vomită. Ca o diabolică dâră de praf, transa trece la celelalte doamne: unele sunt cuprinse de epuizare și murmură rugi neînțelese, altele izbucnesc într-un râs nervos. Cele mai agitate sunt duse pe dată, de către

servitori, în camere izolate și cu pereții capitonați, unde își vor putea desfășura tot delirul.

Adepții lui Mesmer sunt numeroși, ei se îngrămădesc în marele salon al unui palat din piața Vendôme. Perdelele sunt trase, soarele primăvărat și strălucitor aruncă în încăpere o lumină difuză. Pe pereți, oglinzile venețiene înmulțesc la nesfârșit imaginea femeilor ce poartă rochii cu malacof și pălării cu pene și care se înghesuie să admire și să atingă cu mâna vestita cadă a magnetizatorului german Anton Mesmer.

Obiectul acestei curiozități este o cadă rotundă din lemn de stejar, cu diametrul de aproximativ un metru cincizeci și cu o adâncime cam de treizeci de centimetri, închisă cu un capac găurit, prin care ies vreo treizeci de tije de fier răsucite și mobile, indispensabile în procesul de transmitere a fluidului. Inițiații știu că în interiorul căzii se află un strat de nisip amestecat cu pilitură de fier și sticlă pisată, strat pe care se sprijină o construcție făcută din sticle magnetizate așezate în raze concentrice, totul fiind scufundat în apă. Bolnavii — în majoritate femei — își aplică cu gravitate capătul tijelor metalice pe partea bolnavă. Cu fața concentrată și severă, unele își freacă conștiincios fruntea, altele și-au pus bara rigidă de fier pe piept sau pe pântec. Cei de față trebuie să aibă grijă să nu rupă lanțul uman format împrejurul căzii, singura garanție a bunei difuzări a magnetismului vindecător. Doamnele se țin de mână și genunchii li se ating, dar, pentru a nu risca să se producă vreo întrerupere a lanțului magnetic și deci a transmisiei magice, Mesmer a întins un fir de metal care, fixat de cadă cu un inel, înlănțuie picioarele fiecărei bolnave. Toată lumea păstrează o tăcere religioasă și ascultă dulcea muzică cântată la armonică și la clavecin de niște muzicanți ascunși în întuneric. Îmbrăcat într-o haină violetă cu mâneci de dantelă, Mesmer conduce ceremonialul ținând în mână o baghetă de metal, cu care își atinge pacientele fericite de-un asemenea omagiu...

Apoi Mesmer se duce în încăperile izolate, unde își vizitează pacientele intrate în criză, unele după altele. Le privește fix, cu ochii săi foarte albaștri, și își plimbă bagheta și apoi mâna pe trupurile lor cuprinse de convulsii. Cu spatele întors spre nord pentru a se conforma legilor polarității universale, el stabilește contactul magic atingând bolnava cu genunchiul și piciorul, apoi, cu privirea iluminată, își efectuează pasele magnetice ținând degetele în triunghi.

— Fac aceste mișcări până când bolnava leșină de durere sau de plăcere, două senzații la fel de salutare, precizează el.

Într-adevăr, aceste mișcări par benefice, stările de încordare se potolesc, hohotele de plâns încetează, bolnavele adorm, calmate și senine. Când se vor trezi, doamnele se vor simți vindecate, ciudata putere a căzii și-a făcut efectul.

În anul 1778, la Paris, cada lui Mesmer se bucură de un succes extraordinar: în piața Vendôme se formează șiruri lungi de oameni care așteaptă să le vină rândul. Elegantele orașului sunt gata să stea răbdătoare la coadă ore întregi, ca să se bucure de binefacerile acestei misterioase medicine. Salonul palatului devine neîncăpător, Mesmer își face mici căzi portative, pentru o singură persoană, și se deplasează cu ele pe la case, astfel că bogații sunt tratați la domiciliu. Dar și cei săraci vor să se bucure de binefacerile acestei științe, pentru ei, generosul doctor magnetizează un copac de la poarta Saint-Martin. *Le Journal de Paris* scrie cu un entuziasm fără margini: „Mai mult de o sută de persoane s-au bucurat de efectul magnetismului chiar din clipa când au îmbrățișat copacul”. Unii

adepti, considerând că magnetismul nu se poate extinde suficient prin aceste mijloace, îi propun lui Mesmer să magnetizeze rezervoarele de apă din Chaillot, pentru a răspândi miracolul magnetismului la toată populația Parisului!

Aceste succese îi aduc lui Mesmer mulți dușmani. Unii, mai sarcastici, ricanează:

— Sunt practici atrăgătoare, cu dulci mângâieri...

Dar, pe Pont-Neuf, muzicanții cântă în versuri uriașa glorie a neamțului:

Nenumărați oameni haini au încercat
Să-ți facă rău, dar n-au izbutit.
Mesmer, prin îngrijirile tale,
Bolile noastre-au pierit și omenirea respiră ușurată.
Urmează-ți țelurile glorioase
Chiar dacă invidia unora te umple de-ocară;
Cât e de bine și de nobil să fii invidiat
Să aduci fericire în lume!

Ca să-și explice succesele, Mesmer dezvoltă o teorie atrăgătoare asupra magnetismului animal, acest cuvânt fiind folosit aici în sensul său etimologic de *anima*, suflet. După părerea lui Mesmer, la originea fiecărei energii se află un fluid care face să crească plantele și să trăiască oamenii. Boala nu se datorează decât blocării și proastei circulații a acestui fluid. Pentru ca omul să-și dobândească din nou sănătatea, este de-ajuns să se restabilească bunul său circuit. Magnetismul transmis de cada lui Mesmer are tocmai acest scop.

De fapt, dacă aplicarea acestui tratament, însoțit de multe declarații zgomotoase, este originală, teoriile afișate de maestru cu o evidentă satisfacție de sine nu sunt cu adevărat noi. Pentru a-și elabora teoria. Mesmer a studiat, plin de râvnă, știința înaintașilor săi. Încă din secolul al XVI-lea, elvețianul Paracelsus descoperise existența unui magnetism uman comparabil cu acela al magnetului: după el, un om așezat pe o barcă ușoară aflată în mijlocul valurilor liniștite va constata că fața i se întoarce mereu spre nord. În aceeași vreme, italianul Pomponace scrie următoarele: „Există oameni care au puternice proprietăți benefice; aceste proprietăți devin vii prin forța imaginației și a dorinței; ele sunt împinse în afară printr-un fel de evaporare și au efecte mari. Sufletul acestor oameni își exercită dominația prin niște vapori foarte speciali pe care îi trimite bolnavilor.” Se iau drept certe două elemente care vor îngădui elaborarea principiului mesmerian: magnetismul natural — ca bază științifică — și fluidul misterios — pentru practica terapeutică.

Înainte de a ajunge la Paris, unde va cunoaște gloria, Mesmer se duce, în 1774, la Viena, ne aflăm pe vremea când plăcile magnetizate ale unui oarecare călugăr Hell atrăgeau pe toți bolnavii din oraș. Mesmer declară că poate obține aceleași efecte, folosind doar „marea putere magnetică pe care 6 posedă toate ființele însuflețite”. Pentru a-și desăvârși imaginea de taumaturg, el afirmă, sus și tare, că deține puterea de a fixa unde vrea fluidul, considerat a fi marele element binefăcător ce reglează toate funcțiile organismului.

Dar Mesmer nu se mulțumește cu succesul de public, el ține să fie recunoscut de lumea științifică. În acest scop, adresează comunicări tuturor savanților și tuturor academiilor din Europa. Dar elucubrațiile sale sunt întâmpinate cu o tăcere de gheață. Mesmer se

hotărăște să călătorească în toată lumea pentru a-și răspândi ideile și pe drum profită de învățăturile câtorva maeștri. În Germania, întâlnește un preot, numit Jean-Joseph Gassner, care tratează oamenii prin exorcism. Prin așezarea mâinilor și prin adâncimea privirii, călugărul face ca bolnavii săi să intre în stare de convulsie: atunci el izgonește diavolul ce-i parazitează. Mesmer constată, mirat și vrăjit, că, la ieșirea din aceste crize, bolnavul supus magiei se simte, în general, vindecat.

Mesmer nu crede în demoni, dar înțelege acțiunea pozitivă a unui șoc provocat. După izgonirea diavolului, va urma metoda căzii. Pentru a provoca criza, trebuie anulată complet rezistența bolnavului; or, ca să se atingă acest efect pur psihologic, este de-ajuns ca în peisajul zilnic să apară un element supranatural, foarte impresionant. Astfel, un mic impuls electric, neliniștitor și inexplicabil poate, prin caracterul său misterios, să producă o stare de exaltare și de spaimă. Acesta este rolul căzii lui Mesmer.

Cam cu treizeci de ani înainte de aplicațiile mesmeriene, trei savanți olandezi inventaseră un fel de rezervor electric botezat „butelia de Leyda”, format dintr-un vas plin cu apă și închis cu un dop străbătut de o tijă de fier în formă de cârlig. Legată la o mașină electrică, butelia înmagazina energie. Puțin timp după aceea, s-a demonstrat că, folosind un recipient acoperit în exterior cu o folie de staniu și utilizând apă amestecată cu pilitură metalică, se obțin rezultate și mai spectaculoase.

Lucrurile sunt clare: cada lui Mesmer, încărcată cu electricitate, folosind o mașină electrică înainte de fiecare ședință, este o baterie rudimentară! De altfel, celebrul neamț nu face decât să utilizeze, în folosul său, niște cunoștințe ce-i pasionează pe cei din epoca sa. Magnetismul și electricitatea stârniseră curiozitatea oamenilor: la mănăstirea Chartreux din Paris, călugării se leagă între ei printr-un fir metalic. Îi distrează ușoara scuturătură pe care o simt atunci când prin fir trece curentul electric produs de o butelie de Leyda. Iar chimistul Antoine de Lavoisier nu se dă în lături să se ocupe cu multă seriozitate de fenomenele de magnetism.

E adevărat că bolnavii lui Mesmer simt ca o mâncărime la atingerea tijei ieșite din cadă, dar aceasta nu poate trata nici cea mai ușoară boală. Ea îndeplinește doar rolul diavolului lui Gassner și creează o atmosfera misterioasă, propice declanșării crizelor. Astfel, plecând de la o teorie oarecum bizară despre magnetismul animal și utilizând, de altfel, un trucaj evident, Mesmer izbutește să-și trateze unele pacienți. Este adevărat că altele par cu totul refractare la practicile medicului, dar aceste eșecuri nici nu contează față de strălucitele reușite trâmbițate pretutindeni.

Dacă Academia de Științe rămâne ostilă tuturor speculațiilor lui Mesmer, în schimb, unul dintre decanii Facultății de Medicină, doctorul Deslon, este entuziasmat de această metodă terapeutică și aplică, la rândul-i, principiile căzii. El clarifică oarecum teoriile inspiratorului său, definind magnetismul astfel: „Este acțiunea pe care un om o exercită asupra unui alt om, fie prin contact nemijlocit, fie la o oarecare distanță”. De acum încolo, bolnavii se împart în mesmerieni și deslonieni, dar Universitatea continuă să dezaprobe aceste vederi și îi ia doctorului Deslon, pe timp de un an, dreptul de a vorbi în adunări. În ciuda acestui fapt, la Paris, discipolii neamțului se înmulțesc și magnetizarea se practică pretutindeni. Fiecare își are specialitatea sa: sulf, electricitate, magnet, pilitură de fier, toate sunt bune pentru a crea noi căzi. Această concurență îi îngrozește pe

adeptii mesmerismului pur. Pentru a-și proteja maestrul, ei se grupează într-o societate secretă care ia numele de Prietenii Armoniei, și își propun să lupte pentru recunoașterea oficială a binefacerilor singurei căzi adevărate! Regina Maria-Antoaneta, influențată de membrii acestei secte, îl determină pe regele Ludovic al XVI-lea să-i ofere maestrului german condiții de lucru cu adevărat excepționale: o rentă de două sute de mii de livre și zece mii de livre suplimentare pentru a-și stabili clinica în Capitala regatului. Mesmer se înfurie, considerând că aceste propuneri sunt nedemne de uriașele sale puteri. El îi scrie reginei următoarele: „Doamnă, eu caut o stăpânire care să-și dea seama că nu trebuie să treacă cu ușurință peste introducerea în lume a unui adevăr care, prin influența sa asupra fizicii oamenilor, poate opera schimbări pe care, încă de la nașterea lor, înțelepciunea și puterea trebuie să le îndrepte pe un drum și spre o țintă salutară. Când e vorba de o cauză ce interesează umanitatea în cel mai înalt grad, banii nu trebuie să fie decât un argument secundar. Pentru Maiestatea voastră, patru sau cinci mii de franci mai mult sau mai puțin nu înseamnă nimic. Descoperirea mea trebuie să fie primită și eu trebuie să fiu recompensat cu o mărinimie demnă de monarhul pe lângă care voi sta.”

Tranzacțiile se opresc aici. Vindecările obținute par, totuși, destul de spectaculoase: regele ordonă savanților săi să facă cercetări asupra magnetismului animal. Lavoisier este însărcinat să conducă o comisie formată din doctori și erudiți de la Academia de Științe și de la Facultatea de Medicină. Toată intelectualitatea Franței lucrează din greu pentru a descoperi taina căzii lui Mesmer, membrii comisiei nu ezită să se lase magnetizați, asistă la ședințe, interoghează bolnavii. Concluziile sunt împărțite și nesigure. Unii neagă, pur și simplu, existența fluidului și spun că totul se petrece în mintea pacienților: „În alcătuirea căzii, nu există nici un agent fizic capabil să contribuie la efectele anunțate; efectele pretinsului fluid provin din atingere și imaginație; crizele sunt primejdioase atât pentru sănătate cât și pentru bunele moravuri”; alții acceptă teoria fluidului, dar resping clar ideea mesmeriană a unui fluid atotputernic.

Toți cercetătorii condamnă ideile globale și cosmogonice ale lui Mesmer. Doar savantul Laurent Jussieu susține că, în ciuda greșelilor și a răătăcirilor, Mesmer a deschis o cale nouă spre un adevăr fecund.

Raportul cercetărilor, făcut public, zdruncină puternic convingerile adeptilor căzii mesmeriene. Începând din 1784, clienții lui Mesmer devin mai rari; doar Prietenii Armoniei continuă să-și apere maestrul. Pentru a impune, scoțând la lumină, dogma mesmeriană, ei alcătuiesc o societate care cumpără — foarte scump — taina inventatorului. Dar ce le poate vinde Mesmer? Trucajul electric al căzii? Sau niște teorii, încă aproximative, despre puterea inconștientului? El se mulțumește să le prezinte naivilor săi adepți o grămadă de idei confuze despre magnetismul animal condus de un fluid, magnetism care reglează toate funcțiile vitale. Cumpărătorii sunt dezamăgiți; ei se socotesc înșelați și caută să-și facă dreptate cu ajutorul tribunalelor. Mesmer, pe care lumea îl consideră acum escroc, fuge în străinătate. Moda căzii vindecătoare trecuse. Mesmer va muri în Germania, după treizeci de ani, în 1815, uitat de toată lumea.

Și totuși, cu toate înșelăciunile și aberațiile sale, Anton Mesmer a

deschis calea spre cunoașterea inconștientului.

Pentru ca aceste concepții noi să se impună, va trebui însă să mai treacă aproape un secol și jumătate.

În 1785, imediat după plecarea grăbită a lui Mesmer, unul dintre discipolii săi, marchizul Armand Chastenet de Puységur, ce-și face experimentările în casa sa din Buzancy, în Ardeni, descoperă un fapt tulburător: în timp ce-și făcea pasele pe unul dintre țăranii veniți să-l consulte, el îl vede căzând, fără convulsii și fără vreo criză, într-o adâncă toropeală artificială. În timpul acestui somn magnetic, țăranul își schimbă personalitatea, dând dovadă de un spirit elevat și fin, ca și cum altcineva ar vorbi prin gura lui. Din acel moment, vechile teorii încep să se clatine. Nu se vorbește încă de hipnoză, ci de somnambulism provocat. Cuvintele nu schimbă situația: cazile și tijele magnetizate sunt lăsate în părăsire. Criza violentă spre care se tindea altădată, este considerată vătămătoare; doar somnul liniștit poate aduce ușurarea și vindecarea.

Marchizul atrage pe domeniul său o mulțime de bolnavi dornici să beneficieze de acest tratament. Pentru a corespunde așteptărilor mulțimii disperate, el își amintește de practicile maestrului său: la rândul lui, magnetizează și el un copac. Lumea vine de departe ca să pună mâna pe stejarul fermecat! Câțiva oameni de știință curioși imaginează o experiență originală, ei leagă pacienții la ochi și îi duc să atingă un copac magnetizat. Surpriză, efectul este același, bolnavii intră în transă, ca și cum s-ar afla cu adevărat în contact cu fluidul transmis de marchiz. Este o descoperire uluitoare, cu care savanții nu știu ce să facă. Pentru moment, adepții magnetismului au alte griji, ei se împart în grupuri ce se combat unele pe altele: unele grupuri apără principiul fluidic, altele pun totul pe seama căldurii animale, iar spiritaliștii acordă întâietate aspectului religios, propunând tratamente cu rugăciuni; unii oameni de știință elaborează o teorie îndrăznească asupra electricității animale, al cărei exces ar fi pricina tuturor bolilor.

Mulți ani în șir, oamenii de știință se vor certa între ei pe ideile rămase de la Mesmer. În 1825, doctorul Froissac cere Academiei să revină asupra raportului din 1784: el se declară convins de binefacerile somnambulismului provocat. Făcând o nouă eroare, acest om pasionat de magnetism vede în somnambuli niște vindecători înzestrați cu daruri de excepție: „Punând succesiv mâna pe capul, pieptul și abdomenul unui necunoscut, somnambuli îi descoperă imediat bolile, spun dacă vindecarea e posibilă, ușoară sau grea și care sunt mijloacele ce trebuie folosite pentru a se ajunge la acest rezultat”. O nouă comisie se ocupă de aceste fenomene timp de cinci ani. Spre mirarea multor oameni de știință, ea recunoaște în cele din urmă existența magnetismului animal și acceptă ideea unei stări somnambulice care ar dezvolta clarviziunea și intuiția, facultăți adeseori mascate de starea conștientă. Dar raportul este ambiguu: pozițiile nu sunt bine precizate și lasă loc prea multor interpretări contradictorii. Se formează o a treia comisie care apără, de data aceasta, atât somnul hipnotic cât și magnetismul. Un membru al Academiei, dorind să pună capăt dezbaterilor, oferă un premiu de trei mii de franci persoanei care, adormite sau nu, va fi în stare să citească un text așezat în afara razei sale vizuale: ar fi dovada de netăgăduit a citirii magnetice. Această propunere absurdă atrage tot felul de șmecheri de pe toate meleagurile, fiecare vine cu trucul său, încercând să pună mâna pe marea sumă de bani. Inițiativa aceasta se dovedește a fi un eșec total și propunerea este repede anulată.

În fapt, mesmerismul se extinsese, încă de mult, în afara

academiilor oficiale, ce erau prinse în contradicții și în dezbateri sterile. În 1813, abatele Faria, venit din Indiile portugheze, deschide la Paris un cabinet de magnetism. El este primul care încearcă, cu adevărat, să facă experiențe privitoare la somn și sugestie. Înfrățirea sa de brahman mistic, vocea-i înceată și gravă, privirea-i fulgerătoare îl ajută să-și domine pacienții când întinde mâna și o așază în fața ochilor bolnavului pentru a-l adormi. Faria introduce magnetismul în știința modernă, declarând: „Nu înțeleg cum speța umană a fost atât de lipsită de intuiție încât să caute pricina acestui fenomen în puterea unei căzi, într-o voință exterioară, într-un fluid magnetic, în căldura animală și în nenumărate alte teorii extravagante, când acest gen de somn este comun întregii naturi umane și tuturor indivizilor care se scoală, merg și vorbesc dormind”.

Ecolul acestor experiențe îl fascinează pe tânărul institutor din Lyon, Hippolyte Rivail. Îndrăgostit de chimie și de medicină, Rivail intuiește în mod nedeslușit că magnetismul și somnambulismul ascund lumi nebănuite. El caută un răspuns științific la aceste probleme până în ziua când, ajuns la vârsta de cincizeci de ani, asistă la o ședință în care se fac demonstrații cu mese rotitoare. Acum, pentru Rivail, toate misterele se dezvăluie: spiritismul este răspunsul coerent la magnetism. Din acel moment, Hippolyte Rivail ia numele lui Allan Kardec, un druid din antichitate în care pretinde că s-a reîncarnat. Sub acest pseudonim, vechiul institutor devine șeful mișcării spiritiste franceze. Pentru el, fluidul moștenit din mesmerism este perfect explicabil. Kardecismul, a cărui influență nu a dispărut încă total nici astăzi, dezvoltă ideile mesmeriene și consideră că, în om, există trei elemente fundamentale: corpul material, spiritul și perispiritul, care asigură o legătură fluidică între celelalte două elemente de bază ale ființei umane. În clipa morții, perispiritul se desprinde de corpul material și ia cu el spiritul. Prin intermediul fluidului emis de perispirit, spiritul — sau sufletul — poate comunica cu cei vii...

Cercetările abatelui Faria nu sunt singurele pe care se va întemeia spiritismul. În cadrul Universității din Nancy, profesorul Hippolyte Bernheim, influențat puternic de lucrările lui Faria, se consacră studiului aprofundat al hipnozei și sugestiei, ceea ce îi aduce critici multe și violente din partea majorității confrăților săi. În 1889, el este vizitat de un tânăr medic vienez aflat în drum spre Paris, unde se ține primul congres internațional de hipnotism experimental și terapeutic: doctorul Sigmund Freud. Freud cunoaște bine cercetările efectuate la Nancy și tocmai terminase de tradus în germană lucrarea lui Bernheim *Despre sugestie și aplicațiile ei în terapeutică*. El știe că profesorul, sub influența îndepărtată a lui Mesmer, a practicat altădată magnetoterapia; ca și Bernheim, se opune teoriilor parizianului Jean-Martin Charcot, care pretinde că hipnoza nu este altceva decât un simptom al isteriei. După părerea lui Bernheim, hipnoza dezvăluie tainele secrete ale personalității umane și poate fi aplicată fiecăruia. Timp de șase zile, Freud se familiarizează cu practicile colegului său. Când ia din nou trenul spre Paris, el este convins de existența inconștientului. Nașterea psihanalizei nu este prea departe.

Anton Mesmer este exemplul perfect al acelor făcători de minuni, nu prea cinstiți, dar totodată sinceri, care au folosit o știință

sovăielnică în scopul foarte real de a ușura durerile și suferințele contemporanilor lor. Numai lui îi revine gloria de a fi fost poate indirect și, cu siguranță, fără să vrea, inițiatorul a două mișcări care aveau să revoluționeze pentru multă vreme modul de abordare psihologică a omului. Sunt două mișcări în aparență nelegate între ele: spiritismul, cu folclorul său de spirite ce bântuie prin lume, și psihanaliza, cu aura sa științifică și medicală. Fără să știe, Mesmer deștepta la bolnavii săi inconștientul pe jumătate adormit. Mesele rotitoare ale spiritului și divanele psihanaliștilor vor face același lucru.

— 7 — VICTOR HUGO

ȘI
MESELE ROTITOARE

Jersey, 27 aprilie 1854

Salonul este scufundat în semiîntuneric. În fața ferăstrucii luminate slab de palidele raze de lună, de deslușește o construcție ciudată ce se profilează ca o umbră chinezească: o măsuță ușoară, cu un singur picior terminat prin trei gheare de aramă ce-i asigură o oarecare stabilitate, este așezată pe o masă masivă de lemn. Doi bărbați stau în picioare, cu mâinile întinse pe măsuță. Retrasă, așezată la birou, o ființă stă nemișcată, cu pana în mână. În fundul încăperii, proiectându-se pe peretele luminat, un mic grup de oameni așteaptă în liniște înfricoșătoarele evenimente anunțate.

— Ești aici?... Vrei să ne vorbești?... Ești aici?... Întreabă fără întrerupere o voce ce tremură de emoție.

Între întrebări, o liniște opacă domină încăperea, nimeni nu îndrăznește să facă vreo mișcare. Deodată se aud două lovituri înăbușite, cei de față tresar. Este semnalul așteptat, răspunsul unui spirit ce primește să poarte dialogul.

— Cine ești? sună întrebarea, pusă cu neliniște și curiozitate.

Loviturile încep din nou. Sunt numărate cu grijă: una, două, trei, zece, nouăsprezece... și tăcerea se așterne iarăși. La biroul său, bărbatul scrie un S, care este a nouăsprezecea literă a alfabetului. Întrerupt pentru o clipă, baletul de lovituri ivite din neant reîncepe și literele urmează unele după altele. Astfel, încet, se formează un nume: Shakespeare...

În seara aceasta, spiritul marelui autor elisabetan bântuie prin casă, el s-a întors pe pământ după mai mult de două secole de tăcere. Shakespeare și-a ales foarte bine interlocutorii: omul cu pana, grefierul acestei ședințe de spiritism este însuși Victor Hugo, care are sarcina să noteze atent vorbele venite de dincolo. În fata măsuței, poate fi recunoscut Charles Hugo, fiul mai mare al scriitorului, și omul de litere Auguste Vacquerie. Mai în spate stau, plini de respect, cei ce-l înconjoară pe Victor Hugo: soția sa, Adèle, François-Victor, celălalt fiu, și câțiva prieteni intimi. Juliette Drouet, buna lui prietenă, nu este aici, ea nutrește un sentiment de groază față de aceste „lucruri drăcești” și îi reproșează lui Totor al ei că „pescuiește peștii morți, pe care spiritele de pe cealaltă lume le agață în undițele sale”.

Ședința se prelungește până noaptea târziu; fiecare cuvânt cere un timp nesfârșit pentru a fi comunicat prin lovituri... Și ce talmeș-balmeș. Literele alfabetului defilează, fără punctuație și fără nici un semn de despărțire între cuvinte. Se încercase perfecționarea

sistemului. Se inventase un cadran care avea scrise pe el, de jur-împrejur, cele douăzeci și șase de litere; se cerea spiritelor să binevoiască a opri acul rotitor în dreptul literei alese; metoda s-a dovedit însă total infructuoasă și, după scurt timp, s-a revenit la metoda clasică a ciocăniturilor în măsută. Câtă oboseală, dar și ce fericire să poți vorbi cu cele mai mari personalități ale trecutului!

Bătăile vin acum în avalanșă. Victor Hugo notează totul și spune dintr-o suflare:

— Shakespeare vrea să-mi dicteze o piesă de teatru pe care nu a avut timp s-o scrie când era în viață. Să fim foarte atenți, nu trebuie să scăpăm nimic.

Bătăile se fac auzite timp de patru ore, toată lumea e sfârșită de oboseală. Când încetează, Victor Hugo se grăbește să se ducă în camera sa pentru a transcrie piesa ilustrului dramaturg. El se retrage și, așezat la birou, lucrează cu febrilitate, foarte emoționat că transcrie o asemenea capodoperă. Este adevărat că anumite monologuri sunt de o mare frumusețe: „Bărbatul trăiește în acest infern, nu pentru a-l face mai bun, ci mai rău. Toate faptele sale sunt niște nelegiuiri. S-ar zice că unul din mușchii săi este crima. Merge: crimă. Se oprește: crimă. Se scoală: crimă. Se culcă: crimă. Copil fiind, omoară păsările. Ajuns la vârsta bărbăției, năpăstuiește femeile; la bătrânețe, distruge ideile ce se nasc. Leagănul său este un cuib de bufnițe, unde noaptea naște ziua, unde moartea naște viața. Doica omenirii are două mamele: sărăcia și ignoranța. Nou-născutul este înfățișat în scutecele întunericului. Ei sugerează iubirea din ură, credința din ironie, binele din rău și viața, mușcându-l pe Dumnezeu. Jumătate din societatea omenească este definită prin egoism, cealaltă jumătate prin invidie. Vârful ei este mocirla, baza este sângele. Reptila monstruoasă se încolăcește în jurul coloanei templului și șuieră spre bolta înstelată. Poetii îi cântă pe regi, după ce doamna de Pompadour sfârșește de sărutat rănile lui Ludovic al XV-lea, Voltaire vine să-i cerșească surâsul acestor săruturi. Știința crede că poate descoperi leacuri, dar descoperă boli. Franklin crede că descoperă paratrăsnetul, dar mânia fulgerul. Fulton crede că descoperă aburul, dar descoperă exploziile. Gutenberg crede că descoperă tiparul, dar descoperă războaiele civile și revoluțiile. Răul se cuibărește în bine."

În fața unui text de o asemenea forță, avem tot dreptul să ne punem întrebarea: oare este dictat, cu adevărat, de spiritul lui Shakespeare sau nu-i aparține decât lui Victor Hugo? Trebuie să aflăm adevărul.

Victor Hugo a ajuns la Jersey în vara anului 1852, fugind din Franța lui Ludovic Bonaparte, care, printr-o lovitură de stat, a menținut prin forță și teroare o putere anticonstituțională. Poetul a ales să se exileze în această insulă, de unde se vede, în depărtare, coasta zdrențuită a patriei sale. S-a stabilit într-o casă mohorâtă, cu pereți albi și linii drepte, scăldată de ecoul neîntrerupt al valurilor mării. De pe această stâncă izolată, el este hotărât să-și continue opera, să-și scrie poemele și să arunce lumii în față pamflete menite să stigmatizeze crimele lui Napoleon cel Mic.

Aici, poetul va trece prin aventura sa spiritistă. La un an după sosirea sa, simpatica poetesă Delphine de Girardin debarcă la Jersey pentru a-l vizita pe maestru. Imediat după sosire, ea încearcă să convertească micul grup de exilați francezi la noua ei credință:

spiritismul. La Paris, sunt la modă așa-numitele „mese rotitoare”. Curios să știe totul, Hugo primește să facă experiența: curând se încearcă interogarea măsuței din salon. Din păcate, în ciuda solicitărilor entuziastei Delphine, măsuța rămâne mută. Lumea o ia în râs pentru energia pe care o cheltuiește în zadar și pentru mania ei de a dori, cu orice preț, să dialogheze cu mesele. Delphine se supără și explică cu deplină convingere:

— Spiritele nu sunt ca niște cai de trăsură care-i așteaptă, cu răbdare, pe burghezi!

Doamna de Girardin este perseverentă. În ciuda eșecurilor repetate, ea organizează în fiecare seară noi ședințe: întreaga familie Hugo și câțiva oameni de pe insulă iau obiceiul să se întrunească în liniște, în jurul măsuței, pentru a intra în legătură cu spiritele, dar încercările lor sunt zadarnice. În sfârșit, în ziua de 11 septembrie 1853, contactul cu lumea de dincolo pare stabilit. Pentru prima oară se aud bătăi ce răspund la întrebări. Un spirit planează asupra salo-nului: Delphine îi cere să-și spună numele.

— Fiica... moartă... spune, cu simplitate, masa.

Victor Hugo intervine:

— Ești fericită?

Măsuța bate, spune da și precizează că se află în lumină.

— Ce trebuie să fac ca să vin la tine? întrebă Hugo, foarte emoționat. Se aud bătăi... se face calculul. IUBEȘTE.

„Fiica moartă”, a spus spiritul, și cei de față se gândesc la Léopoldine, fiica poetului, care murise înecată cu zece ani în urmă. Toată lume plânge. Victor Hugo este tulburat.

Din acel moment, măsuța va cuvânta de fiecare dată. În ciuda plecării lui Delphine, care se va întoarce în Franța a doua zi după această primă reușită, picioarele mesei vor deveni vorbărețe. Dar niciodată Léopoldine nu va mai veni să tulbure sufletul locuitorilor din Jersey. În schimb, va avea loc o defilare continuă a celor mai importante figuri din istorie. Se vor purta discuții plăcute cu Chénier, Dante, Eschil, Galilei, Mahomed, Moise, Molière, Platon, Socrate și Iisus Hristos sau cu figuri simbolice precum Moartea, Poezia sau Umbra Mormântului. Însuși Napoleon I va veni să-și strige disperarea de a-și vedea tronul ocupat de un aventurier. Victor Hugo nu va ezita să-l întrebe:

— Ce crezi despre cartea mea *Napoleon cel Mic*?

Și marele împărat va răspunde cu bunăvoință:

— Un uriaș adevăr, un botez al trădătorului...

Curând, la Jersey, chiar și cei mai sceptici ajung să recunoască existența spiritelor. August Vacquerie care, la început, se arătase cu totul neîncredător, admite acum realitatea acestor fenomene. El îi scrie prietenului său de la Paris, romancierului Paul Meurice, următoarele: „Nu cunoști singurul lucru pentru care merită să trăiești”.

În casa din Jersey, toată lumea este convinsă de existența spiritelor, nici o îndoială nu umbrește perfecta desfășurare a conversațiilor cu manii străbunilor morți. Dar, lucru ciudat, ceremoniile spiritiste nu se pot desfășura decât în prezența lui Charles Hugo. Vechi secretar al lui Lamartine, scriitor și jurnalist, acesta și-a urmat tatăl în exil și și-a descoperit aici calitățile sale de medium: când este obosit, masa refuză să vorbească. Pentru ca spiritele să primească să poarte dialogul, trebuie ca el să fie prezent, cu mâinile așezate pe măsuță. Vacquerie scrie: „Charles este singurul care are un torent de fluid. Și știi cât de repede se satură el de toate!

Timp de o săptămână, nu am făcut decât asta, zi și noapte. După ședințe s-au purtat discuții și s-au încercat explicații: ne-am împărțit după opinii; apoi Charles a a obosit. Din acel moment totul a intrat în nemișcare, într-o liniște monotonă, în indiferență."

Când Charles își părăsește postul, masa mișcătoare stă îmbufnată câteva săptămâni în șir; apoi totul se reia cu entuziasm. Conversațiile dintre Victor Hugo și marii poeți ai trecutului sunt ciudate... Shakespeare afirmă sus și tare că „pentru poezie, limba engleză este inferioară limbii franceze", Dante, în paradisul său, l-a citit pe Hugo: Chénier îl consacră pe poet, numindu-l „aripă a neprevăzutului, pasăre a tuturor cerurilor, cântec al nopții, pitulice a aurorei, pescăruș al furtunii și vultur mânios al singurătăților".

Se vede bine că Chénier, Shakespeare sau Napoleon se exprimă cu emfaza lui Victor Hugo. Acest lucru nu pare să-i mire pe participanții la ședințele de la Jersey. Impregnați de romantism, ei nu-și imaginează că marile genii ale trecutului ar putea folosi un alt limbaj.

La Jersey, Charles va face să vorbească măsuța din salon aproape doi ani de zile. Lui Victor Hugo îi place să converseze cu spiritele, el se împrietenește cu doamna Blanche, o infanticidă condamnată să rățăcească noaptea pe plajă, și îi închină următoarele versuri:

Îmi spui de departe că mă iubești,
Și că noaptea, la orizont,
Pe țărmurile pale vii să vezi
Fantoma albă a casei mele...

Într-o bună zi, doamna Blanche îi dă întâlnire lui Victor Hugo: se vor vedea noaptea, la ora trei. Într-adevăr, poetul este trezit din somn de un clinchet de clopoțel. Victor Hugo ia cutia de chibrituri și freacă zadarnic de perete trei bețe: în sfârșit, al patrulea se aprinde. La lumina lumânării, își privește ceasul: e ora trei și cinci minute! Se scoală și se duce la fereastră: marea e liniștită, totul pare adormit, țărmul e pustiu. Stinge lumânarea și se culcă din nou, dar, în întuneric, vede pe perete urmele fosforescente ale chibritelor care lasă o dâră luminoasă. Și dacă aceste urme sunt un semnal? Dacă această pulbere iradiantă este un semn venit din partea spiritelor? A doua zi, la micul dejun, Victor Hugo vorbește despre „vedenia" sa, dar nimeni nu auzise sunetul de clopoțel; doamna Blanche nu-și făcuse simțită prezența decât față de el. Lui Victor Hugo i-a fost de-ajuns să viseze la o formă evanescentă ce se plimbă pe țărm...

Charles Hugo fusese foarte tulburat de prima ședință de spiritism condusă de doamna de Girardin. Nu știa dacă poetesa chemase cu adevărat puterile din lumea cealaltă sau dacă totul nu fusese decât o înșelătorie. Faptul nu avea prea mare însemnătate pentru el. Important era că, făcând să renască amintirea Léopoldinei, masa frânsese inima împietrită a tatălui său și risca să-l tulbure într-atât încât să-l oblige să-și întrerupă munca. Scrierea romanului *Pedepsele*, urmarea romanului *Mizerabilii* — operă uriașă, adeseori părăsită și mereu reluată — ca și lupta împotriva noului regim imperial de la Paris, îi cereau lui Victor Hugo o activitate susținută, dacă s-ar fi lăsat pradă disperării, toate aceste proiecte ar fi putut fi compromise.

Inconștient și involuntar, tatăl și fiul ridicau, împreună cu marile spirite ale trecutului, un zid ce interzicea, de acum încolo, orice posibilitate a evocării Léopoldinei, atât de iubită de ei. Astfel,

spiritismul îl ancora pe poet în munca zilnică, îl însuflețea și îi dădea puteri. Marile figuri izvorâte din istorie nu veneau pe pământ decât pentru a-l susține pe Victor Hugo; ele îl încurajau în opoziția sa politică față de Napoleon al III-lea și îi recomandau cu căldură să continue elaborarea operei sale romanești. Léopoldine nu a mai fost evocată niciodată; și de câte ori se încerca dialogul cu vreo ființă dragă dispărută, masa rămânea, cu încăpățănare, mută.

Totuși, ședințele continuă... Dar în octombrie 1855, Jules Allix, un exilat francez care asistă la ele cu regularitate, are o criză de nebunie: el se repede la Charles Hugo și la Auguste Vacquerie ca să-i omoare, nebunul furios este legat fedeleș și după puțin timp, internat în spital. În casa din Jersey, acest fapt este considerat un avertisment dat de forțele nevăzute: ele îi previn că, dacă depășesc anumite limite, își pot pierde rațiunea. Curând, Victor Hugo renunță la acest joc de teama de a nu călca reguli necunoscute. Și apoi, mesele îl dezamăgiseră: ele vestiseră moartea apropiată a lui Napoleon al III-lea și instaurarea unei republici universale, or, nici una din aceste preziceri nu se realiza. La ce bun să continui să vorbești cu niște mese ce mint cu atâta sfruntare?

Luna următoare, sub pretextul unei broșuri publicate în Jersey împotriva reginei Victoria, toți exilații francezi sunt expulzați. Victor Hugo și familia sa își părăsesc casa lor albă pentru a se duce la Guernesey. Măsuța lui Charles este lăsată la Jersey. Mesele nu se vor mai roti niciodată.

Paris, 10 mai 1992

Primesc, la Paris, vizita domnului Henri Beuvron, institutor la Chartres, dar care mi se recomandă, în primul rând, ca medium. De la un prieten comun, el cunoaște natura cercetărilor mele și îmi întinde un text dactilografiat, spunându-mi cu oarecare mândrie:

— Ca în fiecare luni, în ziua de 27 aprilie, la Chartres, patru prieteni de-ai mei și cu mine am făcut să vorbească o masă. Spiritul care ne-a vizitat a fost cel al lui Allan Kardec, maestru al spiritismului francez, mort în 1869. Timp de două ore, el ne-a dictat o explicație a celebrelor ședințe de spiritism făcute de Victor Hugo. Vă interesează?

Drept răspuns, iau cele câteva foi pe care le parcurg pe dată cu o privire lacomă. Transcriu aici textul adus de acest medium:

„Eu sunt spiritul lui Allan Kardec și vă voi dezvălui tot adevărul cu privire la mesajele spiritiste ale lui Victor Hugo. Înainte de orice, trebuie să spun că nu e vorba de exprimarea spiritelor ce-l vizitau. Nu, la Jersey masa se mișcă datorită acțiunii unui principiu psihofiziologic pe care vreau să vi-l explic.

Când te gândești intens la o acțiune, fără ca totuși să o faci, trupul are tendința să o realizeze. Printr-un circuit mental complex, în mod foarte surprinzător, poate să intervină un gest al cărui control rămâne inconștient. Acest fapt folosește enorm în demonstrațiile de hipnoză. Dacă, de exemplu, stai în picioare, destins, și dacă, în urma sugestiilor hipnotizatorului, te concentrezi pe ideea de a cădea pe spate, deși îți controlezi conștient echilibrul, mișcarea de cădere va tinde să se producă, aparent împotriva propriei tale voințe. Faptul îi face pe spectatori să încremenească de uimire sau să râdă, căci persoana cu pricina pare foarte surprinsă de această mișcare împotriva căreia credea că se apără.

În cazul meselor turnante, participanții își pun mâinile pe masă, atingându-și degetele, în așa-numita poziție a templierilor. Majoritatea măsuțelor folosite au trei picioare. Dacă apeși, chiar ușor, pe marginea măsuței, piciorul opus se ridică întotdeauna. Dacă mai mulți participanți apasă din când în când pe marginea măsuței, se va produce o rotație a acesteia. Aceste mișcări musculare inconștiente pot da chiar iluzia că masa se va ridica în aer, în situația când ea rămâne în echilibru pe un singur picior. Și bineînțeles, de fiecare dată când măsuța se reșază, această cădere produce un zgomot ce seamănă cu un ciocănit în masă. Departe de orice înșelătorie organizată, ca de exemplu folosirea unor tije de metal ce ies din mânecile participanților sau a unor electromagneți așezați la nivelul solului, ședințele de spiritism de la Jersey s-au bazat în exclusivitate pe acest principiu psihofiziologic. Atmosfera încordată și impregnată de teamă care planează întotdeauna asupra acestor experiențe, favorizează apariția necontrolată și inconștientă a acestui fenomen.

Dar mai e nevoie ca cineva să noteze numărul ciocăniturilor produse și să le tâlmăcească semnificația. E o muncă plictisitoare și grea, care cere o mare atenție, căci loviturile se succed cu foarte mare rapiditate, uneori chiar fără pauză între litere, la un moment dat, bătăile se opresc brusc și fără motiv, pentru ca apoi să înceapă din nou într-un ritm accelerat, punând la grea încercare nervii celor vii.

La Jersey, rezultatul era de cele mai multe ori de o înaltă calitate literară. Or, după cum știm, dintre participanți, numai Victor Hugo avea cultura, imaginația și talentul necesare. Cine altul ar fi îndrăznit să dea glas Umbrei Mormântului sau Marelui Împărat? Poetul asista la majoritatea ședințelor, dar nu punea mâinile pe masă. În schimb, el nota numărul bătăilor. Apoi, chiar în acea noapte sau în ziua următoare, își relua notele și redacta clar mesajele. Un calcul simplu ne arată, de exemplu, că, pentru textul ce rezulta în urma unei ședințe de aproximativ trei ore, ar fi fost nevoie, în medie, de trei bătăi pe secundă, fără să ținem seama de spiritele și de respirațiile indispensabile! Literatura spiritistă produsă astfel timp de doi ani ar fi presupus o contabilitate de-a dreptul inumană. Oare Victor Hugo nota cu adevărat numărul bătăilor? În timp ce făcea descifrarea, poetul a trișat, dar într-un mod cu totul inconștient, așa cum se întâmplă în cazul scrierii automate. El era cinstit față de el însuși, dar, în acele momente, trăia un proces de dedublare a personalității. Își propune să decodifice mesajele spiritiste, dar, de fapt, redacta niște texte minunate, scrise în stilul său obișnuit.

Câteva ședințe au fost realizate în absența sa, dar rezultatele au fost dezamăgitoare. Personalității celorlalți participanți îi corespundeau mai bine frazele scurte, conținând cuvinte simple. Inconștientul lor nu exprima decât gânduri de o tristă banalitate, curente în ședințele spiritiste clasice. Dar Charles Hugo a transpus ciocăniturile în versuri alcătuite în stilul tatălui său, dar fără mult talent.

Exprimându-și delirul megalomanic, Victor Hugo ajungea să vorbească de la egal la egal cu Moise, Mahomed sau Iisus Hristos. I se părea foarte firesc să fie ales de cei mai însemnați morți ai omenirii pentru a purta cu ei nobile discuții. Nu-i important dacă această comportare este relevantă mai mult pentru un dezechilibru mintal decât pentru o experiență spiritistă: ea i-a îngăduit poetului să-și continue cu seninătate munca și să dea la iveală opere de o rară inspirație universală."

Așa se încheie lunga comunicare a lui Allan Kardec. Domnul Henri Beuvron, care mi-a adus acest text ciudat, observă reacția mea și, când surâd, pare că triumfă. Îl dezamăgesc pe loc, punându-i cu brutalitate această întrebare:

— Dar pe dumneata te-a vizitat cu adevărat spiritul lui Allan Kardec sau asta nu-i decât teoria dumitale despre mesele rotitoare ale lui Victor Hugo?

Interlocutorul meu pare jignit de neancrederea și de îndoielile mele. Îmi propune să particip la ședințele sale de spiritism și mă asigură că mă voi convinge de autenticitatea lor. Bineînțeles, primesc pe loc această ofertă.

Chartres, 19 iulie 1992

De cinci duminici mă duc la Chartres la domiciliul domnului Beuvron. Mă primește cu mare căldură. De fiecare dată luăm masa într-o atmosferă plăcută, după care trecem în salon pentru a chema spiritele. Trei prieteni de-ai săi, el și cu mine ne așezăm în jurul unei măsuțe. Soția sa stă pe un fotoliu și ia note, iar noi așteptăm. Nu se întâmplă nimic. Trebuie să spun că le-am recomandat să nu apese masa cu mâinile, lucru pe care, de altfel, îl verific tot timpul. Dar în continuare nu se întâmplă nimic... Și dacă totuși domnul Beuvron s-a înșelat și explicația sa cu privire la ședințele de spiritism ale lui Victor Hugo nu venea de la spiritul lui Allan Kardec, ci din propria-i minte și în urma unor bătaii în masă, el a transcris o interpretare inconștientă? Se spune însă că spiritele sunt uneori supărate și nu răspund nici la chemările mediumurilor, înfățișându-se doar când au chef. De aceea trebuie să continuăm...

Și poate că într-o seară bătaile vor mișca măsuța din Chartres și îmi vor dezvălui adevărul, adevărul...

— 8 —

DUNGLAS HOME

ȘI

LEVITAȚIA UMANĂ

— Trageți perdelele!

Dunglas Home dă acest ordin cu vocea sa profundă și vibrantă, a cărei ciudățenie este sporită de un puternic accent scoțian. Pe dată, un valet se grăbește să tragă draperiile grele și semiantunericul invadează micul salon albastru din palatul Tuileries. Pe pereți, cobaltul, ultramarinul, albastrul azuriu și albastrul de Prusia își sting strălucirea; pe mese se zăresc cu greu tot felul de bibelouri, de vase de Sèvres, sfeșnice, bronzuri, statuete, toate într-o dezordine savantă. Doar o lampă mică cu gaz aruncă în încăpere o lumină gălbuie și tremurătoare. Invitații la ceremonia spiritistă stau nemișcați și muți în așteptarea miracolului, câțiva ofițeri în ținută regală și câteva doamne în crinolină înconjoară, plini de respect, o tânără femeie îmbrăcată în negru, este împărăteasa Eugenia. Ea a ținut să asiste la miracolul anunțat.

— Trupul meu, acest înveliș de carne ce ascunde privirilor o realitate cu mult mai puternică, și anume aceea a spiritului, va deveni evanescent, se va dematerializa și se va transforma într-o boare de aer, pentru a se uni cu limburile și a se topi în eterul universurilor

evaporate...

Rostind aceste cuvinte, Home se așază într-un colț al încăperii, în fața spectatorilor. Toată lumea stă cu privirile ațintite spre bărbatul ce poartă un costum elegant, deschis la culoare, și o cravată albă. Fața sa ciudată și slabă, foarte palidă, cu părul aproape roșu, cu o mustață deasă, este iluminată de o privire arzătoare. Dunglas Home pare că se concentrează, că se întoarce spre sine, că se desparte de micul său public ce-i urmărește cu atenție, într-o liniște religioasă, până și cel mai mic gest. Deodată trupul său tresare ca scuturat de ceva nevăzut și picioarele nu-i mai ating parchetul. Încet, el se ridică de la pământ și se înalță în aer. Toți cei de față își țin respirația. Curând, ridicându-și mâna, izbutește să atingă tavanul înalt. Timp de câteva minute, rămâne nemișcat în aer; întreaga asistență privește cu respect spre bărbatul ce-i în stare să facă o asemenea minune. Chiar și cei mai neancrezători sunt convinși că trăiesc un moment neobișnuit și că asistă la un miracol. Cum s-ar putea îndoi? Lucrurile sunt evidente, căci se desfășoară în fața ochilor lor. Legile fizice care ne țin legați de pământ nu sunt făcute pentru un spirit pur ca acela al lui Dunglas Home.

Magicianul coboară pe nesimțite, ca și cum i-ar părea rău că se întoarce în universul nostru cotidian și material. În clipa când picioarele sale ating parchetul, provocând un mic zgomet ce-i face pe toți să tresară, Home pare că se trezește; ochii săi prind viață și chipul i se însuflețește din nou, ca și cum ar fi părăsit o lume misterioasă, cunoscută numai de el.

Eugenia este mai palidă ca oricând și buzele îi tremură. Extaziată, ea strânge mâna maestrului, fără să izbutească a rosti vreun cuvânt.

Mistică și plină de râvnă, împărăteasa se lasă purtată de o credință naivă, în care se amestecă de-a valma sfinții și demonii copilăriei sale spaniole. Ea știe că unele ființe inspirate, ce se află în comunicare cu puterile din lumea cealaltă, pot modela după voia lor legile fizice ale universului, deschizând o poartă spre tărâmurile nebănuite. De mai multe luni de zile este fascinată de acest medium scoțian, în care are o încredere oarbă. Dunglas Home se impusese la Curtea de la Tuileries izbutind să comunice cu spiritele, dar, în seara asta, reușita sa e un miracol și mai mare. De acum încolo, el poate fi sigur că va juca pe lângă cuplul imperial rolul de profet, îndrumător și inspirator.

Și totuși, dacă încăperea ar fi luminată, s-ar vedea că levitația lui Home nu-i decât o dibace scamatorie de circ. Într-adevăr, principiul acestei demonstrații ce se vrea supranaturală este atât de simplu încât, pentru a înșela niște spectatori iluștri, e nevoie de o întreagă punere în scenă.

Secretul este următorul: după ce se face semiîntuneric în încăperea, un asistent, îmbrăcat în negru din cap până în picioare, se furișează în cameră într-un fel dinainte pus la cale în vederea experienței. Home cunoaște perfect principiul „teatrului negru” utilizat în acea epocă în chip remarcabil la teatrul Robert-Houdin. El știe că, la o lumină foarte slabă, nu se disting decât costumele și obiectele de culoare deschisă: tot ce este închis la culoare dispăre. În aceste condiții, silueta unui bărbat ce poartă un costum negru și o mască nu se mai vede pe fondul de pânză neagră întinsă în spatele lui. Pentru ca să pară că se ridică în aer, lui Dunglas Home nu-i rămâne decât să se urce pe spatele invizibilului său complice, ce stă întins pe jos. Când asistentul în negru se ridică în patru labe, Home

pare că-și ia zborul, el își mișcă grațios brațele, ceea ce îi îngăduie, de fapt, să-și păstreze echilibrul. Ca un adevărat acrobat, Home continuă să se urce pe spatele acolitului său, ce se ridică încet în picioare, magicianul ajunge pe umerii complicei lui, pentru echilibru, el se sprijină cu mâna dreaptă de brațul ridicat al bărbatului în negru. Apoi Home își ridică brațul stâng, prefăcându-se că lovește plafonul; un efect optic datorat întinericului dă impresia că îl atinge, chiar dacă, în realitate, el se află încă departe de înaltele bolți ale palatului. Acest trucaj este de mare efect și provoacă întotdeauna sincera uimire a spectatorilor.

Pentru a se întoarce pe pământ, Home folosește aceeași metodă, dar în sens invers, asistentul său se grăbește să dispară prin ușa întredeschisă și să se îmbrace repede în ținuta de valet pe care o purtase cu puțin timp înainte, atunci când își însoțise maestrul în văzul tuturor.

Cu mult înainte de a se lansa în fata Împărătesei în această splendidă demonstrație, Dunglas Home îi convinsese pe mai marii imperiului de darurile sale deosebite, în cadrul unor tulburătoare ședințe de spiritism. Acest medium foarte sigur pe sine afirmă cu vocea sa cavernoasă că poate să provoace apariția unor spirite din cealaltă lume; folosind cuvinte mari, el interzice să se vorbească despre moarte:

— Nu există morți. Nu există decât oameni care au dispărut pentru privirile noastre terestre. Ei trăiesc, dar în alte sfere...

Sub impulsul acestui om carismatic, Împărăteasa își întreabă măsuta toată vara anului 1862: un lanț de mâini face turul măsuței și uneori spiritele acceptă să răspundă la întrebările celor vii. Ciocăniturile, scrierea automată, deplasarea unor obiecte mișcate de o forță necunoscută sunt mijloacele prin care se intră în comunicare cu lumea cealaltă. Metoda cea mai răspândită este, evident, aceea a mesei vorbitoare, ușor de realizat. Însuși Împăratul participă uneori la acest ritual înfricoșător și se declară foarte impresionat, mai ales în ziua în care o mână, ce pare că vine din neant, ia o pană și desenează pe hârtie, fără să ezite, celebra parafă a lui Napoleon I.

Împăratul îi relatează istoricului Alfred Maury una din aceste ședințe de spiritism, spunând:

— Iată la ce am asistat. L-am văzut pe domnul Home dând ordin ca o masă să vină spre mine și ea a venit. Sub o altă masă se afla o goarnă. L-am cerut domnului Home să o facă să sune, am auzit perfect cum suna... Și niciodată în viață nu am avut halucinații! M-am repezit la goarnă, dar n-am văzut nimic suspect... În toate astea trebuie să fie ceva cu totul neobișnuit...

Uneori, magicianul scoțian hipnotizează un voluntar și când acesta aproape a adormit, îi pune întrebări. Într-o seară, se află sub puterea mediumului contele Felix Bacciochi, șambelanul Împăratului; cu ochii pe jumătate închiși, el se zbate, geme, transpiră și plânge...

— Suferi? îl întreabă Home.

— O, da! Mult.

— Ce te doare?

— Inima.

— Nu dormi bine aici?

— Nu.

— Unde ai dori să te afli?

Înainte ca Felix Bacciochi să schițeze începutul unui răspuns, Eugenia se grăbește să intervină, imperativele lumii reale precumpănind dintr-o dată asupra științelor oculte:

— Nu-i pune această întrebare, poruncește Împărăteasa. Uneori spune prostii...

În această societate pasionată de lumea de dincolo, fiecare vine cu tot felul de cancanuri izvorâte din edenurile nebuloase în care se aventurează imaginarul. Ședințele de la Tuileries sunt foarte comentate, se spunea că la palat se petrec tot felul de lucruri ciudate, astfel, odată Împărăteasa ținea în mână un clopoțel și sub privirea pătrunzătoare a lui Dunglas Home, micul obiect a fugit din mâinile suveranei, pentru a veni singur să se cuibărească în cele ale Împăratului. Altădată, la ora unsprezece, Împăratul spune:

— Vreau ca orologiul să bată ora trei...

Home pune mâna pe pendulă și deodată se fac auzite trei bătăi. Spiritul anunță:

— Covorașul ce acoperă această masă se va mișca de parcă ar fi scuturat ușor de o mână...

Și, într-adevăr, fața de masă se ridică și se unduiește. Împăratul încearcă să găsească ce produce mișcarea, dar nu vede nimic.

Eugenia se înfurie când contele Alexandre Walewski, ministrul Afacerilor Externe, ricanează cu dispreț și vorbește de înșelătorie, căci toate doamnele de la palat sunt foarte impresionate de aceste miracole.

Într-o seară, văduva generalului Frédéric de Lourmel îi cere mediumului favoarea de a-l chema pe defunctul ei soț, omorât în Crimeea. Se sting luminile și participanții se așază în fața măsuței, cu mâinile bine întinse pe tăblie... Deodată se aude un zgomot, un scăunel aurit de lemn începe să înainteze, se împiedică de covor, pare că ezită, continuă să alunece și apoi se leagănă din față spre spate. Doamna de Lourmel, tulburată, exclamă că soțul ei avea odinioară obiceiul să se lege astfel. Home face liniște, afirmă că-l vede pe general, îl descrie și vorbește despre rănilor sale de la cap și piept, doamna de Lourmel scoate un țipăt și leșină.

Walewski izbucnește în râs. El îl consideră pe magician un „histrion, un scamator, un aventurier”, iar acesta, plin de dispreț, refuză să polemizeze cu un „necredincios incurabil”.

Prințesa Pauline de Metternich, soția ambasadorului Austriei, un personaj central la Curtea pariziană, vrea, și ea, să participe la această celebrare a lumii de dincolo. Soțul ei își bate joc de aceste credințe prostești, dar ea se abține să emită vreo părere: nu vrea decât să vadă miracolul cu ochii ei. Alții nu au decât să se piardă în tot felul de explicații complicate, să vorbească despre veșnica rătăcire a spiritelor sau să demonstreze că totul e o înșelătorie; prințesa nu cere nimic altceva decât să asiste la o ședință, să se apropie de fenomenele supranaturale.

Prințul Joachim Murat, un participant pasionat la ședințele de spiritism de la Tuileries, o invită pe prințesă la o astfel de experiență condusă de Dunglas Home. În sfârșit, ea va putea lua parte la un spectacol de *table moving*, cum i se spune pentru a fi la modă.

Dunglas Home sosește, se așază într-un fotoliu și își dă capul pe spate. Pare atât de palid... Deodată strigă un nume:

— Bryan... Bryan, ești aici?

În aceeași clipă, de sub masa în jurul căreia se află mica

societate, se aud două lovituri seci și limpezi.

— Bryan vine aproape întotdeauna când îl chem, era cel mai bun prieten al meu.

Într-adevăr, la Paris, toată lumea știe de prietenia dintre Bryan și Home, prietenie care continuă și dincolo de moarte. Mediumul a povestit de nenumărate ori cum, la vârsta de treisprezece ani, el și prietenul lui au jurat solemn că cel ce va muri primul i se va arăta după moarte celui care va rămâne în viață. După câteva luni, micuțul Home văzu apărând în fața lui o formă, acest spirit vorbea și îl întreba dacă îl recunoaște... Înfricoșat, Dunglas nu putu să-i dea nici un răspuns, a doua zi, află vestea că prietenul său murise. De atunci, Bryan își însoțește prietenul de altădată pretutindeni și întotdeauna; astăzi doamna de Metternich vede cum lustrele de cristal se clatină și cum un scaun vine din fundul încăperii și înaintează, mișcat de o putere irezistibilă. Cei de față își țin răsuflarea, încremeniți. Home se agită și strigă:

— Au venit, ne înconjoară! Se vor manifesta și fiecare se va putea convinge de prezența lor!

„În acea clipă, va relata prințesa, am simțit că o mână de fier mă apucă de gleznă și am scos un țipăt. Alții au simțit contactul cu această mână de fier pe ceafă sau pe brațe. Strângerea ei nu-ți făcea nici un rău, doar că simțeai apăsarea degetelor." În același timp, fața de masă se ridică, ambasadorul Austriei se repede, apucă pânza, dar în mâinile sale forma piere, se topește parcă și dispare. Prințul face tot ce se poate ca să descopere eventualul șiretlic, cercetează cu atenție masa pe toate părțile, caută un lucru cât de mic de care să se lege, orice. Spre marea sa decepție, nu izbutește să dea în vileag vreo înșelătorie. În seara asta, foarte sigur pe sine, în ciuda îndoielilor exprimate de unii, Home se lasă dus de focul de artificii al talentelor sale: spiritele par dezlănțuite, un buchet de violete străbate încăperea, un acordeon ținut de prințesă începe să cânte singur... Bineînțeles, totul se petrece într-un întuneric aproape absolut.

După câteva zile, prințesa austriacă este invitată la o nouă sedință, ce va avea loc la Tuileries, în prezența Împărătesei. Dar spiritele sunt morocănoase și nu vor să colaboreze cu măsuțele, mulțumindu-se să le silească să ritmeze bătaia tobelor unui regiment de gardă care străbate grădinile. Mai sunt și zile, ca aceasta, în care fantomele nu-s în formă.

După aceste două întâlniri, Dunglas Home și Pauline de Metternich au prilejul de a se mai vedea de câteva ori. Mediumul îi face o vizită prințesei, în chip ciudat, în jurul lui se aud niște lovituri înăbușite ce par a veni dintr-un neant foarte apropiat.

— Nu vă speriați, explică el, scuzându-se. „Cineva” își face simțită prezența în preajma mea. Aproape întotdeauna mi se întâmplă așa, oriunde mă aflu, „ele” mă urmează și rareori mă lasă-n pace.

Dar, curând, Home nu se mai mulțumește cu aceste apariții efemere și se apucă de preziceri. El caută astfel să-și asigure un ascendent asupra suveranilor. Home îndrăznește să-i prezică Împărătesei Eugenia căderea dinastiei și biata femeie, care își pune toate speranțele în domnia glorioasă a micului prinț, este cuprinsă de deznădejde.

Entuziasmul exagerat pe care îl arată împărăteasa Eugenia și cei din anturajul său față de spiritism nu trebuie să ne mire, ne aflăm

într-o epocă ce vibrează la unison la această modă venită din Statele Unite ale Americii. Descoperirea acestui fenomen este prezentată pe larg în ziarele vremii: lumea vede în el un fel de cauciuc spirituală la ceea ce este, în același timp, religie nouă, știință ezoterică și joc de societate.

Totul a început în martie 1848 la Hydeville, un sat din statul New York... Membrii familiei Fox, o familie metodistă, locuiesc de mai multe luni de zile într-o casă modestă de lemn, un loc banal și sărăcăcios, dar vizitat de forțe ciudate și misterioase. În casuță se aud uneori ciocănituri inexplicabile și într-o seară, cei ce locuiesc aici intră în contact cu spiritul. Cele două fete, Margaret, de paisprezece ani, și Kate, de unsprezece ani, încearcă să stea de vorbă cu ființa invizibilă. Pentru a comunica, se pune la punct un cod foarte simplu: e de-ajuns să plimbi degetul pe literele alfabetului și spiritul alege litera printr-un ciocănit. Toți află astfel numele gnomului: Charles Rosna, vânzător ambulant, asasinat. Vestea se răspândește cu viteza fulgerului în toată regiunea și lumea se grăbește să vină în casuța familiei Fox, pentru a asculta plângerile celui ce fusese ucis. Uneori, aproape cinci sute de persoane se înghesuie într-o cameră mică, în bucătărie, în pod și în grădină, ca să audă ce spun spiritele. Leah, sora mai mare a celor două fetite, le vine în ajutor. Ea are vreo douăzeci de ani mai mult decât surorile ei și va deveni marea preoteasă a cultului spiritist.

Curând, întreaga Americă este cuprinsă de o uriașă pasiune: să comunice cu spiritele. Surorile Fox ajung repede celebre, organizează spectacole în teatrele din cele mai mari orașe și, în 1852, la numai patru ani după primele comunicări cu spiritul lui Rosna, orașul Cleveland este gazda primului congres de spiritism. În acel moment, în Statele Unite există mai mult de zece mii de mediumuri în activitate! Leah și cele două surori ale ei trăiesc în belșug datorită veniturilor aduse de spiritism: la New York, ele primesc zilnic clienți generoși, dornici să cheme o ființă dragă, dispărută prea de timpuriu. Această modă traversează repede Atlanticul și invadează Europa. În Franța, oamenii cheamă spiritele, întreabă mesele, mobilele se mișcă și apar fantome. Théophile Gautier, Victorien Sardou, Maupassant sunt pasionați de dialogul cu morții. Unii oameni de știință foarte serioși încearcă să găsească explicația acestui fenomen, astronomul Camille Flammarion declară că e vorba de o energie inherentă naturii omenești, „fluidică și psihică, capabilă să acționeze la distanță”.

În Statele Unite, surorile Fox își continuă cariera strălucită. Spectatorii ce vin la *show*-urile spiritiste se împart în trei grupuri: cei ce sunt animați de o credință oarbă, scepticii ce admit că mediumurile produc efecte sub imperiul unei stări de semiadormire nervoasă și cei care nu cred și încearcă să descopere trucajul. Iluzionistul Stuart Cumberland realizează ciocăniturile cu degetele mari de la picioare, ce imprimă mușchilor peronieri laterali o contracție puternică; alții vorbesc despre o mișcare a mușchilor genunchiului. În 1888, cele două surori Fox pun capăt polemicii dezvăluind șmecheria: la 24 septembrie, Kate declară ziarului *New York herald* următoarele: „Spiritismul este o înșelătorie de la un capăt la celălalt: e cea mai mare șmecherie a secolului”. După o lună, la Academia de Muzică din New York, Margaret face, în sfârșit, mărturisirea:

— Nu există o manifestare a spiritelor. Mulți dintre voi știu că am fost principalul instrument al spiritismului, pe care l-am practicat pe seama unui public prea încrezător. Este marele regret al vieții mele. Astăzi e prea târziu ca să spun adevărul, cu ajutorul lui Dumnezeu, sunt totuși gata să o fac... Când am început acest trist joc, eram prea

tânăra ca să pot deosebi binele de rău. Nădăjduiesc că Dumnezeu mă va ierta, după cum îi va ierta și pe cei care au avut naivitatea să creadă în spiritism.

Și Margaret face o demonstrație: cei de față aud niște ciocănituri înăbușite, venite parcă de nicăieri, ca în timpurile de glorie al miracolelor. Dar de data aceasta ea spune că, pentru a-i înșela pe naivi, s-a folosit de degetul mare de la picior. Kate povestește cum, când era mică, pentru a-și speria părinții, atârna un măr de o sforică și-l lăsa să cadă la podea, în timp ce se prefăcea că doarme. Era un joc nevinovat; fetele nu s-au gândit la fantome decât în ziua în care mama lor, înfricoșată, a strigat:

— Oare nu cumva vreo fantomă a pus stăpânire pe fetițele mele dragi?

Cu timpul, tehnica lor a evoluat, după trucul cu mărul au urmat puneri în scenă mai elaborate, dar principiul a rămas mereu același: a truca pentru a provoca misterul și teama.

După aceste mărturisiri publice, despre cele două surori Fox nu se mai vorbește nici într-un fel. Sărace și nefericite, ele încearcă să uite de jalnica lor existență prin băutură. În 1892, Kate este găsită moartă pe stradă, Margaret o va urma în regatul umbrelor doar după câteva luni. La mormântul lui Margaret, un spirit citește un mesaj venit de pe lumea cealaltă, e un ultim semn dat de Leah, sora lor mai mare, moartă cu mulți ani înainte.

Trista concluzie a întâmplării din Hydesville nu frânează însă, nicidecum, entuziasmul adeptilor spiritismului. Raționaliștii consideră că au triumfat, dar ocultiștii trec ușor peste mărturisirile surorilor Fox sau văd în ele simple răfueli între cele două surori mai mici și sora mai mare, care a știut să exploateze spiritismul cu abilitate, în folosul ei personal. Probele adunate, mărturiile, demonstrațiile nu folosesc la nimic, mesele rotitoare au început să vorbească și nu vor tăcea prea curând. De acum înainte, pare că s-a stabilit legătura cu cealaltă parte a oglinzii, potolind sufletele neliniștite. Unii fac însă haz de dialogurile cu cei de dincolo de mormânt, precum spiritualul critic Paul de Saint-Victor, care spune, folosind o formulă lapidară:

— Să te întorci de pe lumea cealaltă în niște picioare de masă: iată un fapt ce te poate dezgusta de nemurirea sufletului!

Dunglas Home însuși ia în râs asemenea vorbe. Când i se reproșează că-și ține ședințele de spiritism doar pentru societatea înaltă, ridică din umeri disprețuitor. Iar când i se vorbește despre surorile Fox, ricanează, afirmând că a cunoscut realitatea spiritelor cu mult înainte de celebrele americane. Home povestește că întreaga sa copilărie, petrecută în Scoția, a fost bântuită de fantome, că leagănul său era deseori clătinat de o mână nevăzută venită dintr-o altă lume și că, la vârsta de patru ani, a avut primele viziuni.

În Franța, puțini sunt cei ce se îndoiesc de atotputernicia acestui medium de excepție. Nimic nu poate să oprească ascensiunea lui Dunglas Home; el cunoaște gloria, bogăția și onorurile. Împărăteasa îi ia în serios toate prezicerile și însuși Împăratul nu ezită să-l consulte. Cei din anturajul lui Napoleon al III-lea sunt tulburați de teribila influență pe care Home o are la Curte și se hotărăsc să-i grăbească dizgrația.

Mediumul este iremediabil demascat la Biarritz, în frumoasa vilă Eugenia, unde suveranilor le place să se retragă pentru a scăpa de

constrângerile și de agitația din Capitală. Home însoțește cuplul imperial și, cum aici lumea are mai mult timp liber decât la Tuileries, ședințele de spiritism se succed neîntrerupt. În ziua cu pricina, în jurul mesei, lângă Home se află Împărăteasa, Împăratul, un mareșal al Curții și un demnitar numit Morio. Acesta din urmă, care are sarcina să stingă lumina, întoarce mica manetă a lămpii cu gaz până se face întuneric. În acest moment, fenomenele oculte încep să se țină lanț, clopoțelul așezat sub masă se mișcă și sună, o putere nevăzută o trage pe Împărăteasă de rochie, o mână cu mânușă de mătase apare în întuneric; e invizibilă, dar i se simte prezența. Eugenia o atinge și, cuprinsă de un fior de spaimă murmură:

— Este mâna tatei...

La rândul său, Împăratul atinge obiectul straniu și se mulțumește să constate:

— E rece!

Dar Morio și-a pregătit cu grijă intervenția. Ține lampa lângă el și, deodată, cu o mișcare pe care nimeni nu o poate observa în întuneric, face brusc lumină. Toate visele mistice ale Eugeniei se spulberă: Home este surprins în plină acțiune. Așezat, cu mâinile puse pe masă, el ține piciorul ridicat spre obrazul Împărătesei! Consternare generală! Înșelătoria e evidentă: mediumul are ghețele destul de mari pentru a le putea scoate cu ușurință, iar ciorapul este tăiat în așa fel încât să lase degetele mari libere. Cu mare abilitate, Home izbutise, cu același picior, atât să miște clopoțelul cât și să mângâie obrazul împărătesei. Furios că a fost păcălit, Împăratul dă imediat ordin ca falsul magician să fie alungat. Dunglas Home pleacă, ducându-și cu el legenda pe alte meleaguri. Îl vedem triumfând la Curtea Rusiei și apoi fermecând nobilimea britanică. Dar se întoarce să moară în Franța, mult după căderea celui de-al Doilea Imperiu, în 1886, la vârsta de cincizeci și trei de ani, ros de tuberculoză. Adepții pe care-i mai are în lume afirmă — poetic — că l-a epuizat exersarea continuă a mediumnității.

Dincolo de moarte, Dunglas Home ne-a lăsat totuși un mesaj. Înainte de a muri, a făcut mărturisiri unuia dintre cei mai apropiați prieteni ai săi, Philip Davis, căruia i-a poruncit să nu le publice decât după ce el va fi trecut „într-o altă viață”. Într-o seară, când era foarte obosit, slăbit de boală și sătul de toate, Home și-a așezat mâinile pe o masă și a murmurat ca pentru el însuși:

— Vreau să văd cât timp mă mai lasă spiritele în viață.

Masa s-a pus imediat în mișcare. Home a schițat un surâs trist și-a retras mâinile și a făcut următoarea reflecție de dezamăgire:

— Nu, un medium nu poate crede în spirite! Este singurul om care nu poate niciodată să creadă în ele...

— 9 — EVA C.

ȘI

VIZITELE UNEI ECTOPLASME

Bătrânul bancher și soția sa stau nemișcați pe scaunele lor, cu ochii măriți de concentrare. O bogată moștenitoare a unor filaturi din Nord, fată bătrână, are obraji înroșiți de emoție. Tânărul medic, în costum elegant, face eforturi mari pentru a părea nepăsător. Obrazul fotografului dispare sub pânza neagră a aparatului montat pe trepied.

Juliette Bisson cere invitaților săi să cânte un psalm pentru a o încuraja pe Eva C, mediumul care stă în fața lor pe un mic fotoliu de

pai. Toți privesc cu atenție spre această tânără femeie ce nu a împlinit încă treizeci de ani, are pielea arsă de soare, obrazul aspru de țarancă puternică și ochii reci și indiferenți. Toți stau nemișcați, dar doamna Bisson se plimbă de colo-colo, atrăgând atenția asupra găleții pline cu apă caldă și cu parafină topită, așezată lângă medium:

— Acest amestec, spune ea, ne va îngădui curând să luăm mulajul spiritului materializat.

Se sting luminile și, în întunericul absolut, se aude cântecul sacru, ce domolește, într-o oarecare măsură, spaima vizitatorilor. La început, ei fredonează încet, cu vocea strangulată de emoție. Cum să nu fii tulburat în fața miracolului ce se anunță? Apoi, cum nimic nu se întâmplă, cei de față prind curaj și cântecul devine mai puternic și mai armonios. Dintr-o dată se aud gemete, mediumul pare că se zbate... Se face liniște.

— E semn bun, e captată, șoptește doamna Bisson.

Când e „captată”, adică în clipa când se află în comunicare directă cu spiritele, Eva este capabilă de cele mai mari miracole. A venit momentul să se aprindă din nou lumina, doamna Bisson întoarce butonul unei lămpițe acoperite cu o pânză roșie. Încăperea este scufundată într-o lumină difuză și roz.

Ghemuită în fotoliul ei, Eva C. pare că doarme, dar, deasupra ei, ca și cum i-ar țâșni din cap, apare o formă albă, evanescentă și gazoasă, toată lumea amuțește de emoție: miracolul se realizează, o formă scăpată din neant se materializează, o ectoplasmă se arată privirilor celor vii. Doamna Bisson întinde mâna, ea vrea să atingă această apariție, să se asigure de realitatea fenomenului, să vină în contact cu nebuloasa sosită din lumea cealaltă. Această mișcare simplă tulbură brusc somnul Evei, ea strigă și țipă, până când vinovata renunță la gestul ei, nu e îngăduit să atingi spiritele.

Oare încercarea nefericită a doamnei Bisson a alungat ectoplasma? Nimeni nu poate spune ce s-a întâmplat, dar, dintr-o dată, totul a dispărut. Atenția martorilor se concentrează acum pe medium; din gura Evei curge o substanță ciudată, ce i se răspândește pe piept, e un lichid vâscos și cenușiu care, treptat, pare că se întărește, ia formă și lasă să apară, foarte limpede, un chip de bărbat ce poartă mustăți. Moștenitoarea filaturilor se simte rău și respiră puternic, bătrânul bancher strânge mâna soției sale, de parcă ar vrea să se agațe de o realitate sigură, medicul ia note cu frenezie, iar fotografia apasă pe declanșatorul aparatului, o străfulgerare de magneziu fixează pentru eternitate o probă indiscutabilă a materializării spiritelor.

Ședința s-a terminat. Eva se trezește încet, indiferentă la toate comentariile admirative. Triumfătoare, doamna Bisson cercetează găleata aflată lângă medium în timpul experienței. Parafina s-a întărit și suprafața ei este netedă, fără vreo urmă, dacă ectoplasma a binevoit, forma mâinii sale se află imprimată în centrul acelei materii. Se face o mică gaură în parafină, se introduce ipsos, se așteaptă câteva minute pentru a-l lăsa să se întărească și apoi se procedează la răzuirea parafinei, înăuntru apare forma unei mâini. Nimeni nu a putut să bage mâna în căldare, să-și pună amprenta și apoi să-și scoată mâna, fără să lase o urmă pe suprafață. Singura care a putut să-și scufunde mâna și s-o dematerializeze în interiorul găleții, parafina de la suprafață formând din nou un strat perfect, fără vreo urmă, a fost o ectoplasmă.

Fotografia făcută în cursul ședinței este dezvoltată imediat, succesul e deplin. Pe pieptul Evei C. se vede clar chipul unui bărbat.

Aceste dovezi zdrobitoare izbutesc să-i convingă definitiv pe invitații doamnei Bisson, care până acum erau sceptici, dar al căror raționalism este puternic zdruncinat de tulburătoarea demonstrație. Bancherul ar dori să-i mulțumească mediumului, dar Eva pleacă pe nesimțite, medicul dă din cap și își presară discursul încâlcit cu un vocabular științific din care nimeni nu înțelege nimic. Numai bătrâna domnișoară stă tăcută și se mai uită încă, atent, la draperia în fața căreia apăruse ectoplasma misterioasă.

În acea după-amiază din luna ianuarie a anului 1913, Juliette Bisson se poate considera mulțumită. În apartamentul ei bogat, cu draperii gălbui și cu mobile de culoare închisă, ea a izbutit încă o dată să dea corp spiritelor, prin mijlocirea Evei, mult îndrăgita ei protejată. Văduva lui Alexandre Bisson, celebrul scriitor de vodeviluri, trăiește liniștită, înconjurată de amintirea defunctului ei soț; pe pereți sunt expuse afișele succeselor de altădată, ultimele mărturii ale pieselor ce au fost, timp de câțeva stagiuni, gloria teatrelor de bulevard. Nu-i pasionată cu adevărat decât de spiritism și își petrece cea mai mare parte din timp în ceea ce numește, cu oarecare mândrie, „cabinetul ei mediumnic”. De fapt, acest cabinet nu-i decât o simplă încăpere cu storurile adeseori trase, lipsită de orice decorație și care are drept mobilier doar o masă și câteva scaune. În fundul încăperii, o perdea maschează intrarea într-o mică anticameră destinată materializării spiritelor.

De fapt, doamna Bisson întreprinde în epocă o adevărată cruciadă împotriva materialismului și ședințele sale au drept scop să închidă gura celor ce nu cred în spirite. Mulajul „miraculos” este arătat peste tot, fotografiile sunt publicate în ziare și apoi într-o lucrare despre *Așa-zisele fenomene de materializare*, semnată de Juliette Bisson. În urma acestor incontestabile reușite, adepții ocultismului vor face din Eva C. o figură de avangardă a mișcării spiritiste.

Bineînțeles că entuziasta doamnă Bisson și invitații ei nu știau că ședința fusese în întregime trucată. Cea mai subtilă manipulare era cea legată de realizarea mulajului. Pentru a face această demonstrație impresionantă, Eva C. folosea o mână sculptată într-o bucată de gheață, păstrată cu grijă, până în momentul ședinței, într-un răcitor. Când tânăra femeie intra în cabinetul mediumnic, ea ținea mâna de gheață ascunsă sub rochie, într-un buzunar făcut anume pentru asta. În întinericul pe care-l cerea pentru a realiza o mai bună concentrare și o mai eficace invocare a puterilor întinericului, ea scotea bucata de gheață din locul unde o ascunsese și o cufunda repede în amestecul de apă caldă și parafină. Cântecele aveau drept scop să acopere zgomotul făcut cu prilejul acestei manevre. După cel mult o oră, experiența lua sfârșit, miracolul fiind realizat: sub efectul răcelii, parafina se solidifica, lăsând, în miezul materiei, mulajul mâinii de gheață care se topise și din care nu mai rămăsese nimic. Eva nu mințea când declara că mâna nu se dematerializase.

Ectoplasma era încă și mai ușor de realizat.

Acest mic personaj, confecționat din bumbac, din vată și din voal era ascuns în spatele perdelelor și mișcat precum o marionetă, cu ajutorul unei tije manipulate cu pricepere de Eva. Lumina slabă, durata scurtă a apariției, punerea în scenă, tulburătoare și

impresionantă, îi îngăduiau Evei să abuzeze cu ușurință de naivitatea spectatorilor. Pentru a realiza acest spectacol magic, mediumul vomita o substanță misterioasă. Eva ținea între coapse toate lucrurile de care avea nevoie, printre care voalul fin și împăturit, pe care era de-ajuns să-l scoată la momentul potrivit. Ea izbutea, în același timp, să desfacă o foaie de hârtie — pe care era reprezentată o figură — păstrată în mână de la începutul experienței; aceasta este explicația apariției acelui chip. Mai târziu, fotografia făcută cu acest prilej a îngăduit dezvăluirea trucajului: ectoplasma era portretul președintelui american Wilson, publicat pe coperta revistei *Miroir* din 7 noiembrie 1912! După realizarea aparițiilor, Eva înghițea totul, voal și hârtie, pentru a nu lăsa nici o urmă.

Trucajele facile, dovedite de materialişti convingși, ar fi trebuit să o discrediteze repede pe Eva C. Dar nu s-a întâmplat așa. Puterea sa de sugestie era atât de mare și aura ei atât de puternică, încât chiar și în asta oamenii au văzut dovada uriașelor sale posibilități extranormale. Într-adevăr, spre deosebire de o experiență pur științifică ce poate fi repetată la nesfârșit, o ședință mediumnică are reputația de a fi aleatorie. Pentru a reuși, este nevoie să coexiste numeroși parametri incontrollabili: mediumul trebuie să fie receptiv, spiritele prezente, martorii pozitivi. Prin urmare, e numai ca, adeseori, aceste ședințe să dea greș în chip lamentabil. Dar cum să mărturisești un asemenea eșec în fața unui public animat de speranță? De aceea, când spiritele întârzie să se manifeste, mediumul are tendința să trucheze experiența, pentru a fi pe placul spectatorilor. Înșelăciunea ieșită astfel la iveală devine, *a contrario*, însăși dovada realității altor succese, în care mistificarea nu este descoperită.

În tot cazul, aceasta e explicația dată, în 1922, de savanții de la Laboratorul de Fiziologie de la Sorbona, care-i cer Evei C. să binevoiască a se supune la o serie de experiențe, sub cel mai strict control. Mediumul primește și de la 20 martie și până la 23 iunie, profesorii Georges Dumas, Louis Lapique, Henri Piéron și Henri Laugier se ocupă în chipul cel mai serios de cazul acestei femei capabile să materializeze spiritele. Curând încercările lor sunt cunoscute și presa vede în patronajul prestigios al acestor oameni de știință recunoașterea oficială a spiritismului. Atâta timp cât rezultatul acestui studiu este încă necunoscut, ocultişti se consideră triumfători. În luna iunie, *New York Herald* publică pe două pagini articolul *Minunea care i-a uluit pe savanții de la Sorbona*. Articolul, semnat de Dr. Quackenbos, specialist în științe psihice, spune — și nu în derâdere — că mediumul a izbutit să materializeze o mică femeie vie, de douăzeci de centimetri înălțime și, drept comentariu al acestei știri senzaționale, autorul scrie: „Ne aflăm, în sfârșit, în fața revelării lumii de dincolo!”

La citirea acestor rânduri delirante, oamenii de știință parizieni ridică din umeri. Raportul lor, făcut public după o lună de la „revelațiile” ziarului american, îi dezamăgește pe adepții spiritismului. Din cincisprezece ședințe, numai de două ori Eva C. a izbutit să producă o substanță prezentată drept ectoplasmă și de fiecare dată, această formă a ieșit din gura mediumului și a fost imediat resorbită, orice analiză fiind imposibilă. Savanții au putut constata doar că era vorba de „o materie destul de asemănătoare ca aspect cu o folie de

cauciuc". Ei au ajuns la concluzia că nu există nici un fenomen ce ar putea fi considerat ca paranormal: „Se constată apariția unei substanțe pe care mediumul o scoate din gură în urma unor eforturi prelungite ce nu pot fi interpretate din punct de vedere fiziologic decât ca niște eforturi de a vomita, e o substanță lipsită de mobilitate proprie și pe care mediumul o înghite imediat din nou; acestea sunt faptele la care am asistat în două rânduri, pentru un timp foarte scurt și în condiții de iluminare insuficientă".

O experiență identică, organizată la Londra de Society for Psychical Research, va da aceleași rezultate. În urma unor eșecuri atât de răsunătoare, Eva C. va dispărea din universul psihic și, cu prudență, va face să fie dată uitării.

Pe plan pur teatral, putem regreta retragerea Evei C, căci această femeie inventivă a creat, ea singură, o nouă ramură spectaculoasă a ocultismului. Ea și-a început ciudata sa carieră în Alger, pe vremea când o chema Marthe Béraud și nu-și alesese încă pseudonimul care, mai târziu, o va face celebră.

Aici, în vila lor, generalul Noël și soția sa Carmencita au de mai mult timp obiceiul să cheme spiritele. În jurul lor, o cohortă de mediumuri favorizează aparițiile spiritelor: o chiromantă, o actriță, bucătăreasa, vizitiul, care improvizează, cum pot, rolurile fantomelor. Ceea ce nu-i prea greu, căci spiritele apar în chip vag și nedefinit. Doamna general are o fire exaltată și, adeseori, sub influența diferitelor droguri, confundă realitatea cu delirurile imaginației sale înfierbântate. Marthe va intra în această familie excentrică prin intermediul fiului, cu care se va logodi înainte ca acesta să moară în Congo de-o boală incurabilă. În joacă, ea ia parte la ședințele ce au loc în casă. Marthe vrea ca astfel s-o liniștească pe doamna Noël, care simte nevoia acestor experiențe de spiritism.

— Doamna general, mărturisește tânăra fată, este o biată detracată care are absolută nevoie să vadă fantome. Când fantomele nu se arată, ea e bolnavă, nu mai mănâncă și ia o doză mare de morfină.

Când începe să joace rolul de medium, Marthe Béraud nu are mai mult de șaisprezece ani: curând, ea arată că este înzestrată cu daruri excepționale. În prezența ei, formele par a prinde viață. Marthe face să se ivească din neant o frumoasă indiană, într-o rochie foarte decoltată, ce răspunde la dulcele nume de Bergolia. Doamna general mărturisește celor care vor s-o asculte următoarele:

— Fantoma m-a rugat să-mi plimb mâna pe piciorul ei, de sus până jos, ca să mă conving că este făcut din carne și oase, în timp ce fetele hohoteau de râs, am făcut ce mi se ceruse și am constatat că formele spiritului erau demne să fie reproduse de dalta unui mare sculptor.

Casa din Alger este vizitată de o întreagă armată de spirite. Un indian bătrân, Bien-Boa, vorbește despre viața lui trecută, apoi își fac apariția, pe rând, o căpetenie militară care a trăit pe vremea lui Rabelais, preoteasa unui templu egiptean și însăși Ioana d'Arc, venită într-o scurtă vizită. Locuitorii din Alger iau în derâdere fantomele din vilă, dar maestrul Marsault, avocat la Curtea de apel, se hotărăște, din curiozitate, să asiste la câteva ședințe. Într-o seară, când se afla la familia Noël, Marthe îi șopti la sfârșitul mesei:

— Vrei să te distrezi? Știi, cu Bergolia te poți distra bine...

Avocatul acceptă jocul; mai târziu el va povesti următoarele: „Lampa din sticlă roșie răspândea o lumină foarte slabă, dar suficientă pentru a desluși siluetele și mai ales tonurile albe. Deși de-abia se așezase la masă, domnișoara Marthe își țină fâgăduiala. Se ridică și intră în cabinetul mediumului; de aici, ieși înfășurată într-un șal ușor, ce-i acoperea capul și umerii. Se plimbă prin sală, ferindu-se cu grijă de locurile cele mai luminate și răspunzând în franțuzește la întrebările pe care i le punea doamna Noël, despre Bien-Boa, apoi, la cererea doamnei Noël, ea născoci un limbaj oarecare, despre care spuse că e limba hindi.

Toate astea ar fi fost o simplă distracție și ar fi putut rămâne în cadrul familial și intim al vilei din Alger, dacă ecoul experiențelor nu ar fi ajuns până la Paris și nu ar fi stârnit curiozitatea profesorului Charles Richet, viitorul medaliat cu Premiul Nobel pentru medicină. Profesorul nu ezită să vină la Alger pentru a constata *de visu* materializarea spiritelor. Întreaga-i viață, savantul va avea față de aceste fenomene o ciudată atitudine de respingere și, totodată, de atracție. Pe fotografiile făcute în Alger, se poate distinge, foarte clar, un amănunt important: una din mânecile Marthei este largă, ceea ce-i îngăduie mediumului să-și elibereze brațul sub rochie și să acționeze o marionetă sau să ia materialul necesar pentru simularea apariției fantomei. Comentând clișeele, profesorul declară totuși, împotriva oricăror evidențe: „Nu mă feresc să spun că această mână largă și goală, departe de a dovedi fraudă, stabilește, dimpotrivă, că nu e nici o înșelăciune și pare să vorbească în favoarea unui fel de dezintegrare a mediumului pe care mediumul nu putea s-o bănuiască”. Dar, în același timp, el afirmă cu vehemență: „Spiritiștii au construit o teorie foarte coerentă, foarte interesantă, dar care comportă atâtea ipoteze neverosimile încât îmi interzic în mod absolut să o admit”.

Profesorul Richet va denumi „ectoplasme” aceste proiecții fugitive și vapoase, dând astfel, cel puțin prin puterea cuvintelor, o realitate fenomenului. Când o privește pe Marthe Béraud, ea nu se va mulțumi să-i înșele numai pe naivii din vila din Alger. Curând se va duce la Paris și o va cuceri pe bogata doamnă Bisson. Pentru această nouă epopee, tânăra fată va rupe, prudent, cu un trecut prea cunoscut și prea mult discutat. De acum încolo, ea va apărea sub numele misterios de Eva C.

Odată făcut începutul, proiecția ectoplasmică va da strălucire multor ședințe de spiritism. Chiar fotografia, atât de prețuită de Eva C, probă „științifică” indiscutabilă, devine repede sursa unor abile escrocherii. Un oarecare Buguet se specializează în evocarea pe clișeu a umbrelor ființelor dragi dispărute. El ia fotografia naivului solicitant, cerându-i să se gândească intens la o ființă iubită... La dezvoltare, mare surpriză! În spatele portretului clientului, apare o formă, o fantomă înconjurată într-un giulgiu alb! Adeseori, clientul recunoaște ființa dragă, există însă și oameni nemulțumiți, ce se plâng la tribunal; de aici decurge un proces revelator. Totuși mulți martori vin la bară ca să jure că puterile fotografului sunt reale. Unul dintre ei afirmă că își recunoaște sora într-un halou fixat pe placă chiar deasupra propriului cap.

— Dar vi s-a arătat capul decupat cu ajutorul căruia s-a obținut această imagine, se înflăcărează substituitul procurorului general.

— Pentru mine asta nu înseamnă nimic. Asemănarea este incontestabilă, sunt convins de realitatea portretului, răspunde clientul.

Un alt martor face următoarea depozitie:

— Imaginea este dublă. Eu însumi aveam un cap de mort pe genunchi și lângă mine se afla soția mea moartă. Asemănarea era atât de mare încât verișoara mea văzând imaginea a scos un țipăt de mirare și admirație. Copiii au strigat: «E mama!»"

Fotograful rostește concluzia și comentează faptele surâzând:

— Dacă această asemănare există, ea se datorează hazardului. Capul de mort pe care l-a văzut domnul nu-i decât imaginea confuză produsă de o cută a voalului.

Pentru a materializa presupusa imagine a ectoplasmelor, sunt folosite toate mijloacele oferite de tehnică: obiecte trucate ce permit falsificarea imaginii, plăci sensibile impresionate în prealabil de o imagine fantomatică, materiale impregnate cu substanțe fosforescente, montarea a două clișee etc.

Dar Eva C. nu face școală numai în domeniul fotografic. Pe urmele ei apar alte mediumuri ce mobilizează publicul. Se pun la punct diferitele variante subtile ale experiențelor făcute de doamna Bisson. Charles Bailey realizează un spectacol deosebit de convingător: el se afundă, în stare mediumnică, într-un întuneric absolut și când se aprinde din nou lumina își face apariția o păsărică ce începe să zboare prin încăpere. Această păsărică, foarte reală, este — bineînțeles — proiecția supranaturală a spiritelor chemate de inconștientul spectatorilor.

Charles Bailey își dezvoltă și mai mult darurile paranormale: el poate face să apară două păsări și, în cele din urmă, chiar un cuib, așezat pe capul său. Din păcate, uneori păsările sunt cam prăpădite; ele se zbat pe podea, cu o aripă ruptă, sau se lasă pe o parte, având o gheară zdrobită.

Starea aceasta a păsărilor arată că bieții morți sunt nefericiți, explică mediumul, fără să-și piardă deloc cumpătul. Oamenii nu bănuiesc nici un fel de trucaj, pentru că Bailey este de acord cu toate controalele, înainte de experiențe cabinetul său este cercetat cu grijă și, dacă i se cere, mediumul acceptă să se dezbrace până la piele, pentru a demonstra că hainele sale nu au nici un buzunar în care s-ar putea afla vreo ascunzătoare. Totuși, trucul său (căci există un truc) este până la urmă descoperit, înainte de demonstrație, Bailey ascunde cele două păsări și cuibul într-un tub pe care-l introduce în partea cea mai intimă a trupului său. Este o performanță remarcabilă și numai o cercetare cu adevărat minuțioasă va izbuti, într-o bună zi, să dea în vileag înșelătoria.

Ectoplasma îngăduie toate delirurile și toate fanteziile și, de aceea, în acest domeniu al spiritismului, imaginația impostorilor se dovedește a fi cea mai năstrușnică. Un oarecare Miller, născut la Nancy, dar dându-se drept american, izbutește să-l înșele pe Léon Denis, profetul spiritismului francez și moștenitorul spiritual al lui Allan Kardec. Însoțit de doi spiritiști fervenți, Gabriel Delanne și comandantul Mantin, Léon Dennis participă la o ședință a lui Miller. În semiantuneric apare o formă care începe să vorbească pe englezește, ea spune că se numește Lily Roberts, frumoasa din cealaltă lume îi cere lui Denis să-i pună mâna pe sâni:

— Cât e de frumoasă, suspină spiritistul. Am simțit bine că mi-a luat mâna și că și-a apăsător pe sân. Am simțit carnea caldă și umedă și forma sânelui. Cât a fost de minunat! Mulțumesc, iubite spirit!

La rândul lor, ceilalți spectatori au și ei onoarea și fericirea să atingă sânii fantomei. Toți sunt foarte tulburați.

— Ah! Căldura și rotunjimea minunată a acestei forme... declară în extaz Gabriel Delanne.

Comandantul Mantin nu zice nimic, dar se gândește că ectoplasma este mult prea umană. Din acel moment, cei trei bărbați vin cu asiduitate la ședințele lui Miller și se extaziază la dulcea atingere a sânilor drăgălașei Lily. Asta se întâmplă până într-o bună zi când Léon Denis înțelege că Miller folosește un truc. Într-adevăr, în timpul ședințelor, mediumul își scoate încălțările, se înfășoară în văluri fosforescente de mătase fină și îi pune pe doctii săi spectatori să-i atingă pieptul destul de durduliu pentru a le putea da iluzia unui sân. Ce dezamăgire! Comandantul Mantin și Léon Denis dezvăluie public înșelăciunea. Dar Gabriel Delanne refuză pentru totdeauna inacceptabilul. El susține că e sigur că a ținut în mână sânul palpitând al unei doamne de pe lumea cealaltă și că asta îl va face să viseze la ea mult timp de aici înainte. Bătrân îndrăgostit, el va continua să suspine după o frumoasă făcută din puțină mătase și făurită de imaginația sa.

— 10 —

RASPUTIN

SAU

PUTEREA MAGNETISMULUI

Martie 1913. În budoarul palatului imperial de la Jarskoe Selo, țarina Alexandra, hipnotizată și exaltată, îl ascultă pe Grigori Rasputin, care-i vorbește despre căile Providenței. Cu barba răvășită și părul lung, magicianul vorbește, cu voce înăbușită și adâncă, despre semnele pe care Cerul binevoiește să i le trimită atunci când vreo primejdie de moarte îi amenință pe cei dragi. Anna Vîrubova domnișoara de onoare a împărătesei, stă lângă stăpâna sa și aprobă sentențios revelațiile ghicitorului.

Brusc, Rasputin se ridică în picioare și ochii săi aruncă flăcări neliniștitoare, cercetează atent fiecare colț al încăperii și privirea sa iluminată pare că ar vrea să treacă prin ziduri și să iasă spre întinderi mai vaste. Deodată glasul i se schimbă, devenind înspăimântat, înfricoșat de o primejdie foarte apropiată. Cu vocea strangulată de emoție, Rasputin întreabă:

— Unde este Alexei Nicolaevici?

Micul țarevici se joacă în spațiosul salon albastru, învecinat cu apartamentele mamei sale. Are aici un biliard englezesc și își petrece după-amiezile împingând micile sfere de fildeș pe covorul verde.

— Se distrează în salonul albastru, așa cred... Țarina are puterea să articuleze aceste cuvinte, deși e tulburată de spaima pe care o citește pe fața lui Rasputin.

— Să dăm fuga și să încercăm să ajungem la timp ca să-l salvăm!

În timp ce rostește aceste cuvinte, magicianul se îndreaptă în goană spre salon, urmat de Împărăteasă. În salon, micul prinț se joacă liniștit, pregătindu-se să lovească o bilă și să o trimită într-una din găurile aflate la capătul mesei... Rasputin se repede, îl ia în brațele lui puternice și, din câțiva pași, ajunge cu el în cealaltă parte a salonului. În această clipă, lustra atârnată exact deasupra biliardului se prăbușește cu zgomot asurzitor de lemn rupt și de sticlă spartă,

făcând zob mobila sub greutatea ei. Țarina, năucită, rămâne ca paralizată. Fără intervenția lui Grigori, fiul ei ar fi fost, cu siguranță, zdrobit! Hotărât lucru, acest om sfânt este o providență pentru dinastie și, prin el, sunt exprimate hotărârile divine. Aflând despre această întâmplare, țarul însuși vrea să-și arate cu generozitate recunoștința față de salvatorul fiului său și îi oferă un diamant minunat, ce-i fusese dat odinioară, cu prilejul încoronării, de către nobilimea rusă. O scurtă anchetă făcută de serviciile de pază ale palatului duce repede la următoarea concluzie: „Uzura datorată timpului a produs o crăpătură în grinzile ce susțineau lustra și aceasta a cedat brusc. Totul a fost reparat în aceeași zi.”

Pe moment, nimeni nu a avut îndrăzneala să pună la îndoială intuițiile inspirate ale magicianului siberian. Totuși, după revoluția din 1917, un valet din Țarkoe Selo avu curajul să vorbească; el făcu o serie de dezvăluiri care au explicat acest incident cu totul altfel. Lustra era atârnată de o tijă de fier, care era agățată de o grindă ascunsă în stucaturile tavanului. Anna Vîrubova, domnișoara de onoare a țarinei, și de multă vreme complicea lui Rasputin, trucasă plafonul salonului albastru ca pentru un spectacol de iluzionism: bârna fusese tăiată cu fierăstrăul, lăsând astfel liber un spațiu care-i îngăduia lacheului plătit să dea drumul — la momentul propice — tijei de fier prin golul făcut în grindă. Astfel desprinsă, lustra s-a prăbușit și s-a spart peste biliard tocmai în clipa în care țareviciul era smuls de la jocul lui pentru a fi salvat. A fost o punere în scenă ușor de realizat și care nu comporta nici o primejdie, dat fiind că lacheul ce stătea ascuns aștepta cu răbdare zgomotul pașilor falsului magician ce alergea cu copilul în brațe, ducându-l cât mai departe de biliard.

Dar în acea vreme țarina Alexandra credea din tot sufletul ei naiv în atotputernicia lui Rasputin. De altfel, a căutat întotdeauna să atragă forțele întunericului în slujba Coroanei ruse. În această Rusie pe cale de prăbușire și în care se simte, aproape concret, cum opoziția revoluționară crește pe zi ce trece, ea acordă o încredere oarbă celor mai extravaganti vrăjitori pe cărei întâlnește în cale. Curtea imperială de la Sankt-Petersburg primește cu regularitate tot felul de ghicitori ciudați, veniți din cele mai îndepărtate colțuri ale Imperiului, vrăjitori insolțiți ce domină, câteva săptămâni sau câteva luni, înalta societate rusă. Conform tradiției ortodoxe, infirmii și neghiobii realizează cea mai bună legătură cu cerul, și tarele lor, atât de vizibile, nu sunt decât o reflectare a prezenței lui Dumnezeu. Așa se face că un cocoșat aproape orb și cu brațele atrofiate ca două cioturi devine pentru țarină și chiar pentru Nicolae al II-lea un fel de consilier ocult. Epileptic și pe jumătate mut, el cade adeseori în crize de catalepsie, în timpul cărora scoate un fel de schelălăituri de neînțeles. Bietul om e însoțit întotdeauna de un călugăr care „traduce” pentru cuplul imperial sunetele nearticulate ale nefericitului... Apoi lumea se satură de prezicerile acestui trist neghiob și la Curte este chemată o fată fără minte ce se bucură un timp de glorie, având frumoasa reputație că alungă deochiul! Când o apuca nebunia, ea dădea drumul la valuri neîntrerupte de înjurături și de obscenități, ce erau notate cu mare grijă de interpreți care aveau

menirea să extragă din potopul de insanițăți forța simbolică și să descifreze mesajul divin.

În timpul unei călătorii în Franța, țarina Alexandra a fost entuziasmată de personalitatea unui oarecare Philippe Vachot, un magnetizator din Compiègne care izbuti s-o convingă pe Împărăteasă că puterea sa magnetică și rugile sale vor duce la nașterea, atât de mult așteptată, a moștenitorului tronului Romanovilor. Philippe Vachot îi dădu Împărătesei niște flori uscate pe care, după cum spunea el, le atinsese însuși Dumnezeu și o icoană magică ce avea s-o ocrotească de primejdii și să-i îngăduie să-și realizeze dorințele. Într-adevăr, Împărăteasa îl născu curând pe fiul mult așteptat de toată Rusia. Din acel moment, domnul Philippe călători foarte des la Sankt-Petersburg; Alexandra îi asculta sfaturile, convinsă de marea știință a magicianului, și refuza cu încăpățănare să tină seama de rapoartele serviciilor secrete ale imperiului, care descoperiseră că în spatele vindcătorului se află un fost măcelar. Philippe s-ar fi putut plimba mult timp pe la Curte dacă moartea nu l-ar fi smuls din învelișul său carnal pentru a-l conduce viu — așa cum spuneau adepții săi — lângă Tatăl cel Veșnic, după ce își Îndeplinisese misiunea pe acest pământ. Înainte de a dispărea, el îi prezise Țarinei că în curând va găsi un alt prieten care-i va vorbi despre Dumnezeu.

De aceea, în 1905, când Rasputin sosește la Curte pentru prima oară, venirea lui este oarecum așteptată, atât de țarina Alexandra, mistică iluminată, cât și de țarul Nicolae al II-lea, un om foarte slab și fericit să găsească pe cineva care să gândească în locul lui. Cum să nu vezi în acest om aureolat de o glorie supranaturală semnul evident al destinului? Despre Rasputin se spunea că îi îngrijește pe muribunzi, că ghicește viitorul și că adepților lui credincioși le oferă împărăția cerului. Totuși, în taină, unii își băteau joc de el, căci prezicerile sale erau uneori atât de vagi încât permiteau toate interpretările. Astfel, unei mame care-l întreabă dacă trebuie să-și mărite fiica, el îi răspunde nedeslușit:

— Un altoi bun întinerește un copac bătrân...

Unui negustor care vine să-l întrebe despre șansele de reușită ale unei afaceri importante, Rasputin îi dă următorul răspuns metaforic:

— Înainte de a trece râul, trebuie să vezi dacă vadul nu și-a schimbat locul...

Poate că trebuie să știi să-i interpretezi corect cuvintele și să nu te lași înșelat de primul sens... Astfel, unui escroc venit să-i pună întrebări în legătură cu viitorul său, Rasputin îi prezice:

— Vei ajunge cel mai sus...

Pungașul, liniștit de vorbele lui Rasputin, continuă să-și facă afacerile necinstite, dar fu curând arestat, judecat și condamnat la spânzurătoare. Trecând pe sub spânzurătoare, Rasputin își ridică ochii spre condamnat și murmură cu simplitate:

— Am spus eu că vei ajunge sus!

Dar Rasputin este înainte de toate un mare hipnotizator. El posedă de la natură arta sugestiei, după cum există genii ce pot să cânte spontan sau să deseneze fără să fi studiat vreodată. Rasputin știe cum să calmeze un bolnav vorbindu-i blând, dar ferm, într-un ritm adecvat ajutorului pe care pacientul îl așteaptă de la el. Se folosește mult de privire, care-i impresionează pe interlocutorii săi până la a-i paraliza. Utilizează mai ales câteva particularități fiziologice, puțin cunoscute, care-i îngăduie să dea impresia că are o foarte mare putere. Astfel, el cere unui grup de cinci-șase persoane să împingă împreună un baston pe care-l ține orizontal, între mâini; ridică un

picioar și, în ciuda acestui echilibru precar, grupul de oameni care i se opune nu izbuteste niciodată să-l doboare. De fapt, Rasputin dispersează forțele ce i se opun, executând o foarte ușoară tracțiune a bastonului spre partea de sus.

Și vai de cei care ar îndrăzni să se îndoiască de puterea sa. Rasputin este cuprins de-o mânie îngrozitoare și răzbunarea îi lovește pe necredincioși fără milă. El strigă sus și tare:

— Cei care nu cred în mine vor fi blestemați căci am putere ca, impunându-mă fapturilor, să le aduc în stare de receptivitate maximă.

Rasputin tratează un băiat și pretinde că l-a smuls din ghearele morții, altă dată, calmează durerile reumatice ale unui bătrân. Pentru aproape toată lumea, acestea sunt manifestări reale ale nesfârșitei sale puteri, dar prințul Litvinov izbucnește în râs și repetă de câte ori are prilejul:

— Băiatul pe care l-a vindecat nu murise încă, iar durerile reumatice ale bătrânilor vin și trec cu fiecare nou anotimp... Halal miracole!

După două zile, trei armăsari minunați din grajdurile prințului mor de răpciugă. Se știe cine a otrăvit caii, dar cum să îndrăznești să acuzi deschis un om sfânt? Litvinov spune cu furie:

— Aici e mâna acestui câine blestemat!

Când țarul Nicolae și țarina Alexandra îl văd pe Rasputin pentru prima oară, sunt uimiți de înfățișarea ciudată a acestui țăran din Siberia, din barba și părul ce-i acoperă fața iese un nas mare și ciupit de vărsat, iar ochii săi, mici și apropiați, arunca fulgere. Rasputin poartă niște cizme prăfuite, pantaloni bufanți și o bluză de pânză strânsă în talie cu o centură de piele. Dar suveranii sunt convinși că sub această înfățișare primitivă se ascunde un om al lui Dumnezeu. Rasputin, deloc intimidat, îmbrățișează pe țar și pe soția sa, îi numește familiar „tăicuță” și „măicuță” și se joacă cu micuțul țarevici și cu surorile sale.

— Fă un miracol! îi cere Nicolae pe jumătate râzând, pe jumătate serios.

Rasputin se întoarce spre Împărăteasă și o fixează cu privirea sa arzătoare:

— Iată o cutie de chibrituri. O așez pe jos. Afirm că Maiestatea sa Alexandra nu va putea să o ridice de jos, căci, dacă vreau, ea cântărește mai mult de-o tonă...

Nicolae izbucnește într-un hohot de râs. Dar Rasputin se prefacă că nu aude nimic și insistă:

— Ce zic eu o tonă!... Două, trei tone, și încă și mai mult... Încercați!

Țarina întinde mâna și vrea să ridice obiectul, dar nu izbuteste, ca și cum minusculele cutii de chibrituri ar fi devenit îngrozitor de grea...

— E cu adevărat un ales al lui Dumnezeu... exclamă în extaz o doamnă din suita imperială.

De fapt, Rasputin, pasionat de efecte magice, își adusese de la Paris un trucaj uimitor, utilizat ani în șir pe scenă. Marele iluzionist Robert Houdin îl crease pentru teatrul său de pe Boulevard des Italiens, aplicând recenta descoperire a electromagnetului și profitând de faptul că publicul nu o cunoștea. Unul dintre asistenții teatrului, Emile Bongrand, se gândise să vândă mecanismul, pe care-l păstra cu grijă într-o valiză, convins că un taumaturg, într-o bună zi, va fi interesat de această experiență. Un emisar al lui Rasputin îl auzi pe Caroly, magician și vestit fabricant de accesorii truate, vorbind

despre acest mecanism. Negocierea fu rapidă și Bongrand acceptă ca dispozitivul să fie dus la Sankt-Petersburg. După ce cercetă el însuși apartamentul Annei Vîrubova, dădu sfatul ca dispozitivul să fie așezat sub parchetul din salonul cel mare. Participă la lucrările de instalare, pentru ca nici un martor să nu poată descoperi înșelăciunea. În timp ce Rasputin prezenta miracolul, doamna Vîrubova apăsă în taină pe un buton așezat în spatele unei draperii și electromagnetul ținea parcă lipită de podea cutia de chibrituri ce era prevăzută la bază cu o placă de metal magnetizată.

Lui Rasputin îi plac la nebunie aceste demonstrații ce o conving pe Țarină de puterile lui uriașe. El folosește orice prilej ca să le facă. Odată, în timp ce se plimba cu țarina Alexandra prin parcurile palatului, se apleacă, ia un bulgăre de pământ, suflă deasupra și în mâinile sale apare, într-o clipă, un buchet de flori multicolore.

Pentru a obține acest frumos efect, Rasputin se folosește de lărgimea mânecilor, așa cum fac iluzionistii clasici. El ascunde buchetul în mâna stângă, fixând capătul cozilor în partea de dinăuntru a antebrațului, cu ajutorul unei sforicele răsucite în jurul încheieturii.

Corolele florilor se află la nivelul încheieturii mâinii și sunt ascunse de mânecile largi ale cămășii. În clipa când ia bulgărele de pământ cu mâna stângă și i-l arată Împărătesei, cu mâna dreaptă desface, pe nevăzute, sforicica ce leagă florile și le trage brusc spre bulgărele de pământ, ca și cum florile s-ar naște din pământ, dezagregându-l.

Pentru a fi pe placul țarinei, ce este foarte pătrunsă de adevărurile *Evangeliei*, Rasputin spune că se pricepe să transforme apa în vin. În timpul unei mese intime la care participă câțiva curteni din apropierea Împăratului, Rasputin, cu fața întunecată, mișcările lente și privirea fixă, transformă apa limpede din urcior în vin roz! Oaspeții aplaudă veseli, dar țarina Alexandra nu râde, căci ea vede în asta un adevărat miracol, ce seamănă cu acela realizat de Hristos, odinioară, pe malul lacului Ghenezaret.

Pentru a obține acest efect mitic, Rasputin se folosește de un suc de afine proaspete pe care-l pune pe fundul unor pahare mari, bogat ornamentate, în așa fel încât să nu se vadă de la câțiva metri. El îi invită pe meseni să cerceteze cana plină cu apă și varsă încet apa limpede în fiecare pahar. Colorarea apei producându-se instantaneu, spectatorii rămân înmărmuriți. Rasputin ia cele trei pahare și, sub pretext că le arată tuturor, face înconjurul salonului. Profită de asta și, trecând prin spatele unei mobile, le schimbă cu alte trei pahare identice, pline cu vin. Apoi se întoarce la locul unde plecase și așază paharele, așteptând cu seninătate să i se pună întrebarea inevitabilă:

— Putem gusta?

Rasputin se face că ezită, ceea ce provoacă surâsul celor sceptici, dar, până la urmă, el le oferă mesenilor, cu generozitate, băutura magică. Uimirea privitorilor nu mai cunoaște margini.

Bineînțeles, aceste demonstrații sunt menite doar să creeze o anumită atmosferă. Rasputin va acționa cu mult mai puternic, pretinzând că-l ferește pe țareviciul Alexei de îngrozitoarele primejdii ale bolii de care suferă, în acest fel, el va izbuti să domine cuplul imperial. Într-adevăr, micul prinț este hemofilic. Îngrozitoarea boală ereditară face din el o ființă fragilă, organismul lui nu mai are putere de cicatrizare și orice rană, până și cea mai mică, îi poate fi fatală.

Într-o noapte, moștenitorul tronului stă culcat pe pat, victimă a unei noi hemoragii. Țarul și Țarina se află la căpătâiul său, ei știu că nici chiar cei mai mari medici nu pot opri sângele să curgă din trupul micuțului. Țarina Alexandra plânge, țarul Nicolae, cu ochii înroșiți de lacrimi, strânge din pumni. Băiatul simte că se sfârșește și imploră, rostindu-și ultima rugă:

— Când totul se va termina, îngropați-mă în parc, sub un copac...

Anunțat la timp, Rasputin vine, intră în palat printr-o poartă tainică, urcă etajele, străbate culoarele. Pătrunde în încăpere și, fără să spună nici un cuvânt, îngenunchează lângă patul țareviciului și începe să se roage fierbinte; apoi se adresează micului bolnav cu vorbe blânde, îi spune povești siberiene, în care renii sunt prefăcuți în găște albe și prinții călăresc pe animale mitice... Treptat, țareviciul pare că se trezește dintr-un dureros coșmar; trăsăturile feței i se liniștesc, deschide ochii, surâde, se sprijină pe perne, spune că-i e foame și că vrea să se joace. Rana i s-a închis, sângele nu mai curge...

De acum înainte, ori de câte ori prințul va avea o hemoragie, va fi chemat „Rasputin, singurul care izbutește să-l salveze pe țarevici. Împărăteasa, în durerea ei de mamă, îi poartă o nesfârșită recunoștință, considerând că acest om cu înfățișare grosolană este încarnarea vie a puterii divine.

Este de la sine înțeles că influența pe care Rasputin ajunge să o aibă asupra Țarului îi aduce mulți bani. Medicii îl invidiază, îl urăsc și răspândesc tot felul de vorbe rele pe seama sa. Ei zic că vindecarea miraculoasă a micului prinț s-ar datora unor manipulări ciudate. Se spune că Anna Vîrubova i-ar da bietului țarevici să înghită licori procurate de la un adept al științei tibetane, diabolicul tratament este întrerupt cu puțin înainte de sosirea lui Rasputin și magicianul își face apariția tocmai în momentul în care sângerarea încetează. Dar țarina nu tine seamă de aceste explicații, chiar și atunci când medicii izbutesc să cauterizeze rănila țareviciului, țarina Alexandra consideră că vindecarea este rezultatul rugăciunilor carismaticului siberian.

În foarte scurt timp, Rasputin ajunge să fie unul dintre oamenii cei mai puternici din Imperiul rus. El domnește pe față, spunându-și părerile și dând sfaturi chiar și Țarului. Rasputin este acuzat, pe rând, că se află în serviciul Germaniei, că slujește niște grupări capitaliste sau că lucrează pentru revoluție. De fapt, el nu face decât să încerce să-l sensibilizeze pe țar față de greutățile în care trăiesc oamenii sărmani, pe care îi cunoaște bine, crezând că astfel poate salva monarhia. Împotriva voinței miniștrilor și a nobilimii, el se străduie să obțină unele reforme, care ar putea schimba imaginea consolidată de împărat autocrat.

— Dacă faci ceva pentru Rusia, nu-ți întreba mintea, ci inima. Inima e mai dreaptă decât mintea, repetă el la nesfârșit...

Când, în 1914, Imperiul intră în război, magicianul începe o campanie pacifistă, ce eșuează însă. Din acel moment, toate aparițiile, profețiile și viziunile sale au drept țintă să obțină de la Țar o pace separată cu Germania. Rasputin presimte, ca atâția alții, că regimul nu va supraviețui încercării războiului, pentru că sărăcia țăranilor crește o dată cu restricțiile și răzmerițele devin tot mai violente. Grigori Rasputin este convins că numai o pace imediată poate să mai asigure stabilitatea Imperiului. El se duce la cartierul general al armatei ruse, unde e primit de marele duce Nicolae Nicolaevici, unchiul țarului, căruia îi ține următorul discurs plin de exaltare:

— Vreau să-ți împărtășesc și ție, Nicolae Nicolaevici, cele ce mi-a

spus Fecioara noaptea trecută. Ea mi-a poruncit să vin la tine și să-ți zic că vrea ca războiul să se sfârșească cât mai repede și că, de nu te vei strădui, te va blestema, atât pe tine cât și pe urmașii tăi.

Dar marele duce nu se lasă impresionat de vorbele magicianului, pe care-l cunoaște bine și pe care-l disprețuiește de multă vreme, îl izgonește, replicându-i pe același ton:

— Și mie, mujicule, mi s-a arătat Fecioara noaptea trecută, ca să-mi spună că un ticălos de vrăjitor, impostor și prostănac va veni astăzi să mă vadă și că aș face bine să-i dau o ciomăgeală și să-l izgonesc de aici ca pe un câine!

Umilit, mujicul se grăbește să dispară, dar, după câteva zile, marele duce este anunțat că a căzut în dizgrație și că e trimis să comande o garnizoană undeva departe, în Caucaz.

Pentru a obține pacea, Rasputin utilizează și procedee mai puțin grosolane. El recurge la o adevărată înscenare, apelând la tot felul de complici și de informatori, care să o impresioneze puternic pe Țarina. Astfel, în septembrie 1915, țarina Alexandra este chemată la o experiență mediumnică: preabunul Grigori va încerca să materializeze spectrul generalului Orlov, asasinat de curând la Cairo. Alexandra este foarte tulburată, o prietenie amoroasă a legat-o odinioară de general, cu care a avut o corespondență înflăcărată. Exilat pentru a evita scandalul, generalul s-a stabilit în Egipt, unde a fost omorât, în condiții rămase necunoscute, după câteva luni de la sosire. Un lucru este încă sigur: printre hârtiile sale nu s-au găsit scrisorile Țarinei.

Rasputin o primește pe Împărăteasă, ce-i însoțită întotdeauna de doamna Vîrubova. Invitatele iau loc pe scaune, perdelele sunt lăsate și, în întunericul propice manifestării spiritelor, magicianul își începe incantațiile. Un fum alb pare că iese din pământ și se ridică spre plafon. Treptat, din fum se ivește o formă omenească; contururile se disting vag, dar Grigori spune că e vorba de generalul Orlov. Un sunet nedeslușit pare a veni dinspre această fantomă, dar nimeni nu înțelege sensul vorbelor de-abia murmurate. Din fericire, Grigori înțelege perfect cuvintele și le repetă docil pentru oaspeții săi. Generalul povestește mai întâi cum a fost omorât de doi bărbați mascați iviți pe neașteptate în camera sa de la hotelul din Cairo, el descrie suferințele atroce ale agoniei sale solitare, prin care a trebuit să treacă fără nici un ajutor și atât de departe de țara sa... Apoi, pentru a arăta cât de fidel rămâne iubirii sale tainice, în pofida morții și a anilor, el recită pagini întregi din scrisorile pe care iubita sa i le-a adresat odinioară. Auzind cuvintele pe care le scrisese demult, Împărăteasa scoate un strigăt de mirare, e cât pe ce să leșină, doamna Vîrubova trebuie s-o sprijine pentru a o împiedica să cadă.

Când Țarina își mai revine din emoție, generalul își îngăduie să facă o analiză politică a evenimentelor ce frământă Europa. „Războiul este o rușine pentru omenire!” strigă el — prin gura lui Rasputin — și descrie în cuvinte tulburătoare durerea mamelor ce-și pierd copiii pe front și nenorocirea micilor orfani, care nu-și vor cunoaște niciodată tatăl dispărut în timpul vreunei expediții, undeva, în apropiere de granițele occidentale.

— Alexandra, vei face tot ce depinde de tine pentru a curma acest dezgustător măcel!

Țarina tresare și vrea să pună întrebări fantomei: tremurând, ea întreabă ce gândește Dumnezeu despre atitudinea Rusiei. Generalul declară că Ființa Supremă îl va ocroti pe prințul Alexei și îi va acorda eterna sa bunăvoință, dacă Rusia se va grăbi să încheie pacea. Cu o voce slabă și intimidată, Împărăteasa făgăduiește că va interveni pe

lângă Jar și se va strădui să-l convingă.

Rasputin păstra această impresionantă punere în scenă pentru marile ocazii. Cu câțiva ani înainte, el avusese incurcături cu Sfântul Sinod — Consiliul Suprem al Bisericii ruse — pentru că luase două sute șaptezeci de mii de ruble — o sumă mare — de la o bătrână baroană din Sankt-Petersburg. Venise la baroană dându-se drept reîncarnarea soțului ei mort cu vreo patruzeci de ani în urmă și organizase o ședință de spiritism în care Hristos apăruse în carne și oase pentru a-i porunci văduvei să-i încredințeze Alesului lui Dumnezeu întreaga avere lichidă de care dispunea. Bătrâna s-a lăsat păcălită, dar, apoi, dându-și seama că e înșelată, a anunțat autoritățile ecleziastice. În urma anchetei, a fost identificat nu numai complicele însărcinat să joace rolul lui Iisus, ci și florarul care făcuse coroana de spini. În ciuda probelor zdrobitoare, afacerea a fost repede înăbușită, adeptii magicianului văzând în această întâmplare un complot organizat de popi, ce se opuneau puternicei influențe, tot mai mari, a acestui țaran cu înfățișare de călugăr.

De altfel, pentru a strânge avere, Rasputin era gata să facă cele mai ciudate combinații. După ce s-a dat peste cap să-l numească episcop de Tobolsk pe Barnabeu, unul dintre prietenii săi, el se apucă să creeze un sfânt. În Rusia țaristă, noii sfinți provocau un entuziasm profitabil, căci se bucurau de reputația de a avea mai multă influență asupra destinului decât vechii sfinți solicitați de prea multă vreme. Când pe cerul sanctificării apărea o nouă stea, poporul se năpustea din toate părțile, oferind ruble și bijuterii bisericii acestuia. La sfaturile lui Rasputin, Barnabeu a găsit în arhivele episcopiei numele unui brav mitropolit din trecut, care și-a dus viața în sărăcie, rugăciune și milostenie. Fără nici o greutate, Alexandra obținut de la soțul ei aprobarea de a-l sanctifica, dar Sfântul Sinod, sătul de extravagantele lui Rasputin, refuză cu hotărâre această concesiune. Grigori trecu peste acest refuz și-i telegrafiază episcopului de Tobolsk: „Canonizează-l, totuși!”

Intellectualii, ca și cei din tagma religioasă, au izbucnit într-un uriaș hohot de râs disprețuitor. Dar oamenii de la țară au făcut o adevărată pasiune pentru noul sfânt. Mulțimile s-au năpustit spre capela construită în grabă și calea ferată ce deservea Tobolskul fu asaltată zilnic de cortegiile de credincioși veniți uneori de departe ca să se închine în aceste locuri sfinte. După doar câteva zile, Barnabeu și Rasputin aveau să-și împartă între ei mai mult de două sute de mii de ruble, câștigate pe seama naivității poporului.

Sătulă de acțiunile îndoielnice ale lui Rasputin și neliniștită de faptul că magicianul avea tot mai multă autoritate asupra suveranilor, o parte din nobilime i se opune pe față. Curând, cei mai îndrăzneți vor pune la cale asasinarea sa. În noaptea de 16 spre 17 decembrie, prințul Felix Iusupov îl atrage pe primejdiosul Grigori în palatul său de pe malurile Nevei. În vederea faptelor ce vor urma, salonul fusese mutat într-o pivniță boltită; în acest loc se va desfășura execuția. Sus așteaptă adeptii prințului, o mână de nobili, câțiva politicieni conservatori grupați în jurul marelui duce Dimitri Pavlovici și medicul

militar Lazovert, care își asumase sarcina de a aduce otrava ce avea să-i facă de petrecanie preaputernicului mujic. Cu ajutorul unei seringi, introduse mixtura asasină în fursecuri și în vin:

— Am pus otravă ca pentru mai mulți oameni, spuse medicul, mulțumit.

Prințul Iusupov îi oferi lui Rasputin prăjiturile otrăvite, dar acesta le refuză.

— Nu vreau, sunt prea dulci...

Apoi, ia una și o mănâncă, mai ia încă una. Iusupov stă încremenit, el așteaptă să-și vadă dușmanul prăbușindu-se dintr-o clipă în alta. Dar nu se întâmplă nimic, Rasputin continuă să înghiță dulciurile fără să pară că simte ceva. Apoi, cere vin de Madera și-l bea fără să clipească. Iusupov este descumpănit, el dispăre câteva clipe spre a alerga la complicii săi, ce așteptau sus.

— Ce se întâmplă? A murit? Întreabă aceștia.

— Otrava n-a avut nici un efect!

— Nu-i cu puțință! strigă marele duce.

— Și totuși, doza e uriașă!

— A înghițit-o toată?

— Toată! răspunde Iusupov, înspăimântat,

Oare ce l-a apărat pe magician? Constituția sa robustă? Spiritele protectoare? O pasă magică? Important e că opera întreprinsă de dragul sfintei Rusii trebuie dusă la bun sfârșit. Marele duce îi întinde lui Iusupov un revolver și prințul se năpustește în încăpere, unde își întâlnește victima, ce-i propune să meargă la o petrecere cu țigani. Și, în timp ce Rasputin privește în liniște un crucifix atârnat pe perete, asasinul își scoate arma și-i trage un glonte în inimă. Se aude un țipăt îngrozitor, apoi un horcăit și magicianul se prăbușește pe o blană de urs. Conjurații se năpustesc spre el, dar rănitul se ridică și încearcă să-și sugrume agresorul. Ochii săi, parcă ieșiți din orbite, strălucesc cu o flacără nebunească; încearcă să fugă, sparge o ușă și aleargă în grădină. În noapte, se aud focuri de revolver; Rasputin se clatină și cade în zăpadă.

Acest sfârșit tragic întărește și mai mult mitul mujicului de neînvins. Otrăvit cu prăjituri și vin, străpuns de gloanțe, acest om a mai găsit puterea să se opună ucigașului său și să încerce să fugă!

Dar oare nu cumva doctorul Lazovert a ezitat în ultima clipă să pună otrava? Nu cumva, de frica pedepsei și a urmărilor, medicul a pus în prăjituri și în băutură un lichid inofensiv?

Dacă-i așa, ultima înșelătorie a încununat legenda lui Rasputin, transformându-l într-un personaj supranatural, într-un sfânt ocrotit de forțe necunoscute, într-o ființă miraculoasă care, în acea noapte, a avut mai multe vieți.

— 11 —

CONAN DOYLE

ȘI

MESAJUL SPIRITIST

Bărbatul care, în această zi de aprilie a anului 1922, se îndreaptă spre o clădire înaltă din Manhattan, grăbește pasul, nerăbdător să ajungă la locul de întâlnire. Costumul său de tweed cu croială perfectă și mustața-i mare și albă ne îngăduie să deducem că este un englez. Acest anonim pierdut în mulțime e scriitor vestit în întreaga lume. Se

numește Arthur Conan Doyle și personajul său, Sherlock Holmes, a intrat în legenda nemuritoarelor creații literare.

Astăzi, iluzionistul Harry Houdini l-a invitat să asiste la o experiență cu totul nouă. Conan Doyle, pasionat de spiritism de multă vreme, este avid să afle tot ceea ce vine în atingere cu științele oculte și pentru nimic în lume nu ar renunța la această invitație. Gazda sa îl conduce în salon și i-l prezintă pe Bernard Ernst, președintele Societății Magicienilor Americani, care este foarte curios să participe la această ședință ieșită din comun.

Houdini le arată două plăci. Cei de față le cercetează și le întorc pe toate părțile: nu se vede nici un fel de trucaj. Apoi, cele două plăci prinse una de alta sunt atârinate de un fir în mijlocul încăperii. Magicianul îi arată scriitorului cinci dopuri de plută. Alege, la întâmplare, unul din ele și îl taie în două pentru a demonstra că nici aici nu e nimic suspect. Un alt dop este înmuiat într-o sticlă cu vopsea albă și băgat între cele două plăci prinse una de cealaltă.

Houdini îi cere lui Conan Doyle să se retragă la o oarecare distanță și să scrie, pe o foaie de hârtie, la întâmplare, câteva cuvinte sau o frază. Ca să evite orice truc ce ar fi putut fi pregătit dinainte în locuință, Conan Doyle iese în stradă, o pornește pe trotuar și, când se află destul de departe de casa iluzionistului, își ia carnetul de însemnări și scrie pe el o frază. Rupe foaia, o îndoaie cu grijă și o așază în portofel. Se întoarce și îi găsește pe Houdini și pe Ernst așteptându-l cu răbdare.

De acum încolo, Conan Doyle urmează cu exactitate indicațiile magicianului. El desprinde plăcile și le așază pe masă. Apoi despăturește foaia de hârtie și citește cu voce tare inscripția secretă, care e un verset extras din *Biblie*: „*Mene, mene tekel upharsin*.” Houdini îi duce pe Conan Doyle și pe Ernst lângă o lampă din salon, pentru ca să poată verifica mai bine grafia acestor cuvinte ciudate. Apoi, toți trei se întorc lângă masă. Conan Doyle ia plăcile și le depărtează una de cealaltă cu febrilitate. Dopul cade. Pe una din plăci pot fi citite cuvintele *Mene, mene tekel upharsin*, scrise cu vopsea albă. Pentru a mări dificultatea și făcând aluzie la spiritism, Conan Doyle a ales aceste cuvinte aramaice, scrise de o mână nevăzută în fața regelui Baltazar (*Daniel*, V, 25); ele pot fi traduse prin: „Numărat, numărat, cântărit și împărțit”; este o profeție legată de căderea regatului Babilonului.

Conan Doyle verifică dopul folosit pentru experiență. Nu există nici o îndoială, e făcut din pluta. Iluzionist de profesie, Bernard Ernst admiră virtuozitatea maestrului și-l roagă să-i dezvăluie trucul. Jură că va păstra taina doar pentru el, până la moarte, și că nu va sufla despre asta niciodată, nimănui, nici un cuvânt. Houdini surâde, dar refuză. Ernst se înfurie, spunând că această încăpățînată tăcere face jocul societăților spiritiste, ce se înmulțesc tot mai mult în Statele Unite. Într-adevăr, primul care, fiind pătruns de concepțiile spiritiste, pretinde că înțelege cum s-a petrecut fenomenul, este chiar Conan Doyle:

— Ai fost ajutat de puteri psihice..., murmură el dând din cap.

Houdini îi lasă pe cei doi spectatori să se contrazică în interpretarea acestei enigme, fără să ia parte la discuție, ca și cum această splendidă demonstrație nu-l mai privește. Pentru a mări misterul, el nu va mai reface niciodată această experiență.

Conan Doyle este sigur pe convingerile sale: Houdini este un spiritist, un medium extraordinar ce comunică cu lumea de dincolo. Din motive profesionale, el preferă să treacă în ochii lumii drept

iluzionist, dar secretele sale nu țin de lumea noastră.

Și totuși, în ciuda convingerilor scriitorului, spiritele erau cu totul străine de această demonstrație. Houdini ținea atât de mult ca experiența să se desfășoare în apartamentul său, pentru că tehnica utilizată cerea o deosebită pregătire. Masa din salon era așezată deasupra unei trape ce se putea deschide fără zgomot. Tăietura făcută în covorul persan era ascunsă de arabescurile ce-l împodobeau. Unul dintre asistenții fideli ai lui Houdini stătea ascuns sub trapă, gata să intervină, având la îndemână dopul și sticla cu vopsea albă.

După ce Conan Doyle desprindea și puneă pe masă cele două plăci, Houdini îi cerea scriitorului să citească cu voce tare biletul scris în taină. În ascunzătoarea sa, asistentul scria repede cuvintele auzite pe o placă identică cu acelea puse pe masă. Houdini îi conducea apoi pe cei doi spectatori lângă o lampă așezată într-un colt al încăperii, această mișcare având drept scop să lase drum liber asistentului. În timp ce Houdini privea inscripția misterioasă, la câțiva metri de masă, complicele său deschidea trapa, lua cele două plăci și înlocuia una din ele cu placa pe care era scrisă fraza cunoscută. Apoi puneă cele două plăci pe masă, intra în ascunzătoare și închidea trapa. Totul nu dura mai mult de cinci secunde, dar, pentru ca înlocuirea să se poată face atât de repede și fără nici un zgomot, erau necesare multe repetiții și o cronometrare precisă a fiecărui gest.

Să muncești atâta pentru o singură ședință! Ar putea să pară absurd, dar Houdini prețuia întotdeauna caracterul efemer al demonstrației. Întreaga sa carieră a fost presărată cu fapte unice, care i-au adus reputația de iluzionist fără de seamăn.

Până la moartea lui Houdini, care a avut loc după patru ani de la experiența newyorkeză, în 1926, iluzionistul și Conan Doyle vor întreține relații bazate pe un *qui proquo*. Primul va afirma sus și tare că se pricepe bine la trucaje, în timp ce al doilea se va încăpățâna să-l considere un mare medium. Când Houdini face un turneu în Marea Britanie, Conan Doyle își duce copiii la Brighton să vadă spectacolul magicianului. Toată lumea se extaziază în fața unui număr care i-a adus americanului celebritatea: Houdini este legat în lanțuri și închis într-un cufăr ce e scufundat apoi într-un rezervor cu apă. Trece un minut... spectatorii sunt gătuiți de emoție... dar Houdini apare, fără lanțuri, și salută publicul!

— Ți-am descoperit secretul! declară Conan Doyle în loja magicianului.

Houdini face ochii mari de mirare și interlocutorul său, foarte sigur pe el, îi spune:

— Lucrezi prin dematerializare. Prin darurile tale psihice, izbutești să te dematerializezi, pentru ca, după câteva secunde, să te materializezi din nou...

Houdini protestează în zadar, Conan Doyle nu vrea să renunțe la ideea sa. Până la urmă, obosit de ideea fixă a scriitorului, ce vede în toate manevrele sale niște miracole, iluzionistul emite asupra creatorului lui Sherlock Holmes următoarea părere: „Este simpatic, foarte inteligent, dar obsedat de spiritism. Fiindcă nu-i inițiat în lumea

misterului și nu cunoaște nimic din artificiile prestidigitației, este foarte ușor să-i câștigi încrederea și să-l înșeli."

Arthur Conan Doyle este pasionat de spiritism de la vârsta de douăzeci și opt de ani. Asta înseamnă că și-a consacrat o mare parte din viață încercând să pătrundă tainele lumii de dincolo.

În 1886, tânărul doctor Arthur Conan Doyle terminase redactarea primei aventuri a detectivului său, dar nici un editor nu avea încă îndrăzneala să i-o publice. În așteptarea succesului, Conan Doyle își exercită profesia de medic la Southsea, o mahala din Portsmouth. Unul dintre clienții săi, generalul-maior Drayson, îi vorbește pentru prima oară de spiritism. Ca și Conan Doyle, Drayson este un om de știință și tânărul este tulburat când îl aude pe seriosul astronom, ce se bucura de o mare reputație, laudând meritele unor experiențe atât de empirice și de nesigure, cum ar fi dialogul cu morții. Dar generalul insistă, susținând că el însuși a intrat în legătură cu fratele său mort:

— Existența vieții de după moarte nu e numai un fapt, ea poate fi dovedită, declară Drayson cu patimă.

Această certitudine, afișată cu atâta seninătate, îl tulbură pe Conan Doyle, căci ea își găsește ecoul în propriile sale întrebări referitoare la credință. El este sedus de ideea spiritismului căci, dacă e adevărată, nemurirea sufletului este demonstrată. Din această clipă, chiar înainte de a fi asistat la vreo ședință de spiritism, Conan Doyle citește cu ardoare întreaga literatură spiritistă care-i cade în mână și, treptat, consideră că poate să-și facă o judecată obiectivă asupra faptelor. În realitate, acest studiu științific și metodic ascunde o convingere ce era deja înrădăcinată în mintea sa, iar experiențele pe care le va încerca nu vor face decât să-i confirme noua credință.

Începând din ianuarie 1887, Conan Doyle organizează ședințe de spiritism în casa sa de la Southsea. Șase seri la rând nu se întâmplă nimic. Oare ar trebui să renunțe? Drayson îi vine în ajutor:

— A face psihism fără medium, este ca și cum ai face astronomie fără telescop! declară el.

Conan Doyle caută un medium și îl găsește în persoana unui bărbat simpatic și aproape chel, ce intră repede în transă. Pe jumătate adormit, mediumul articulează câteva cuvinte:

— Văd spiritul unui bătrân cu păr argintiu, cu fruntea înaltă, cu buzele subțiri, cu o mare voință și care mă privește fix...

Creionul din mâna mediumului se mișcă și începe să tragă linii, adresând câte un mesaj fiecărei persoane ce este de față. Cuvintele scrise pentru Conan Doyle sunt: „Acest om are puterea de a vindeca. Spune-i să citească cartea lui Leigh Hunt."

De curând, Conan Doyle își pusese întrebarea dacă trebuia sau nu să citească lucrarea acestui vestit poet, intitulată *Autorii comici ai Restaurației*, dar înfățișarea obscenă a cărții îl făcuse să stea pe gânduri. Furibundul sfat venit din lumea cealaltă îl uimește, el nu vorbise despre acest lucru cu nimeni. De acum încolo, convingerea sa e și mai puternică.

Dar, deși majoritatea adeptilor spiritismului participă la ședințe cu scopul de a sta de vorbă cu ființele dragi dispărute, Conan Doyle nu încearcă niciodată să intre în comunicare cu străbunii săi. Practica mediumnică nu prezintă pentru el decât un singur interes: acela de a închide gura materialiştilor puri și severi și de a aduce dovada zdrobitoare a nemuririi sufletului.

Totuși, pentru moment, tânărul medic din Southsea nu are răgazul să-și consacre noii sale credințe tot timpul pe care l-ar dori. Vreme de treizeci de ani, el va fi absorbit cu totul de succesul său literar. Ciclul Sherlock Holmes, romanele istorice, povestirile de aventuri vor alcătui o operă uriașă, primită întotdeauna cu entuziasm de un public care, cu trecerea timpului, va fi din ce în ce mai numeros.

Dar în 1916, în plin război mondial, profund impresionat de groaznicul măcel care distrugea Europa, Arthur Conan Doyle, devenit unul dintre scriitorii cei mai celebri din vremea sa, caută în spiritism o consolare și o justificare, cu o mare acuitate, el află aici certitudinea credinței: „Partea obiectivă a încetat să mă intereseze căci, hotărând că aici e adevărul, nu mai e nimic de discutat. Partea religioasă este de o importanță infinit mai mare.”

Obsedat de ideea unei credințe eliberate de religiile stabilite, nutriend o credință ce se adresează numai rațiunii și care poate fi demonstrată științific, Conan Doyle găsește în mesele rotitoare și în scrierea automată răspunsul la toate preocupările sale. El devine un zelos propagandist al spiritismului, un talentat predicator al noului adevăr. Scriitorul vrea să-și răspândească convingerile și să convingă întreaga planetă. „Pot vorbi despre lumea de dincolo cu autoritatea cunoscătorului”, scrie el. De fapt, Arthur Conan Doyle nu are nici un fel de cunoștințe în domeniul spiritismului și al iluzionismului, el își declară știința ca pe o axiomă, dar se lasă înșelat, cu ușurință, de tot felul de șarlatani pricepuți. Uneori, în orbirea sa, dă dovadă de o uimitoare naivitate. Când toată Anglia este entuziasmată de niște fotografii despre care se spune că au fost realizate de niște fete, Conan Doyle afirmă pe dată că ele sunt autentice, pentru că au fost făcute de copii, ființe care nu știu să înșele și să mintă. Mai mult încă, fălindu-se cu o îndelungă colaborare la *British Journal of Photography*, el declară, împotriva tuturor experților, că pe clișee nu-i nici un fel de truaj și îi copleșește cu „disprețul său rece” pe cei ce nu cred. Dar vai, până la urmă se demonstrează că „zânele” ce apar pe fotografii au fost luate dintr-o publicație ce lauda virtuțile unei lămpi!

Dar eșecurile nu-l descurajează pe acest atât de înfocat adept al spiritismului și începând din 1917, Conan Doyle întreprinde turnee și ține conferințe în toată Anglia, în Statele Unite, în Franța, unde participă la ședințe de spiritism, ajungând până în Australia. Spusele sale se bucură de un succes extraordinar, lumea se înghesuie să-l audă pe bătrânul scriitor cum își proclamă crezul, uneori, sala este atât de plină încât oamenii de ordine, nerecunoscându-l, vor să-i interzică intrarea, sub pretext că toate locurile sunt ocupate.

În tot acest timp, părintele lui Sherlock Holmes renunță în parte la cariera sa literară, ca să publice texte despre spiritism. În scrierile sale, Conan Doyle nu-și propune să dovedească ceva; pentru el, dialogul cu morții este atât de evident încât nu necesită nici o demonstrație. Își propune doar să sublinieze importanța fenomenului. Aceste publicații îl costă scump, căci editorii, gata să dea averi pentru a obține o mică povestire din ciclul Sherlock Holmes, nu vor să investească nici un penny în reveriile sale spiritiste. Arthur Conan

Doyle, scriitor în plină glorie, considerat a fi romancierul cel mai bine plătit din acea vreme, se vede obligat să-și publice operele pe cheltuiala sa. El tipărește pe banii lui câteva cărțuții de propagandă cu titluri sugestive, ca: *Noua Revelație* și *Mesajul Vital*. Conan Doyle proclama cu înfocare: „De câțiva ani, am, din sursă divină, o Nouă Revelație, cu mult mai importantă decât cele mai mari evenimente

religioase survenite după moartea lui Hristos".

Credința sa minunată caută în experiențele spiritiste un sprijin și un ajutor. De cele mai multe ori, Conan Doyle asistă la ședințele de dictare automată, când creionul se mișcă singur în mâna mediumului și scrie mesajul venit din cealaltă lume. Când i se vorbește despre banalitatea comunicării cu lumea morților, autorul răspunde că spiritele, adresându-se unei generații abrutizate, se situează voit la nivelul ei mediocru. Rezultatul acestei mizantropii afișate este următorul: prietenii îi întorc spatele, scriitori ca Jerome K. Jerome îl evită cu grijă, iar colegul său, doctorul Edmond Locard, ricanează:

— Văzută sub acest aspect al dansului mobilelor, lumea de dincolo apare ca o creșă sau ca un azil.

Înconjurat de spirite, Conan Doyle este, în viață, un om singur. El își continuă, fără încetare, lupta începută. Consideră că ocultismul poate fi util în anchetele judiciare și primește să se transforme într-un fel de Sherlock Holmes spiritist, făcând propagandă pentru psihometrie, știință ce pretinde că măsoară fenomenele psihice. Când dispare un tânăr, Conan Doyle anunță că îl va găsi cu ajutorul spiritelor specializate. Dar are de înfruntat un trist eșec: pendulele, analizele, apelurile la spirite se dovedesc nefolositoare și cel dispărut este găsit de Scotland Yard, prin cele mai clasice metode. Fără să se descurajeze, Conan Doyle reînnoiește imprudentele sale declarații cu prilejul misterioasei dispariții a romancierei Agatha Christie. Ea va apărea din nou, chiar înainte ca maeștrii psihometriei să poată face caz de concluziile lor.

La Londra, poliția este exasperată de intempestivele declarații ale scriitorului și un înalt funcționar din poliție declară cu brutalitate: „În birourile mele nu-i loc pentru nebuni".

În ceea ce o privește pe Agatha Christie, ea surâde, văzând entuziasmul confratelui ei: „E o adevărată zână de pe meleagurile noastre."

Conan Doyle nu ascultă vorbele de batjocură și adună o documentație uriașă, de care — de altfel — se folosește în romanele sale. Spiritismul îi inspiră noi opere de ficțiune, dar documentația îi folosește mai ales ca să-și ia de aici dovezile zdrobitoare ale adevărului său. Astfel, lui Conan Doyle îi place să relateze mereu o poveste spusă în Statele Unite de un oarecare Edward C. Randall, înfocat adept al spiritismului... Randall pretindea că vorbise cu tatăl său mort și că acesta venise să-i spună un amănunt necunoscut despre moștenirea pe care i-o lăsase.

— Am muncit prea din greu să adun bani și nu vreau ca banii să se piardă, există o avere pe care n-ai descoperit-o. a spus vocea părintească.

— Dacă e așa, a răspuns fiul, dă-mi amănunte.

Atunci spiritul începu să vorbească. Îi spuse că împrumutase o mică sumă de bani unei doamne ce locuia pe atunci la Erie, în Pennsylvania, și că instanțele de judecată puseseră ipotecă pe casa celei ce împrumutase banii.

— Dacă te duci la grefierul din Erie, vei găsi sentința înregistrată... Țin mult să recuperezi acești bani...

Și martorul comunicării preciza: „Informația, venită pe un asemenea canal, m-a surprins enorm. Am cerut o copie după sentință, ea fusese înregistrată în ziua de 21 octombrie 1896 și, folosindu-mă de ea și de dovada datoriei, am obținut de la debitor șaptezeci de dolari, la care s-au adăugat dobânzile. Îmi pun o întrebare: Oare, în afară de semnatarul actului și de grefierul din Erie, mai era cineva care

să știe de această tranzacție? Eu, în tot cazul, nu știam de ea. Nu aveam nici un motiv să bănuiesc existența ei. Am recunoscut perfect vocea tatălui meu. Dau acest exemplu pentru cei care măsoară totul prin prisma banilor."

În documentația adunată de Conan Doyle, se află și descrierea unor experiențe ciudate făcute de doctorul Wickland din Los Angeles: „doctorul și eroica sa soție au făcut o muncă ce merită cea mai mare atenție din partea tuturor medicilor psihiatri", spune autorul în comentariul său. În ce constă această muncă? Medicul american a făcut o descoperire uluitoare: după părerea sa, multe cazuri de nebunie ar fi datorate unui spirit ce ocupă, pe nedrept, trupul unui om viu. Doctorul Wickland își așază bolnavii pe un scaun încărcat cu electricitate statică, ce are proprietatea de a nu face nici un rău omului viu, dar care alungă „spiritul parazit", ce se refugiază în trupul doamnei Wickland. Medicul începe să-i vorbească spiritului, îl ceartă zdravăn și îi cere să se căiască înainte de a fi trimis în timpurile infinite. Conan Doyle mărturisește că el nu-i de acord cu toate nuanțele argumentației medicului din Los Angeles. „Pentru savantul care nu-i familiarizat cu problemele psihice, o argumentare ca aceasta pare nesăbuită, eu însumi nu pot spune cu siguranță că doctorul Wickland și-a dovedit teoria". Conan Doyle termină totuși și cu o certitudine: „Acest om a vindecat, cu adevărat, cazuri disperate".

Toate aceste exemple vin din Statele Unite, leagănul spiritismului. Călătoria lui Conan Doyle pe Coasta de Est, în 1922, îi îngăduie să-și prezinte credința în fața a trei mii de persoane adunate la Carnegie Hall. Legenda spune că elocința sa când vorbea despre lumea de dincolo era atât de mare încât, la New York, după conferințele sale, s-a declanșat un val de sinucideri. Dar asta nu l-a împiedicat pe scriitor să-și continue turneul în multe alte orașe. Printre altele — căci lucrul acesta este pentru el mai important decât „cruciada" pe care o întreprinsese —, Conan Doyle profită de prezenta sa pe acest pământ binecuvântat de manifestările celor de dincolo de mormânt, pentru a întâlni cele mai puternice mediumuri din America. În afară de experiența critică din apartamentul lui Houdini, el se duce la toți cei ce profesează spiritismul.

Astfel, e primit de Nino Pecoraro, un italian care lucrează la New York și se specializează în materializarea spiritelor. Încăperea în care acesta oficiază este cufundată în întuneric, dintr-o dată apare o formă albă, ce împrășteie o lumină palidă. Fantoma începe să vorbească și își spune numele: Eusapia Palladino. Conan Doyle cunoaște reputația acestei femei moarte cu patru ani înainte. Eusapia — țărancă din Abruzzi — a fost odinioară un medium celebru în toată lumea. O serie de savanți de mare reputație, ca Edouard Branly, Henri Bergson sau Marie Curie au studiat, științific, fenomenele paranormale create de Eusapia. S-au organizat ședințe sub control, dar, vai, mediumul a fost surprins în flagrant delict de înșelătorie: apleca platanul unei mici balanțe cu ajutorul unui fir de păr întins în secret, apăsa discret, cu vârful degetelor, tăblia mesei despre care cei de față credeau că se ridică prin puterea spiritului ei, folosea vâluri subțiri pentru a da iluzia apariției spiritelor. În fața lui Conan Doyle, Eusapia se întoarce din împărăția morților ca să-și declare deplina ei bună credință și să-i încredințeze iadului pe toți necredincioșii. Conan Doyle este subjugat: el deține proba definitivă a adevărului spiritist.

Șederea sa în Statele Unite îi îngăduie să întâlnească și un alt medium ce face experiențe hotărâtoare. Reverendul Thompson și soția sa Eva, întemeietorii Bisericii spiritiste din New York, menite să

„renoveze creștinismul", își desfășoară, în fata vestitului scriitor englez, toate talentele. Încă o dată, naivul Conan Doyle declară în public, sus și tare, că este convins de realitatea acelor fenomene. Dar numele soților Thompson va fi repede șters de pe lista mediumurilor căci, exact la trei zile după ce a abuzat de naivitatea lui Conan Doyle, cuplul va fi demascată de doi agenți ai poliției newyorkeze enervați de năzbâțiile acestor „făcători de miracole" lipsiți de scrupule. O femeie de la poliție, prezentându-se drept o adeptă a spiritismului, îi cere doamnei Thompson să binevoiască s-o materializeze pe mătușa ei, Emma, dar, când apare o formă în întuneric, polițista se repede la fantomă și o leagă, în timp ce colegul ei aprinde lumina. Asupra doamnei Thompson sunt găsite toate accesoriile necesare trucajelor: o mantie de mătase neagră folosită pentru aparițiile masculine, nasturi fosforescenți cu care sunt realizate luciri neliniștitoare, un pian despre care se crede că ar cânta singur, dar care e prevăzut cu un mecanism ingenios. După un proces rapid, soții Thompson sunt condamnați la o amendă de o sută de dolari fiecare.

Pentru a cunoaște adevărul despre Pecoraro, lumea va trebui să aștepte un timp mai îndelungat. După nouă ani de la ședințele organizate pentru Conan Doyle, el se va hotărî să renunțe la spiritism și își va dezvălui toate trucurile. În ziarul *New York Times*, din 9 aprilie 1931, este publicat articolul intitulat: *Un medium ale cărui ședințe i-au înșelat pe savanți își părăsește profesia, mărturisind că este un impostor*. Pecoraro convocase presa și anunțase:

— N-am văzut niciodată vreo fantomă și nu cred că cineva a văzut vreodată vreuna. Sunt bolnav și obosit de atâtea ședințe de pe urma cărora profită alții. Fantoma ce apărea era chiar Nino Pecoraro.

Când avea loc această mărturisire, se împlinise exact un an de când Arthur Conan Doyle trecuse pentru totdeauna în lumea spiritelor. Familia sa, adeptă a teoriilor spiritiste, refuză să poarte doliu, căci împărăția morților este adevărata împărăție a celor vii. La înmormântare, se organizează un garden-party, condus de văduva scriitorului, îmbrăcată într-o rochie înflorată... La această ceremonie ia parte o asistență numeroasă, scriitori, ziariști, adepți ai spiritismului și câteva mediumuri. Unul dintre ele, cu figura extatică, strigă deodată, ca inspirat de o revelație:

— El este aici, printre noi...

III VRĂJITORII ANULUI 2000

— 12 —
M' BAKO
SAU
TRADIPRACTICIANUL VAMPIR

M'Bako mi-a pus mâna pe umăr. Stă în fața mea și cu mâna

cealaltă îmi plimbă în spate o oglindă; îmi cercetează pieptul ca și cum ar izbuti să vadă în interiorul trupului. Este radiografia vrăjitorilor... iertare, a tradipracticienilor, pentru că regimul marxist din Congo îi numește, de acum încolo, în acest fel. Jos cu vrăjitorii, trăiască tradipracticienii! Această denumire, dată oarecum la întâmplare, este, de altfel, singurul lucru care s-a schimbat în exercitarea funcției lor. Credințele și magiile se mențin la loc de cinste și își bat joc de progresele medicinei și de cercetările științifice.

Oglinda coboară de-a lungul coloanei mele vertebrale: M'Bako îmi cercetează acum interiorul pântecului. Mulțumit de examenul făcut, dar dornic să împingă mai departe investigația, pune oglinda pe un taburet și-mi cere să mă așez deasupra. Încet, precizează el, și cu prudență. Îmi spune să-mi aplec capul spre spate și-mi poruncește să deschid gura, mă execut cu docilitate, iar el pare a se uita în gura mea cu cea mai mare atenție. Îmi vine foarte greu să nu izbucnesc într-un hohot de râs. Schimb o scurtă privire complice cu Gérard Kunian, colaboratorul meu, care a fost autorizat să mă însoțească.

Oare e bine c-am venit în vizită la acest vrăjitor-tradipractician considerat a fi unul dintre cei mai buni din Africa? Pentru a justifica această consultație, i-am vorbit doar despre frecvențele mele dureri de cap. De altfel, n-am spus nici o minciună, căci sufăr, într-adevăr, de o cefalee cronică.

M'Bako îmi cere să mă ridic și să mă așez iar pe locul meu. Mă duc fără să îndrăznesc să întreb care e rezultatul explorării făcute cu oglinda. Ceilalți pacienți mă privesc cu invidie, căci cei mai mulți nu s-au bucurat încă de acest examen foarte special. M'Bako practică terapia de grup: fiecare vine și își spune păsurile în fața celorlalți. Tradipracticianul ascultă atent plângerile bolnavilor și aprobă întruna, vrând parcă să spună că boala de care suferă vizitatorul său nu are secrete pentru el. Dar M'Bako nu intervine întotdeauna imediat: uneori e nevoie ca bolnavul să revină de mai multe ori înainte de a fi „tratat”. Nu-i o manevră necinstită: la sfârșitul intervenției, fiecare îi lasă cât vrea sau cât poate. Această așteptare nu are alt scop decât să mărească importanța actului magic.

Sunt curios să văd dacă astăzi, în fața mea, va practica eliberarea de vrăji căci, după diagnosticele sale, cauzele majorității tulburărilor constau în farmecele făcute de dușmani.

M'Bako se oprește în fața fiecărui pacient, îi pune câteva întrebări și îi cere să spună dacă boala a evoluat și în ce fel. Când are un client nou, îl supune la un chestionar amănunțit, ce ne îngăduie să-i cunoaștem întreaga viață; care îi e meseria, situația de familie, problemele sexuale. Până la sfârșit, pacientul mărturisește chiar și sentimentele pe care le nutrește față de soacră. Urmează un răstimp de așteptare. Iată că au trecut mai mult de două ore de când Gérard și cu mine așteptăm, stând cu răbdare în sufocanta întunecime a acestei căsuțe săpate în pământ. Ca și ceilalți, stăm liniștiți și plini de respect, așteptând să se manifeste destinul, adică bunăvoința atotputernicului tradipractician.

Se pare că momentul favorabil pentru intervenția magică a sosit. M'Bako îi cere unuia dintre pacienți să se ridice și să se dezbrace până la brâu. Cu privirea fixă și împăienjenită de o frică nemărturisită, pacientul îi dă ascultare. Tradipracticianul examinează cu meticulozitate torsul pacientului, ia de pe masă o lamă de ras și îi face pe piept o ușoară tăietură, bolnavul stă nemișcat, cu înfățișarea resemnată a sacrificatului. M'Bako îi cere să se întoarcă și, de data aceasta, face să-i țâșnească un firicel subțire de sânge din partea de

sus a spatelui. M'Bako ia o sticlă cu vin și bea câteva guri de-a dreptul din sticlă. Apoi se apropie de noi și, punându-și un deget pe buze, ne roagă să ne uităm atent în gura lui, nu vedem nimic deosebit! Pleacă să mai bea încă o gură de vin, dar constată că sticla e goală. Se duce în spatele unei perdele atârnată în fundul încăperii și vine cu o sticlă plină, o destupă și bea în fața noastră mai bine de o jumătate de litru. După ce face asta, ia repede o cratiță smălțuită și se întoarce la pacientul său, care stă ca paralizat. M'Bako își pune buzele pe mica tăietură de pe pieptul bolnavului și aspiră puternic... Apoi scuipe în cratiță vin roșu cu vinișoare de sânge care, treptat, se amestecă cu vinul. Face aceeași manevră și pe spatele bolnavului. Apoi scuipe. De data asta, se aude un zgomot sec, un obiect a lovit fundul cratiței. Tradipracticianul apucă ușor obiectul și-l arată tuturor: este un dinte de animal sălbatic, de leopard sau de leu.

— Iată cauza bolii. De-acum înainte vei fi sănătos. Sunt sigur că știi cine ți-a făcut farmece, împacă-te cu acea persoană! Ea va constata astfel că ai fost mai puternic decât răul pe care ți l-a trimis și, în viitor, te va respecta. Du-te...

În timp ce se îmbracă, omul surâde, pare vindecăt. La plecare, nu uită să-și dea obolul celui care l-a eliberat de vraja malefică.

Ceilați pacienți se ridică, înțelegem că ședința a luat sfârșit. Tradipracticianul nu lucrează decât o singură dată pe zi. Plecăm și noi, când ne întâlnim cu o doamnă bătrână, M'Bako ne face semn să nu suflăm nici un cuvânt despre cele văzute.

Așteptându-l, mă gândesc la dintele scuipat... M'Bako a avut tot timpul să și-l pună în gură în cele câteva secunde cât a stat ascuns după perdea în căutarea sticlei cu vin. Trucul este, de fapt, grosolan, dar în acea ambianță plină de respect nimeni nu se gândește să-l observe. Și apoi, trebuie să recunoaștem — acest trucaj facil are uneori efecte benefice. Bolnavii ce suferă adeseori de o boală psihosomatică suportă acest șoc magic ca pe o reală eliberare, autosugestia dă rezultate și ei se simt mai bine.

Întorcându-se spre mine, M'Bako mă încredințează unuia dintre tinerii săi discipoli, ca să mă însoțească la piață, de unde urmează să cumpăr plantele ce mă vor scăpa de migrenă. Mă duc cu plăcere, căci acest bazar colorat mă încântă și mă transportă într-o altă epocă, departe de ambalajele noastre de plastic... Găsim planta cu pricina; nu spun nimic, dar mi se pare că nu-i nimic altceva decât măcriș. Ne întoarcem cu prețioasa cumpărătură la căsuța tradipracticianului. Un alt discipol de-al său, care face oficiul de erborist, ia planta, o așază într-un vas și o zdrobește cu ajutorul unui pisălog. Se obține un fel de mazăgă roșiatică, M'Bako îmi indică cum trebuie să o folosesc: din această pastă va trebui să fac niște cocloașe de mărimea unei alune, pe care le voi introduce, cu regularitate, câte unul, în fiecare nară, apoi voi aspira cu putere. Vreau să-mi fac tratamentul pe loc, dar vrăjitorul mă oprește cu un gest, căci nu trebuie să încep cura decât după ce am ajuns la hotel. Și M'Bako mă previne: Tratamentul poate să se dovedească foarte obositor. Îi mulțumesc, dându-i obolul așteptat.

Ajuns în camera mea, încerc ciudatul medicament. Cine știe? Reacția e imediată și violentă; nu-mi amintesc să mai fi suferit vreodată atât de mult: bietul meu craniu parcă e sfredelit de un burghiu! Blestemat vrăjitor! Oare și-a bătut joc de mine sau poate noi, bieți și fragili europeni, suntem prea delicați și nu putem suporta tratamentele de șoc ale tradiției congoleze?

Gérard Kunian, pentru care plantele nu au taine, ia înfricoșătorul

preparat și, în aceeași seară, îmi oferă o mâncare de pește cu un sos care are un delicios gust de măcriș. Se știe că în bucătărie, arta constă în a folosi cum trebuie resturile.

În timpul șederii noastre în Congo, am putut culege numeroase povestiri despre practicile vrăjitoriei. Dar oare le putem da vreo crezare? O mulțime de povești magice sunt atât de impregnate de tradiția și de cultura focală încât nu poți deosebi între realitate și legendă. Singurul mijloc este să asisti la miracol, așa cum am făcut eu cu M'Bako. Chiar când înșelătoria este foarte evidentă, rămâne interesul psihologic și sociologic al experienței. Și e destul.

Dintre poveștile cu vrăjitorii ce mi-au fost spuse, una m-a înspăimântat cu adevărat și continuă să mă tulbure și acum. Mă aflu la Brazzaville pentru sărbătorile de sfârșit de an. Peste tot se vorbea că dispăruseră vreo douăzeci de copii, așa cum se întâmplă, în acea perioadă, în fiecare an. Poliția nu descoperise nici o pistă și ancheta stagnează. Și totuși, fiecare credea că știe ce se întâmplase cu acești copii. Se șoptea cu groază că fuseseră omorâți conform unui ritual și goliți de sângele menit să umple căzile în care trei bărbați cu rang înalt în stat se vor scufunda, pentru a fi protejați tot anul împotriva spiritelor răufăcătoare. Toată ființa mea se revolta la gândul acestei practici odioase și, încă și azi, nu pot să dau crezare unor asemenea vorbe. Am refuzat să cred chiar și după ce s-a descoperit, la o margine a orașului Brazzaville, o gropniță în care se aflau vreo douăzeci de trupuri de copii, uscate ca și cum, înainte de înhumare, ar fi fost goliți de sânge. Totuși, nu pot să nu mă gândesc că unele coincidențe sunt uneori tulburătoare...

După doi ani de la această călătorie, am avut prilejul să-l revăd, la Paris, pe erboristul lui M'Bako în niște împrejurări demne de o adevărată investigație polițistă. Nu mă mai gândeam deloc la tradițiștii și întreaga energie mi-o consumam pentru organizarea unui S.O.S. Paranormal, serviciu destinat să dea ajutor victimelor unor escroci ce pretind că au puteri supranaturale. E destul să primesc un telefon și pe dată pornesc să-i descopăr. În ziua aceea, mă dusesem să fac cercetări privitoare la un vrăjitor african ce vindea la prețuri exorbitante amulete unor bieți oameni dezorientați. Am plecat de acasă machiat, cu o barbă falsă și cu ochelari cu lentile rotunde. Eram de nerecunoscut: nici chiar portăreasa n-a știut cine sunt și m-a apostrofat fără menajamente, întrebându-mă ce caut în imobil!

Am ajuns la adresa vrăjitorului, în arondismentul al XVIII-lea, și am pătruns într-o casă veche, mărturie păraginită a Parisului popular de la începutul secolului. O inscripție scrisă de mână pe o bucată de carton îmi arată drumul. Urc pe scările dărăpănate și ajung în fața unei uși vopsite în roșu. Pe ușă e agățată o pancartă pe care scrie: „Baltazar, marele vrăjitor”. O voce gravă mă invită să intru. Împing ușa și descopăr o mică încăpere împodobită cu țesături bălțate; un nor gros și înecăcios de tămâie creează o atmosferă cenușie și vagă. Vrăjitorul, îmbrăcat într-un halat alb, mă invită să iau loc și mă întreabă care-mi este „supărarea”. În timp ce-i spun că soția mea a plecat de acasă, luându-mi toți banii, îl privesc cu atenție și recunosc

în el pe omul ce mi-a dat leacul cu măcriș. Evident, eu fiind deghizat, nu m-a recunoscut.

Baltazar îmi declară că mai întâi trebuie să verifice dacă fluidul său magic acționează în mod eficace asupra mea. Deschide un pachet de țigări, scoate hârtia metalică și o frământă, până face din ea un mic cocoloș. Mi-l pune în mână și-mi spune:

— Îți înțeleg supărarea și te voi ajuta cu toată puterea mea. Simți căldura pe care o produce cocoloșul de hârtie?

Mi se vorbește despre această experiență, așa că îmi pregătisem riposta. Schimb pe nesimțite cocoloșul dat de vrăjitor cu altul identic, pe care îl ținusem ascuns în cealaltă mână încă de la sosire. Cocoloșul meu este, aparent, același, dar nu conține picătura de produs chimic pe care Baltazar a pus-o pe hârtie înainte de a o face ghemotoc. Fusesse o manevră discretă, dar care nu scăpase atenției mele. N-am mințit când i-am spus, cu cea mai mare sinceritate:

— Nu, nu simt nimic.

Foarte mirat, vrăjitorul mă pune să deschid pumnul și constată el însuși că ghemotocul este inert. Oarecum tulburat, îmi propune să repetăm experiența, dar îl întrerup și, în timp ce-i arăt ghemotocul, îi declar, prefăcându-mă năuc și uimit:

— Acum parcă simt ceva... ca și cum ghemotocul s-ar transforma...

Baltazar, din ce în ce mai intrigat, îmi privește atent mâna. Fac pase în fața lui și, dintr-o dată, ghemotocul dispare, iar între degetele mele se ivește un diamant mare (fals, bineînțeles). Este un truc clasic de iluzionist, dar care, în aceste împrejurări, devine important și, dacă nu mă înșel, îl înspăimântă oarecum pe vrăjitor. Privesc piatra și mă prefac că citesc în interiorul ei, ca într-o bulă de cristal:

— Tu ai învățat totul de la un vrăjitor... care se numește M'Ba... ko... tu... trișezi... și dacă nu renunți și mai profiți de bieții oameni care-ți acordă încrederea, vei sfârși la închisoare...

Baltazar clipește din ochi și fața i se face cenușie. Se vede că e îngrozit. Îmi jură că mă va asculta și va părăsi Parisul.

Baltazar și-a ținut făgăduiala. Acum îi escrochează pe naivii din Lyon. Știu asta de la Academia de Magie, de unde continuă să-și cumpere prețiosul produs chimic care-i îngăduie să-și înșele clienții! Ah! Fără îndoială că magia neagră nu mai e ce-a fost odată!

— 13 —

AKBAR

SAU

VRĂJITORUL CU FUNII

Cu fața brăzdată de cute adânci, cu barba albă, cu un turban negru, cu mișcări suiple și rapide, fachirul Akbar este unul dintre acele personaje fascinante pe care clocotitoarea și mistica Indie știe să le zămislească de secole. Vreo patruzeci de persoane s-au strâns în jurul lui: e sărbătoare. Dansul ritual, magia locului, culorile vii și armonioase ale sariurilor contribuie la misterul acestei seri. Munții ce ne înconjoară transformă crepusculul într-un spectacol feeric, casele satului își întind umbrele ca pentru a chema noaptea. Ca să facă puțină lumină în întunericul ce se va transforma curând în beznă adâncă, oamenii au dat foc unui buștean și ard tot felul de ierburi misterioase ce trosnesc și împrăstie un miros pătrunzător; mai

departe, câteva torțe scuiță limbi de foc și fumul lor acru ne învăluie.

Akbar cere să se facă liniște. Dacă ceea ce pretinde e adevărat, dacă poate făptui cu adevărat ceea ce spune, călătoria mea în regiunea Haiderabad nu este nefolositoare, dar, după atâtea decepții pricinuite de tot felul de magicieni nepricepuți, sunt sceptic.

Akbar ne arată o funie albă și lungă care se termină la unul din capete cu o bilă mare de lemn. O aruncă în aer, dar funia cade. Repetă aruncarea de trei ori la rând, dar zadarnic, văzând că nu reușește, fachirul face câteva pase magice. Din acel moment, totul se schimbă, funia se înalță repede și capătul ei cu bilă dispăre în norul de fum produs de torțele ce ne luminează. Stând foarte dreaptă și aproape nemișcată, funia seamănă cu o prăjină subțire, ivită din neant, ce se leagănă în aerul serii. Akbar îi poruncește unui băiat ce stă lângă el să se cațere pe ea. Făcând gesturi dezordonate, dar elocvente, cu privirea îngrozită, băiatul refuză și vrea să fugă. Dar alături de el se află trei asistenți, care veghează ca poruncile maestrului să fie executate. Aceștia înaintează și fără un cuvânt, cu fețele neînduplecate, îl ridică pe băiat și-l așază pe funie. Băiatul se prinde de funia magică și înțelege că trebuie să se hotărască să urce. Se ridică și, treptat, pierdut în fum, nu se mai vede decât ca o formă nedeslușită; vorbește, dar vocea sa este un murmur slab, ce pare că vine de foarte departe.

Akbar îi strigă băiatului să coboare. Nu primește nici un răspuns și nici un semn. Furios că băiatul nu-l ascultă, fachirul ia pumnalul ascuns la cingătoare, îi apucă lama între dinți și se cațără pe sfoară. Curând, dispăre în fum. Toată lumea privește cu atenție spre cerul opac, pe care flăcările torțelor nu izbutesc să-l lumineze. Deodată se aud zgomote de lupta și strigăte; apoi tăcere... Ceva cade pe pământ... Lumea se grăbește să vadă ce s-a întâmplat...

Ce spectacol îngrozitor! De jur-împrejurul nostru, cad, zdrobindu-se de pământ, bucăți însângerate de carne, printre ele se disting fâșii din hainele băiatului; apoi, la picioarele mele se rostogolește un craniu acoperit cu păr. Toată lumea pare copleșită de emoție și uimire. Eu încerc un sentiment de admirație. Ceea ce văd reprezintă sub toate aspectele realizarea miracolului de care vorbesc vechile texte indiene, miracolul despre care crezusem că nu poate fi decât o simplă legendă.

Fachirul coboară de pe funie, cu fața și mâinile pline de sânge. Cei trei asistenți ai săi adună repede rămășițele însângerate ale copilului și le pun laolaltă. Akbar rostește câteva cuvinte magice, nu după mult timp, din această grămadă de cărnuri, calde încă, copilul prinde din nou viață și se ridică în picioare, surâzând. Tot atunci, funia cade, ca moartă.

Această demonstrație uluitoare este atât de conformă cu legenda încât nu pot să nu fiu impresionat văzând cât de bine s-a păstrat tradiția în această regiune. Totuși, am o îndoială: și dacă Clubul Magicienilor din Bombay — care mi-a recomandat această serbare — mi-a făcut o farsă, organizând o foarte izbutită reconstituire a unei vechi tradiții? Căci trucajul e evident și am putut să-i urmăresc toate detaliile.

Ca să descoperi trucul, trebuie să cercetezi întotdeauna toate elementele aceluia *puzzle*; chiar și pe cele care par, la prima vedere, accesorii sau datorate hazardului. În cazul de față, soluția ne este dată de peisajul acestei regiuni din India. Capătul satului se află între două povârnișuri pietroase. Între vârfurile de stâncă, a fost întins orizontal un cablu invizibil; de fapt e un cablu foarte fin căci, pe

înserate și până la acea înălțime, e cu neputință să-l zărești.

Am văzut însă ușor sfoara coborâtă discret din înălțime până alături de Akbar. Era trecută pe deasupra cablului, unul din capete fiind tras de un complice, ce stătea bine ascuns. În bila de lemn cu care se termina funia cea groasă, am observat câteva găuri mici. În timpul paselor magice, Akbar fixa un mic cârlig la capătul sforii cu bila de lemn.

Ochiul meu, exersat în observarea acestui gen de detalii, a putut repede să reconstituie trucul, dar ceilalți spectatori au rămas cu gura căscată în fața unei asemenea minuni. Totuși, dacă s-ar fi uitat mai bine, ar fi putut și ei să înțeleagă, ca și mine, tot procedeul, și ar fi admirat abilitatea execuțiilor.

Publicul fusese așezat astfel încât să aibă vedere spre o mare stâncă ce ascundea cablul de suspensie și sfoara. La semnalul dat de Akbar, complicele trăgea sfoara agățată de bila de lemn. În acest moment, spectatorii vedeau funia cea groasă și albă înălțându-se în aer până la vreo cincisprezece metri. Ierburile, savant dozate, puse în materialul torțelor și pe focul de lemne, dădeau un fum ce forma un fel de ecran ce ascundea cablul orizontal. Copilul, complice și el, urca repede și, ajuns în vârf, trebuia să fixeze bila de lemn de cablul de suspensie.

Conform înțelegerii între Akbar și băiat, fachirul se urca și el pe sfoară. Ajuns la băiat, ei se prefăceau că se bat, făcând tot felul de zgomote de luptă, astfel încât să-i îngrozească și mai mult pe spectatorii foarte impresionați de această neașteptată demonstrație. Apoi, Akbar trebuia să scoată de sub haină bucăți de carne și niște zdrențe ce păreau a proveni din cămașa băiatului; era de-ajuns să le arunce pe pământ, curiozitatea publicului se transforma într-un sentiment mut de groază. În timp ce Akbar cobora, asistenții săi adunau cu sfințenie bucățile de carne. În acest timp, copilul mergea pe cablu ca un echilibrist și cobora prin spatele colinei stâncoase pe care, ca să ajungă la noi, trebuia să o înconjoare. De altfel, am izbutit să-l zăresc în momentul când se ascundea sub veșmintele largi ale asistenților veniți să-l ajute pe Akbar să învie copilul ciopârțit. Asistenții se piteau și ascundeau bucățile de carne sub veșminte, băgându-le în niște buzunare secrete făcute pentru asemenea originală folosință. Băiatul profita de această mișcare pentru a se întinde pe jos, ascuns de trupurile complicilor; apoi ajutoarele lui Akbar se îndepărtau brusc, când maestrul făcea gestul magic ce insufla viața! În clipa următoare, un alt complice, așezat de cealaltă parte a stâncii, desprindea funia, ce cădea din nou pe pământ.

Totul se desfășura atât de bine încât m-am jenat să-i spun lui Akbar că i-am înțeles trucul. Dar, pe de altă parte, nu puteam să-l las să creadă că mă înșelase. Așa că, după ședință, când ne-am așezat în jurul focului, am atacat acest subiect pe tonul unui profesionist. Îl felicit cu căldură, insistând asupra multor detalii ce arată că manevra îmi este cunoscută și subliniez calitatea ritmului, ce-l împiedică pe spectator să răsuflă și să reflecteze. Akbar nu numai că nu protestează, dar are inteligența să surâdă și să-mi mulțumească pentru complimentele făcute. Impasibilitatea lui îmi dă curajul să

merg mai departe și să-l întreb dacă în timpurile mai vechi fachirii foloseau aceeași tehnică... cablurile neexistând dintotdeauna. Akbar surâde din nou și pentru că îi înțelesesem trucul, acceptă să-mi vorbească despre el în mod deschis. Precizează că, pentru suspensia orizontală, este de-ajuns să ai o simplă funie; sforcica fină necesară pentru a ridica funia cea albă era făcută, pe vremuri, din fire de păr împletite. Restul — adică detaliile de execuție — depindea de adaptarea la teren și de personalitatea magicienilor. De exemplu, mulți dintre ei se foloseau de-un coș mare, ce îngăduia ușor să se schimbe bucățile de carne cu băiatul „reconstituit” adeseori, în acest scop, era folosit un frate geamăn al celui „dispărut” pe funie.

În schimbul acestor confidențe, îi explic lui Akbar câteva trucaje folosite pe scenele teatrelor de music-hall pentru a se obține efecte asemănătoare, el se arată foarte interesat de aceste dezvăluiri privitoare la arta magică occidentală și, cucerit de sinceritatea mea, mă conduce până la un hambar aflat în apropiere, unde își păstrează recuzita.

Ajuns aici, Akbar scoate dintr-un cufăr de răchită o mică estradă de aproximativ un metru douăzeci pe patruzeci de centimetri și înaltă de maximum treizeci de centimetri. Apoi extrage din mormanul de obiecte un fel de scaun metalic, pe care și-l prinde sub veșmânt. Îmi atrage atenția asupra unei tije articulate care trece prin mâneca sa dreaptă. Apoi se apleacă din nou spre cufăr și scoate un tub metalic de aproximativ un metru lungime, bine camuflat în bambus.

Falsul bambus este fixat vertical, inserându-se într-o gaură a micii estrade.

Înțeleg unde vrea să ajungă. Am auzit vorbindu-se adesea despre această tehnică iluzionistă, dar n-am asistat niciodată la ea: în fața mea, în acest hambar dintr-un sat indian, fachirul se va ridica în aer, dar arătându-mi ingenioasele sale trucaje! Akbar îmi spune că, de obicei, îl ajută să se înalțe doi asistenți; acum el are nevoie de o funie, mi-o arată cu privirea, i-o aduc și, la porunca lui, o trec peste o grindă așezată chiar deasupra noastră. Akbar apucă cele două capete ale funiei și se ridică prin forța brațelor. Ajuns la un metru deasupra estradei, introduce capătul tije din mâneca dreaptă într-o gaură a bambusului. Tot acest aranjament este destul de aproximativ, dar funcționează! Akbar pare că stă suspendat în aer deasupra estradei, fără ca cineva să poată bănui existența dispozitivelor metalice ce-l susțin. Îl aplaud, spontan, și-l ajut să se elibereze din aparatul de levitație.

Între Akbar și mine se naște o adevărată stimă profesională și o mare prietenie, el îmi mărturisește că a fost contactat de unul dintre prietenii mei magicieni din Bombay, care l-au rugat să mă primească așa cum trebuie, reinventând pentru mine miracolele legendare ale funiei indiene. Ce atenție delicată!

Pasionat de performanțele acestui prestidigitator cu înfățișare de fachir, rămân cu el mai multe zile, timp în care îmi vorbește despre începutul carierei sale și despre viața sa de magician în această țară misterioasă și în care toate limitele sunt depășite. Ca mulți dintre confracții săi din subcontinentul indian, Akbar a început să-și exerseze talentele în cabaretele din orașele mari, imitându-i servil pe iluzioniștii europeni. Îmbrăcat în frac, scotea porumbei fluturând baticuri multicolore. Curând, a înțeles că în acest gen nu se mai putea face nimic nou și că era prea mare concurența. În schimb, din dispreț sau superstiție, nici unul dintre rivalii săi indieni nu reluase procedeele iluzioniste tradiționale, care-i fac pe săteni să alerge la serbările

populare sau îi atrag pe turiștii ce vin de la mari depărtări ca să asiste la aceste miracole.

Akbar îmi spune o mulțime de amănunte despre procedeele iluzioniste tradiționale din țara sa. Îmi arată cea mai bună metodă pentru a realiza „germinația spontană”. Acest miracol foarte impresionant începe prin prezentarea unei oale pline cu pământ, așezată pe un scăunel. Fachirul îi pune pe cei de față să cerceteze bine o sămânță, pe care o înfige apoi în pământul din oală. Acoperă oala cu o pânză groasă și spune câteva cuvinte magice. Apoi dă la o parte pânza: din pământ a apărut o tulpină înaltă de câțiva centimetri, ce are pe ea două-trei frunze. Akbar reia operația de la început: de data asta, din pământ se înalță un adevărat copăcel. Cei de față sunt uluiți. Și totuși, nu-i vorba decât de o ramură de manghier, pe care magicianul, mascat o clipă prin manipularea pânzei, o scoate cu abilitate din cingătoare și o împlântă repede în pământul din oală. Dacă această manevră este bine făcută, iluzia e perfectă.

În cufărul de răchită, Akbar ține și o superbă scândură plină de cuie, pe care însă nu o mai folosește. Acest număr nu mai are nici o căutare de când toată lumea sau aproape toată lumea știe că greutatea corpului se repartizează, în chip firesc, pe toate cuiele, așadar, când cuiele sunt numeroase, vârful lor se afundă în pielea fachirului doar foarte puțin. Demonstrația ar deveni primejdioasă dacă scândură nu ar avea pe ea decât zece-douăsprezece cuie. O scândură obișnuită, în care sunt bătute unele lângă altele foarte multe cuie, îi poate îngădui executantului să susțină pe pântecul său greutatea unui spectator ce stă în picioare. Căci greutatea suplimentară nu se concentrează într-un singur punct, ci se repartizează pe toată suprafața trupului lungit pe scândură. Păcat că această demonstrație, ce-i impresionează întotdeauna pe spectatori, este treptat părăsită, prin ea dispare încă un simbol magic.

Mersul pe jăratec continuă să fie un spectacol foarte apreciat de spectatori. Akbar îi cunoaște toate subtilitățile și îmi propune să încerc eu însumi această performanță. Primesc cu entuziasm. Ajutat de asistenții săi, fachirul sapă un șanț lung de doi metri și jumătate, lat de un metru și adânc cam de douăzeci de centimetri. Apoi, timp de o jumătate de zi, pregătește jăratecul, arzând un amestec savant de lemne de diferite diametre. Când drumul incandescent este gata, Akbar îmi face ultimele recomandări.

În primul rând, spune el, trebuie să am grijă să nu pășesc pe jăratec mai mult de două ori cu același picior și să veghez ca, de fiecare dată, să rămân în contact cu jăratecul mai puțin de un sfert de secundă. În felul acesta, laba piciorului poate să absoarbă o parte din căldura conținută în jăratec înainte ca lemnul incandescent să compenseze această pierdere calorică. Akbar se uită cu atenție la picioarele mele și le șterge cu grijă, pentru ca nu cumva, datorită transpirației, să mi se lipească de piele vreo așchiuță care, luând foc, să-mi producă vreo arsură. În timp ce face aceste pregătiri indispensabile, el îmi spune că regretă că labelle picioarelor mele nu au o piele bătătorită și jengoasă, ca a fachirilor ce practică mersul cu picioarele goale. Aceasta constituie o izolație naturală suplimentară. În forul meu interior, regret că port încălțăminte, ca orășenii, și îmi frec cu spaimă pielea netedă și sensibilă a picioarelor.

Jăratecul este acoperit de un strat de cenușă, care are rolul de a atenua arsura focului. Akbar îmi cere să repet în minte gesturile pe care le voi face și-mi poruncește să-mi alung din gând orice teamă. De fapt, nu mă simt deloc în siguranță. Trebuie să merg repede,

respirând puternic și surâzând ca și cum m-aș deplasa pe o fâșie de pământ. Sunt gata. Akbar se arată atât de încrezător, încât calmul și siguranța sa îmi potolesc îndoielile. Înaintez și fac cei patru pași ca prin vis. Nu simt nimic. Am izbutit!

Îi mulțumesc din tot sufletul ghidului meu pentru această demonstrație realizată fără nici un trucaj și rămân gânditor în fața extraordinarei recuperări a acestui fenomen pur fizic de către unii escroci din domeniul paranormalului, care-l prezintă ca pe un miracol cu totul deosebit. Mai multe secte și guru-ul lor l-au ales chiar ca probă inițiativă.

La sfârșitul călătoriei mele în India, am avut prilejul să văd câțiva fachiri ce-și făceau demonstrațiile în cadrul unei serbări religioase. Unul dintre ei trăgea o trăsură cu ajutorul a vreo zece sforicele prinse de pielea spatelui cu niște cârlige. Nu se vedea nici un semn de durere. Dar cel mai mult m-a uimit o demonstrație ce-i foarte obișnuită pe aceste meleaguri: un fachir stătea o zi întreagă în poziția „lotus”. Când se ducea să-și facă abluțiunile, își părăsea poziția simbolică și se ridica cu ușurință, fără să simtă nici cea mai mică durere și fără să se împleticească. Deși acum pot merge pe jăratec sau mă pot înălța în aer ca Akbar, nu voi fi niciodată în stare să am suplețea acestui fachir necunoscut. Pentru mine, această demonstrație temerară este mai uluitoare decât funia urcătoare. Fiecare cu miracolele sale...

— 14 —

TANGPAO

SAU

CHIRURGUL CU MÂINILE GOALE

Prietenul meu Charles Peille tremură de emoție. După atâtea speranțe înșelate, ezitări, îndoieli, iată-l, în sfârșit, în sala de operație a lui Tangpao, în plin centru al orașului Manila. Folosind drept pretext starea sa de oboseală, am ținut să-l însoțesc, în realitate, el are nevoie de sprijinul meu mai mult din punct de vedere moral decât fizic. Cancerul de pancreas de care suferă înseamnă pentru el prăbușirea tuturor proiectelor profesionale, fără să mai vorbim de suferințele fizice legate de această boală. Din fericire, Charles, care este un ziarist strălucit, face parte dintre bolnavii ce vor să lupte, refuzând ideea unui sfârșit iremediabil. Și totuși, ultimul scanner făcut la Paris este descurajant.

Dar Charles are încredere în vindecătorii filipinezi. Cu doi ani înainte, sosise aici să facă un reportaj despre avioanele cu bolnavi veniți din lumea întreagă să găsească la acești chirurghi miraculoși o ușurare și poate chiar vindecarea. Atunci, Charles, ziaristul dominat de rațiune, primise un puternic soc emoțional. Asistând la operațiile practicate de chirurgii filipinezi fără nici un instrument ascuțit, ci doar cu mâinile, tot sistemul său logic s-a prăbușit. Charles s-a convins că acești chirurgi ciudați aveau puterea să-și afunde mâinile în trup, trecând prin piele, ca să scoată tumoarea sau piatra și să închidă plaga în așa fel încât să nu rămână decât o cicatrice foarte mică, abia vizibilă. Charles îmi cunoaște scepticismul față de fenomenele

paranormale, dar, din onestitate intelectuală ține să mă ducă să asist la operația sa și să afle care e părerea mea de iluzionist. În cele câteva întâlniri ale noastre ne-am legat într-un fel care, date fiind tristețile împrejurări de acum, mi se pare încă și mai emoționant. Bineînțeles, m-am străduit să-l conving să nu întreprindă această călătorie, temându-mă de o oboseală inutilă. Dar totul a fost zadarnic. Iată-mă deci aici, observând ce se petrece.

O infirmieră îmbrăcată în alb termină de pregătit masa de operație. Dându-și multă importanță, ea întinde pe masă un cearșaf imaculat fixat cu elastice. Totul este de o curățenie impecabilă. Aceeași atmosferă de foarte mare curățenie domnește de altfel și în hotelul unde am descins acum trei zile. Acest hotel cu patru stele aparține chirurgului Tangpao. Aici se mănâncă bine și personalul e foarte stilat. Grădinile din jur sunt pline de poezie. Toate aceste condiții par a fi contribuit la ameliorarea sănătății lui Charles și uriașa sa speranță îi dă puteri noi. Are aerul că se simte mai bine și și-a exprimat dorința de a face câteva plimbări prin parc, i-a revenit pofta de mâncare ce, la Paris, îl părăsise. Și, mai ales, vorbește despre unele proiecte, gândindu-se din nou la viitor.

Stăm și așteptăm în sala luminoasă în care curând se va desfășura operația. Iată că intră Tangpao, urmat de un asistent. Vestitul vindecător e îmbrăcat într-o cămașă albă. Mic și gras, în vârstă cam de șaizeci de ani, el afișează o bonomie care-ți dă încredere. Cu surâsul pe buze, Tangpao vine să ne strângă mâna și îl conduce pe Charles spre masa de operație. Asistentul îl ajută pe prietenul meu să se dezbrace până la brâu și să se întindă pe spate. În timpul acesta, Tangpao consultă dosarul medical al bolnavului ca pentru a-și verifica propriul diagnostic. Tangpao și asistentul său se așază în spatele lui Charles în așa fel încât, din locul unde mă aflu, nu mai văd decât jumătatea de sus a trupurilor lor, restul fiind ascuns de masă și de cearșaful ce coboară până în podea.

Tangpao întinde mâinile deasupra unui lighenaș, asistentul ia o sticlă de plastic și îi toarnă pe mâini un lichid incolor, e, desigur, alcool pentru dezinfectare. Charles urmărește toate aceste pregătiri cu mare interes, în ceea ce mă privește, stau nemișcat, dar nu scap din ochi nici un gest al vindecătorului și al asistentului său, având totodată aerul uluit al turistului care crede în miracole.

Tangpao explorează cu mâinile pântecul lui Charles. El își plimbă degetele făcând mici mișcări sacadate, ca pentru a simți mai bine partea ce trebuie tratată. Fața îi este plină de gravitate. Deodată, dintr-o singură mișcare, mâna stângă pare că se afundă adânc în pântecul prietenului meu, mâna dreaptă se apropie de cea stângă, cele două mâini par a se lupta în interiorul cărnurilor. Brusc țâșnește sângele ce curge pe piele și se răspândește peste tot, ajungând la cearșaf. Tangpao extrage din partea însângerată un fel de maț bălos, lung de vreo zece centimetri, dar nu pare mulțumit, pune mațul într-un vas și își vâă din nou mâinile în plagă. Charles, stoic, deschide ochii mari, ca pentru a-și încuraja vindecătorul. După puțin timp, chipul lui Tangpao se luminează: acum el ține cu vârful degetelor de la mâna stângă o mică sferă de carne închisă la culoare pe care o așază în vas cu un aer de deplină mulțumire. Ochii lui Charles scânteiază. Asistentul se grăbește să tamponeze sângele și să șteargă conștiincios pânțelele însângerat al prietenului meu. Tangpao își ține mâinile pe deschiderea miraculoasă făcută în trup, strâmbându-se ca și cum ar depune un efort uriaș. Apoi încet își ridică mâinile de pe partea operată. Pe piele se zărește o mică tăietură lungă abia de cinci

sau șase centimetri. Operația s-a terminat. Vindecătorul îl ajută pe noul său operat să se ridice și mă ia drept martor: operația a reușit din plin. Charles, înfricoșat și curios, îmi pândește atitudinea. Surâd și îl felicit pe Tangpao; Charles pare acum foarte bucuros. El îi mulțumește chirurgului cu entuziasm, se îmbracă din nou și mă conduce spre ieșire.

Iată un caz de conștiință. Oare ce trebuie să fac? Să spun adevărul? Totul nu e decât o înșelătorie... Și încă cea mai crudă înșelătorie: aceea care dă speranțe deșarte și profită de sensibilitatea bolnavului. Tangpao este la fel de bun prestidigitator ca și cei mai mari artiști ai genului. Am urmărit bine toate detaliile tehnice ale preinsei operații. Dar, dacă l-aș fi demascat în plin flagrant delict de înșelătorie, ar fi urmat un scandal îngrozitor și mai ales aș fi spulberat ultimele speranțe ale lui Charles. Am preferat să nu spun nimic, căci în medicină sunt binecunoscute efectele miraculoase ale placebo-ului: autosugestia pozitivă adăugată la un tratament în care bolnavul crede cu tărie poate produce vindecarea.

Am văzut foarte bine manevra efectuată de Tangpao. După ce și-a arătat mâinile goale în momentul când cerceta zona afectată, el a pus mâna stângă pe pântecul lui Charles, prefăcându-se că încearcă să treacă prin piele. Toată atenția sa părea că se concentrează asupra acestei mișcări, dar, în timpul ăsta, el lua încet mâna dreaptă de pe abdomenul bolnavului și se apleca încet în spatele mesei. În acest moment, asistentul se apropia de maestru lipindu-și brațul stâng de brațul drept al lui. Părea foarte atent la mișcările chirurgului, dar, în realitate, profita de această poziție pentru a pune în mâna vindecătorului un ghemotoc ciudat, alcătuit dintr-un maț de animal ce avea în el sânge de bou și o pipotă de rață, totul legat perfect cu un fir rezistent. De fapt, eu cunoșteam dinainte acest accesoriu secret căci, la Paris, cu un an în urmă dădusem în vileag manevrele unui vindecător filipinez venit să facă o demonstrație publică asemănătoare, izbutisem să-l prind în flagrant delict de înșelăciune în momentul când lua un astfel de ghemotoc. Mi-a fost de-ajuns să-l apuc de mână înainte de a pune ghemotocul pe pânțele bolnavului.

Tangpao are o atât de mare experiență și îndemânare încât nu i-am descoperit manevra decât datorită unei foarte ușoare crispări a degetului mic de la mâna dreaptă, singurul element ce trăda prezența unui obiect ascuns în palmă. A așezat ghemotocul pe pântecul lui Charles, am văzut cum, după aceea, degetele mâinii stângi i-au alunecat sub mâna dreaptă, spărgând cu o unghie ascuțită micul maț umplut cu sânge. Pântecul bolnavului, apăsător cu toată puterea de mâinile vindecătorului, forma un fel de lighenaș natural plin de sânge și cu celelalte ingrediente conținute de ghemotoc. A fost de-ajuns ca Tangpao să-și afunde degetele în el, îndoindu-le, pentru a da iluzia unei pătrunderi magice în adâncime. A avut viclenia să scoată mai întâi mațul, ca și cum ar fi fost vorba de un ligament alterat, pipota acoperită de sânge, scoasă cu a două mișcare, putea foarte bine să treacă drept tumoarea ce produsese boala. Înainte ca asistentul să tamponeze sângele, Tangpao și-a apăsător cu putere unghia ascuțită pe pielea bolnavului, într-o mișcare de du-te-vino, făcând o zgârietură pe o lungime de vreo cinci centimetri. Naivitatea spectatorilor desăvârșea iluzia.

După „operație”, Charles s-a simțit cu adevărat într-o formă mai bună. Era convins că e vindecat și, după trei zile, ne-am întors în Franța. Cum am ajuns, am telefonat unui prieten chirurg specializat în cancer, care a rămas uluit de povestirea mea. După părerea lui,

Charles pierduse un timp prețios refuzând cu patru luni înainte chimioterapia și iradierea, dar mai putea fi salvat, dacă acționa repede. Dar credința bolnavului în vindecările filipineze era atât de puternică... După trei luni, am aflat de moartea lui Charles Peille.

Eram hotărât mai mult ca oricând să demasc șarlatania vindecătorilor filipinezi. Am organizat un ciclu de conferințe-spectacol intitulat *De la iluzie la parapsihologie*. Încercam să demonstrez puterea de sugestie a înșelătorilor din domeniul paranormalului: obiecte răsucite sau deplasate, mese rotitoare, viziuni extraretiniene, telepatie și mai ales chirurgie făcută fără instrumente, cu mâinile goale. După o demonstrație spectaculoasă de operație în maniera filipineză, explicam spectatorilor toată manevra și deschideam dezbaterile. Nădăjduiam că, în acest fel, voi izbuti să conving un număr cât mai mare de oameni să aibă încredere în medicina oficială.

Unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai săi, profesorul Vilain, șeful serviciului de chirurgie reparatorie de la spitalul Boucicaut din Paris, a venit să mă vadă și să mă felicite pentru energicele mele luări de poziție privitoare la subiectele paranormale. Ne-am împrietenit și am hotărât să colaborăm, asociind reeducarea mâinii cu prestidigitația de bază. După câteva luni, Jacques Chancel l-a ales pe profesorul Vilain ca invitat de onoare la emisiunea sa *Marele Eșichier*. Amândoi îmi propuneau să arăt, pentru prima oară la televiziune în *gros plan*, o operație făcută fără instrumente, cu mâinile goale, exact cum o practică vindecătorii filipinezi. Pentru ca iluzia să fie cât mai mare, am hotărât să mă machiez în așa fel încât să nu fiu recunoscut. Iluzionistul Henri Mayol a primit să-mi servească drept asistent, fiind și el mascat și la fel de greu de recunoscut ca și mine. Emisiunea avea loc în direct și nu era îngăduită nici o greșală. Oficiam într-un decor tipic asiatic și profesorul Vilain comenta „operația”, introducând o notă de umor menită să destindă atmosfera. Rezultatul ne-a depășit speranțele, nu ne-a recunoscut nimeni și toată lumea a crezut în realitatea faptelor. Bineînțeles că până la sfârșit am dezvăluit înșelătoria. Evident, această emisiune a pus capăt zborurilor pe care le făceau în Filipine avioanele pline cu canceroși ce se lăsau înșelați de vindecătorii de aici.

Au trecut trei ani. Profesorul Vilain a murit, într-o zi, succesorii săi au primit vizita unui bărbat rotunjour și mic de statură, foarte afabil, ce venise la Paris să se opereze de maladia lui Dupuytren, boală îngrozitoare ce afectează mâinile și necesită o operație de secționare a unor ligamente, singura metodă prin care degetele își pot recăpăta mobilitatea. Acest bărbat cu degetele înțepenite era Tangpao. Pentru a reda prețioaselor sale mâini suplețea, el a preferat să apeleze la chirurgia clasică. Tangpao a putut continua astfel să-și practice liniștit rentabila meserie.

Astăzi, vindecătorii filipinezi sunt mai discreți. Încrederea de care se bucurau a scăzut. În schimb, lumea a început să vorbească din ce în ce mai des despre vindecările miraculoase obținute de unii vrăjitori mexicani. Unul dintre ei, Enrique, folosește o tehnică foarte impresionantă: el pretinde că îndepărtează pielea de pe spate și că schimbă o vertebră bolnavă cu una în perfectă stare! Sylvie Marolle, o ziaristă venită să mă chestioneze cu privire la acest subiect, nu-mi ascultă, de fapt, comentariile și surâde când aude că neg posibilitatea unei asemenea operații. Ea e convinsă că Enrique nu folosește nici un

truc, de altfel, recent, ea însăși a fost operată de el. După operație se simte mult mai bine. Ciclul infernal nu se oprește încă...

— 15 —

URI GELLER

SAU

MAESTRUL TELEKINEZIEI

Pe masă sunt îngrămădite o mulțime de linguri, furculițe, cuțite și chei. Descopăr repede o linguriță cu aspect diferit, pierdută printre celelalte: în partea cea mai fină a cozii are o umflătură anormală, este exact genul de deformare ce se obține după ce ai răsucit un obiect metalic de mai multe ori, până aproape să-l rupi. Nu m-aș mira dacă Uri Geller va lua pentru demonstrație tocmai această linguriță, dar manevra ar fi prea grosolana! Și, în acest caz, cum voi reacționa?

Situația mea e delicată. Într-adevăr, un impresar vestit m-a invitat să asist la această primă demonstrație făcută de magicianul israelo-american în Franța, impresarul parizian ține să cunoască părerea mea, dar mi-a cerut să fiu discret, i-am făgăduit că nu voi reacționa imediat și că-mi voi spune părerea mai târziu, când vom fi fără martori. Am primit pentru că bănuiam că voi participa la o sedință intimă, așa că mare mi-a fost uimirea când am constatat, la sosire, prezența unei echipe de reportaj video însărcinate să filmeze minunile anunțate. Dacă voi constata vreo înșelătorie și nu voi spune nimic, prezența mea va acredita pretinsa putere a lui Uri Geller. Dacă îmi voi arăta dezaprobarea, îmi voi fi trădat făgăduiala...

În timp ce prin minte îmi trec asemenea gânduri, Geller explică celor vreo zece spectatori prezenți modul în care a fost testat de cei mai mari oameni de știință americani. Timp de trei sferturi de oră, își tot laudă puterile, spune că nu a încetat să se întrebe care e originea capacităților sale telekinezice... cuvânt savant ce desemnează ființele capabile să miște obiectele la distanță fără să le atingă.

Geller se hotărăște să facă o experiență. Îmi cere să aleg o linguriță. Iau una din argint masiv, absolut intactă și îmi spun că, dacă izbutește să lucreze cu aceasta, performanța sa mă va impresiona cu adevărat. Spre uimirea mea, Geller o acceptă și îmi cere să țin de partea scobită a linguriței în timp ce el o apucă de celălalt capăt. Frecând ușor metalul, Geller continuă să-și povestească isprăvile:

— Unul dintre prietenii mei cosmonauți a uitat o cameră pe lună și îmi propune ca, prin puterile mele, s-o readuc pe pământ...

În ciuda acestei enormități, auditoriul tace, fascinat de asemenea siguranță. În ceea ce privește lingurița, ea nu prezintă nici un fel de schimbare. Brusc, Geller o aruncă pe masă și declară:

— Nu o simt bine pe aceasta, voi încerca cu alta!

Și ia lingurița deformată pe care o remarcasem la început! Sunt nebun de mânie la gândul că am jurat să rămân mut. Am chef să explodez și să spun tuturor că lingurița aleasă este aproape ruptă dinainte. Hotărăsc, totuși, să aștept sfârșitul demonstrației.

Echipa de la televiziune ne filmează. Geller și cu mine ținem lingurița ca și pe cea de dinainte, magicianul lasă încet în jos capătul apucat cu mâna dreaptă, trecând ușor mâna stângă peste centrul linguriței. Ceea ce am prevăzut, se întâmplă: lingurița se rupe în două.

— Vedeți, spune Geller, s-a dezintegrat, fără să degaje căldură, puteți s-o atingeți, nu-i deloc caldă!

Dacă nu ripostez, mă transform în complice.

— Da, fără să degaje căldură, aveți dreptate, e foarte firesc să se întâmple astfel cu o linguriță ce era deja îndoită. M-aș fi mirat foarte să se degaje căldură.

Uri Geller mă străpunge cu privirea, iar unul dintre prietenii săi adaugă:

— Dar a făcut un lucru extraordinar, căci nici măcar n-a atins-o!

— Nu denaturați faptele, spun eu. Domnul Geller a ținut lingurița cu mâna dreaptă și cum a vrut. E adevărat că de-abia a atins-o cu mâna stângă, dar oricum această mână nu avea alt rol decât să abată atenția privitorilor.

Uri Geller scapără de furie. Demistificarea mea îi arată că sunt un sceptic convins. Acum pot să-mi arunc masca și o fac în chipul cel mai spectaculos. Pun mâna dreaptă pe cele două bucăți de linguriță rămase pe masă și spun:

— Și eu pot să dezintegrez metalul, dar sunt mai puternic decât tine. Ca să rupi această linguriță pregătită dinainte, ai avut nevoie de cincisprezece minute; mie îmi ajung trei secunde ca s-o fac să dispară cu totul...

Într-adevăr, cele două bucăți de linguriță au dispărut. Uri Geller exclamă:

— Ești iluzionist, nu am nevoie de dumneata aici! Scoateți-l afară!

Stăpânul casei mă roagă insistent să ies și îmi reproșează că nu mi-am ținut făgăduiala. Îi atrag atenția că îmi spusese că e vorba de o mică întrunire intimă, camerele de televiziune nefiind prevăzute în program!

Anul următor, Geller intră în contact cu câteva personalități importante de la televiziunea franceză. Prin demonstrații „uluitoare”, el le convinge să-l prezinte întregii Franțe în cursul unei emisiuni în direct.

Fără îndoială că aceasta va fi seara în care se vor spune și se vor scrie cele mai multe prostii din toată istoria audiovizualului hexagonal... Cheile de la mașină se răsucesc fără să le atingi... Un ceas stricat începe să funcționeze... Zeci de mii de telespectatori obțin același rezultat la distanță... E de-a dreptul miraculos!

Încă o dată, „legenda” transformă totul, dar realitatea este cu totul alta. De fapt, ce s-a întâmplat?

Tehnica de răsucire a unei chei nu cere prea multă abilitate: este de-ajuns să abați privirea spectatorilor, îndreptând-o spre un gest cu totul anodin. Dacă ți se dau mai multe truse de chei, te prefaci că eziți să reperezi o cheie ce are o gaură destul de mare ca să-ți permită să introduci în ea capătul unei alte chei, care să acționeze ca o pârgă. Iei cheia dintr-o altă trusă și o introduci ușor în gaură, privind către o a treia trusă pe care o ții în mâna stângă. Cu mâna dreaptă lipită de trup răsucești cheia, în timp ce cu mâna stângă arăți telespectatorilor o cheie intactă. Aceste mișcări nu necesită decât câteva secunde. Păstrezi în mâna dreaptă trusa în care se află cheia răsucită și arăți publicului cheia perfect dreaptă. Revii apoi la cheia din muia stângă. În timpul ăsta, iei cu mâna dreaptă cheia răsucită și o arăți spectatorilor. Pui un deget de la mâna stângă peste partea răsucită și o freci ușor. Întorci încet cheia. Văzută dintr-o parte, ea pare că se răsucește. O pui pe masă sau în mâna unui spectator spunând:

— Privește, cheia continuă să se răsucească...

Spectatorii își fixează privirea pe cheie. Tot privind, li se pare că disting o mișcare de răsucire și această iluzie optică facilitează autosugestia...

Dacă ești insensibil la condiționarea psihologică și, încă și mai mult, la ritmul demonstrației, pentru că tu însuți folosești aceste procedee, vezi lucrurile așa cum sunt în realitate. E vorba de o mică manevră și de multă șmecherie. Asemenea demonstrații ar trebui să rămână în domeniul umorului și al spectacolului.

Uri Geller, încă de la intrarea sa în studioul de televiziune, cere să se instaleze, în fața lui, un receptor martor, ceea ce îi îngăduie să verifice prim-planurile. Geller cercetează lucrurile pregătite pe masă. Asta îi dă timp să răsucească pe ascuns o cheie de mașină și un cuier de metal, pe care le ascunde sub o grămadă de alte obiecte. Apoi nu-i mai rămâne decât ca, la momentul potrivit, să le aleagă din grămadă.

În această seară, Uri Geller nu se mulțumește să răsucească chei. El ia unul din ceasurile ce i s-au adus, un ceas vechi, care nu mai merge de mult: îl ține în mână și, miracol! ceasul începe să meargă. Telespectatorii n-au de unde să știe că ceasul nu este complet scos din uz și că poate funcționa din nou, timp de două sau trei minute, dacă grăsimea cu care este uns mecanismul se încălzește la contactul cu mâna. Din nefericire, ceasul se oprește repede, ca și ceasurile telespectatorilor ce s-au grăbit să telefoneze și să anunțe televiziunea că Geller izbutise, prin micul ecran, să le pună ceasul în stare de funcționare! Ceasornicarii experți declară categoric că multe ceasuri vechi pot funcționa din nou, pentru un timp foarte scurt, dacă, prin manipulare, grăsimea ce unge mecanismul ceasului se încălzește.

În plus, prin jocul legii numerelor mari, s-a demonstrat încă de mult că, din cele douăsprezece sau cincisprezece milioane de telespectatori prezenți în fața televizoarelor, cel puțin două sute de persoane pot să constate tocmai atunci că un ceas considerat stricat a început să meargă sau că un obiect metalic personal este răsucit, fapte ce nu fuseseră observate mai înainte. Acum, avalanșa de apeluri telefonice crește și din alte motive...

Ea se datorează izolării psihologice a atâtor oameni și unei dorințe, uneori imperioase, de a face să se vorbească despre tine.

În ceea ce privește ceasurile, orice magician se folosește și de o altă șmecherie. Ascultând bătăile unui ceas vechi, el verifică mai întâi dacă acesta poate fi făcut să meargă din nou, pentru câteva minute. Dacă rezultatul e pozitiv, el așază ceasul pe un inel trucat prevăzut cu o plăcuță magnetizată, care blochează mișcarea acelor ceasornicului. Magicianul îi pune pe spectatori să constate că ceasul nu merge. Apoi scoate magnetul schimbând poziția degetelor, execută câteva pase „magnetice” și dă ceasul unui spectator. Trucul a reușit, ceasul a început din nou să meargă! Această demonstrație este foarte spectaculoasă.

În 1974, în timpul perioadei sale de lucru în Franța, Uri Geller își multiplică, folosind toate prilejurile, impresionantele sale experiențe. Prezentat unui ziarist sau unei personalități din show-biz, el îi cere cheile de la mașină sau de la apartament și le răsucește prin metoda expusă mai înainte. Dacă nefericitul nu are alte chei și nu poate să-și pornească mașina sau să intre în casă, Geller e mulțumit: încurcătura în care se află „victima” sa este pentru el cea mai bună reclamă. A

doua zi tot Parisul va fi la curent cu cele întâmplare. Înzestrat cu un simț ascuțit al improvizației și cu un aplomb remarcabil, Uri Geller știe să profite de toate situațiile.

Dar a venit timpul ca lumea să reacționeze și mulți ziariști își propun să dea în vileag procedeele folosite de Uri Geller. La postul Europe N° 1, Fierre Bellemare își arată încă o dată onestitatea intelectuală realizând o emisiune în timpul căreia un pretins medium face să se spargă la distanță lămpile electrice. Rezultatele sunt uluitoare: numeroase apeluri telefonice mărturisesc reușita experienței. Sub impulsul mediumului, sute de becuri se sparg la distanță. Pierre Bellemare dezvăluie trucul: e o mistificare, mediumul său nu are nici o putere. S-a dovedit că dacă anunți ceva, orice și oricui, obții întotdeauna câteva reușite. Explicațiile acestui fenomen sunt numeroase și țin de domeniul de activitate al psihologilor și al psihiatrilor.

La rândul său, Philippe Bouvard îl invită pe Uri Geller la emisiunea sa cotidiană de la R.T.L. și mă cheamă să asist și eu. Când ajung în studio, văd cum colegul meu se muncește să dilueze niște leșie pusă într-un lighenaș. Convinși că Uri Geller folosește un produs chimic special, el crede că îl poate contracara, obligându-l să se spele pe mâini cu acest amestec. Colaboratorii lui Bouvard își mai aduc aminte și acum cât de greu mi-a fost să-l conving că tehnica utilizată de pretinsul magician era cu totul alta și mult mai simplă.

Totuși, în cursul acelei emisiuni Geller nu izbutește să răsucescă unul din obiectele metalice prezentate. Philippe

Bouvard mă întreabă dacă sunt în stare să fac o asemenea răsucire. Raymond Devos, unul dintre invitații-vedetă din acea zi, alege o mică cheie de mașină și mi-o dă. Fac cu mâna dreaptă câteva mișcări deasupra ei și cheia apare răsucită. Țin mâna stângă închisă. Uri Geller cade în cursă și îmi cere să deschid pumnul. E gol. De fapt, această mișcare constituie o metodă foarte eficientă de a abate atenția privitorilor în scopul de a mă putea debarasa, cu cealaltă mână, de accesoriul secret folosit în prestidigitație pentru a obține asemenea răsuciri. Uri Geller se înfurie. Philippe Bouvard jubilează.

Geller schimbă domeniul și propune câteva experiențe de telepatie folosind desene simple. Philippe Bouvard cheamă un „supraveghetor”. În legătură cu asta, trebuie să constat că în aceste împrejurări se face apel la personajele cele mai dubioase. În schimbul unei sume de bani, acești oameni — simboluri ale onestității — depun mărturie că n-au observat nici un fel de trucaj. Dar oare pot ei să descopere dacă cineva trișează? Ei nu au nici cunoștințele și nici experiența necesare pentru a putea observa ceva suspect. Ei constată ceea ce „văd: rezultatul, nu trucajul. Și astfel, cu sufletul împăcat, acreditează adeseori tot felul de povești legate de parapsihologic

„Supraveghetorul” chemat acum face un desen pe o foaie pe care o ține în mână în așa fel încât Geller să nu poată vedea absolut nimic. Acesta reușește totuși să reproducă desenul. Toată lumea e uluită. Nimeni, evident, nu s-a gândit la ceea ce se întâmpla în spatele „supraveghetorului”. În cabinetul tehnicienilor, despărțit de noi printr-o ușă cu geamuri, se află un individ în vestă de piele, străin de echipa de la R.T.L., venit cu Uri Geller. Din locul în care se află, el vede cu ușurință desenul făcut de „supraveghetor” și poate transmite prietenului său informația, folosind un cod de gesturi dinainte convenit. Le atrag atenția celor ce asistă la emisiune și respectivul domn este somat să iasă afară.

Philippe Bouvard cere să facă el însuși experiența și la sfaturile

mele desenează ținând foaia sub masă. De data asta, Uri Geller se înșală complet și refuză cu brutalitate să continue experiențele, spunând că neîncrederea noastră este inadmisibilă.

Geller nu renunță la demonstrațiile sale publice, care nu se bucură, de altfel, de un prea mare succes.

Impresarii magicianului, al cărui sediu se află la Geneva, organizează conferințe-demonstrații pe scene mari, ca patinoarul din acest oraș. Rezultatul experiențelor este mediocru și nu face decât să-i întărească pe contestatari în credința lor...

La Paris, Uri Geller dă două spectacole la rând la Théâtre de l'Européen, din piața Clichy. Dar spectacolele sunt departe de a fi un triumf. În fiecare seară sala e pe jumătate goală. Lumea așteaptă răsucirea unor obiecte de metal, dar acest număr nu se află în program. Ședința începe prin proiectarea unui film ce laudă meritele maestrului. Apoi Geller face câteva demonstrații de pseudotelepatie cu desene, folosindu-se de un complice așezat în primele rânduri care-i comunică forma acestor desene prin poziția mâinilor. Mă apropiu de acest individ și îi descopăr ușor manevrele.

Geller prezintă apoi o altă experiență: se leagă la ochi și îi cere unei doamne să se urce pe scenă. Rămânând legat la ochi, el își propune să spună ce culoare au hainele acestei spectatoare, așezată în spatele lui, în fundul scenei. Dar nu izbutește. Face o nouă încercare cu o altă persoană, dar dă greș și de această dată. Stă pe gânduri dacă trebuie să mai continue și în cele din urmă declară că va încerca această viziune extraretiniană pentru ultima oară. Îmi spun că după toată această tevdatură ar fi momentul să reușească, dar mă întreb cum va face, căci nu poate să comunice cu complicele său. În acest moment, el își scoate brusc legătura de pe ochi și spune:

— Nu, nu merită să mai încerc, nu voi izbuti! Sau poate...

Geller își pune din nou legătura pe ochi, simulează un ultim efort și spune corect care e culoarea hainelor. Sala e entuziasmată.

În ceea ce mă privește, admir felul în care și-a scos legătura de pe ochi timp de câteva secunde pentru a repera gesturile compicelui său, dând în același timp impresia că a beneficiat de grația unei bruște viziuni. În jurul meu, majoritatea spectatorilor afirmă că nu și-a scos legătura de pe ochi nici o clipă. Ce public minunat!

Publicul israelian nu va avea această naivitate. Ultima sa reprezentație într-un teatru se va solda prin plecarea masivă a spectatorilor în timpul spectacolului. I s-a intentat chiar și un proces de escrocherie pe care l-a pierdut și a trebuit să ramburseze prețul билетelor. Trebuie să spunem că israelienii știu cu cine au de-a face, căci Geller a învățat majoritatea trucurilor frecventând cu asiduitate cercul de prestidigitatie de la Tel Aviv! Președintele cercului, Eitan Aiallon, a trimis către majoritatea ziarelor mari din lume o scrisoare lungă, în care spunea cât era de șocat de folosirea necinstită a trucurilor pe care le dezvăluise elevului său ani în șir. Această informație s-a adăugat altor scandaluri provocate de acest geniu al blufului parapsihologic.

Dintre toți ziaristii care l-au demascăat pe Uri Geller, Philippe Bouvard este cel care va exprima cel mai bine logica îndoielilor sale printr-un manifest în optsprezece puncte, publicat la 22 noiembrie 1974 în *France-Soir*:

„•A provocat la distanță unele fenomene semnalate prin telefon

(dar necontrolate).

- A pus în funcțiune câteva ceasuri vechi, strângându-le în mâini (fenomen curent, provocat prin bruscă încălzire a unsoirii).

- A făcut experiențe telepatice mai mult sau mai puțin reușite, cum am făcut și noi toți.

- A declanșat unele fenomene care au continuat apoi singure (?) mult timp după începutul experienței.

- S-a arătat foarte enervat ori de câte ori i se cerea să se lase controlat de un portărel sau de un savant.

- La fiecare întrebare care-l puneă în încurcătură, a răspuns prin clasică formulă de descurajare: «Dacă nu mă credeți, întrebați-l pe domnul X din Sydney» (sau de la Londra sau din Huston).

- Merge dintr-o țară în alta susținând că în țara în care a fost înainte a avut un succes uriaș. (În Anglia, a vorbit despre o demonstrație făcută la Sorbona!)

- În timpul unei demonstrații reușite de răsucire, făcută sub ochii unui ziarist, a folosit un procedeu de diversiune bine cunoscut de iluzioniști, procedeu ce constă în a cere un al doilea obiect în timp ce-l manipulezi pe primul.

- Dispune de toate agilitățile manuale, precum și de toată priceperea prestidigitatorilor profesioniști.

- Nu se duce nicăieri, niciodată, fără un grup al cărui entuziasm interesat este enervant și a cărui prezență este uneori suspectă.

- Cine știe dacă nu cumva anumiți «însoțitori» nu-l informează prin unde scurte sau printr-un procedeu derivat din cel folosit cu succes, timp îndelungat, de Myr și Miroška?

- Fenomenele anunțate se produc foarte rar și niciodată atât de complet și de convingător cum s-a spus. Preambulul făcut de Uri Geller pentru a avertiza publicul că nu este întotdeauna în stare de grație și că scepticismul celor din jur îi diminuează puterea, arată din plin fragilitatea demonstrației. Este, de altfel, un cerc vicios. Nu ai dreptul să te îndoiești. Dacă te îndoiești, darul său dispăre. Dacă darul său dispăre, nu vezi nimic. Și dacă nu vezi nimic, te îndoiești...

- Comercializarea avansată a fenomenului (cărți, discuri etc.) îl plasează pe Uri Geller în categoria pensionarilor lui Barnum [...].

- La Uri Geller și la oamenii ce-l însoțesc am observat o teamă și o panică în fața contrazicerilor — mai ales a celor venite din partea iluzioniștilor profesioniști —, ce nu se poate explica decât prin frica de a nu-și pierde înainte de vreme o mare sursă de venituri.

- Dacă uneori răsucirea lingurilor se realizează, există totuși, întotdeauna, o nepotrivire între nivelul ridicat al ambițiilor și caracterul derizoriu al reacțiilor psihologice ale lui Geller și ale oamenilor săi.

- De ce oare puterea sa se exercită mereu numai asupra acelorași obiecte? Nici nu poate fi vorba de bile de metal mișcătoare, de valize ce vin singure de la New York sau de darul ubicuității!

- De ce oare ieri, înainte chiar ca el să se fi gândit să-și lanseze apelul pe undele R.T.L., niște «corespondenți» au telefonat ca să declare că ceasurile lor vechi au început dintr-o dată să meargă?

- În meciul dintre Franța și Germania a dat un pronostic care s-a dovedit a fi cu desăvârșire fals [...]"

Păcat, căci Geller e un om simpatic. De ce oare vrea să treacă drept un medium, când este un atât de bun magician? De ce nu i se spune că încrederea și naivitatea au, ca și știința, limitele lor?

După atâtea demistificări, Uri Geller părăsește Franța. Discul său, deja imprimat, nu mai e comercializat. Recita cuvinte biblice pe fond

de corală. Ascultându-l atent, bolnavii urmau să-și regăsească sănătatea...

Anii trec. Uri Geller își continuă spectacolele prin lume. În multe țări el trece drept un iluzionist onest, dar în multe altele este considerat maestrul telekineziei și al telepatiei. De aici decurge vânzarea masivă a cărților sale și avalanșa de consultații private. Uri Geller face avere.

Cu toate astea, consideram că în Franța el este definitiv discreditat și îmi imaginam că voga sa e un fenomen îndepărtat, ce nu ne mai poate impresiona. Așa că rămân uluit când, în 1987, Michel Polac îmi telefonează ca să-mi propună să particip la una din ultimele sale emisiuni televizate, *Dreptul la răspuns*, în care vrea să consacre o lungă secvență lui Uri Geller. Iată că Polac, care, pentru mine, este un campion al demistificării, crede în Geller! El îmi povestește cum, cu câțiva ani în urmă, a rămas fascinat de o demonstrație a maestrului. Îmi spune că o lingură s-a răsucit sub ochii lui, fără ca nimic să o apese...

Cu ocazia lansării unei noi cărți, Uri Geller i-a propus lui Michel Polac să vină să facă o serie de demonstrații în direct. I-am explicat lui Polac punctul meu de vedere și riscurile de a fi ridicol. Zadarnic! Michel Polac vrea, încă o dată, să constate *de visu* puterile lui Geller. Îmi propune să nu intervin decât la sfârșitul emisiunii, prezența mea putând să jeneze forța mediumnică a invitatului său. În timpul demonstrației, voi sta ascuns într-o încăpere retrasă și voi urmări experiențele pe un televizor. Sunt de acord, dar îi dau domnului Polac câteva sfaturi pentru ca tentativa sa să fie mai credibilă: să-i spună lui Uri Geller să se dezbrace înainte de emisiune, să-i cerceteze hainele și să interzică prezența prietenilor sau a paznicilor săi pe platou. Domnul Polac nu-mi va urma nici unul din sfaturi.

În zilele de dinaintea emisiunii, Michel Polac poartă o lungă conversație telefonică cu Alain Cuniot, președintele Asociației Știință și Iluzionism și mare contestatar al paranormalului. Michel Polac refuză cu încăpățănare să-l aibă printre invitații săi, deoarece nu vede la ce ar putea folosi prezența sa, dat fiind că el, Michel Polac, este în stare să descopere singur o eventuală escrocherie. Încă o dată, unui redactor de televiziune îi este frică să nu diminueze puterile (în măsura în care ele pot exista) invitatului său vedetă prin prezența unor sceptici notorii. În schimb, potențialii indivizi creduli sunt bineveniți. Și apoi, trebuie să se gândească la audiență. De altfel, domnul Polac îi spune lui Alain Cuniot:

— Vom face experiențe, încercând ca ele să reușească, pentru că sunt foarte spectaculoase.

Cu trei zile înainte de faimoasa emisiune *Dreptul la răspuns*, una dintre secretarele lui Polac îmi telefonează și-mi mărturisește că este mâhnită de menținerea acestei emisiuni. Ea nu crede absolut deloc în telekinezia practică de Uri Geller și vrea să-mi dea o informație: a vizionat un reportaj, filmat în Japonia, în care Geller rupe în două o crosă de golf. Ea îmi spune că pe ecran nu se vede decât că apucă crosa așezată pe o masă printre alte zeci de obiecte metalice, că o ține bine cu mâinile și că o mișcă de sus în jos. Deodată crosa se rupe și cele două bucăți cad pe masă. Geller are pretenția că a rupt crosa în două prin puterile sale. Această demonstrație a fost realizată pentru un spectacol televizat, fără să se facă nici cea mai mică

verificare științifică și este cu neputință să vezi pe ecran dacă crosa era deja tăiată sau nu. Sceptica secretară îmi mai spune că unul dintre invitați va fi un pasionat jucător de golf: ziaristul Ladislav de Hoyos, care își va aduce crosele. Îi mulțumesc domnișoarei pentru aceste informații prețioase și mă grăbesc să iau măsurile ce se impun.

Îl contactez imediat pe Georges Proust, președintele Academiei de Magie, societate pariziană ce fabrică impresionante aparate de prestidigitatie și tot felul de accesorii cu efecte speciale folosite în teatru și cinematografie. Georges mi-a fost coleg de studenție și mi-a devenit cu timpul un foarte bun prieten, el acceptă să înceapă pe dată fabricația, pentru a realiza la timp gadgetul de care am nevoie: o crosă de golf care se rupe încet, fără nici un trucaj aparent...

În dimineața emisiunii, Georges îmi aduce crosa. Ce minunat obiect. Este de-ajuns să apeși pe un buton secret și vezi cum tija centrală se deformează cu încetul, până când ajunge să formeze un unghi de treizeci de grade. Îmi va fi de folos.

Ca într-un film de spionaj, intru în studiourile Buttes-Chaumont printr-o poartă ascunsă și-l întâlnesc pe asistentul însărcinat să mă primească, acesta mă conduce repede și discret într-un salon unde va trebui să aștept până când va veni momentul intervenției mele.

Iată că începe genericul. Apoi, emisiunea. Privesc ecranul. Deși au trecut atâția ani, Uri Geller nu s-a schimbat deloc: vorbele și trucurile sale au rămas aceleași. Ne protestește iar cu vechile sale minciuni. Michel Polac îi cere fapte. În afară de prezentarea filmului japonez, în care rupe crosa de golf, Geller face două experiențe. Așezat la o masă, el pune în mișcare acul unei busole. Este un fleac pentru cine are pe genunchi un magnet, dar cum nimeni n-a cercetat hainele lui Uri Geller... Apoi ia o linguriță și se așază în mijlocul unui grup de copii. În spatele paravanului alcătuit de micile capete blonde, poate trișa cum vrea. Este cu adevărat ca o glumă. Se întoarce spre Michel Polac și îndrăznește să-i arate lingurița ușor răsucită. Realizatorul emisiunii se mulțumește să remarce că torsiunea este ușoară și că experiența nu este foarte semnificativă, dar nu infirmă demonstrația.

În ascunzătoarea mea, fierb de mânie. Emisiunea se apropie de sfârșit și Michel Polac tot nu-mi cere să intervin. Unul dintre asistenți anunță cu voce tare că mă aflu în camera de așteptare. Polac mi se adresează, spunându-mi:

— Ah! Majax! Nu-i nevoie să vii, pentru că Geller nu a făcut mare lucru.

La aceste cuvinte, mă reped, îi dau la o parte pe cei doi asistenți care vor să mă oprească să intru în studio, iau microfonul ce-mi este întins de inginerul de sunet și ajung pe platou ca un diavol ce țâșnește din ascunzătoarea sa.

În trei minute, explic care sunt dedesubturile acestei mascarade și îmi ilustrez vorbele prin fapte. Mai întâi, mă așez în fața mesei pe care se află busola și fac să devieze acul, așa cum făcuse Geller. Printre alte accesorii, adusesem din fericire și un magnet. Geller vede roșu de mânie. Începe să strige că folosesc un magnet, bineînțeles că dacă ar fi fost controlat în acest moment al emisiunii, nu s-ar mai fi găsit nimic asupra lui. Apoi, cer unui spectator să împrumute o crosă de golf de la Ladislav de Hoyos și să mi-o aducă. (Trebuie să precizez că înaintea emisiunii secretara cea binevoitoare acceptase să se ducă să pună crosa mea trucată printre cele ale ziaristului, iar eu i-o arătasem acestui spectator, spunându-i să mi-o aducă când voi cere una la întâmplare.) Realizez ruperea crosei. Uri Geller apreciază

această demonstrație în calitate de expert. În timp ce Polac comentează controversa, Geller se apropie de mine și îmi șoptește englezește:

— Ce formidabilă crosă de golf! Cine a făcut-o?

Îi răspund cu ironie:

— Sunt sigur că vă interesează, v-ar putea folosi...

Geller se preface că nu aude și adaugă:

— Știți care e diferența dintre dumneavoastră și mine?

Cum ridic din umeri, Uri Geller precizează:

— Cincizeci de milioane de dolari!

Îi răspund:

— Da, dar nu avem aceiași prieteni. Cum îndrăzniți să-i convingeți pe oameni că puteți acționa la distanță asupra celulelor canceroase și să primiți bani pentru asta?

Într-adevăr, într-un capitol din noua sa carte se vorbește despre această pretinsă putere. Geller se mulțumește să surâdă și nu spune nimic.

La terminarea emisiunii, Michel Polac păstrează nostalgia lingurii rupte pe vremuri sub ochii lui. Minte sa raționalistă pare că mai este încă însuflețită de visul telekineziei. Fără îndoială, aceasta e latura sa practică...

După acest episod, am lansat, împreună cu Henri Broch, profesor de fizică la Universitatea din Nisa, o provocare prin minitel (36.15, cod Z E T, în serviciul oficial al Universității din Nisa), oferind un milion de franci (sumă propusă de Jacques Théodor, cercetător la Universitatea din Bruxelles) oricărei persoane capabile să dovedească cea mai mică putere paranormală. Deocamdată, în ciuda zecilor de dosare prezentate și a multor experiențe realizate în laborator, milionul este în continuare disponibil. Dacă Uri Geller vrea să concureze este binevenit.

Sau poate că nu-i pasă de acești bani? El profită în continuare de pe urma credulilor din toată lumea. Câștigă atât de mulți bani încât își permite să facă procese costisitoare celor care-l contrazic, pretinzând că aceștia îi barează drumul. Așa s-a întâmplat în Statele Unite cu James Randi, un iluzionist care a avut curajul să scrie adevărul despre Uri Geller. Sistemul judiciar american îngăduie însă unui reclamant bogat să pună piedici părții adverse mai puțin bogate, chiar dacă aceasta are dreptate. În Franța, climatul e altul: jurisdicția noastră îl obligă să dovedească autenticitatea puterilor sale.

Așa stând lucrurile, aventurile judiciare ale maestrului telekineziei ne rezervă surprize pitorești. În Danemarca, de exemplu, o oarecare Elsa Lorrein, din Copenhaga, l-a dat în judecată. Elsa a declarat judecătorului din țara sa că în momentul în care la televizor se prezenta demonstrația magicianului ea făcea dragoste cu amantul ei. Deodată a auzit că se anunță: „Atenție! Un obiect metalic ce se găsește asupra dumneavoastră se va rupe...”

Și Elsa susținea, cu avocați și dosare, că steriletul de metal s-a deformat brusc sub forța cuvintelor magice. Când și-a dat seama de asta, era prea târziu: după câteva săptămâni de la incident, medicul ei i-a confirmat că este însărcinată. Domnișoara Lorrein a făcut reclamație împotriva singurei persoane care, după părerea sa, era răspunzătoare de această întâmplare: Uri Geller. Dar tribunalul i-a respins plângerea, considerând că proba care ar dovedi legătura

dintre cauză și efect nu a fost furnizată.

De ce să nu ținem seamă pentru viitor de remarcabilul exemplu de logică irațională dat de această daneză? După aparițiile sale în public, Uri Geller ar putea fi acuzat că a provocat toate deformările pe care le suferă obiectele de metal: accidente de muncă, mașini în pană, prăbușirea unei schele sau a tribunelor de pe stadioane... La urma urmei, dacă are cu adevărat aceste puteri neobișnuite, trebuie să-și asume și consecințele...

— 16 —

ROBERT WAVRIN

ȘI

COMUNICAREA CU MORȚII

Ca în fiecare săptămână, dau o raită pe la biroul S.O.S. Paranormal. Triez scrisorile, notez numerele de telefon la care trebuie să sun și, mai ales, cercetez dosarele cele mai interesante, acelea pentru care mă voi deplasa la fața locului. De data asta, mă așteaptă o casetă video. Ea a fost depusă de un oarecare Robert Wavrin, care și-a lăsat și cartea de vizită, pe care sunt scrise, cu ștersături ce denotă o mare nervozitate, următoarele cuvinte: „Dragă domnule, aceste imagini mă umplu de spaimă. Aș dori să știu care e părerea dumneavoastră...” Faptul mă intrigă și, cum dispun de puțin timp liber, pun imediat caseta în magnetoscop.

Timp de câteva minute, ecranul rămâne negru. Mă întreb dacă nu cumva e o farsă. Deodată, apare un fel de pată rotundă și albă. Ea se deformează încet, însoțită de un murmur ciudat și surd. Cam după un minut, pata se micșorează din ce în ce mai mult, până ce dispare cu totul. O discontinuitate a imaginii, rapidă, dar foarte vizibilă, mă face să mă gândesc că e vorba de un montaj. După câteva minute, apare o figură albă și slab conturată. Gura i se mișcă și aud o voce caver-noasă:

— Nu-ți fie teamă... Vreau să-ți spun doar că mă simt foarte bine aici... În ziua în care mă vei întâlni, vei cunoaște și tu această fericire...

Macabra propagandă pentru fericirile paradisului mă face să înțeleg pe loc ce reprezintă această înregistrare video... E vorba de o transcomunicare: nouă vocabulă a spiritismului modern pentru a defini relația catodică cu spiritele.

Primul ziar care a făcut un reportaj ilustrat cu fotografii asupra acestui subiect la modă este *V.S.D.* Caseta vizionată le fusese prezentată de părintele François Brune, un apostol foarte mediatic al acestei credințe. În fotografii, se vedeau în chip clar persoane pretins dispărute dând sfaturi membrilor vii ai familiei lor. François Siégel, directorul *V.S.D.*-ului, încercase la un moment dat să mă convingă să vizitez laboratorul video — situat la Luxembourg — unde fuseseră realizate înregistrările. Dar zadarnic, căci adepții acestei credințe refuzaseră categoric orice vizită și *a fortiori* pe aceea a unui iluzionist demistificator! Evident, atitudinea lor nu era de natură să mă întărească în ideea unei reale comunicări cu morții prin intermediul unui magnetoscop.

Telefonându-i lui Robert Wavrin, îi povestesc toate acestea, ca să-l fac să înțeleagă bine exigențele mele cu privire la controlul riguros al condițiilor de înregistrare. Interlocutorul meu pare jenat și,

până la sfârșit, îmi mărturisește că această casetă i-a fost încredințată de un prieten. Amândoi fac parte dintr-un grup de cercetare ce se ocupă de acest subiect, grup ce se reunește cu regularitate pentru a viziona rezultatul lucrărilor.

Tehnica aplicată mi se pare simplă: noaptea târziu, când canalele de televiziune își încetează emisiunea, ecranele devenite negre sunt înregistrate. Fiecare vine la întrunire cu o casetă ce cuprinde montajul imaginilor pe care spune că le-a văzut apărând în ceața electronică. Acest fel de a proceda împiedică orice verificare, în oricare fază a procesului putând interveni un truc. Sau, pentru verificare, ar fi nevoie de o echipă de control care să supravegheze pe fiecare membru al grupului douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru.

Rezervelor mele, Robert Wavrin le opune sinceritatea prietenilor săi. Este un argument inatacabil. Pentru a-mi înlătura bănuielile, îmi spune că a primit o casetă extraordinară, pe care o pot vedea pe Marlène Dietrich, decedată de curând. Este de acord să mi-o arate. Insist să-i întâlnesc prietenii. Zadarnic. Îmi spune că ei țin să-și păstreze anonimatul. Păcat! Hotărâm totuși să ne întâlnim la mine, săptămâna următoare.

Foarte punctual, Robert Wavrin, un bărbat înalt și bărbos, vine la ora hotărâtă. Îmi spune că este de profesie informatician; fără alt preambul, îi cer vestita casetă, pe care o strecur în fanta magnetoscopului. Timp de câteva minute, ecranul rămâne negru. Deodată, învăluită într-un halou de lumină albastră apare foarte clar o figură radioasă: Marlène Dietrich; este tânără și chipul ei seamănă cu cel, popularizat de cinematograful, din vremea ei de glorie. Începe să vorbească cu o voce calmă și destul de gravă:

— Mi-am regăsit aici frumusețea. Sunt mai fericită decât în timpul vieții mele pe pământ. Să nu-ți fie teamă de moartea terestră. E minunat, după...

Opresc aparatul și-l privesc pe Robert Wavrin drept în ochi:

— Fără să fiu un mare cinefil, am recunoscut o imagine din *îngerul albastru*. Nu sunt schimbate decât vocea și cuvintele.

Domnul Wavrin nu pare descumpănit și precizează:

— M-am gândit și eu la asta. Marlène Dietrich a vrut să ni se arate sub cea mai frumoasă înfățișare a sa. Acesta este pentru ea și cel mai bun mijloc de a se face ușor recunoscută...

Argumentul e inatacabil, chiar dacă escrocheria este pentru mine evidentă. Pun din nou magnetoscopul în funcțiune ca să văd ce urmează, dar Robert Wavrin face un gest pentru a-l închide și spune că nu mai e nimic de văzut. Insist. Nu se știe niciodată...

Urmează cinci minute de ecran negru. Robert Wavrin pare nervos; privește la ceas. Sunt de acord că va trebui să punem capăt experienței; deodată, pe ecran, apare o siluetă albă și se aude o voce răgușită:

— Bună ziua, Robert, sunt eu, bunicul tău, Henri Wavrin... Sunt trist că-mi văd casa distrusă, dar nu sunt supărat pe tine și te aștept... aici, vei fi fericit... Dar nu crede în prietenii tăi care comunică cu morții... Ei trișează și te înșeală... Nu-i mai frecventa... Adio, Robert!...

Specialistul meu în transcomunicare este șocat. S-a făcut alb ca varul și fața i-a încremenit într-o grimasă de stupeoare. Îi ofer un întăritor și-l întreb care sunt motivele acestei spaime, de vreme ce crede în transcomunicare. Îmi spune că a vândut de curând casa părintească de la Issy-les-Moulineaux unei societăți imobiliare care o va dărâma ca să construiască un mic imobil. A stat mult pe gânduri înainte de a ceda casa care îi amintea atâtea lucruri din copilărie.

Vorbele bunicului său îl tulbură. În orice caz, este hotărât să nu mai frecventeze grupul de studii ce se ocupă cu transcomunicarea! Ne despărțim și Robert pleacă foarte emoționat.

** *

Pentru cele câteva pregătiri ce se impuneau înaintea vizitei lui Robert Wavrin, o săptămână mi-a ajuns din plin. M-am mascat punându-mi o perucă și niște ochelari mari și m-am dus să fac cercetări în cartierul corespondentului meu. Nu mi-a fost greu să culeg cele câteva informații necesare. Apoi am realizat micul montaj-miracol într-un studio video unde am obiceiul să lucrez. Louis, electronistul de la S.O.S. Paranormal, mi-a montat instalația video în așa fel încât, cu ajutorul unui buton secret, să pot pune în funcțiune un al doilea magnetoscop, ascuns. Exista un singur inconvenient: când Robert Wavrin va viziona din nou caseta la el acasă, mesajul trucat nu va mai apărea... Dar în domeniul transcomunicării, multe mistere mai dăinuie încă...

— 17 — DOAMNA MUSSE

ȘI

POVESTEA FERMEI BÂNTUITE DE FANTOME

De sus, se aud vreo zece lovituri. Zgomotul este înăbușit de grosimea tavanului, dar fără îndoială e vorba de un fenomen real. Mă reped spre scara de lemn situată în fundul sufrageriei și urc treptele două câte două. Ajung în camera doamnei Musse. Nu-i nimeni. Deschid dulapurile. Nimic. Trec în camera doicei sale și fac aceleași cercetări. Nici aici nu descopăr nimic. Mă întorc încurcat și gânditor. Doamna Musse, așezată la masă, își ține capul în mâini și pare foarte tulburată de acest fenomen sonor ce nu are nici o explicație.

Această femeie simpatcă, de vreo cincizeci de ani, îmi spune că ferma îi dă mult de lucru și că nu are nevoie de o supărare suplimentară. Ea nu crede în fantome, dar zgomotele astea sunt prea neliniștitoare. Nu mai știe ce să creadă și, în urma unui reportaj televizat ce prezenta cercetările mele cu privire la subiecte considerate paranormale, s-a hotărât să ia legătura cu mine. Încă nu-i vine să creadă că mă vede acasă la ea. Declară că este cu atât mai mulțumită cu cât, acum, am auzit și eu faimoasele zgomote care-i produc atâta teamă. E liniștită cel puțin într-o privință: nu va trece în ochii mei drept o nebună.

De la începerea activității serviciului S.O.S. Paranormal, la Paris, este prima dată când, deplasându-mă în locurile despre care se spune că sunt bântuite de fantome, constat realitatea fenomenului anunțat. Din zecile de apeluri ce vorbesc despre fantome și poltergești — termen consacrat pentru a defini spiritele ce vin să ne tulbure liniștea, doar șase ni s-au părut demne de crezare. În cazul primelor cinci, în ciuda vizitelor noastre prelungite și a folosirii unor aparate sofisticate de control, colaboratorii mei și cu mine nu am văzut și nu am auzit nimic anormal. De aceea, când doamna Musse mi-a propus să vin să-i cercetez ferma unde se produceau, după spusele sale, zgomote ciudate și deplasări inexplicabile de obiecte, întreaga mea echipă a emis anumite îndoieli. Am profitat totuși de o deplasare la Châteauroux pentru a trece prin satul Villeneuve și a încerca să fac o

vizită pe neașteptate la ferma bântuită de fantome.

În timp ce biata femeie își revine din emoție, îi pun câteva întrebări. Îmi spune că trăiește aici cu Nicole, fiica sa, plecată în acea dimineață să lucreze în oraș. La fermă mai locuiește și un țăran bătrân, ce s-a dus la câmp încă din zori. Doamna Musse este văduvă, soțul ei a murit în Algeria și ea și-a crescut fiica singură, cu ajutorul veniturilor de la fermă și a pensiei de văduvă de război. Impresionat de sinceritatea și de curajul acestei femei, îi făgăduiesc că voi reveni la sfârșitul săptămânii următoare cu tot echipamentul necesar pentru o cercetare riguroasă.

Întors la Paris, trec pe la biroul S.O.S. Paranormal pentru a împrumuta de aici magnetofonele și camerele video necesare, ținând seama, la alegerea lor, de sfaturile lui Louise, electronistul grupului. Îi explic strategia mea lui Arlette, secretara noastră. Ea nu numai că nu este surprinsă de zgomotele produse de fantome, ci pare chiar fericită că mă vede atât de impresionat. E de necrezut, propria mea colaboratoare visează la fenomene paranormale! Știu că i se întâmplă să ghicească în cărți unor prieteni. Se joacă sau speră cu adevărat că poate ghici viitorul? Cred că la ea, ca la mulți alții, este vorba de o evadare din viața de rutină și din implacabilele griji materiale zilnice.

Sâmbăta următoare, pe la ora unsprezece, sosesc la ferma doamnei Musse. Sunt primit de Nicole, fiica stăpânei, o superbă tânără blondă și cu ochii albaștri. Ea îi arată, de îndată, multă simpatie lui Sylvain, colaboratorul și prietenul meu, care nu mai regretă că și-a consacrat week-end-ul fantomelor.

În timp ce Sylvain și Nicole scot materialul din mașină, eu intru în casă, unde o găsesc pe doamna Musse dând instrucțiuni lui Emile, un bărbat de vreo șaiszeci de ani, înalt, adus de spate și cu obrazul ars de soare. Emile mă salută repede și pleacă; voi afla mai târziu că s-a dus în oraș, pentru o zi, spre a face câteva curse și a-și vizita familia.

Doamna Musse îmi spune că și în alte seri a auzit zgomote inexplicabile. Îmi arată cu degetul un mic tablou ce căzuse de pe perete în timp ce ea privea la televizor; tabloul a fost lăsat acolo unde căzuse ca să pot constata fenomenul. Cercetez locurile. Cuiul este intact, sfoara, fixată pe spatele ramei, pare solidă. Pe peretele de culoare deschisă remarc totuși, chiar sub cui, o ușoară urmă cenușie de forma unui evantai întors. Oare aceasta poate fi o pistă? Vom vedea.

Pun în funcțiune aparatele de control. În încăperile de sus aprind două camere video cu raze infraroșii, capabile să se declanșeze la cel mai mic zgomot. La parter, instalez două magnetofone de înaltă tehnologie ce funcționează constant.

Orele trec. Nu se întâmplă nimic. Profit de acest răgaz ca să explorez împrejurimile fermei, să sondez zidurile și să descopăr urmele... Pe scurt, s-o fac pe detectivul. Sylvain află cu părere de rău că Nicole este logodită. El vine să-mi spună că domnișoara Musse nu crede în fantome; ea e de părere că mama sa este puțin nevrotică de la moartea soțului ei și că se autosugestionează că defunctul vine și-și manifestă prezența în acest mod zgomotos.

Seara, doamna Musse ne oferă o masă savuroasă. Îmi place mult bucătăria țărănească, simplă și folosind produse naturale. După cum ni se spune, deplasările de obiecte și loviturile misterioase se produc cu regularitate între orele nouă și zece. De aceea, masa luând sfârșit pe la ora opt și jumătate, ne hotărâm să așteptăm cu răbdare și în cea mai mare liniște. Minutele trec... Doamna Musse tricotează un pulover

galben și fiica ei citește o revistă, sprijinindu-se cu coatele pe masă. În fața ei, Sylvain se prefacă că citește o carte scoasă dintr-o mică bibliotecă, dar o mănâncă din ochi pe frumoasa Nicole. Iar eu mă gândesc la această ciudată situație. Cât timp pierdut cu crearea serviciului S.O.S. Paranormal! Vin sute de apeluri telefonice în care ni se cere adresa unei „adevărate” ghicitoare sau a unui „autentic” vindecător. Desigur, mesajul nostru demistificator a fost prost recepționat. Și totuși, mi se pare cinstit să-mi continui acțiunea. Dovada: această fermă. Dacă ar putea fi înregistrat pe video un fenomen paranormal ar fi o mare premieră! Desigur, nu ar fi exclusă o posibilă escrocherie, dar cel puțin s-ar vedea ceva...

Brusc, sunt trezit din reverie de niște lovituri date într-o ușă de la primul etaj. Aproximativ zece lovituri. Privesc ceasul: este ora nouă și patruzeci și șapte de minute. Rotindu-mi privirea de jur-împrejurul meu, pândesc cea mai mică mișcare. Nu apuc bine să văd cum se clatină un vas de porțelan așezat pe bufet, că acesta cade pe jos, spărgându-se în mii de cioburi. Doamna Musse țipă, o liniștesc și îi poruncesc, ca și fiicei sale, să nu se miște. Îi cer lui Sylvain să le supravegheze atent și mă reped pe scară. La etaj, așa cum bănuiam, nu-i nimeni. Opresc cele două camere video, dau benzile înapoi și le vizionez. Se aud clar loviturile, dar nu se vede nimic. Cobor din nou în sufragerie și, deodată, am o intuiție.

— Nicole, vino să vezi ceva în camera ta...

Nicole rămâne nemișcată, ca și cum nu m-ar fi auzit. Mă apropii de ea, o privesc drept în ochi și insist:

— Ridică-te și urcă înaintea mea, este absolută nevoie...

Ea se supune cu încetineală. Mama ei ne urmărește cu privirea și pare tulburată. O liniștesc cu un gest și îi cer să ne aștepte. Când intrăm în cameră, observ că Nicole ține pumnul stâng închis. Pregătesc pe neobservate, în buzunarul drept, un mic aparat ce produce jerbe de scânteii, aparat pe care-l iau adeseori cu mine în asemenea ocazii. Îi cer lui Nicole, cu glas blând, să întindă brațele înainte ca să-mi spună dacă simte și ea electricitatea statică din încăperei. Ea ridică brațele cu teamă. Fac o mică mișcare rapidă sub brațul ei stâng și scânteile izbucnesc. Nicole tresare și, în sfârșit, își deschide pumnul stâng. Pe jos cade un ghem de fire negre. Iată dovada înșelătoriei. Nicole izbucnește în hohote de plâns. Împing ușa cu discreție, pentru ca mama ei să nu ne audă. În timp ce o liniștesc, mă gândesc la detaliile tehnice ale trucului. Urma pe care o observasem cu puțin timp înainte sub cuiul tabloului îmi sugerase folosirea unui fir utilizat pentru a strica un echilibru precar bine pregătit dinainte. Era de-ajuns ca, apoi, să tragi firul, pentru ca dovezile înșelăciunii să dispară și să fie înlăturate. În cazul vasului, firul trebuia să înconjoare de mai multe ori baza lui, să treacă prin spatele bufetului, să se desfășoare de-a lungul peretelui și, înainte de-a ajunge sub masă, în mâna stângă a Nicolei, să dea înconjur unei vechi pendule. Nicole putea să tragă ușor firul până când obiectul cădea și apoi să-l recupereze în întregime. Bănuiam că nu avusese timp să arunce firul, temându-se că mă voi uita pe jos, ea îl păstrase în mână.

Nicole, văzând că mă port prietenos, se mai liniștește. Este gata să-mi dezvăluie totul dacă nu-i spun nimic mamei ei. Îi făgăduiesc. Deschid ușa pentru câteva secunde și o liniștesc pe doamna Musse, căreia îi spun doar că mai am încă nevoie de Nicole, ca să prind fantoma...

După ce-am închis ușa, Nicole îmi spune că logodnicul ei, Rene,

pe care l-a întâlnit pe timpul vacanței în Camargue, la niște veri îndepărtați, este medic la Montpellier. Ea nu mai suportă viața de la fermă, dar în același timp nu poate să se împace cu gândul de a-și părăsi mama. Ideea casei bântuite de fantome i-a venit după ce a citit într-o revistă un articol pe această temă. S-a gândit că, dacă mama ei, tulburată de aceste manifestări inexplicabile, va fi cuprinsă de teamă, se va hotărî să vândă ferma și să meargă cu ea la tânărul medic din Montpellier. În ceea ce-l privește pe Emile, el o știe pe Nicole de când s-a născut. Afecțiunea lui pentru Nicole este atât de mare încât e gata să facă orice de dragul ei. Mai ales că și el ar vrea să părăsească locul și să iasă la pensie, dar nu îndrăznește să o lase pe doamna Musse singură în această fermă care cere atâta muncă. El i-a dezvăluit lui Nicole locul tainic din fundul dulapului din perete aflat în încăperea de la etaj: o ușă camuflată ce duce într-o cămăruță unde se ascundeau cei din Rezistență în timpul războiului. De aici, printr-un coridor îngust, se ajungea în magazia din spatele casei; această ieșire este ascunsă de multă vreme de niște butoaie și de clăi de fân. La orele hotărâte de Nicole, Emile venea în încăperea, mergând cu pași apăsați și dispărea prin ieșirea cea tainică. În seara asta, el a procedat altfel. Știind de montarea camerelor video, a rămas în dulapul din perete și s-a mulțumit să bată în ușă.

În fața inteligenței (cam diabolice) a lui Nicole, a pasiunii sale emoționale pentru René, a complicității ei aproape filiale cu Emile și a felului în care era cât pe ce să mă înșele, hotărârea mea e luată. O voi ajuta. Nu, nu-i voi dezvălui mamei ei adevărul. Sunt convins că procedând astfel o voi scuti pe doamna Musse de o bătrânețe solitară în această fermă izolată. Îi spun Nicolei intenția mea și ea îmi mulțumește cu o căldură emoționantă. Îi dau o batistă de hârtie ca să-și șteargă lacrimile și coborâm la parter.

Improvizez în fața doamnei Musse un discurs înfricoșător despre acest caz în care, cu adevărat, este vorba de stafii. Îi spun că faza cea mai primejdioasă va urma. Sylvain zgâiește niște ochi în fața acestui discurs scăldat într-un sos paranormal. Îi adresez câteva ocheade discrete, pentru a-l liniști. Doamna Musse pare gata să-și reorganizeze viața.

— Pentru mine și fiica mea nu-i grav. Noi am putea să trăim în Sud, asta îl va face fericit pe René. E un om tare cumsecade. Dar ce va face Emile fără noi?

Ca într-un vodevil bine făcut, bătrânul intră în acel moment în încăperea (poate asculta la ușă...). Nicole îl întreabă:

— Emile, ce vei face dacă noi părăsim ferma?

Emile surâde. A înțeles totul. Răspunde placid: — Mă voi duce la nepoții mei, la Châteauroux. Îi iubesc foarte mult și ei mă așteaptă cu mare drag.

Toată lumea e de acord. Sylvain mă ajută să-mi strâng aparatele ce, încă o dată, s-au dovedit nefolositoare. După un călduros rămas bun, pornim la drum.

La apariția acestei cărți, doamna Musse va afla adevărul: înșelătoria lui Nicole, complicitatea lui Emile și explicațiile mele mincinoase. Dar sunt convins că nu-mi va purta pică, fiindcă știu de la fiica ei, acum căsătorită, că se simte fericită în casa ginerelui. De altfel, chiar Nicole care-mi dădea vești din când în când prin telefon m-a îndemnat să scriu această poveste. Secretul încă nemărturisit o

apasă pe conștiință. Povestirea mea va fi cel mai bun mijloc de a-i dezvălui totul doamnei Musse. Ea va înțelege că fericirea ei personală ca și cea a fiicei sale se datorează unui mic miracol: cel al fermei vizitate de fantome.

— 18 —

BASSAM

ȘI

APARIȚIA UNTDELEMNULUI SFÂNT

Casa lui Michel Merhej, om de afaceri sirian, este de un timp teatrul unui miracol care-i atrage și îi fascinează pe cei ce cred în miracole și pe jurnaliștii din lumea întreagă. Făcătorul de miracole este Bassam Assaf, un angajat al domnului Merhej. Cu o înfățișare blândă și binevoitoare, Bassam primește astăzi doi ziariști de la France Presse, în fața cărora se pregătește să refacă miracolul. Mai întâi îi invită pe oaspeți să-i cerceteze mâinile: nimic nu pare suspect. Apoi le cere să străbată spațiosul salon al casei până la primele trepte ale unei scări interioare în spirală. Aici se descalță, le spune celor doi ziariști să facă la fel și să-l urmeze pe scară.

La jumătatea scării, toți trei pătrund într-o capelă minusculă. Bassam îngenunchează în fața unei statui a Fecioarei și se roagă, cu mâinile împreunate. Cei doi ziariști respectă cu sfințenie liniștea din capelă. După vreo trei minute, Bassam își îndepărtează mâinile și își arată palma dreaptă. Ea strălucește. Este semnul că astăzi Fecioara va răspunde din nou rugii fidelului ei supus. Apoi Bassam își împreunează mâinile din nou. Mai trec încă două minute. Bassam își arată amândouă palmele: ele sunt acoperite cu untdelemn sfânt. Unul dintre ziariști culege câteva picături într-o eprubetă adusă în acest scop. Ca și în cazul miracolului precedent, se va constata după analiză că e untdelemn de măsline.

Unul dintre ziariștii ce sunt martori la scenă îmi face această scurtă relatare cu dublul scop de a mă informa asupra detaliilor incredibilului fenomen și de a mă convinge să vin să asist la el, cu binecunoscutul meu ochi critic. Îi adresez cincizeci de întrebări privitoare la condițiile fizice și psihologice ce precedă apariția untdelemnului. În lumina precizărilor sale, îndrăznesc să pun diagnosticul. După părerea mea e o escrocherie. De altfel, fenomenul secretarii magice a uleiului sfânt este cunoscut în Orientul Mijlociu, unde am avut prilejul să mă confrunt cu el în două rânduri. Escrocheria era evidentă în amândouă cazurile.

Primesc să joc rolul de „controlor”, construind o întreagă teorie despre trucul folosit. Ziaristul îmi spune că, în afară de mine, vor mai fi și alți martori printre care un „supraveghetor”. Nu-i mai rămâne decât să obțină permisiunea stăpânului casei: Michel Merhej. Acesta pune câteva condiții de detaliu, foarte acceptabile, așa că toată lumea cade de acord să ne întâlnim în ziua fixată.

În ziua stabilită, mă întâlnesc cu o mică echipă formată din corespondentul meu de la A.F.P., un fotograf de la *France-Soir*, doi medici endocrinologi, dr. Leblanc de la spitalul Saint-Louis și dr. Zimmerman de la Hôtel-Dieu, precum și Dominique Pollet, un

„supraveghetor" chemat, așa cum se cuvine, chiar de domnul Merhej. După ce se fac prezentările, ne îndreptăm împreună spre superba casă unde are loc ciudatul fenomen. Apreciez conștiința profesională a ziaristilor care au cerut să fie de față doi endocrinologi, dar îi previn că, după părerea mea, originea uleiului nu are nici o legătură cu vreo particularitate fiziologică neobișnuită. De altfel medicii sunt de aceeași părere cu mine și precizează că, în ipoteza că mâinile ar produce cu adevărat un ulei, la analiză ar trebui să se descopere în el urme de celule și de sânge omenesc, lucru ce nu s-a întâmplat niciodată până acum.

Suntem întâmpinați de câțiva bărbați. Judecând după înfățișarea lor musculoasă și mai ales după faptul că poartă în chip destul de ostentativ o armă ce se vede de sub vestă, deduc că sunt oameni de pază.

Suntem introduși foarte politicos într-un mic salon unde domnul Merhej ne primește, însoțit de un necunoscut pe care ni-l prezintă ca fund avocatul său personal. Stăpânul casei, un om jovial și corpolent, se arată plin de amabilitate. Ne oferă băuturi și apoi îmi întinde o foaie de hârtie dactilografiată, cerându-mi să o semnez. O citesc cu atenție. În hârtie se stipulează că am venit pentru a constata că nu-i vorba de nici un truc și că mă angajez să nu-l hipnotizez pe Bassam. După o scurtă discuție, domnul Merhej și avocatul său acceptă rectificările mele. Declar că vin să văd dacă nu cumva e vorba de vreun truc și că, nepracticând hipnoza, mă angajez cu dragă inimă să nu o utilizez! Și semnez. Apoi trecem în salonul cel mare.

Ca să ușurez înțelegerea operațiunilor ce au urmat, trebuie să fac o sumară descriere a locului. Încăperea mare în care ne aflăm este dreptunghiulară. Una din laturi are ferestre acoperite cu draperii grele. La un capăt se găsește o mică anexă în care sunt toaletele și lavaboul, iar la celălalt capăt se află scara ce duce la capelă. În salon sunt adunate vreo douăzeci de persoane; noi suntem prezentați drept prieteni ai familiei. Printre cei de față se află o călugăriță, cinci-șase bărbați înarmați — garda de corp — și câțiva credincioși, ce murmură rugăciuni, cu mătăniile în mână.

Trecem în sala de baie. După ce Bassam se dezbracă, medicii îl examinează atent și constată că sistemul său ganglionar este normal. Apoi Bassam își pune din nou cămașa, pantalonii și pantofii. Ne mai arată încă o dată mâinile, după care intrăm în salon. Bassam își ține brațele întinse, cu palmele în sus, ca pentru a ne asigura că nu trebuie să ne temem de escrocherie.

Ajuns lângă scara ce duce la capelă, se oprește, se întoarce spre noi și-l așteaptă pe domnul Merhej care vine și spune că, în capelă fiind foarte puțin loc, nu pot intra mai mult de cinci persoane. Hotărâm să urce la etaj „supraveghetorul", ziaristul, un medic, fotografia și cu mine. Bassam ne precizează în englezește că, înainte de a urca scara, trebuie să ne scoatem încălțărilor. În momentul când se pregătea să-și scoată al doilea pantof, se sprijini ușor cu mâna stângă de claviatura unui pian cu coadă. Prin minte îmi trece un gând: poate că Bassam trișează chiar înainte de începutul rugăciunii, într-un moment ca acesta, când nimeni nu se gândește încă să-l suspecteze... Bănuielile mele cresc, căci Bassam își ridică brațele cu o mișcare nefirească prin care își ascunde palmele mâinilor. Mișcarea nefiind destul de rapidă, pe marginea palmei de la mâna-i stângă zăresc o strălucire anormală. Comit, pe loc, o blasfemie, când aparent nu se produsese încă nimic, când mai multe persoane se rugau cu voce tare și când nimeni în afară de mine nu observase acea mișcare

echivocă, întrerup ceremonialul strigând: „Opriți!”

Toți mă privesc mirați la culme. Urmarea se desfășoară foarte repede. Bassam stă nemișcat și ține, în continuare, brațele ridicate. Îi cer să ne arate palma mâinii stângi. Se face că nu înțelege. Îl consultă din privire pe domnul Merhej. Acesta, cuprins de furie, mă întreabă de ce nu aștept puțin. Insist. Domnul Merhej înjură în arabă, nu înțeleg nimic, dar poate că-i mai bine așa. Bassam își desface cingătoarea și își lasă în jos pantalonii, ștergându-și de ei palma stângă. Domnul Merhej ne spune că protejatul său nu a ascuns nimic și că putem să-l controlăm. Răspund că nu-l bănuiesc că ar fi ascuns vreun obiect în cutele pantalonilor. Domnul Merhej îi vorbește lui Bassam în arabă. Doi băieți din garda de corp se uită la mine cu atenție și dușmănie. Gazda noastră mă întreabă dacă îndrăznesc să suspectez de escrocherie pe unul dintre fideli lui slujbași. Eu îi răspund că da, dar adaug că, fără îndoială, omul lui face tot ce poate pentru a-și sluji stăpânul în nobilul scop de a aduce pacea pe pământ, mobilizând bunăvoința semenilor săi.

Discursul meu improvizat pare să-l liniștească într-o oarecare măsură pe Merhej, care îmi cere să-mi precizez bănuielile. Îi vorbesc despre mâna pe care Bassam a pus-o pe pian, despre lucirea uleioasă... Domnul Merhej pare foarte mirat și-mi propune să cercetez totul: pianul, hainele, mâna „făcătorului de miracole”. Dar la ce-ar mai folosi? În timpul altercației în încăperea a fost un asemenea du-te-vino încât sunt convins că acum nu voi mai găsi nicăieri nimic suspect.

Propun altă soluție, care ar putea să-mi îndepărteze bănuielile: să refacem experiența. De data asta scot eu însumi pantofii din picioarele lui Bassam și cer să urc scara înaintea lui, mergând de-a-ndoaselea, în așa fel încât să-i pot vedea tot timpul palmele mâinilor. În acest fel, orice posibilitate de înșelătorie este înlăturată.

Bassam se roagă. Nu se întâmplă nimic. Palmele îi rămân uscate, coborâm scara. Domnul Merhej este decepționat. Călugărița ne propune să intervină cu puterea rugăciunilor sale și să facem o nouă încercare. Ne urcăm în capelă. Supraveghez cu atenție mâinile lui Bassam; îi urmăresc fiecare gest.

Bassam își spune în șoaptă rugăciunea. Călugărița, înge-nuncheată în spatele lui, se roagă Fecioarei cu glas tare. Așteptăm. După câteva minute, Bassam își apropie capul de mâinile-i împreunate, apoi le îndepărtează și își sprijină fruntea pe palme într-un elan de credință. Atrag atenția ziaristului, medicului și „supraveghetorului” asupra acelei mișcări... Lipsit de simțul ridicolului, Bassam ne arată palmele umezite de sudoarea de pe frunte. Medicul le atinge și constată că e vorba de sudoare și nu de untdelemn. Călugărița ne străpunge cu privirea.

Coborâm în salon și Bassam, triumfător, trece pe la toți invitații, arătându-și mâinile ce strălucesc ușor! Unii nu ezită să spună că miracolul a avut loc și rugăciunile devin și mai fierbinți. Potolesc acest entuziasm grăbit și arăt că mâinile lui Bassam lucesc doar din pricina sudorii de pe frunte. Călugărița mă întrerupe și jură în fața tuturor că Bassam nu și-a atins niciodată fruntea cu mâinile în timpul rugăciunii. Toți martorii veniți cu mine în capelă sunt uluiți de un asemenea tupeu. Nu ezit să adresez călugăriței câteva vorbe de dojană, spunându-i că minte în fața a patru martori... Domnul Merhej enervat propune o nouă încercare, la care va veni și el, pentru ca, prin starea sa de reculegere, să sprijine rugile lui Bassam.

Ne ducem încă o dată în capelă. Bassam — pe care-l supraveghez tot timpul cu atenție — îngenunchează și recită, cu voce

scăzută, o rugăciune. În spatele lui, în picioare, domnul Merhej se roagă și el. După cinci minute, tot nimic. În sfârșit ne întoarcem în salon. Descumpănit, Bassam le arată invitațiilor mâinile pe care nu lucește nici un strop de untdelemn. Domnul Merhej precizează ca este pentru prima oară când miracolul nu se produce. În timp ce vorbim cu el despre oportunitatea unei noi vizite, constat că Bassam a dispărut. Reapare curând, întinzându-și triumfător mâinile acoperite de untdelemn! Izbucnesc în râs. Ziaristul declară că nu-i lucru serios. Domnul Merhej este de aceeași părere și ne propune să revenim în altă zi. Spun că, în principiu, sunt de acord cu o nouă experiență, dar convingerea mea e definitivă: Bassam trișează și îi exploatează pe domnul Merhej și pe prietenii săi.

A doua zi, *France-Soir* publică pe prima pagină o mare fotografie a lui Bassam și a mea, așezați față-n față, având deasupra următorul titlu:

Cu Majax, uleiul sfânt se transformă în oțet. Vor urma articole de acest fel în toată presa, dar în ciuda observațiilor mele miracolul untdelemnului va continua să-i atragă pe naivii din lumea întreagă. Bassam îi va convinge pe unii donatori generoși, printre care și pe Michel Merhej, să-l ajute cu sume mari de bani în drumul său spre sfințenie.

Doi ani mai târziu, aflu din ziare că Bassam a fost închis pentru escrocherie și deturnare de fonduri, în urma unei plângeri făcute împotriva lui chiar de Michel Merhej.

Judecata a avut loc la Paris, în ziua de 22 mai 1992. Bassam a fost condamnat la treizeci și două de luni de închisoare, de asemenea, trebuia să ramburseze fostului său patron frumoasa sumă de un milion șase sute de mii de dolari. Pedepsit de oameni, îi rămâne să obțină iertarea Fecioarei, dar numai dacă renunță pentru totdeauna la escrocherii, căci continuând a săvârși asemenea miracole n-ar face decât să pună untdelemn pe foc.

19

RAȘID

ȘI

MATERIALIZAREA SACRĂ

— Scurpați peste aceste slove ale *Coranului*, poruncește Rașid.

Blasfemia mă uluiește. Oare vrea cu adevărat să pângărească aceste texte sacre sau mă supune la o încercare? Cei ce asistă la scenă sunt la fel de buimăciți ca și mine. Stau pe gânduri. Acest marabut scheletic, înveșmântat într-o djelaba albă, îmi impune respect prin fața sa ascetică împodobită de o frumoasă barbă albă și de un turban cu ape schimbătoare. Ca bun iluzionist ce sunt, știu că porunca sa neașteptată nu-i decât o metodă de a abate atenția spectatorilor, metodă cu atât mai eficace cu cât încărcătura sa afectivă este mai mare. Și Rașid nu ezită s-o folosească! Este o provocare. Cu toate astea mă execut, urmărindu-i însă atent până și cea mai mică mișcare. Ceea ce bănuiam se produce: Rașid trișează. Stau nemișcat și aștept sfârșitul numărului... sau, mai bine zis, al pretinsului miracol.

Rașid îi cere Anitei, vecina mea care-i adresase o întrebare în scris, să acopere tava de aramă pe care pusese hârtia cu un capac de răchită în formă de clopot. După ce face ce i se spusese, ea duce cu grijă tava acoperită la cinci metri de noi și o așază pe pământul bătorit, în centrul încăperii care — dacă e să judecăm după mirosul impregnat în ziduri — folosește probabil drept staul. Apoi se întoarce spre noi și rămâne în picioare. Rașid, în genunchi, spune câteva rugăciuni ce nu pot fi înțelese, apoi, ca într-un spectacol de prestidigitatie, înainte de a se produce efectul final, recapitulează faptele, ghidul nostru traduce cu exactitate toate cuvintele rostite de gazdă.

După intrarea noastră în încăperea, marabutul nu s-a atins de nimic (sau aproape de nimic). Am verificat tot materialul folosit: tava de aramă cizelată și capacul din răchită împletită. Am așezat pe o tavă pașaportul Anitei, trei foi de hârtie făcute sul, date de Rașid, pe care se deslușesc rânduri scrise cu litere arabe (ni se spune că ar fi niște versete din *Coran*, dar ele au probabil o semnificație anonimă) și o altă foaie de hârtie, pe care Anita și-a expus problema intimă pentru a cărei rezolvare cere ajutorul lui Rașid. Prima dată tava fusese acoperită cu clopotul de răchită și dusă în mijlocul încăperii de către Robert, un membru al clubului de vacanță, venit să asiste la miracol o dată cu micul nostru grup.

După câteva clipe, marabutul îi făcu semn lui Robert să aducă tava și să o descopere, împingând puțin capacul. Pe tavă nu apăruse nimic nou. Acesta a fost momentul când Rașid și-a exprimat dorința imperioasă de a mă vedea scuipe pe pergamentele cu conotație sfântă; după asta, el a reluat tot ceremonialul, spunându-i Anitei să acopere tava și să o ducă în mijlocul camerei.

Anita ia apoi tava din mijlocul camerei și o descoperă. Spre marea ei mirare vede pe tavă un pachetel alb! Era un obiect lunguieț înfășurat în fâșii fine de pânză albă. Conform indicațiilor primite, Anita desface pachetelul. În interior se află un amestec ciudat de oase de pui, smocuri de păr, câteva pietre și două bucăți de lemn.

Ghidul ne traduce cu greu interpretarea magică a acestor obiecte apărute în chip miraculos. Spune că e vorba de transmutarea unor elemente vătămătoare care, până acum, o împiedicaseră pe Anita să fie fericită. De acum înainte, datorită acestei materializări, prietenei noastre totul îi va merge mult mai bine. Turiștii sunt impresionați și mă întreabă din priviri. Sunt curioși să știe care este părerea mea despre acest miracol. Ghidul sărută cu respect mâna marabutului. Anita nădăjduiește că dorințele sale tainice se vor împlini și deschide portofelul ca să-și dea obolul.

În ceea ce mă privește, îmi dau seama că a demasca impostura lui Rașid ar însemna să sărăcesc satul! De la un prieten, farmacist în Marrakech, știu că din darurile lăsate acestui „om sfânt” de turiștii generoși și deznădăjduiți trăiesc vreo cincizeci de persoane. Mai mult încă, dacă turiștii sunt destul de naivi ca să creadă într-o asemenea materializare, acest fapt îi va întări într-o atitudine pozitivă, favorabilă îndeplinirii viselor lor zilnice. De aceea îi las să înțeleagă că le voi vorbi mai târziu. Ghidul îi traduce marabutului vorbele noastre de sinceră admirație. De fiecare dată când i se întind bani, Rașid refuza să se atingă de ei și face un semn cu mâna să fie puși pe tava miracolului.

A venit vremea să ne întoarcem acasă. După ce ne luăm un solemn rămas-bun, ne urcăm în microbuz și ne întoarcem la club pe un fermecător drumeag plin de flori... Frumusețea peisajului marocan adaugă un anume farmec caracterului neobișnuit al vizitei noastre.

Ce frumoasă demonstrație ne-a făcut Rașid! E singura pe care o practică, dar cu câtă măiestrie lucrează! Consider că nu am dreptul să-l demasc, cel puțin în fața celor din grupul pe care-l însoțesc. Acești oameni veniți în vacanță sunt amatori de exotism, li se oferă un miracol. Ce și-ar dori mai mult? În schimb, Michel, iluzionistul clubului, și Séphira, conducătoarea taberei, trebuie să cunoască adevărul. Îmi propun să li-l comunic pe dată. Destul m-au tratat drept „sceptic de meserie”; a venit vremea să le deschid ochii. Michel îmi spune că după vreo zece vizite făcute la Rașid se convinsese că nu era la mijloc nici un truc și că aveam să văd asta „cu proprii mei ochi”.

Ajuns la club, mă duc la bucătărie și iau o tavă de metal și un coș de răchită împletită ce poate servi drept capac. Apoi mă strecorez în camera mea ca să confecționez așa-numita „materializare”, cu ajutorul unei șosete pe care o umplu cu batiste și o prind cu un ac de siguranță. Totul e gata. După ce trec pe la prăvălie ca să împrumut o djelaba roșie, mă duc la Michel și Séphira, care cred atât de mult în miracolul lui Rașid.

Séphira și Michel sunt ocupați cu primirea unui nou grup de turiști. Aștept cu răbdare să termin cu politețurile de rigoare și îi apostrofiez cu veselie:

— Veniți, vă voi arăta trucul folosit de Rașid.

Cei doi prieteni ai mei sunt uimiți atât de siguranța cu care le vorbesc, cât și de acea djelaba pe care o port, eu care, de obicei, refuz deghizările... Le cer să stea cu picioarele încrucișate sub ei. Mă așez în genunchi și încep să imit ritualul din demonstrația lui Rașid. Michel și Séphira, temându-se de vreun truc, îmi urmăresc cu atenție până și cel mai mic gest. Nu remarcă nimic suspect și totuși, la urmă, șoseta umplută cu batiste apare pe tavă. Michel pare oarecum supărat că s-a lăsat păcălit. Séphira, mai fair-play, recunoaște că demonstrația mea este identică cu cea a lui Rașid și regretă că până acum a dat dovadă de atâta naivitate. Pentru a-i convinge pe deplin, mă decid să le explic detaliile trucului.

În momentul în care îi poruncesc lui Michel să scuie peste pergament, coșul de răchită răsturnat deasupra tăvii acoperă o cută a djelabei mele, cută aflată în dreptul genunchilor, ce ascunde șoseta umplută cu batiste. Apoi mă îndepărtez ușor, făcând mici mișcări cu picioarele, în așa fel ca șoseta să cadă din djelaba pe tavă. Nici unul dintre privitori nu bănuiește că acesta este momentul când pachetelul apare pe tavă, căci nu se aude nici un zgomot suspect; de altfel, nici o mână nu-i destul de mare ca să-l poată ascunde. Cu mâna stângă, ținând în sus palma și degetul mare, apuc de marginea coșului și îl împing deasupra tăvii, fără ca cineva să poată vedea cum, cu celelalte patru degete, apuc șoseta și o potrivesc să stea sub capacul de răchită. Scamatoria e gata.

Séphira și Michel rămân pe gânduri, căci ei trimit în fiecare zi un contingent de turiști să asiste la acest miracol... Ce-i de făcut? Gândindu-mă că e singura sursă de venituri a lui Rașid, îi sfătuiesc să continue să-și trimită turiștii să vadă „miracolul”, dar să-i prevină să totul se întemeiază pe un truc. Oricum, vom avea parte de un spectacol insolit Séphira îmi mărturisește că i-a plătit lui Rașid o sumă frumoasă de bani pentru o „brățară protectoare” din aramă. Și aici o fi vreo înșelătorie? Să mai ia brățara sau nu? Mă gândesc din nou la Rașid și la oamenii pe care-i întreține în acest sat. Până la urmă, dacă

se mulțumește cu comerțul de amulete... Îi spun Séphirei să ia brățara. Cine știe? Poate îi va purta noroc. Atâtea psihoterapii se bazează pe metoda Cons...

Părăsesc clubul și mă duc să-mi întâlnesc prietenii la hotelul Mansour; traversez piața Djemaa El-Fna situată chiar în inima orașului Marrakech și rămân încă o dată fascinat de animația care domnește aici. Mă las legănat de zgomotul mulțimii. Deslușesc cu greu bățile tobelor și cântecele berbere. Câteva trupe de acrobați îmi atrag privirile prin hainele lor albe ce pun în valoare exercițiile pe care le execută. Dar majoritatea atracțiilor — în orice caz acelea ce ațâță curiozitatea celor mai mulți gură-cască — sunt cele legate de misterele magiei.

Cei mai spectaculoși sunt îmblânzitorii de șerpi. În majoritate foarte bătrâni, ei sunt ușor de recunoscut prin faptul că le lipsește un ochi sau un deget, tribut crud dat unei meserii ce prezintă întotdeauna foarte mari riscuri. Însotți de dulcea melodie a flautului, șerpii nu fac cine știe ce mari isprăvi, dar faptul că își leagă capul umflat la câțiva centimetri doar de ochii stăpânului îi impresionează puternic pe privitori. Bineînțeles, aceștia nu știu că în prealabil colții purtători de venin au fost scoși și că reptila se mișcă doar datorită vibrațiilor tobei și ale flautului. Șarpele dansează în ritmul muzicii, ca și cum îmblânzitorul ar exercita asupra lui o adevărată putere hipnotică. Totuși, cea mai importantă amintire a turistului rămâne cea legată de momentul mult așteptat și temut, când îmblânzitorul își trece șarpele în jurul gâtului. Mișcările de refuz și grimasele de groază sunt imortalizate pe loc, în fotografii ce vor fi mai târziu dovezile concrete ale aventurosului său periplu... Trebuie să spunem totuși că, pentru îmblânzitorul de șerpi care nu supraveghează cu regularitate gura reptilelor, îndepărtarea — adeseori rapidă — a colților veninoși, poate fi un adevărat pericol, uneori mortal.

La adăpostul umbrelor multicolore, ghicitoarele îi opresc pe trecători. Stau ghemuite și folosesc cărți de joc spaniole. Vorbesc greu franțuzește. Le fac tuturor clienților aceleași preziceri: că vor călători, cel puțin până la Casablanca, că vor primi bani, cel puțin două sute de franci, și că vor avea doi copii. Ne vine să surâdem, dar banii pe care-i cer sunt atât de puțini încât, fără îndoială, această prezicere a viitorului poate fi socotită o mică glumă.

La marginea pieței, îl zăresc pe prietenul meu Mustafa, magician de profesie. Înconjurat de vreo cincizeci de admiratori, el își debitează discursul, citându-l mereu pe Alah. Mă apropii. Mă vede și îmi aruncă o privire prietenoasă. Îl cunoscusem cu câțiva ani în urmă și-l impresionasem, pe vremea aceea, prin câteva trucuri născocite de mine. Din simpatie, îmi dezvăluise trucurile ce se practică curent în acest loc, ca și pe acelea folosite de îmblânzitorii de șerpi. Metoda prin care urmărea să-i convingă pe spectatori de puterile sale era rudimentară, dar eficace. Alegea, aparent la întâmplare, doi spectatori și spunea, în fața lumii, amănunte din viața lor. Aceștia aveau aerul că încremenesc de uimire. Bănuiam, desigur, că e vorba de doi complici, dar i-am declarat lui Mustafa că-i admir memoria care poate reține atâtea amănunte din viața complicilor săi, mai ales că aceștia trebuiau să schimbe la fiecare demonstrație. Magicianul, amuzat, mi-a mărturisit că treaba era mult mai simplă: improviza ceva de fiecare dată și complicii aveau ordin să-i aprobe toate

„revelațiile”.

Astăzi, el ne arată o cutiuță de lemn pe care nu o văzusem până atunci niciodată. Evident, din monologul lui rostit în arabă nu înțeleg nici un cuvânt. Mustafa face parte dintre cei câțiva scamatori din piață ce lucrează numai pentru marocani, majoritatea veniți la oraș să vândă animale sau legume. Văd cum un spectator îi întinde o hârtie de zece dirhami. Mustafa deschide sertarul cutiuței și pune banii în el. Apoi închide sertarul, întoarce cutia, o fixează intens cu privirea și rostește de mai multe Ori o formulă magică. Deschide cutia din nou. Hârtia de zece dirhami a dispărut. În locul ei se află o bucățiță de pânză pătrată. Mustafa o întinde clientului, spunându-i că hârtia de zece dirhami s-a transformat în acest porte-bonheur pe care va trebui să-l aibă totdeauna asupra lui. Încă de pe acum omul pare mai fericit. Iată cum această cutiuță în care se petrece o transformare al cărei truc este cunoscut de toți iluzioniștii poate duce la efecte psihologice nebănuite.

După ce asistența s-a împrăștiat, mă apropii de Mustafa și-l felicit pentru felul judicios în care a folosit cutiuța sa cu sertar. Mândru de complimentul meu, mi-o întinde. Curios să-i descifrez formula magică, o întorc și descopăr următoarele patru cuvinte cu putere nesfârșită: „Made în Hong Kong”.

Dar să nu vă lăsați înșelați: un al doilea sertar, care rămâne mereu secret, îngăduie schimbarea banilor cu amuleta. Acest sertar nu se deschide decât dacă apeși pe un mic buton, bine ascuns în decorația cutiei.

Așa se întâmplă cu toate fenomenele miraculoase: există două sertare. Dacă vreți să credeți în puterile paranormale sau chiar supranaturale, nu-l deschideți decât pe primul. Dacă îl veți deschide pe al doilea, așa cum am făcut eu, explicând în detaliu miracolele prezentate în această carte, minunile vor fi mai rare, dar veți risca mai puține decepții. Feriți-vă de momeli! Ca toate mirajele, ele ne atrag pe piste false. Adevăratul miracol este acțiunea de desăvârșire a omului: în realitate.

*****_-----